

Barbaarit, onnenonkijat, kävelevät säkit ja muut epätoivotut ainekset

---

”Maahanmuuttokritiikki” stigmaviestintänä

Salli Kolehmainen
Pro gradu -tutkielma
Fonetiikka (puheviestinnän linja)
Käyttäytymistieteiden laitos
Maaliskuu 2016
Ohjaaja: Salla Poutiainen

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Käyttäytymistieteellinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department Käyttäytymistieteiden laitos
Tekijä – Författare – Author <u>Salli</u> Tuulikki Kolehmainen	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Barbaarit, onnenonkijat, kävelevät säkit ja muut epätoivotut ainekset. ”Maahanmuuttokritiikki” stigmaviestintänä	
Oppiaine – Läroämne – Subject Fonetikka (puheviestinnän linja)	
Työn ohjaaja(t) – Arbetets handledare – Supervisor Salla Poutiainen	Vuosi – År – Year 2016
Tiivistelmä – Abstrakt – Abstract <p>Tutkimuksen tavoitteena oli analysoida maahanmuuttovastaisten poliitikkojen puhetta maahanmuuttajista. ”Maahanmuuttokriittiksi” itseään kutsuvien toimijoiden on aikaisemmissa tutkimuksissa nähty osaltaan tehneen maahanmuuttajia halventavista puhetavoista yleisesti hyväksytyjä tai siedettyjä. Halusin selvittää, vastaako ”maahanmuuttokriitikoiden” verkkoviestintä stigmatisoivan eli häpeäleimaa tuottavan viestinnän määritelmää. Tutkimuksen tärkein teoreettinen lähtökohta oli Smithin (2007a) stigmaviestinnän malli. Sen mukaan stigmatisoivan viestinnän sisältöjä ovat sosiaaliseen kategoriaan merkitseminen, merkittävien leimaaminen ja esittäminen yhdenmukaisena ryhmänä, leimattujen syyttäminen stigmasta sekä heidän esittämisenä uhkana omalle yhteisölle.</p> <p>Tutkimusaineisto koostui vuoden 2011 eduskuntavaalien alla julkaistusta Nuivasta vaalimanifestista sekä kuuden sen allekirjoittaneen ja eduskuntaan valitun kirjoittajan blogiteksteistä. Ensisijainen analyysimenetelmä oli teorialähtöinen sisällönanalyysi. Lisäksi hain vastausta viestinnän muotoa ja keinoja koskeviin kysymyksiin retorisen diskurssianalyysin avulla.</p> <p>Aineistossa kielteiseen maahanmuuttajakategoriaan luokiteltiin vallitsevan etnisen hierarkian alaportilla olevat ei-valkoiset maahanmuuttajat, vahvimmin muslimit ja afrikkalaistaustaiset. Merkitseminen oli suurelta osin epäsuoraa. Ryhmäleimaa tuotettiin mm. kielteisillä yleistyksillä ja leimanimikkeillä luoden stereotyyppistä kuvaa kulttuurisesta takapajuisuudesta. Leimattujen esitettiin itse valinneen diasporansa ja heidän ilmaistiin olevan syyppäitä mm. suomalaisten kielteisiin asenteisiin. Korostuneimpia olivat vaaraa ilmaisevat stigmaviestit. Maahanmuuttajien näkeminen fyysisenä ja moraalisenä uhkana oli heihin liitetyn stigman ydin, ja vaaran viestisisältö toimi myös stigmatisoinnin perusteluna. Maahanmuuttajat esitettiin aineistossa yhdenmukaisena massana (osa leimaa), mutta toisaalta esiintyi myös vaatimuksia yksilölliseen kohtaamiseen. Tämä mahdollistaa tilanteen, jossa stigmatisoija ei välttämättä koskaan kohtaa uhriaan: Stigmaviestintä käydään aina ”omien” kesken ja se käsittelee nimenomaan ryhmää. Interpersonaalisessa viestinnässä stigmatisoija voi kuitenkin kieltää kohtaavansa leimaamansa ryhmän edustajan suhtautumalla tähän ”värisokeasti” vain yksilönä. Tämä tekee stigmaan puuttumisen erittäin vaikeaksi.</p> <p>Stigmaviestinnän malli soveltui hyvin laadulliseen maahanmuuttokeskustelun tutkimukseen. Tutkimusta aiheesta olisi perusteltua jatkaa esimerkiksi stigmaviestinnän vastaanottajien tarkasteluun.</p>	
Avainsanat – Nyckelord – Keywords stigma, maahanmuuttajat, rasismi, verkkoviestintä, poliittinen viestintä, blogit	
Säilytyspaikka – Förvaringsställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet) ethesis.helsinki.fi	

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Faculty of Behavioural Sciences	Laitos – Institution – Department Institute of Behavioural Sciences
Tekijä – Författare – Author Salli Tuulikki Kolehmainen	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Barbarians, gold-diggers, walking sacks and other unwanted materials. The Finnish "immigration critic" as stigma communication.	
Oppiaine – Läroämne – Subject Phonetics (Speech Communication)	
Työn ohjaaja(t) – Arbetets handledare – Supervisor Saila Poutiainen	Vuosi – År – Year 2016
Tiivistelmä – Abstrakt – Abstract <p>The purpose of the study was to examine the communication of Finnish anti-immigration politicians, especially their representations of immigrants. Previous studies have shown that the self-named "immigration critics" have played an important part in making stigmatizing and derogatory talk about immigrants seem more acceptable. The theoretical framework of this study was built on Smith's (2007a) model of stigma communication. Stigmatizing messages consist of <i>marks</i> to recognize and categorize people, <i>labels</i> to distinguish people as a separate social entity, cues of <i>responsibility</i> to imply blame, and implications of <i>peril</i> linking people to physical or social dangers. The aim of the study was to find out if these contents can be found in anti-immigration discourse.</p> <p>The data were drawn from six blogs written by True Finn candidates who got elected in 2011 Parliamentary election. The data also contains the Sour Election Manifesto (Nuiva vaalimanifesti) signed by them. The main method in analyzing the data was theory-driven qualitative content analysis. Methods of rhetorical discourse analysis were used as a complementary analysis in reviewing the strategies of this communication.</p> <p>The results show that the strongest mark was affixed to the groups that have the lowest positions in the prevailing ethnic hierarchy. Muslims and people of African origin were marked most strongly, but marking was for most part indirect. The marked were labeled as culturally backward and strongly separated from "us". Responsibility was linked with the immigration itself: it was implied that the labeled people had only left their country in search of an easy life. Prejudice was claimed to be caused by the immigrants' own actions. Presenting the immigrants as both physical and moral threat to the Finnish community was the most dominant stigma message and it was used to justify stigmatization.</p> <p>Immigrants were presented as a homogeneous mass (part of label), but there were also claims that they should be seen and judged only as individuals. This color-blindness makes it possible for the stigmatizers to never actually face their victims, because they are not seen as members of a stigmatized group on an interpersonal level. It is also very hard for the stigmatized to change the stigma in these circumstances.</p> <p>The model of stigma communication proved out to be an effective tool for qualitative interpretation in this context. Further study should investigate the receiving end of these stigma messages, in this case it could mean studying the comments or the readers of political anti-immigration blogs.</p>	
Avainsanat – Nyckelord – Keywords stigma, immigrants, racism, online communication, political communication, blogs	
Säilytyspaikka – Förvaringsställe – Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (opinnäytteet) ethesis.helsinki.fi	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohtia	1
1.2 ”Maahanmuuttokriittisyydestä” ja omasta tutkijapositionistani	3
2. SOSIAALINEN STIGMA	6
2.1 Stigma vuorovaikutuksellisenä ilmiönä.....	6
2.2 Stigman osa-alueet	8
2.2.1 Leima/luokka	9
2.2.2 Stereotypia	10
2.2.3 Erottelu/toiseuttaminen	12
2.2.4 Syrjintä ja arvon lasku	13
2.2.5 Valta	15
3. STIGMAVIESTINTÄ	16
3.1 Taustaa: stigmatisoinnin selitysmallit.....	16
3.2 Stigmaviestinnän malli: stigma vuorovaikutusprosessina	18
3.2 Stigmatisoitujen viestien ominaisuudet	21
3.2.1 Merkki	22
3.2.2 Leima	23
3.2.3 Vastuu	24
3.2.4 Vaara	26
4. STIGMANA MAAHANMUUTTAJUUS.....	28
4.1 Maahanmuuttajastigman erityispiirteitä.....	28
4.2 Suomalaisten maahanmuuttoasenteet ja etninen hierarkia	30
4.3 Maahanmuuttajien syrjintä ja stigmakokemukset.....	32
4.4 Rasismi, rodullistaminen ja etnismi	34
5. MAAHANMUUTTOVASTAINEN VIESTINTÄ SUOMESSA	37
5.1 Maahanmuuttokeskustelun politisoituminen	37
5.2 Ulossulkevaa puhetta	40
5.3 Internet maahanmuuttokeskustelun paikkana.....	42
6. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	44
6.1 Aikaisemman tutkimuksen tarjoamat lähtökohdat.....	44
6.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymys	46
6.3 Aineiston kuvaus ja valintaperusteet	47
6.4 Aineiston analyysi.....	48

7. TULOKSET	53
7.1 Merkki: (Hyvät ja) pahat maahanmuuttajat	53
7.1.1 Tunnistettavuus	53
7.1.2 Inho	58
7.2 Leima: Yhdenmukaiset maahanmuuttajat.....	63
7.2.1 Kulttuurisen takapajuisuuden stereotypia.....	64
7.2.2 Erottelu: kulttuuriset toiset.....	70
7.2.3 Massaa vai yksilöitä?.....	78
7.3 Vastuu: Maahanmuuttajat itse syypäitä	84
7.3.1 Maahanmuuttajuus omana valintana.....	84
7.3.2 Merkki ja ryhmäleima maahanmuuttajien syynä	87
7.3.3 Vastuu syrjinnän perusteluna	91
7.4 Vaara: Maahanmuuttajat uhkana ja taakkana.....	95
7.4.1 Kulttuurinen uhka.....	96
7.4.2 Uhka turvallisuudelle ja yhteiskuntarauhalle.....	100
7.4.3 Taloudellinen uhka	107
7.4.4 Varoitukset ”omille” ja kanssastigma	117
7.5 Viestisisältöjen limittyneisyys stigmaviestinnässä	123
8. POHDINTA	125
8.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista	125
8.1.1 Lähtökohtana uhka	125
8.1.2 Stigmaviestinnän eettisiä kysymyksiä.....	128
8.1.3 Yksilöt, ryhmät ja viestinnän tasot stigmaviestinnässä	131
8.2 Havaintoja stigmaviestinnän mallista	135
8.3 Tutkimuksen arviointia ja aiheita jatkotutkimukselle	138
LÄHTEET	142
LIITE 1: Aineistotaulukko	
LIITE 2: Sisällönanalyysin koodausrunko	

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohtia

- Kun tulimme Suomeen, rakastimme kaikki suomalaisia. Viime yön tapahtumien jälkeen pelkäämme kaikkia. Jos kivi olisi rikkonut ikkunan, tuli olisi päässyt joka paikkaan ja paljon pahaa olisi tapahtunut, järkyttynyt äiti kertoo tulkin välityksellä. . . .
- Perhe halusi tulla Eurooppaan, koska heillä oli käsitys, että eurooppalaiset valtiot ja ihmiset rakastavat lapsia. Nyt äitiä pelottaa mennä kauppaan tai päästää lapsia kouluun.
- Emme halua tapella ketään vastaan, mutta emme pidä rasismista. Me rakastamme teidän kulttuurianne. (Ote Hamanin perheen haastattelusta Petäjäveden vastaanottokeskukseen tehdyn polttopulloiskun jälkeen. Savela, 2016.)

Maailmassa on tätä kirjoittaessani käynnissä suurin pakolaiskriisi toisen maailmansodan jälkeen, ja miljoonat ihmiset ovat joutuneet pakenemaan kotimaistaan sotia, vainoja ja konflikteja (Sisäministeriö, 2016). Tämän seurauksena Suomeenkin saapui vuoden 2015 aikana ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Aiempien vuosien noin 3000 hakijasta määrä nousi viime vuonna yli 30 000:een (Maahanmuuttovirasto, 2016). Turvapaikanhakijoiden saama vastaanotto on ollut monin paikoin aggressiivista, pahimmillaan jopa väkivaltaista. Syksyn 2015 aikana tehtiin lukuisia vastaanottokeskusten tuhopolttoyriytyksiä, turvapaikanhakijoita kohti on ammuttu ilotulitteita, maahanmuuttajia on pahoinpidelty ja vastaanottokeskuksiin on kohdistettu monenlaista ilkivaltaa ja häiriköintiä (Kovanen, 2016). Toistaiseksi tuorein tapaus oli helmikuussa 2016 Petäjävedellä, missä tehtiin polttopulloisku vastaanottokeskukseen, jonka asukkaista puolet oli lapsia. Kiinnostava kysymys on, mikä nämä iskujen tekijät on saanut pelkäämään tai vihaamaan turvapaikanhakijoita, joita he eivät ole todennäköisesti koskaan tavanneet. Olettamukseni on, että kielteisten asenteiden ja väkivaltaankin johtavien aggressioiden taustalla on suurelta osin koventunut retoriikka ja maahanmuuttajia leimaavat puhetavat.

Kuten rasismin tutkija Anna Rastas (2009, 61) on kirjoittanut, maahanmuuttoon tai maahanmuuttajiin liittyvistä kielteisistäkin asioista pitää voida puhua. Hänen mukaansa on kuitenkin ongelmallista, jos tällainen puhe turvautuu yleistäviin sanavalintoihin tai jos jostakin sosiaalisesta ryhmästä tuodaan toistuvasti keskustelussa esiin yksinomaan kielteisiä asioita. Hän arvioi jo lähes seitsemän vuotta sitten, että halventavat ja leimaavat puhetavat olivat saaneet yleisesti hyväksytyn tai vähintään siedetyn aseman suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa (mt.). Maahanmuuttokeskustelun sävyjen koventuminen on liitetty nimenomaan niin sanottuihin maahanmuuttokriitikkoihin (esim. Maasilta, 2012a;

Keskinen, Rastas & Tuori, 2009; Raittila, 2009). Pitkälti heidän aloitteestaan ja ehdoillaan käyty maahanmuuttokeskustelu onkin ollut varsin kapea-alaista ja ongelmakeskeistä (Keskinen, 2009; Keskinen, 2012; Sakki & Pettersson, 2015). Maahanmuuttajat itse ovat olleet tässä heitä koskettavassa keskustelussa hiljaisin ja vähiten edustettu osapuoli (mm. Raittila, 2009). Maahanmuuttajia koskeva puhe on ollut kielteistä ja pelkoja lietsovaa, kun on uutisoitu erilaisista ongelmista ja uhista, joita ”hallitsematon maahanmuutto”, pakolaisten ”tulviminen” maahan ja turvapaikanhakijoiden määrän ”räjähtäminen” aiheuttavat (Keskinen ym., 2009, 8–9). Tämä asettaa maahanmuuttajat lähtökohtaisesti altavastaajan asemaan ja pakottaa heidät perustelemaan, ovatko vai eivätkö he ole sellaisia ”loisivia” tai ”rikollisia” maahanmuuttajia, joista on keskusteltu. Keskusteluun osallistuakseen maahanmuuttajan olisi siis ensimmäiseksi ikään kuin perusteltava oman olemisensa hyödyllisyys muille. Syynä maahanmuuttajien vaikenemiseen voikin olla maahanmuuttajuuteen liittyvä häpeäleima eli sosiaalinen stigma, joka tekee maahanmuuttajuudesta negatiivisesti latautuneen sosiaalisen kategorian (esim. Juhila, 2004).

Tässä pro gradu -työssäni tutkin, millaista puhetta maahanmuuttajista itsensä ”maahanmuuttokriittisiksi” määrittelevät poliitikot esittävät. Kaikki kuusi kirjoittajaa, joiden verkossa julkaistuja tekstejä olen sisällyttänyt aineistooni, allekirjoittivat vuoden 2011 eduskuntavaalien alla Nuivan vaalimanifestin (2010a) ja tulivat valituiksi kansanedustajiksi. Suuri osa aineistosta on peräisin ajalta, jolloin niiden kirjoittajat eivät vielä olleet mukana politiikassa. Maahanmuuttokysymykset ovat olleet keskeisessä asemassa heidän kirjoittelussaan, ja tämä viestintä on ollut ilmeisen suosittua, sillä manifestin allekirjoittajat ovat saaneet näkyvyytensä enimmäkseen juuri blogien ja verkkofoorumien avulla (esim. Horsti & Nikunen, 2013, 494). Näin ollen aineisto kertoo paljon siitä, miten sen kirjoittajat ovat rakentaneet poliittista suosiotaan. Tultuaan valituiksi kansanedustajiksi heillä on myös ollut varsin paljon valtaa vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja maahanmuuttopolitiikkaan. Onkin perusteltua tutkia tarkemmin, millaista tämä viestintä on luonteeltaan, ja millaista maahanmuuttajakuvaa nämä poliitikot tuottavat teksteissään.

Erityisesti olen tarkastellut stigmatisoivaa viestintää ”maahanmuuttokriitikoiden” kirjoituksissa. Teoreettinen lähtökohtani on Smithin (2007a) stigmaviestinnän malli. Sen mukaan stigmaa tuotetaan viestinnällä, jonka sisältöinä ovat ihmisten merkitseminen

sosiaaliseen kategoriaan, näiden ihmisten leimaaminen ja esittäminen yhdenmukaisena ryhmänä, leimattujen syyttäminen omasta stigmastaan sekä heidän esittämisensä uhkana viestijän omalle yhteisölle. Toistaiseksi stigmaviestinnän teoreettista mallia on sovellettu tutkimuksessa lähinnä testaamalla sitä kvantitatiivisin menetelmin (Smith, 2012; 2014), jolloin huomio on suunnattu viestinnän vaikutuksiin. Stigmaviestinnän laadullisen ja viestisisältöihin keskittyvän tutkimuksen avulla voidaan saada tarkempaa tietoa stigmatisoivien viestien käytöstä reaalielämässä, tässä tapauksessa verkkoviestinnän ja maahanmuuttokeskustelun kontekstissa.

Toinen keskeinen lähteeni on Linkin ja Phelanin (2001) teoria stigman sosiaalisesta rakentumisesta. Siinä sosiaalisen stigman nähdään koostuvan useista osatekijöistä, joita ovat leimaaminen, stereotypia, erottelu sekä arvion lasku ja syrjintä. Lisäksi stigman synnyttäminen ja uusintaminen edellyttävät valtaa. Molempien teoretisointien mukaan stigmaa tuottava viestintä pyrkii yleensä herättämään automaattisia reaktioita. Stigmaviestinnällä voidaan siis ohittaa monen vastaanottajan kriittinenkin arviointi, jolloin stigmaa tuottavat viestit ikään kuin ”menevät läpi” ilman tietoista harkintaa. Lisäksi stigmaan liittyviä ajattelumalleja on omaksumisen jälkeen erittäin vaikeaa muuttaa, vaikka tosiasiat puhuisivat niitä vastaan (Smith, 2007a, 464). Huomion suuntaaminen stigmaviestinnän prosessiin onkin mielestäni erittäin tärkeää. On tärkeää tulla tietoiseksi niistä viestinnän keinoista, joiden avulla on mahdollista vaikuttaa voimakkaasti asenteisiimme ja käsityksiimme toisista ihmisistä.

1.2 ”Maahanmuuttokriittisyydestä” ja omasta tutkijapositiotani

Useat tutkijat (esim. Keskinen ym., 2009; Nikunen, 2010; Mäkinen, 2013) korostavat, että poliittisten keskustelijoiden itse itsestään käyttämä termi ”maahanmuuttokriittinen” on omaksuttu liian helposti yleiseen keskusteluun. Ilmaus on nimittäin varsin ongelmallinen, sillä se luo vaikutelmaa analyttisestä keskustelukumppanista, joka tarkastelee asioita eittunteenomaisesti sekä moniulotteisesti harkiten ja perustellen. Käytännössä ryhmittymän näkemys kriittisyydestä on kuitenkin varsin kapea-alainen, sillä heille on tyypillistä esittää hyvin jyrkkiä näkemyksiä, lietsoa uhkakuvia ja yksinkertaistaa monimutkaisia maahanmuuttokysymyksiä (Maasilta, 2011a, 11; Keskinen ym., 2009, 10–14). Kuvaavaa on, että samat toimijat käyttävät ”nuiva”-ilmausta pitkälti ”maahanmuuttokriittisen”

synonyyminä, eli maahanmuuttokriittinen on henkilö, jonka suhtautuminen maahanmuuttoon on Kielitoimiston sanakirjan (2015) mukaan kylmäkiskoinen, penseä, nyrpeä tai tyly(hkö). Monien tutkijoiden mukaan onkin perustellumpaa kutsua näitä toimijoita maahanmuuttovastaisiksi kuin -kriittisiksi, vaikkakaan heidän viestintänsä ydin ei ole kaiken maahanmuuton vastustaminen vaan ”pyrkimys hallita ja rajoittaa maahanmuuttoa etnisten, uskonnollisten ja kulttuuristen kategorioiden perusteella” (Mäkinen, 2013). Käytän itse tässä tutkimuksessa joko termiä maahanmuuttovastainen tai puhun ”maahanmuuttokriitikoista” lainausmerkeissä (kuten esim. Maasilta, 2012a, 12).

Tutkijan on etenkin laadullisessa tutkimuksessa hyvä tietoisesti pohtia omaa suhdettaan tutkimuksen kohteeseen ja tarkastella, miten tämä tutkijapositio ohjaa kysymyksenasettelua, tutkimusasetelmaa sekä aineiston keruuta ja analyysia (mm. Eskola & Suoranta, 1998, 17–18; Pynnönen, 2013, 26). Koen, että tämä vaatimus on erityisen korostunut maahanmuuton kontekstissa, sillä keskustelu maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoista on ollut jo useamman vuoden luonteeltaan hyvin kiistanalaista ja polarisoitunutta (esim. Keskinen ym., 2009, 10–11). Maahanmuuttokeskusteluun (esimerkiksi tutkimuksen keinoin) osallistuva joutuukin väistämättä pohtimaan, mille ”puolelle” itsensä asemoi. Myös stigma aiheena edellyttää kysymään eettisiä kysymyksiä, sillä ilmiötä on vaikea nähdä neutraalina tai positiivisena. Stigman vastustaminen tai lieventäminen onkin usein vähintään välillisesti sitä tarkastelevan tutkimuksen tavoitteena. Omaa tutkimuksellista lähestymistapaani voisi kutsua pikemmin kriittiseksi kuin puhtaan analyyttiseksi, ja omaa tutkijapositiotani pikemminkin asianajajaksi kuin analyytikoksi tai tulkitijaksi (vrt. Jokinen & Juhila, 1999; Juhila, 1999). Tavoitteenani ei ole ollut vain ymmärtää tai kuvata vaan myös tulkita kriittisesti maahanmuuttovastaisten kirjoittajien tekstejä ja tarkastella, millaista diskursiivista todellisuutta ja sosiaalista järjestystä ne luovat. Aiempaan tutkimukseen ja omiin havaintoihini perustuvana työhypoteesinani on ollut oletus ”maahanmuuttokriittisen” viestinnän stigmatisoivasta luonteesta. Stigma ilmiönä pitää jo määritelmällisesti sisällään valtaeron (Link & Phelan, 2001). Kriittiseen tutkimustraditioon sitoutuva oletukseni onkin, että stigmaviestinnällä osaltaan tuotetaan maahanmuuttajien toiseutta ja alistettua positiota (vrt. Juhila & Suoninen, 1999, 245).

Sitoudun tutkimuksessani avoimesti antirasistiseen eetokseen (kuten esim. Rastas, 2008 tai Souto, 2006). Tämä on vaikuttanut tutkimusprosessiin muun muassa kielenkäyttöön liittyvien valintojen reflektointina. Kirjoittaessani eri maista Suomeen tulleisiin ihmisiin

liitetyistä sigmoista ja analysoidessani maahanmuuttoa vastustavien kirjoittajien tekstejä olen väistämättä joutunut omalta osaltani nimeämään ja luokittelemaan ihmisiä eri tavoin. Esimerkiksi paljon käyttämäni ilmaukset ”maahanmuuttaja”, ”etnisyys” tai ”kantasuomalainen” ovat kaikkea muuta kuin yksiselitteisiä, ja niiden mukaiset jaottelut voivat osaltaan olla tuottamassa juuri sellaisia erotteluja ja yleistyksiä, joihin rasismilla ja stigmatisoinnilla pyritään. Olen pyrkinyt tekemään kielenkäyttöön liittyviä valintoja tietoisesti ja aikaisempaan tutkimukseen pohjautuen, mutta tämä ei kokonaan poista valintoihini liittyviä eettisiä ongelmia. Olen myös joutunut tekemään paljon rajanvetoja suhteessa tutkimusaineiston puhetapoihin. Edellä kuvasin, että en ota kirjoittajien itsestään käyttämää ”maahanmuuttokriitikko”-nimitystä annettuna, mutta ajoittain olen saanut itseni kiinni siitä, että olen mukaillut tai toistanut tekstien tuottamia perusteettomiakin kategorisointeja ikään kuin ne ilmentäisivät todellisten ihmisten välisiä eroja. Ymmärrän, että aina en ole tätä välttämättä tiedostanut, eli tekstiin on voinut tahattomasti päätyä leimaavaa sisältöä. Antirasistiseen eetokseen sitoutuneeseen tutkimusprosessiin kuuluukin osaltaan sen tunnustaminen, että rasismi voi vaikuttaa myös omiin tutkimuskäytäntöihini ja tutkimusasetelmaani (Rastas, 2008, 149).

Yksi merkittävistä eettisistä ristiriidoista on ollut, kuinka huomioin maahanmuuttajien moninaisuuden ja toimijuuden samalla, kun puhun (yhdenmukaisesta?) maahanmuuttajastigmasta – etenkin kun olen itse kantasuomalaisena kokemuksellisesti täysin tietämätön tämän stigman luonteesta. Lienee selvää, että stigmalla ei ole mitään yhdenmukaista olemusta ja vaikutusta kaikkien Suomessa asuvien maahanmuuttajien elämään, vaan osa kokee stigman tietyllä tavalla, toiset toisella – ja kolmannet eivät ehkä koe stigmaa lainkaan. Keskityn tässä tutkimuksessa vain stigmatisoivan osapuolen viestintään, joten varsinaisesti nämä kysymykset eivät ole ensisijaisia työni kannalta. Maahanmuuttajuuden stigmaluonteesta puhumisessa on kuitenkin ylipäättään vaarana synnyttää liian yksiulotteinen uhri-pahantekijä-jaottelu, jonka tarjoamat roolit eivät vastaa tosielämän ihmisten kokemuksia. Monet maahanmuuttajat pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan siihen, miten heistä yhteiskunnassa puhutaan, eikä heitä tulisi nähdä vain leimaavan viestinnän passiivisina kohteina. Vaikka maahanmuuttajien kokemukset heihin liitetystä stigmasta ovatkin suurelta osin tämän tutkimuksen aihepiirin ulkopuolella, näitä näkökantoja ei tulisi unohtaa tätä tutkimusraporttia lukiessa.

Tutkimusraportti etenee siten, että esittelen ensin työni tärkeimmät teoreettiset lähtökohdat eli stigman käsitteenä (luku 2) sekä stigmaviestinnän teorian (luku 3). Tämän jälkeen syvennyn tutkimuksen kontekstiin eli aiempaan tutkimukseen maahanmuuttajuudesta (luku 4) ja suomalaisesta maahanmuuttokeskustelusta viime vuosina (luku 5). Teoreettisen viitekehyksen pohjalta olen rakentanut tutkimukseni tavoitteet ja tutkimuskysymykset, jotka esittelen tarkemmin kuudennessa luvussa aineiston ja analyysin kuvauksen ohella. Aineistosta tekemäni havainnot ja tulkinnot sijoittuvat seitsemänteen päälukuun, ja niistä pyrin tekemään tärkeimmät johtopäätökset viimeisessä varsinaisessa pääluvussa, jossa myös arvioin tutkimustani sekä esittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. SOSIAALINEN STIGMA

2.1 Stigma vuorovaikutuksellisenä ilmiönä

Sosiaalitieteiden klassikkoteoreetikon Erving Goffmanin (1963/1986) mukaan stigma on syvää arvottomuutta ilmentävä leima, jonka kantajaa pidetään muita ihmisiä alempiarvoisena ja häväistynä. Stigmatisoitu yksilö jää siis vaille muiden täyttä hyväksyntää jonkin halveksitun ominaisuutensa vuoksi. Goffmanille (mts. 2–7) minuus on sosiaalinen ilmiö, ja stigman kantajan minuutta hallitsee jokin poikkeavuus, kuten vamma, mielenterveyden ongelma tai johonkin vähemmistöön kuuluminen. Tämä poikkeavuus huonontaa muiden käsitystä henkilöstä ja on ristiriidassa heidän muihin ihmisiin luomiensa yleisten odotusten kanssa. Ristiriidan myötä yksilö muuttuu muiden mielessä luotaantyöntäväksi, pahimmillaan kokonaan pahaksi, vaaralliseksi tai heikkoluonteiseksi. Stigmatisoitu ei toisin sanoen ole muiden silmissä täysi ihminen.

Stigma, josta on käytetty myös suomenkielistä termiä häpeäleima (esim. Korkeila ym., 2011), voi liittyä hyvin erilaisiin ruumiillisiin, yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin tai henkisiin tiloihin ja olosuhteisiin. Linkin ja Phelanin (2001, 363–364) mukaan stigmatutkimuksen aihekirjo on vaihdellut esimerkiksi mielenterveysongelmista syöpään, työttömyydestä lesboäitiyteen ja virtsanpidätyskyvyttömyydestä äiti- tai isäpuolen rooliin. Monitieteisyys ja tutkimuskohteiden heterogeenisyys ovat johtaneet siihen, että itse stigma-käsitteen sisällöstä ei ole selkeää yksimielisyyttä (Link & Phelan, 2001, 365; Smith, 2007a, 463). Stigma saatetaan määritellä epämääräisellä viittauksella jonkinlaiseen leimaan, tai se voi

jäädä kokonaan määrittelemättä, vaikka kyseessä olisi keskeinen käsite tutkimuksessa. Link ja Phelan (2001, 365) korostavat, että yhtä universaalia stigman määritelmää on tuskin mahdollista laatia, sillä konteksti määrää aina jossain määrin mitkä puolet ilmiöstä korostuvat. Tutkijoiden tulisi kuitenkin heidän mielestään pyrkiä läpinäkyvyyteen käsitteen käytössä, eli olisi selvitettävä, mitä stigmalla kulloisessakin tutkimuksessa tarkoitetaan. Itse tarkastelen stigmaa nimenomaan viestinnätutkimuksen näkökulmasta, ja käsitteen määrittelyssäkin painottuu tällöin ilmiön viestinnällinen alkuperä ja sen riippuvuus vuorovaikutuksesta.

Stigman käsitettä käytetään usein viittaamaan yksilön poikkeavaan ominaisuuteen. Tyypillisimmin stigma liittyykin sellaisiin ominaisuuksiin, joita yksilö ei voi itseltään poistaa (Liebkind ym., 2004, 124). Stigma ei kuitenkaan pelkisty näihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, vaan kyseessä on läpeensä vuorovaikutuksellinen ilmiö. Goffman (1963/1986, 2–7) korostaa, että minuuden olemus on sosiaalinen, ja stigma syntyy poikkeavien ja niin sanottujen normaalien välisessä kanssakäymisessä. Poikkeavuus voi olla myös toivottua ja ihailtua, ja ihmiset määrittelevät sosiaalisesti millainen poikkeavuus missäkin tilanteessa on kielteistä (mts. 4; Jones ym., 1984, 5). Vastaavasti stigma ei pelkisty myöskään muiden kuin stigmatisoitujen henkilökohtaisiin asenteisiin tai mielipiteisiin. Vaikka minä inhoaisin punatukkaisia sydämeni pohjasta, en pystyisi tekemään punatukkaisista stigmatisoituja, jollei riittävän moni muu jakaisi tätä näkemystä kanssani. Stigma on laajasti jossakin yhteisössä jaettu näkemys tai kokemus (Stangor & Crandall, 2000, 63; Smith, 2007a, 467). Näin ollen stigma on nähtävä sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä, joka syntyy ja jota uusinnetaan vuorovaikutuksessa. Tällainen näkökulma on erityisen soveltuva juuri viestinnälliseen stigman tutkimukseen (Meisenbach, 2010, 271).

Stigman vuorovaikutuksellisesta luonteesta kertoo myös ilmiön kontekstisidonnaisuus. Jonesin ym. (1984, 5–6) mukaan lähes jokaisella ihmisellä on jonkinlainen kokemus leimatuksi joutumisesta ja siksi myös kyky samastua (muiden) stigmatisoitujen asemaan. Häpeällinen leima voi koskettaa sen kantajaa vain joissakin tietyissä tilanteissa tai paikoissa, kun taas toisenlaisissa olosuhteissa sama yksilö voi tuntea ominaisuudestaan suurta ylpeyttä. Esimerkiksi tohtorintutkinto voi periaatteessa olla hyvin stigmatisoiva asia lähiön keskiolulbaarissa, vaikka samainen tutkinto on yhteiskunnassamme laajasti arvostettu. Stigma onkin ilmiönä aina jossain määrin riippuvainen kulloisestakin tilanteesta

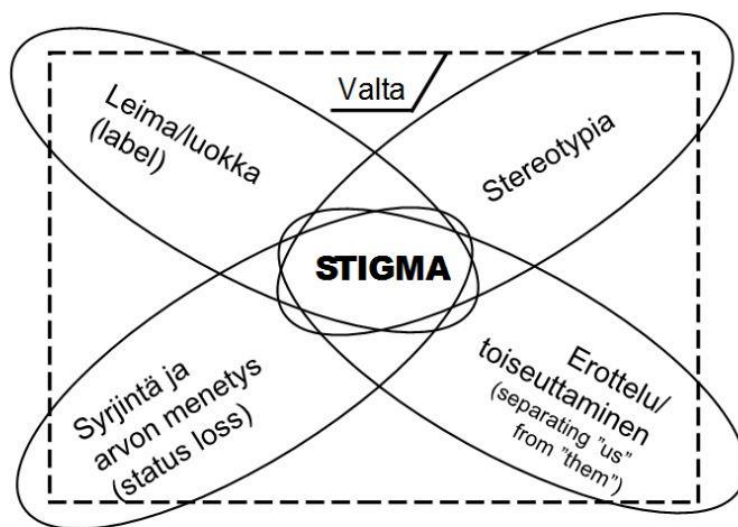
ja vuorovaikutussuhteesta. Toisaalta koko stigman käsite muuttuu merkityksettömäksi, jos se nähdään liian tilannesidonnaisena ja termiä käytetään epätarkasti minkä tahansa väheksynnän kokemuksen tai häpeän tunteen yhteydessä. Vaikka stigma nähdään tässä tutkielmassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa luotuna rakennelmana, kyse on silti varsin pysyvästä ja voimakkaasta ilmiöstä. Goffman (1963/1986, 3–4) korostaakin, että tietyt ominaisuudet stigmatisoivat omistajansa tilanteesta ja jopa kulttuurista riippumatta.

Yhteistä kaikille eri syistä stigmatisoiduille ihmisille on, että heitä hyvin suurella todennäköisyydellä syrjitään, heihin suhtaudutaan yleistävästi ja ennakkoluuloisesti, minkä lisäksi heidän sosiaalinen ja taloudellinen asemansa on yleensä muuta väestöä heikompi (Liebkind ym., 2004, 121). Tätä stigman läpitunkevuutta stigmatisoitujen elämässä kuvaa osuvasti Linkin ja Phelanin (2001, 379) ilmaus 'hellittämätön ahdinko' (persistent predicament). Lähes kaikkea stigmatutkimusta yhdistääkin käsitys stigman negatiivisuudesta, ja stigman katsotaan aiheuttavan yksilöille paljon ahdistusta ja stressiä. Mutta kuinka erottaa toisistaan "aito" stigma ja hetkellisempi ympäristön halveksunta? Linkin ja Phelanin (2001) käsitteellistys tarjoaa tähän kysymykseen mielestäni parhaat vastaukset.

2.2 Stigman osa-alueet

Sosiologit Link ja Phelan (2001) erittelevät stigman käsitettä purkamalla ilmiön useisiin toisiinsa kytkeytyviin osatekijöihin. Näitä stigman osa-alueita ovat *leima*, *stereotypia*, *erottelu/toiseuttaminen* sekä *syrjintä* tai *arvon lasku*. Stigmatoidut luokitellaan tai leimataan ensin tietynlaisiksi jonkin ominaisuuden perusteella, sen jälkeen heihin liitetään negatiivisia yleistyksiä ja ominaispiirteitä, jotka luovat käsityksen leimatuista yhtenäisenä ryhmänä. Näiden pohjalta johdetaan käsitys leimatuista erilaisina kuin muut, eli erotellaan "ne" "meistä". Tämä taas johtaa syrjintään ja stigmatisoitujen näkemiseen vähempiarvoisina kuin muut. Lisäksi stigmatisoiminen edellyttää *valtaa*, joten stigmaa ei voi syntyä tilanteessa, johon ei liity vallan epätasaista jakautumista. Tämä stigman määritelmä on havainnollistettu kuviossa 1, ja tarkastelen kutakin osa-aluetta vielä tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Linkin ja Phelanin (2001) käsitteellistys pohjautuu suurelta osin esimerkiksi juuri Goffmanin stigma-teoretisointeihin, mutta heidän tavoitteenaan on ollut tarkentaa käsitteen sisältöä myöhemmän stigmatutkimuksen valossa sekä tuoda yhdenmukaisuutta käsitteen monenkirjavaan käyttöön. Stigman näkeminen heidän teoriasa mukaisena moniulotteisena ilmiönä poikkeaa esimerkiksi määritelmistä, jotka sisältävät vain tietyt stigman osa-alueet kuten stereotypian tai syrjinnän. Linkin ja Phelanin (2001, 377) mukaan on tarpeetonta puhua stigmasta, jos todellisuudessa tutkitaan ainoastaan johonkin ihmisryhmään liitettyjä kielteisiä stereotypioita tai jos tarkastellaan pelkästään tiettyjen ihmisten kokemaa syrjintää ilman muita stigman osatekijöitä. Tällaisissa tilanteissa tutkimuksen kohteena ei siis varsinaisesti ole stigma vaan ainoastaan stereotypia tai syrjintä.

KUVIO 1. Stigman osatekijät. Tehty Linkin & Phelanin (2001) teorian pohjalta.

2.2.1 Leima/luokka

Stigman ensimmäinen osatekijä on leimaaminen tai luokittelu¹(Link & Phelan, 2001, 367). Link ja Phelan eivät puhu esimerkiksi stigmatisoitujen ominaisuuksista tai stigmasta merkinä kuten moni muu tutkija. Sanavalinta on merkityksellinen, sillä se korostaa, että leima ei ole sisäsyntyinen vaan jotakin, joka liitetään henkilöön vuorovaikutuksessa. Tässä prosessissa ihmiset luokittelevat jonkin tietyn inhimillisen eroavaisuuden merkittäväksi ja jakavat muita luokkiin sen perusteella. Esimerkiksi ihonväri nähdään yleensä keskeisenä

¹ Engl. termi 'label' sisältää molemmat merkitykset.

ihmistä määrittävänä tekijänä, kun taas vaikkapa auton väriä tai korvien karvaisuutta pidetään yhdentekevänä (mts. 367). Näitä merkittäviä eroavaisuuksia pidetään usein itsestäänselvyyksinä eli oletetaan, että todella on olemassa esimerkiksi sellaiset kategoriat kuin mustaihoinen ja valkoihoinen. Todellisuudessa tällaisten sosiaalisesti luotujen kategorioiden rajat ovat varsin epäselviä (”roduista” esim. Perea, 1997; Bhopal & Donaldson, 1998) ja niiden olemassaolo on mahdollista myös kyseenalaistaa kokonaan (esim. Fullilove, 1998). Lisäksi näkemykset siitä, mitkä ominaisuudet ovat tärkeitä ja mitkä vähemmän tärkeitä, vaihtelevat eri aikakausina. Meisenbach (2010, 272) painottaakin että stigma on sosiaalisesti rakentunut käsitys inhimillisistä eroavaisuuksista. Vaikka nämä erot olisivat pysyviä ja aidosti olemassa olevia, käsitykset niiden merkityksellisyydestä eivät ole.

Tässä tutkimuksessa keskeinen eronteko eli leima on jako suomalaisiin ja maahan muuttaneisiin, ”ulkomaalaisiin”. Tässäkin ilmiössä moniulotteinen todellisuus pakenee selkeitä käsitteellisiä rajoja. Esimerkiksi voidaan kysyä, nähdäänkö maahanmuuttajien Suomessa syntyneet jälkeläiset suomalaisina vai maahanmuuttajina. Jos heidät määritellään vanhempiensa tavoin maahanmuuttajiksi, mihin tämä luokittelu oikeastaan perustuu? Entä ovatko suomalaiset romanit suomalaisia vai jotakin muuta? Etnisestihän he eivät ole kantasuomalaisia, mutta tuskin kukaan kutsuisi heitä myöskään maahanmuuttajiksi. Lepolan (2000) mukaan suomalaisuus voidaan määritellä toisaalta puhtaasti kansalaisuutena, toisaalta raja voidaan vetää etnisen tai kulttuurisen alkuperän mukaan. Raja, jonka perusteella osa ihmisistä nähdään suomalaisina ja osa ulkomaalaisina näyttää hänen mielestään lähes mahdottomalta ylittää. On poliittinen ja kulttuurinen valinta, korostetaanko tämän luokittelun kriteereinä synnyinmaata, etnistä taustaa, kansalaisuutta, asuinpaikkaa, yhteiskunnallista aktiivisuutta – vai jotakin muuta tekijää. Tämä valinta liittyy joka tapauksessa keskeisesti leimaamisen ja luokittelun prosessiin.

2.2.2 Stereotypia

Toinen stigman osatekijä on stereotypia eli leiman yhdistäminen negatiivisiin ominaisuuksiin (Link & Phelan, 2001, 368–369). Stereotypia on ”sosiaalisesta ryhmästä muodostettu yleistetty kuvaus, joka ei ota huomioon ryhmän jäsenten yksilöllisyyttä” (Helkama, Myllyniemi & Liebkind, 2004, 387–388). Stigmassa kyse on yksinomaan

negatiivisesta yleistyksestä, eli stereotypian myötä leimattuihin liitetään kielteisiä piirteitä. Lisäksi stereotypiaan kuuluu käsitys stigmatisoiduista homogeenisena sosiaalisena ryhmänä eli oletetaan, että tietyt piirteet yhdistävät kaikkia leimattuja ihmisiä (Biernat & Dovidio, 2000, 89). Yksi esimerkki tällaisesta stereotypiasta on näkemys maahanmuuttajista ”sosiaalipummeina” (Keskinen ym., 2009).

Stereotyyppien tarkastelu on ollut stigmatutkimuksen vahvinta aluetta psykologiassa ja sosiaalipsykologiassa (Link & Phelan, 2001, 368–369). Kiinnostuksen kohteena on ollut etenkin se, kuinka (leimaamisprosessissa havaitut tai tuotetut) erot liitetään kognitiivisesti tiettyihin kielteisiin ominaisuuksiin. Tämä tutkimus on osoittanut, että kognitiivisena prosessina stereotyyppittely on usein tiedostamatonta, eli stereotyyppit näyttävät syntyvän ja vaikuttavan ikään kuin automaattisesti. Gaertnerin ja McLaughlinin (1983) rodullisia stereotyyppioita tutkinut koeasetelma tarjoaa tästä yhden esimerkin. Kokeessa tutkittaville esitettiin pohjustukseksi jokin sana, esimerkiksi ’leipä’ tai ’lääkäri’, jonka jälkeen näytettiin muita sanoja, kuten ’voi’ tai ’hoitaja’. Tutkittavien tehtävänä oli vastata, olivatko heille esitetyt kirjainjonot oikeita sanoja. Kun sanat olivat luontaisesti toisiinsa liittyviä (esim. leipä ja voi), koehenkilöt vastasivat selvästi nopeammin kuin jos sanat eivät selvästi liittyneet toisiinsa (esim. lääkäri ja voi). Vastaavasti tutkittaville näytettiin sanaa ’valkoiset’ tai sanaa ’mustat’ ja sen jälkeen myönteisiksi ominaisuuksiksi koettuja sanoja kuten ’älykäs’ tai ’kunnianhimoinen’. Tutkittavat vastasivat selvästi nopeammin, kun näitä sanoja esitettiin sanan ’valkoiset’ kuin sanan ’mustat’ jälkeen. Tulos oli sama sekä ennakkoluuloisiksi että ennakkoluulottomiksi luokiteltujen vastaajien kohdalla. Automaattisina kategorioina stereotyyppit näyttävätkin säästävän ajatteluun tarvittavia voimavaroja eli lisäävät yksilön kognitiivista kapasiteettia (Link & Phelan, 2001, 369). Toisaalta saman vaistomaisen luonteen vuoksi stereotyyppioihin on erittäin vaikea puuttua tietoisesti.

Tietoisuus stereotyyppien virheellisyydestä ei välttämättä näykään käyttäytymisen tasolla, vaan sekä stereotypiaan uskovat että sitä vastustavat ihmiset saattavat käyttäytyä sen kohdalla kohtaan varsin samalla tavoin. Viestinnäntutkijat SunWolf ja Leets (2003) havaitsivat tämän tutkiessaan yhdysvaltalaisnuorten suhtautumista koulukiusaamiseen ja etenkin tiettyjen nuorten ulkopuolelle jättämiseen. Heidän mukaansa yksi keskeisimmistä syistä, miksi kiusaamisesta vahvistikaan ahdistuneet nuoret eivät puuttuneet siihen, oli tietoisuus ulossuljettuihin liitetystä stereotyyppioista ja – laajemmin – stigmasta. Nuorten

mukaan eristämiseen ja yksin jättämiseen puuttuminen olisi johtanut siihen, että he itsekin olisivat tulleet torjutuiksi. Nuoret siis toimivat yleisten stereotyyppien ja normatiivisten paineiden edellyttämällä tavalla, vaikka heidän omat käsityksensä ja uskomuksensa kiusatuista nuorista olisivat olleet täysin vastakkaisia. SunWolf ja Leets (mt.) kutsuvat ilmiötä sosiaalisesti halvaantumiseksi. Eli mitä useampi ihminen jakaa tällaisen stereotyyppisen käsityksen – tai edes tiedon sen olemassaolosta – sitä suurempi vaikutus tällä käsityksellä epäilemättä on leimattujen elämään.

2.2.3 Erottelu/toiseuttaminen

Stigman kolmannessa osa-alueessa jaotellaan ihmiset ”meihin” ja ”niihin” (Link & Phelan, 2001, 370). Tässä erottelun tai toiseuttamisen prosessissa muodostetaan leimatuista ulkoryhmä, joka nähdään perustavanlaatuisesti erilaisena kuin oma sisäryhmä. Prosessissa luodaan sekä omaa että toisten identiteettiä, ja samalla synnytetään käsityksiä kullekin kuuluvasta paikasta yhteiskunnallisessa hierarkiassa (Jokinen, Huttunen & Kulmala, 2004, 10–11). Se, ketkä rajataan oman sisäryhmän ulkopuolelle, vaihtelee eri aikoina, mutta ilmiön luonne on pysynyt samankaltaisena (Link & Phelan, 2001, 370; Morone, 1997, 1000–1002). Myös erottelun perustelut ovat olleet läpi historian hämmästyttävän yhdenmukaisia: ”niiden” esitetään uhkaavan ”meidän” pyhimpiä arvojamme ja vaarantavan sisäryhmäläisten yhteisön olemassaolollaan (Morone, 1997, 1000–1001).

Biernatin ja Dovidion (2000) mukaan kognitiivisiin erotteluprosesseihin liittyy yleensä essentialistisia eli olemusajattelun piirteitä. Toisin sanoen sosiaalisten kategorioiden uskotaan ikään kuin ilmentävän osapuolten todellista luontoa tai aitoa identiteettiä, joka koetaan pysyväksi ja muuttumattomaksi. Essentialismia esiintyy etenkin rodun ja sukupuolen kaltaisten, luonnollisiksi koettujen luokittelujen yhteydessä (mts. 92). Kun merkittäväksi koettu ero kiinnitetään ruumiiseen, siitä tulee vaikeammin kiistettävä, ja siksi esimerkiksi rotuajattelu on varsin otollinen vallankäytön väline (Rastas, 2004, 38). Näin leimatuista luodaan ”toisia”, ja he alkavat näyttää ikään kuin aivan erilaiselta ihmislajilta (Link & Phelan, 2001, 370).

Tässä toiseuttamiseksi kutsutussa prosessissa erottelu ja stereotypia kytkeytyvät kiinteästi yhteen vahvistaen toinen toistaan: Koska leimatut nähdään usein kokonaan kielteisessä

valossa (stereotypia), on ikään kuin perusteltua nähdä heidät täysin erilaisina kuin ”me muut” (erottelu/toiseuttaminen). Vastaavasti räikeidenkin stereotypioiden esittäminen muuttuu ikään kuin oikeutetuksi, kun se kohdistuu ”niihin toisiin”. Äärimmillään stigmatisoidut voidaan nähdä niin erilaisina kuin muut, että he eivät ole enää vain toinen ihmislaji vaan suorastaan epäinhimillisiä olentoja, joilla ei katsota olevan ihmisarvoa (Link & Phelan, 2001, 370). Ilmeisin ja tunnetuin esimerkki tästä lienee Natsi-Saksan tuottama juutalaisstigma.

2.2.4 Syrjintä ja arvon lasku

Linkin ja Phelanin (2001, 370–371) mukaan stigmatisoidulla tarkoitetaan ihmisiä, jotka on leimattu ja erotettu muista ihmisistä, joihin on liitetty kielteisiä ominaisuuksia ja jotka joutuvat muita huonompaan sosiaaliseen asemaan sekä syrjityiksi. Neljäntenä stigman osatekijänä on siis arvon lasku (*status loss*) ja syrjintä. Kun joihinkin ihmisiin liitetään toistuvasti stereotyyppisiä epämieluisia ominaisuuksia, nämä väistämättä heikentävät heidän arvoaan muiden silmissä, mikä taas johtaa usein muun muassa ulossulkemiseen, sivuuttamiseen ja välttelyyn eli erilaisiin syrjinnän muotoihin (Link & Phelan, 2001, 370–371). Valtaosa stigman määritelmistä ei kuitenkaan sisällä tätä ulottuvuutta (mts. 370). Syynä lienee se, että syrjintä ja sosiaalisen arvon lasku nähdään yleensä stigman seuraamuksina eli siitä aiheutuvina haittoina sen sijaan, että ne sisällytettäisiin jo itse käsitteen määritelmään. Mielestäni ilmiön näkeminen kiinteänä stigman osana on kuitenkin perusteltua, sillä kaikki ihmisten harjoittama luokittelu, leimaaminen ja erottelu eivät saa aikaan sellaista laajasti jaettua sosiaalista näkemystä, jolla olisi merkittävää vaikutusta leimattujen elämään. Näin tämä määritelmä ikään kuin erottaa mahdolliset stigmat ja todelliset stigmat toisistaan.

Sosiaalinen arvon lasku on itse asiassa elimellinen osa myös Goffmanin (1963/1986, 7) stigmatologiaa. Hänen mukaansa jokaisella ihmisellä on sisimmässään syvä ja luonnollinen tunne siitä, että hän on normaali. Stigmatisoitu ei kuitenkaan saa vastakaikua tälle käsitykselle vuorovaikutuksessaan muiden kanssa. Sen sijaan hän oppii pian ymmärtämään, että jonkin todellisen tai heijastetun ominaisuuden vuoksi muut eivät hyväksy häntä täysin ja pitävät häntä epänormaalina. Tästä ristiriidasta seuraa yleensä, että stigmatisoitu oppii näkemään itsensä muiden arvottavin silmin ja alkaa hävetä karsastettua

ominaisuuttaan tai itseään kokonaisuudessaan. Crockerin ja Quinnin (2000, 153) mukaan juuri sosiaalinen arvon aleneminen onkin epäinhimillistämisen ohella stigman keskeisimpiä elementtejä.

Yksi väylä päästä käsiksi sosiaalisiin arvoasemiin ja arvon laskemisen alkuperiin on tutkia pienryhmissä syntyviä hierarkioita (Link & Phelan, 2001, 371). Ihmisillä on taipumus luoda varsin pysyviä arvojärjestyksiä ryhmissä, ja näin tapahtuu nopeasti myös uusissa, toisilleen tuntemattomista ihmisistä koostuvissa ryhmissä. Esimerkiksi Mullenin ym. (1989) tutkimuksessa miehet ja valkoihoiset saivat selvästi helpommin arvostetun aseman ryhmässä kuin naiset ja tummaihoiset. Tämä näkyi muun muassa siten, että he saivat puhua ryhmässä pidempään kuin muut, heidän ehdotuksensa hyväksyttiin useammin ja he tulivat myös yleisimmin valituiksi ryhmänsä johtoon. Linkin ja Phelanin (2001, 371) mukaan tällaiset tutkimustulokset osoittavat, kuinka yleiset näkemykset ihmisten sosiaalisesta arvosta voivat ilmetä hyvin konkreettisella tasolla. Toisaalta tutkimukset osoittavat myös, että kyseessä ei ole suoraviivainen ja selkeä prosessi, vaan alhaisempi asema arvohierarkiassa syntyy ja uusiutuu hienovaraisten, usein tahattomien ja tiedostamattomien odotusten ja niihin kytkeytyvien tekojen seurauksena. On siis varsin vaikeaa osoittaa sellaista yksittäistä tekoa, joka suoraan asettaisi tietyt ihmiset muita alhaisempaan asemaan. Tämä pätee niin pienryhmissä kuin laajemminkin yhteiskunnallisella tasolla.

Syrjintä on niin ikään ilmiö, jota on useimmiten mahdotonta osoittaa yksittäisenä tekona tai tapahtumana, koska sillä on lukuisia erilaisia ilmenemismuotoja (Link & Phelan, 2001, 371–375). Tyypillisimpänä syrjinnän muotona pidetään yleensä suoraa yksilötason syrjintää, jolloin esimerkiksi vuokran- tai työnantaja sivuuttaa tietyn hakijan ennakkoluulojensa vuoksi. Useimmiten syrjinnän tutkimus onkin tarkastellut aihetta nimenomaan tällaisina yksittäisinä syrjivinä tekoina ja tutkinut muun muassa tekojen ja asenteiden välistä suhdetta. Tällaista suoraa syrjintää esiintyy kyllä merkittävässä määrin, ja sen tutkiminen on luonnollisesti tärkeää. Mutta tällöin ei kuitenkaan päästä käsiksi stigmaan liittyvän syrjinnän koko kirjoon, eli esimerkiksi yhteiskunnallisissa rakenteissa piilevään syrjintään, arvon laskusta johtuvaan mahdollisuuksien vähenemiseen tai yksilön sisäistämiin yleisiin asenteisiin, jotka voivat johtaa alisuoriutumiseen, syrjäänvetäytymiseen tai omien mahdollisuuksien rajoittamiseen torjunnan pelossa (mts. 372–375).

Lisäksi syrjintää vahvistaa kaikkien mainittujen syrjinnän ilmenemismuotojen yhteisvaikutus. Stigmatisoidun on hyvin vaikeaa puuttua syrjintään, koska se ei ilmene yksiselitteisesti ja jatkuvasti jossakin tietyssä muodossa. Link ja Phelan (mts. 375) korostavatkin, että niin kauan kuin vallassa olevat ryhmät pitävät yllä stigmatisoivia näkemyksiään tietystä ryhmästä, yhden syrjinnän muodon ehkäisy toimii lähinnä yllykkeenä jollekin toiselle syrjinnän muodolle.

2.2.5 Valta

Syrjintää ei siis useissa tutkimuksissa ole sisällytetty osaksi stigman käsitteellistä määritelmää. Keskeisin ero Linkin ja Phelanin (2001) mallin ja muiden stigmatiteorioiden välillä liittyy kuitenkin valtautottavuuden huomioimiseen. Tämä erottaa määritelmän esimerkiksi Meisenbachin (2010, 271) näkemyksestä, jonka mukaan voidaan puhua stigmasta aina, kun yksilö kokee että hänet on stigmatisoitu, riippumatta muiden näkemyksistä tai vallitsevista arvoista. Tällöin vaikkapa juristit tai poliitikot voitaisiin nähdä stigmatisoituna ryhmänä. On totta, että sekä juristeja että poliitikkoja leimataan ja heidän erilaisuuttaan korostetaan monin tavoin. Kuitenkin molemmat tehtävät ovat yhteiskunnassamme äärimmäisen arvostettuja, minkä osoittavat muun muassa näihin tehtäviin pyrkivien halukkaiden määrä sekä korkea palkkataso. Myös mahdollisuudet vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen lienevät molemmilla ryhmillä selvästi keskivertoa suuremmat. Olisikin nurinkurista puhua sen enempää poliitikoista kuin juristeistakaan stigmatisoituina. Eli vaikka kaikki aiemmin mainitut osatekijät täyttyisivät, Linkin ja Phelanin (2001, 375–376) mukaan kyse ei ole stigmasta, jos leimatuilla on selvästi enemmän valtaa kuin leimaajilla.

Stigman tutkijoiden tulisikin siis aina kysyä, onko mahdollisilla stigmatisoijilla sellaisia vaikutusmahdollisuuksia, että heidän näkemyksensä ihmisten eroavaisuuksista ja tiettyjä ihmisiä yhdistävistä negatiivisista ominaispiirteistä voisivat muodostaa yleisesti hyväksytyn, kulttuurisen käsityksen (Link & Phelan, 2001, 376). Vastaavasti on perusteltua kysyä, onko mahdollisilla stigman kohteilla sellaista valtaa, joka auttaa heitä ikään kuin torjumaan stigmatisoinnin yritykset. Tällöin esimerkiksi leimaaminen ja stereotyyppiset kuvaukset jäisivät lähinnä pienen piirin käsityksiksi sen sijaan, että ne leviäisivät osaksi yleistä mielipidettä. Tässä tutkimuksessa nämä kysymykset koskettavat

maahanmuuttajia ja niin sanottuja maahanmuuttokriitikoita. Pohdinkin näitä kysymyksiä myöhemmissä luvuissa tarkastellessani maahanmuuttajuutta stigmaa sekä käsitellessäni viime vuosien suomalaista maahanmuuttokeskustelua. Ensin kuitenkin keskityn tarkemmin stigmatisoivaan vuorovaikutukseen eli stigmaviestintään.

3. STIGMAVIESTINTÄ

Tähän asti esitelty stigmatteoriat ovat olleet etupäässä yleisiä sosiaalitieteiden, etenkin sosiologian ja sosiaalipsykologian teorioita. Vaikka nämä teoriat osoittavat stigman olevan luonteeltaan vuorovaikutteinen, voi niiden avulla olla vaikeaa päästä käsiksi stigmaan liittyvään viestintään etenkin kovin konkreettisella tasolla. Kuitenkin viestinnän osuus stigman synnyssä ja ylläpitämisessä on kiistaton, ja monet stigmatutkimuksen keskeiset kysymykset ovat perusluonteeltaan viestinnällisiä. Ihmisten kategorisointi ja heihin liitetyt stereotypiat ovat psykologisia prosesseja useimmiten tiedostamattomia ja tahdosta riippumattomia, mutta luokitteluja ja stereotypioita luodaan ja uusinnetaan nimenomaan viestinnän avulla. Viestinnän konkreettinen tarkastelu voikin auttaa pääsemään käsiksi siihen, miten näitä prosesseja saadaan aikaan. Miksi leimaava ja kielteisiä yleistyksiä sisältävä viestintä saa yhteisön langettamaan joidenkin ihmisten ylle stigman, kun toisessa tapauksessa samantapaisella viestinnällä ei välttämättä ole minkäänlaisia vaikutuksia? Entä millaista stigmaa tuottava viestintä tarkalleen ottaen on luonteeltaan? Tämänkaltaisiin kysymyksiin pyrkii vastaamaan Rachel A. Smithin (2007a) kehittämä stigmaviestinnän malli², joka toimii tutkimukseni tärkeimpänä teoreettisena lähtökohtana. Tässä pääluvussa esittelen kyseistä mallia ja käyn läpi stigmaa tuottavan viestinnän ominaisuuksia.

3.1 Taustaa: stigmatisoinnin selitysmallit

Jotta voitaisiin ymmärtää stigmatisoivaa viestintää, on ensinnäkin pohdittava, miksi ihmiset stigmatisoivat poikkeaviksi leimaamia yksilöitä tai ryhmiä. Stigmatisoinnin selitysmalleissa on nähtävissä kolme päälinjaa: kulttuurinen selitys, psykologinen selitys sekä evoluutioon pohjaava biologinen tai biokulttuurinen selitys (Neuberg, Smith & Asher, 2000). Valtavirtaa on edustanut kulttuurinen selitysmalli, jonka mukaan stigmat syntyvät

---

² Smith on myös testannut ja edelleen kehittänyt teoriaansa kahdessa tutkimuksessa (Smith, 2012; 2014).

ihmisten välisessä kanssakäymisessä, ja eri kulttuureissa tai alakulttuureissa eri asiat voivat olla stigmatisoivia (mts. 32). Näkemystä tukevat havainnot stigmojen kulttuurisesta vaihtelusta: esimerkiksi lihavuus on leimaavaa toisissa kulttuureissa, toisissa taas ei. Tätä selitysmallia on kuitenkin kritisoitu kyvyttömyydestä selittää tyhjentävästi, miksi jotkin ominaisuudet (kuten kehon epämuodostumat) stigmatisoivat kantajansa lähestulkoon kulttuurista riippumatta (Smith, 2007a, Neuberg ym., 2000). Myös esimerkit muiden kädellisten harjoittamasta stigmatisoinnista ovat ongelmallisia kulttuuriselle selitysmallille (Smith, 2007a, 464).

Toinen selitysmalli taas on keskittynyt stigmatisoivien yksilöiden persoonallisuuspiirteisiin ja psykologisiin tarpeisiin. Tällöin stigman tuottamisen on nähty esimerkiksi kohentavan yksilön omaa itsevarmuutta tai lisäävän hänen hallinnan tunnettaan tilanteessa, jossa toisen poikkeava ominaisuus aiheuttaa pelkoa tai ahdistusta (Neuberg ym., 2000, 32–33). Stigmatisoijan persoonasta ja psykologiasta ei kuitenkaan löydy vastausta siihen, miksi juuri tietyt poikkeavina pidetyt ominaisuudet johtavat stigmaan, kun taas toiset eivät. Lisäksi viestinnän näkökulmasta merkittävä heikkous on, ettei malli huomioi riittävästi stigman vuorovaikutuksellista ja sosiaalista luonnetta, eli ilmiö pelkistetään usein vain psykologiseksi prosessiksi (mts. 33).

Stigmatisoinnin selittämisen kolmas päälinja perustuu enemmän tai vähemmän evoluutioon ja biologiaan. Selitysmallin perusajatuksena on, että ryhmän tehokkuus ja toimivuus on ollut välttämätöntä ihmisen selviytymiselle, joten ihmiset stigmatisoivat niitä yksilöitä, joiden pelätään uhkaavan tai haittaavan oman ryhmän toimivuutta (Neuberg ym., 2000, 34). Näistä lähtökohdista on mahdollista selittää tiettyjen stigmojen toistuvuus ja niiden esiintyminen useissa eri kulttuureissa ja jopa eläinpopulaatioissa (mt.; Smith, 2007a). Evoluutioon pohjautuvissa selitysmalleissakin on kuitenkin ongelmansa. Ne eivät esimerkiksi juurikaan huomioi stigmoihin liittyviä yhteiskunnallisia valtaeroja, minkä vuoksi selitykset häivyttävät etenkin ryhmäjäsenyyteen perustuvan stigman, kuten rasismin, erityisluonteen (Phelan, Link & Dovidio, 2008).

Stigmaviestinnän malli (Smith, 2007a) rakentuu suurelta osin evoluutiomallin varaan. Tämän *sosiofunktionaalisen* lähestymistavan mukaan stigmat palvelevat erilaisia sosiaalisia tarkoituksia. Näistä keskeisimpänä nähdään ihmisten luontainen tarve suojella omaa yhteisöään. Ryhmässä toimiminen on aina yksilöille riskialtista, sillä ihmiset voivat

vahingoittaa toisiaan fyysisesti, levittää tarttuvia tauteja tai esimerkiksi kuluttaa ryhmän voimavaroja kohtuuttomasti. Jos tällaiset riskit jätetään huomiotta, voivat yhteistoiminnan haitat muodostua yksilöille suuremmiksi kuin sen tarjoamat edut (Cottrell & Neuberg, 2005). Stigmatisointi voidaan nähdä tapana pyrkiä välttämään tätä vaaraa (Smith, 2007a, Neuberg ym., 2000). Uhkaaviksi voidaan kokea esimerkiksi ryhmän resurssien hyödyntäminen ilman vastapanosta, rajallisista resursseista kilpaileminen tai sosialisatioprosesseihin puuttuminen esimerkiksi ryhmän normeja kyseenalaistamalla (Neuberg ym., 2000). Smithin (2007a, 465) mukaan myös ihminen, joka heikentää muiden käsitystä omasta ryhmästään, joutuu usein tuomituksi (ns. musta lammas -efekti). Useat tutkimukset osoittavatkin, että jo pelkkä ryhmän ”prototyypistä” poikkeaminen voi johtaa torjutuksi tulemiseen, sillä erilaisuuden koetaan usein rikkovan ryhmän arvomaailman eheyttä (mt.).

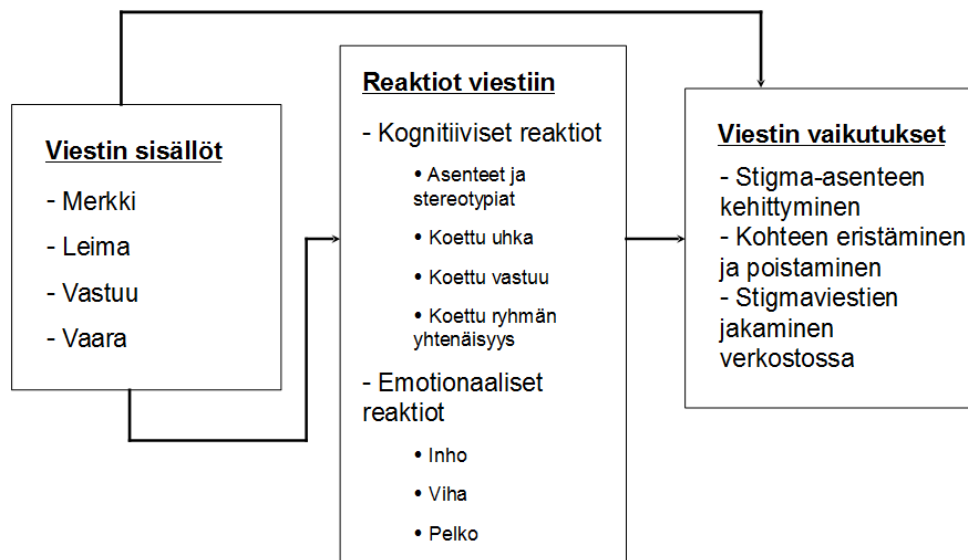
Stigmaviestinnän malli (ja sosiofunktionaalinen lähestymistapa laajemmin) ei kuitenkaan nojaa puhtaasti evoluutioselitykseen. Smithin (2007a, 467) mukaan stigmat ovat sosiaalisia konstruktioita, jotka luodaan joidenkin ihmisten uhkaaviksi tai haitallisiksi koettuja ominaisuuksia koskevalla viestinnällä. Stigmaa ei siis nähdä luonnollisena ilmiönä, joka automaattisesti seuraisi tietyistä yhteisölle haitalliseksi pelätyistä ominaisuuksista. Jos näin olisi, ei stigman tuottamiseen tarvittaisi kovinkaan monimutkaista viestintää, vaan stigmatisaatio tapahtuisi pikemminkin jonkinlaisella esikielellisellä viettitasolla. Mielestäni stigmojen sosiaalisen rakentumisen huomioiminen viittaa vahvasti kulttuurisen selitysmallin suuntaan, vaikkakin se irtisanoutuu sellaisista konstruktionistisista näkemyksistä, joiden mukaan stigmoja voidaan liittää mihin tahansa satunnaisiin ominaisuuksiin. Lisäksi Smith (2007a) näkee, että ryhmän turvaamisen lisäksi stigmojen taustalla on myös yksilötason sosiaalisia funktioita. Hänen teoriansa yhdistää siis myös persoonallisuuteen keskittyvän selitysmallin piirteitä evoluutio- ja kulttuuriselitykseen.

3.2 Stigmaviestinnän malli: stigma vuorovaikutusprosessina

Stigmaviestinnän mallin lähtökohtana on ajatus, jonka mukaan stigmat opitaan sosiaalisessa kanssakäymisessä tietyn yhteisön jäsenten välillä, eli stigmat ovat sosialisatian tulosta (Smith, 2014, 154). Smithin mukaan tämä prosessi on lähtökohtaisesti viestinnällinen, eli juuri stigmaviestinnän avulla opetetaan oman yhteisön

jäseniä tunnistamaan stigmatisoitavat ihmiset sekä ohjataan syrjimään ja väheksymään heitä. Ja koska stigmaviestinnän taustalla on (sosiofunktionaalisen selitysmallin mukaisesti) eloonjäämiseen liittyvä tarve suojella omiaan, tällaisen viestinnän on saavutettava nopeasti laajaa huomiota (Smith, 2007a, 467). Lisäksi sen on herätettävä voimakkaita tunteita ja aktivoitava soveltuvia asenteita, jotta se johtaisi uhkana koettujen ihmisten eristämiseen ja eliminoimiseen (mts. 468).

Stigmaviestintä muodostuu Smithin mukaan kolmesta toisiinsa kytkeytyvästä vaiheesta, joita ovat *viestin sisältöön liittyvät valinnat* (message choices), *reaktiot viestiin* (message reactions) sekä *viestin vaikutukset* (message effects). Kuviossa 2 ilmenee koko tämä stigmaviestinnän prosessi.

KUVIO 2. Stigmaviestinnän malli (Smith, 2007a; Smith, 2012).

Stigmatisoivaa viestintää tuottava henkilö tekee sisällöllisiä valintoja muotoillessaan viestejä, joilla hän pohjimmiltaan pyrkii suojelemaan omaa ryhmäänsä. Nämä stigmaviestit sisältävät yhdenmukaisia, tunnistettavia ja toistuvia piirteitä (Smith, 2007a; Anderson & Bresnahan, 2012). Ydinsisältöjä on kaikkiaan neljä: 1) *merkki* (mark) viittaa pyrkimykseen erottaa tietyt ihmiset muista; 2) *leima* (label / group labeling) on merkittyjen ihmisten kategorisointia erilliseksi ja yhdenmukaiseksi ryhmäksi; 3) *vastuu* (responsibility) viittaa viestijän pyrkimykseen osoittaa, että leimatun ryhmän jäsenet ovat itse syyllisiä stigmaansa; ja 4) *vaara* (peril) tarkoittaa riskien ja uhkien korostamista ja oman ryhmän

jäsenten varoittamista stigmatisoiduista³ (Smith, 2007a; 2012; 2014). Stigmaviestinnän teorian ydin kiteytyy juuri viestien sisältöihin, sillä Smithin (2007a) mukaan ne ovat omiaan herättämään aiheeseen kuuluvaa kognitiivista ja emotionaalista vastakaikua ja siten synnyttämään ja ylläpitämään stigmaa.

Kuten kuviosta 2 ilmenee, teorian mukaan viestit luovat ja aktivoivat kielteisiä asenteita ja stereotypioita sekä aiheuttavat vahvoja tunnereaktioita. Erityisesti niillä pyritään herättämään negatiivisia perustunteita eli inhoa, vihaa ja pelkoa (Smith, 2007a). Kognitiivisia reaktioita stigmaa tuottaviin viesteihin taas ovat esimerkiksi käsitykset tiettyjen ihmisten vaarallisuudesta ja syyllisyydestä sekä heidän näkemisensä yhdenmukaisena ryhmänä (Smith, 2012). Reaktiot ja viestien sisällöt yhdessä edistävät niin sanottujen stigma-asenteiden syntyä ja synnyttävät alttiutta asenteiden, tunteiden ja kognitioiden mukaiseen toimintaan, kuten stigmatisoitujen eristämiseen tai poistamiseen oman ryhmän elinpiiristä. Stigmaviestien vaikutukset voivat olla suoria (reaktiot) tai epäsuoria (reaktioiden myötä tapahtuvat vaikutukset asenteisiin, uskomuksiin ja toimintaan) (Smith, 2012, 526). Kun tällainen stigmaviestintä onnistuu, viestejä jaetaan myös mieluusti eteenpäin yhteisössä. Syynä tähän on muun muassa se, että stigmaviestit synnyttävät helposti ryhmän sisäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja solidaarisuutta (Smith 2007a, 463).

Mutta millaisesta vuorovaikutussuhteesta stigmaviestinnässä oikeastaan on kysymys? Huomionarvoista on etenkin se, että stigmaa luodaan Smithin (2007a) mukaan yksinomaan stigmatisoitujen kesken. Eli teoria ilmaisee stigman syntyvän ja muuntuvan käytännössä ilman minkäänlaista vuorovaikutusta sitä tuottavien ja sen kohteena olevien ihmisten välillä. Näin ollen esimerkiksi etnisiin ennakkoluuloihin perustuvaa stigmaa ei niinkään synnytetä tilanteissa, joissa valtaväestöä edustava ihminen vaikkapa nimittelee tai syrjii vähemmistöön kuuluvaa ihmistä. Pikemminkin tämä viestintä on merkki jo syntyneestä stigmasta, joka on saatu aikaan valtaväestön keskinäisessä viestinnässä.

Stigmat sinänsä ovat ensisijaisesti ryhmien välisiä ilmiöitä, mutta stigmaviestintää voi tapahtua niin interpersonallisessa eli kahdenkeskisessä viestinnässä, ryhmäviestinnässä kuin laajemmin esimerkiksi poliittisen ja joukkoviestinnän tasolla (Smith, 2014, 171).

---

³ Engl. 'peril' tarkoittaa suurta vaaraa, vakavampaa kuin 'danger', joka myös suomennettaisiin vaaraksi.

Viestintätieteissä on tarkasteltu etenkin mediassa tapahtuvaa stigmatisointia, sillä joukkoviestinnän on nähty olevan keskeisimmässä roolissa stigmaan liittyvien uskomusten ja asenteiden välittämisessä ja tukemisessa (Smith, 2007b). Tämä liittyy median mahdollisuuksiin vaikuttaa laajasti yleiseen mielipiteeseen – kysymyshän ei ole stigmasta, mikäli leimaavat ja syrjintää edistävät uskomukset eivät saa laajaa sosiaalista kannatusta.

Vuorovaikutusprosessina stigmaviestintä koostuu siis tietynlaisten viestisisältöjen välittämisestä sekä näiden synnyttämistä reaktioista (kognitiiviset ja affektiiviset), jotka sitten yhdessä tarjoavat ikään kuin riittävän perustelun esimerkiksi syrjiviin asenteisiin ja käytäntöihin sekä stigmaviestien levittämiseen. Mielestäni on kuitenkin hieman epäselvää, esittääkö Smith (2007a), että viestisisältöjen ja reaktioiden sekä vaikutusten (esimerkiksi stigma-asenteen) välillä olisi selkeä kausaalinen suhde. Tähän viittaisivat tutkimukset (Smith, 2012; 2014), joissa mallia testataan soveltaen sitä kuvitteellista infektioepidemiaa koskevaan viestintään. Hypoteesit vaikutussuhteiden olemassaolosta saivat tutkimuksissa alustavaa, mutta eivät suinkaan varauksetonta tukea. Tutkimuksissa huomattiin myös, että esimerkiksi viestin vastaanottajan kyyninen maailmankatsomus (Smith, 2012) tai inhoherkkyys (Smith, 2014) voivat olla merkittäviä muuttujia selitettäessä viestisisältöjen aikaansaamaa vaikutusta. Onkin huomattava, että vaikka stigmaviestinnän mallia on testattu ja sovellettu erilaisiin konteksteihin (myös mm. Anderson & Bresnahan, 2012; Smith 2007b), sitä ei voida ainakaan toistaiseksi pitää koeteltuna ja ennustusvoimaisena lakiteorian.

3.2 Stigmatisoivien viestien ominaisuudet

Stigmaa tuottavalla viestinnällä on Smithin (2007a) mukaan neljä sisällöllistä ulottuvuutta. Tarkastelen seuraavaksi täsmällisemmin kutakin näistä. Stigmaviestinnän sisällöillä on paljon yhteistä edellisessä pääluvussa esiteltyjen stigman osa-alueiden (Link & Phelan, 2001) kanssa, mitä pohdin niin ikään seuraavissa alaluvuissa, pyrkien luomaan jonkinlaista synteesiä näiden kahden teoretisoinnin pohjalta.

3.2.1 Merkki

Merkeillä tarkoitetaan stigmaviestinnän mallissa ominaisuuksia, joiden avulla on mahdollista tunnistaa tietyn ihmisen kuuluvan stigmatisoituun ryhmään (Smith, 2009). Merkitseminen on Smithin (2007a, 468) mukaan sosiofunktionaalinen prosessi, jonka tarkoituksena on herättää automaattisia reaktioita, jotta tietyt, yhteisölle uhaksi koetut ihmiset tunnistettaisiin nopeasti ja jotta heihin suhtauduttaisiin ehdotetulla tavalla. Tällaisen viestin sisältö ikään kuin vastaa kysymykseen, *kuka* on viestijän mielestä paha, haitallinen tai vaarallinen. Erityisen tehokkaita ovat sellaiset merkkiin liittyvät viestit, joissa huomio suunnataan näkyvään erilaisuuteen (Smith 2007a, 469; Smith 2012, 524). Mitä selvemmin poikkeavuuden ”merkki” on havaittavissa, sitä helpommin ja yhdenmukaisemmin yhteisön jäsenet tunnistavat stigmatisoidut (Smith, 2009). Smithin (mt.) mukaan ”merkki” voi olla sisäsyntyinen tai muutoin valmiiksi olemassa oleva piirre (esim. ihonväri, silmien väri, vasenkätisyys) tai se voidaan kiinnittää henkilöön tunnistamista varten (esim. juutalaisten asuihin ommeltu keltainen tähti Natsi-Saksassa). Tavallisesti merkitseminen on esimerkiksi jonkin jo olemassa olevan ulkoisen, poikkeavana pidetyn ominaisuuden korostamista.

Tunnistamisen kannalta tehokasta on myös linkittää uhaksi koettuihin ihmisiin vastenmielisiä ominaisuuksia tai piirteitä, sillä inhoa tuottavat asiat jäävät yleensä erityisen hyvin mieleen. Smithin (2009, 932) mukaan inhoa tuntiessaan ihmiset usein pyrkivät lieventämään epämiellyttävää oloaan joko torjumalla tai poistamalla tunteen aiheuttajana pidetyn ihmisen, olennon tai asian läheisyydestään. Inhon ulottuvuus onkin usein osa merkitsemistä. Tässä yhteydessä stigmatisoituihin kytketään esimerkiksi saastaisuuteen, likaisuuteen tai eläimellisyyteen liittyviä miellelyhtymiä (Smith 2007a, 469).

Stigmatisoitujen merkitseminen tiettyyn ryhmään kuuluvaksi on mielestäni hyvin lähellä Linkin ja Phelanin (2001) stigmatetorian leimaamista/luokittelua. Heidän mukaansa leimaaminen on prosessi, jossa ihmiset määrittelevät, millainen inhimillinen eroavaisuus on sosiaalisesti merkittävä ja mikä taas yhdentekevä (mts. 368). Juuri tästä stigmaviestinnän teorian merkitsemisessä on kyse, eli viestitetään muille millä perusteilla tietyt ihmiset erotetaan muista. Link ja Phelan (mt.) kuitenkin luultavasti kritisaisivat Smithin tapaa puhua ilmiöstä merkkinä. He korostavat, että mikäli stigma rinnastetaan jonkinlaiseen ominaisuuteen, sairauteen tai merkkiin, osoitetaan stigman usein ikään kuin

sijaitsevan stigmatisoidussa yksilössä. Kuitenkin huomio stigmatutkimuksessa tulisi suunnata sosiaalisiin prosesseihin, jotka tuottavat tällaisia ”merkkejä”. Tästä syystä leima tai luokka (engl. label) on heidän mukaansa perustellumpi ilmaus samalle stigman tai stigmaviestinnän osa-alueelle. Stigmaviestinnän teoriassa (Smith, 2007a) leimalla viitataan kuitenkin hieman toisentyypiseen ilmiöön.

3.2.2 Leima

Stigmaviestinnän teoriassa (ryhmän) leimaaminen tarkoittaa viestintää, jolla merkityt ihmiset pyritään erottamaan muista eli niin sanotuista ”normaaleista” (Smith 2007a, 469). Tällöin tavoitteena on saada joukko merkittyjä ihmisiä näyttämään erilliseltä, yhdenmukaiselta ryhmältä, jonka kaikkia jäseniä yhdistävät tietyt poikkeavina pidetyt piirteet, tavat tai muut ominaisuudet. Leima pitää usein sisällään myös koetun uhan (esimerkiksi ”seksirikolliset”), jolloin se sekä suuntaa huomion ryhmän koettuun poikkeavuuteen että ylläpitää haitallisuuden tai vaarallisuuden vaikutelmaa (Smith, 2009, 932). Samalla alleviivataan leimattujen olevan perustavanlaatuisesti erilaisia kuin niin sanotut normaalit.

Kun ryhmän leimaamisen viestisisältöä tarkastellaan Linkin ja Phelanin (2001) stigmatetorian näkökulmasta, voidaan sillä nähdä olevan kahtalaisia tavoitteita: Yhtäältä pyritään luomaan ja korostamaan tiettyihin ihmisiin liittyviä stereotypioita ja toisaalta päämääränä on erottelu/toiseuttaminen. Stigmaviestinnässä tehdään siis tiettyjä ihmisiä koskevia kielteisiä yleistyksiä ja esitetään tiettyjen ominaisuuksien, tapojen tai toimintamallien olevan yhteisiä kaikille tämän nimetyn ryhmän jäsenille (stereotypia). Näiden stereotyypioiden pohjalta tai niiden yhteydessä esitetään leimatut omasta yhteisöstä perustavanlaatuisesti eroavana ja omalakisena ryhmänä. Tällaisessa viestinnässä leimatuilta ihmisiltä riistetään mahdollisuus tulla nähdyksi yksilönä ja he muuttuvat yksinkertaisesti ryhmänsä ruumiillistumiksi (Smith, 2007a). Leimatuista tulee näin ”toisia” (erottelu/toiseuttaminen). Leima on siis eräänlainen nimike, jolla erotetaan tietyt ihmiset omaksi sosiaaliseksi oliokseen.

Yksi tapa luoda tällaista ryhmäleimaa on ensi alkuun harmittomalta vaikuttava nimeäminen: käytetään esimerkiksi termejä skitsofreenikko, epileptikko tai alkoholisti sen

sijaan, että puhuttaisiin skitsofreniaa, epilepsiaa tai alkoholismia sairastavista ihmisistä (Link & Phelan, 2001, 370; Smith 2007a, 470). Näin leimatuista tehdään kokonaan yhtä poikkeavuutensa kanssa, mikä myös erottaa heidät muista. Maahanmuuttajien osalta esimerkiksi elintasopakolaiseksi nimittäminen voidaan nähdä tällaisena erottelunimikkeenä. Myös maahanmuuttaja-termi voi itsessään olla leimanimike, määritelmä, jonka alta on mahdotonta paeta vaikka olisi kuinka hyvin integroitunut uuteen kotimaahansa – tai jopa syntynyt siellä (esim. Lepola, 2000). Leimanimikkeiden ohella myös ihmisten eksplisiittinen jakaminen ”meihin” ja ”heihin/niihin” pronominiin avulla on varsin konkreettinen tapa tuottaa ryhmäleimaa (Smith, 2007a, 470). Ihmiset kuuluvat moniin erilaisiin ryhmiin, ja pronominiin käyttö on yksi tapa korostaa kulloinkin tärkeää ryhmäjäsenyyttä ja sitä, ketkä kuuluvat tämän ryhmän ulkopuolelle.

Smithin (2014, 157) mukaan leimaviestit ovat omiaan herättämään viestien vastaanottajissa etenkin kognitiivisia reaktioita (ei niinkään affektiivisia). Esimerkiksi stigmatisoidut nähdään helpommin yhdenmukaisena ja erillisenä ryhmänä, ja näkemykset sosiaalisten ryhmien välisistä eroista korostuvat. Lisäksi tarve luokitella ihmisiä ylipäätään lisääntyy, samoin stereotyyppinen ajattelu. Kaikki nämä reaktiot taas edistävät stigma-asenteen syntyä, halua jakaa stigmatisoivia viestejä edelleen sekä tarvetta välttää stigmatisoituja tai eristää heidät muista.

3.2.3 Vastuu

Vastuun sisältöluokassa on kyse syyllisyyden viestimisestä. Korostamalla merkittyjen ja leimattujen vastuuta esitetään heidän olevan itse syyppäitä stigmaansa eli siihen, että he kuuluvat leimattuun ryhmään (Smith, 2007a). Tehokkainta vastuuta painottava stigmaviestintä on ilmaistessaan, että henkilö on vapaaehtoisesti ja aktiivisesti rikkonut yhteisiä normeja, jättänyt noudattamatta sosiaalisia velvollisuuksia, rikkonut yleisiä tabuja ja saattanut toiminnallaan yhteisön uhanalaiseksi (Smith, 2014, 157). Tällöin ilmaistaan stigman olevan ikään kuin luonnollinen seuraamus yhteisölle haitallisesta toiminnasta, jolloin se näyttäytyy henkilön omana valintana.

Stigmatisoitujen vastuullisuutta voidaan viestinnässä korostaa silloinkin, kun kohde vaikuttaa järjellä ajatellen täysin syyttömältä. Esimerkiksi mielenterveysongelmista

kärsiviin on perinteisesti kytketty assosiaatioita pahoista hengistä, jotka sairastunut on ikään kuin itse kutsunut luokseen (Smith, 2007a, 470). Jones ym. (1984, 59) esittävät, että stigmatisoitujen näkeminen syyllisinä omaan ahdinkoonsa voi olla tapa palauttaa oma henkinen tasapaino. Esimerkiksi köyhyyden kohtaaminen järkyttää heidän mukaansa useimpia ja herättää voimakasta syyllisyyttä. Syyllisyyttä voi helpottaa auttamalla, mutta aina tähän ei ole mahdollisuutta, voimavaroja tai halua. Yksi keino ratkaista ristiriita on vahvistaa uskomusta, jonka mukaan maailma on pohjimmiltaan oikeudenmukainen paikka, ja kärsimyksen uhrin ovat jollakin tavoin ansainneet kohtalonsa, eli heidän vastoinkäymisensä ovat seurausta laiskuudesta, heikosta moraalista tai synnistä. Esimerkiksi juuri köyhyyden syyt löydetäänkin usein köyhistä itsestään, vaikka tälle ei olisi minkäänlaisia selkeitä perusteita (mt.). Toisaalta (tai lisäksi) vastuun viestisisällössä voidaan painottaa myös stigmatisoitujen vaikutusmahdollisuuksia. Eli jos on selvää, ettei stigmatisoitu ole itse aiheuttanut erilaisuuttaan, voidaan korostaa, että hän olisi voinut taistella olosuhteita vastaan tai ikään kuin yrittää enemmän (mts. 471; Jones ym., 1984, 62–63). Vastuun viestisisältö jakautuukin *valinnanvapautta* ja *kontrollia* korostaviin ilmauksiin (Smith, 2007a, 470).

Käsitys syyllisyydestä näyttää vaikuttavan vahvasti ihmisten näkökantoihin ja tunteisiin. Stigmaviestinnässä vastuun viestisisällöllä pyritään ennen kaikkea estämään oman ryhmän jäseniä tuntemasta empatiaa stigmatisoituja kohtaan (Smith, 2007a, 470). Stigmatisoituja kohdellaankin selvästi paremmin, jos heidän ei koeta olevan syyllisiä omaan poikkeavuuteensa. Suhtautumista syyllisinä pidettyihin taas värittää rankaiseva ja halveksiva sävy (Jones ym., 1984, 57). Erilaisissa stigman vastaisissa hankkeissa on onnistuttu herättämään empatiaa ja lieventämään stigman kielteisiä ulottuvuuksia, mutta jos ihmiset ovat saaneet tietää stigmatisoidun olevan itse vastuussa leimattuun ryhmään kuulumisesta, ei myötätuntoa ole herunut (Smith, 2007a, 470). Sen sijaan vastuun viestisisältö on omiaan herättämään kielteisiä perustunteita, erityisesti vihaa ja suuttumusta. Viha motivoi ihmisiä aggressiivisiin tekoihin synnyttämällä halun tuhota tai poistaa vihan kohde (Smith, 2014, 157; Smith, 2009).

Affektiivisten reaktioiden lisäksi vastuun viestisisältö edistää stereotyyppistä näkemystä stigmatisoiduista moraaliltaan heikkoina tai kokonaan moraalittomina (Smith, 2014, 157). Näin ollen heidän ei nähdä myöskään ansaitsevan samoja oikeuksia kuin muiden ryhmän jäsenten, koska heidän ilmaistaan asettaneen muut tahallisesti vaaraan. Tältä osin vastuun

sisältöluokka kytkeytyy Linkin ja Phelanin (2001) stigmatetorian stereotypiaan ja erotteluun/toiseuttamiseen. Stigmatisoitujen näkeminen vähintäänkin osasyllisenä heidän ylleen langetettuun stigmaan voi olla yksi osa-alue näkemyksestä, jonka mukaan he ovat moraalittomia ja jopa kokonaan pahoja, eli stereotyyppisesti tietynlaisia, ”toisia”. On kuitenkin mielenkiintoista, että Link ja Phelan eivät tämän enempää huomioi syyllisyyden elementtiä stigmatetoriassaan. Tämän tutkimuksen tulokset saattavatkin osaltaan valaista vastuun viestisisällön ja stigman osa-alueiden välisiä yhteyksiä.

3.2.4 Vaara

Vaaran viestisisältö kuvaa, millaisen uhan stigmatisoitujen uskotaan muodostavan yhteisön tehokkaalle toiminnalle tai totutulle elämäntavalle (Smith, 2009, 932; 2014, 157). Merkityt, leimatut ja syyllisinä pidetyt ihmiset pyritään osoittamaan vaarallisiksi muun muassa alleviivaamalla stigman/stigmatisoitujen hallitsemattomuutta sekä näiden aiheuttamia haittoja ja kustannuksia yhteisölle. Uhkaan liittyvät viestit voivat Smithin (2007a, 471) mukaan muistuttaa tuotevaroituksia, eli ne esittävät varoituksen, ohjeistuksen vaaran välttämistä sekä kuvauksen seuraamuksista, jos varoitusta ei noudateta. Uhasta voidaan viestiä myös nonverbaalisesti: esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsivät roolihahmot esitetään televisiosarjoissa ja elokuvissa usein omituisissa kuvakulmissa, ja taustalla soi musiikki, joka ilmaisee hahmojen vaarallisuutta ja arvaamattomuutta (Wilson ym., 1999; Smith, 2007a, 471–472).

Vaarallisuutta voi perustellusti pitää stigmaviestinnän tärkeimpänä viestisisältönä. Stigmaviestinnän mallihan pohjautuu sosiofunktionaaliseen lähestymistapaan (esim. Smith, 2007a; Cottrell & Neuberg, 2005; Neuberg ym., 2000) jonka mukaan stigma on pohjimmiltaan ihmisten tapa suojella omaa yhteisöään (todelliselta tai kuvitellulta) uhalta. Ilman jonkinlaista uhatuksi tulemisen kokemusta ei olisi stigmaviestintääkään, sillä lähestymistavan mukaan motivaatio stigmatisointiin syntyy tiettyjen ihmisten pitämisestä vaarallisina. Koetut vaarat voivat olla luonteeltaan hyvin monentyyppisiä, vaihdellen henkeä tai terveyttä uhkaavista vaaroista vähemmän välittömiin uhkiin, joiden uskotaan pidemmällä aikavälillä heikentävän omaa yhteisöä (Anderson & Bresnahan, 2012). Stangorin ja Crandallin (2000) mukaan stigmaan liittyvät uhat voidaan jakaa konkreettisiin (esim. terveyttä, turvallisuutta, vaurautta tai sosiaalista asemaa uhkaaviin) sekä symbolisiin

(uskomuksia, arvoja ja maailmankuvaa uhkaaviin) vaaroihin. Monesti nämä kuitenkin sekoittuvat, eli esimerkiksi HIV:ssa, skitsofreniassa ja radikaaleissa poliittisissa ideologioissa nähdään yleensä sekä konkreettisia että symbolisia uhkakuvia (mts. 74). On myös mahdollista, että alun perin konkreettisenä pidetty uhka muuntuu symboliseksi uhaksi: esimerkiksi ksenofobia eli muukalaisuuden pelko on voinut olla joskus konkreettista pelkoa tartuntatautien leviämisestä ihmisten mukana, mutta on sittemmin muuttunut luonteeltaan symboliseksi (Faulkner ym., 2004). Smithin (2014, 157) mukaan stigmaviestintä on tehokkaimmillaan, kun se käsittelee kivuliasta tai tappavaa vaaraa ja/tai jos kyse on sosiaalisen tabun rikkomisesta. Tällainen viestintä ilmaisee stigmatisoitujen uhkaavan omaa yhteisöä sekä konkreettisesti että symbolisesti.

Oltiinpa evoluutiopsykologien kanssa samaa mieltä tai ei, voidaan perustellusti esittää, että stigmoihin liittyy aina jonkinlainen uhka niin sanotuille normaaleille (Jones ym., 1984, 65–66). Esimerkiksi riutunut syöpäsairas ihminen ei rationaalisesti ajatellen vaikuta uhkaavalta. Silti hänen tapaamisensa voi aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta, koska se pakottaa kohtaamaan sen, että kuka tahansa meistä voi sairastua koska tahansa. Stigmaan liittyvä uhka voikin olla juuri vaikkapa omasta haavoittuvuudesta muistuttaminen tai vastentahtoinen tunne velvollisuudesta auttaa (mt.). Cottrellin ja Neubergin (2005) mukaan ihmiset muodostavat erityyppisiä stereotypioita eri ulkoryhmistä ja tuntevat näitä kohtaan erilaisia tunteita juuri siksi, että (esimerkiksi etnisyyden mukaan muodostettujen) ryhmien niin sanottu uhkaprofiili on erilainen. Heidän mukaansa erilaisiin ryhmiin kohdistuvat stereotyyppiset uskomukset tai ennakkoluulot voidaan parhaiten ymmärtää vakaina uskomuksina siitä, millaisia uhkia (tai vaihtoehtoisesti: millaisia mahdollisuuksia) nämä ryhmät muodostavat omalle sisäryhmälle. Eli jotkin ryhmät kuvataan stereotyyppisesti laiskoiksi, koska heidän uskotaan osallistuvan yhteisiin ponnistuksiin muita vähemmän tai aggressiivisiksi, koska heidän pelätään uhkaavan muiden fyysistä koskemattomuutta (mts. 785). Ei siis ole olemassa yhtä yhtenäistä ennakkoluuloa, vaan on erilaisia ennakkoluuloisia tunteita ja asenteita, joiden muodostumisessa uhan kokemus on ensisijaisen tärkeässä asemassa.

Stigman osa-alueista (Link & Phelan, 2001) vaaran viestisisältö liittyy etenkin stereotypiaan ja toiseuttamiseen, sillä se on omiaan edistämään yleistävää näkemystä stigmatisoiduista vaarallisina tai uhkaavina ”toisina”. Moronen (1997) esimerkit Yhdysvaltain historiasta osoittavat, kuinka samankaltaisia esimerkiksi juuri

maahanmuuttajiin liitetyt uhkakuvat ovat olleet eri aikoina. Vaikka leimatut maahanmuuttajaryhmät ovat tulleet milloin Euroopasta, milloin Aasiasta, Afrikasta tai Etelä-Amerikasta, näitä uhkaaviksi koettuja ryhmiä koskeva retoriikka on ollut aina hyvin samankaltaista: ”ne” eivät ymmärrä ”meidän” arvojamme, vaan rapauttavat periaattemme ja hyvät tapamme, turmelevat yhteisömme ja lopulta tuhoavat ”meidät” (Morone, 1997, 1000–1001). Sakki ja Pettersson (2015) osoittavat suomalaista ja ruotsalaista maahanmuuttokeskustelua tarkastellessaan, että maahanmuuttajia koskeva viestintä perustuu vastaavanlaiseen retoriikkaan täälläkin. Uhkakuvat ovatkin ydinsisältöä äärioikeiston tuottamassa toiseuden diskurssissa, joka on ylikansallista eli nojaa samankaltaisiin argumentteihin monissa länsimaissa (mt.).

Vastaanottajat reagoivat uhkaviesteihin sekä kognitiivisesti että affektiivisesti (Smith, 2012, 525). Kognitiivinen reaktio on tiettyjen ihmisten näkeminen stereotyyppisesti tai essentialistisesti uhkaavina. Tunnetasolla vaarallisuutta koskevat viestit herättävät luonnollisesti pelkoa. Stigmoihin liittyy aina enemmän tai vähemmän pelkoja, ja ihmisten koettu vaarallisuus johtaa herkemmin hyljeksintään kuin mikään muu ”poikkeavuus” (Jones ym., 1984, 65). Pelko synnyttää halua paeta kanssakäymisestä uhkaavina koettujen ihmisten kanssa sekä vältellä heitä. Stigmaviestit myös muistuttavat suoraan karttamaan stigmatisoituja sekä kannustavat erilaisiin toimenpiteisiin, joiden päämääränä on ikään kuin neutraloida uhka ja tehdä stigmatisoidut vaarattomiksi esimerkiksi eristämällä heidät muista (Smith, 2009). Toisaalta muut kuin välitöntä fyysistä vaaraa koskevat viestit voivat herättää ensisijaisesti vihaa, suuttumusta tai inhoa (Cottrel & Neuberg, 2005, 773).

4. STIGMANA MAAHANMUUTTAJUUS

4.1 Maahanmuuttajastigman erityispiirteitä

Millainen stigma maahanmuuttajuuteen liittyy, ja miten se eroaa muista stigmoista? Vaikka stigmat ovat moninaisia, on kuitenkin mahdollista nähdä selkeitä päälinjoja kaikissa niissä poikkeavina pidetyissä ominaisuuksissa, jotka johtavat helposti stigmaan. Goffman (1963/1986, 4) jaottelee stigmat karkeasti kolmeen päätyyppiin: 1) ruumiilliseen erilaisuuteen, kuten epämuodostumiin, lihavuuteen tai vammoihin; 2) luonteen

poikkeavuuteen, mistä esimerkkeinä alkoholistit, mielenterveysongelmaiset ja homoseksuaalit, joita ympäristö usein pitää moraalittomina tai luonteeltaan heikkoina; sekä 3) ”rotuun”, uskontoon tai kansallisuuteen liittyvään ”heimostigmaan” (tribal stigma), joka luonnollisesti liittyy näistä eniten maahanmuuttajuuteen. Tätä kolmatta stigmatyyppiä voisi tänä päivänä nimittää esimerkiksi etniseksi tai ryhmästigmaksi. Keskeisenä erotteluperusteena on tällöin yksilön alkuperä, ihonväri, ”rotu”, kansallisuus, uskonto, poliittinen suuntautuneisuus tai luokka-asema. Kyse on kollektiivisesta stigmasta, joka siirtyy sukupolvelta toiselle. Se voi vaikuttaa kaikkiin perheen tai yhteisön jäseniin heidän syntymäpaikastaan, kielitaidostaan tai muista henkilökohtaisista ominaisuuksistaan riippumatta.

Stigma ei kuitenkaan vaikuta samalla tavoin kaikissa tilanteissa ja vuorovaikutussuhteissa. Goffmanin (1963/1986, 4) mukaan merkittävä tekijä stigmatoidun elämänsä kannalta on muiden tietoisuus (tai tietämättömyys) hänen poikkeavuudestaan. On siis olemassa kahdenlaisia stigmatisoituja: maineeltaan vahingoitettuja tai häpäistyjä (discredited) sekä niitä, joiden maine on vahingoitettavissa (discreditable). Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ihmiset, joiden poikkeavuus on ilmeistä tai avoimesti muiden tiedossa, eli esimerkiksi pyörätuolia käyttävät, sokeat tai ihonväriltään valtaväestöstä poikkeavat. Sen sijaan esimerkiksi rikoksesta tuomittu, ei-heteroseksuaalinen tai mielenterveysongelmista kärsivä voi halutessaan salata poikkeavuutensa muilta ja esiintyä (Goffmanin termin mukaisesti) ”normaalina”. Stigman havaittavuus tai näkyvyys ei kuitenkaan ole täysin sama asia kuin se, onko poikkeavuus muiden tiedossa vai ei (mts. 49). Stigmatisoitu ei koskaan ole pysyvästi jompaakumpaa eli maineeltaan vahingoitettu tai vahingoitettavissa. Näkymätön stigma kuten alkoholismi tai nuoruuden rikoskierre voivat pysyä piilossa vuosia, mutta jos tieto niistä alkaakin levitä, tämä voi nopeasti tahrata yksilön maineen. Vastaavasti kasvokkai- viestinnässä ilmeinen poikkeavuus, kuten vammautuminen tai enemmistöstä poikkeava ihonväri, voidaan sivuuttaa täysin vaikkapa teknologiavälitteisessä kanssakäymisessä, kuten sosiaalisessa mediassa tai puhelimessa.

Maahanmuuttajuuskin voi siis joko olla muiden tiedossa, tai nämä voivat olla siitä tietämättömiä. Se voi myös olla näkyvää tai näkymätöntä. Maahanmuuttajuuteen liittyvä stigma liittyy kuitenkin usein myös kehoon ja ulkonäköön kytkeytyvään stigmaan: esimerkiksi venäläiset tai virolaiset maahanmuuttajat voivat monissa arkipäivän vuorovaikutustilanteissa ikään kuin piilottaa ”ei-normaaliutensa”, kun taas vaikkapa

somalialaisilla erilaisuus on tyypillisesti välittömämmin havaittavaa ja siten alati läsnä kohtaamisissa kantaväestön kanssa. Kaikkien maahanmuuttajaryhmien stigma ei siis ole samanlainen.

4.2 Suomalaisten maahanmuuttoasenteet ja etninen hierarkia

Yksi keskeisistä maahanmuuttajien stigmaan vaikuttavista ja sitä tuottavista tekijöistä on uuden kotimaan asenneilmasto, sillä stigma on jo määritelmällisesti yhteiskunnassa laajasti jaettu kielteinen näkemys tietyistä ihmisistä (Stangor & Crandall, 2000, 63; Smith, 2007a, 467). Jos näkemykset maahanmuuttajista olisivat yksinomaan tai valtaosaltaan positiivisia, maahanmuuttajuuteen ei siis liittyisi stigmaa. Kokonaisuutena tarkasteltuna suomalaiset näyttävät suhtautuvan maahanmuuttajiin varsin varautuneesti. Suhtautuminen maahanmuuttajiin muuttui 1990-laman jälkeen useiden vuosien ajan positiivisemmaksi, ollen myönteisimmillään viimeisimmän taloudellisen noususuhdanteen aikana (mm. Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2013, 248). Viime vuosien taloudellinen taantuma näyttää sen sijaan kääntäneen asenteet maahanmuuttajia kohtaan kielteisempään suuntaan. Elinkeinoelämän Valtuuskunnan vuonna 2012 tekemän selvityksen mukaan selvä enemmistö (61 %) vastaajista oli sitä mieltä, että suomalaisten tulisi tehokkaasti varjella kulttuurinsa omaleimaisuutta yhä lisääntyvää kansainvälistymistä vastaan, ja yli puolet (51 %) piti suomalaisten varauksellista asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan 'viisaana varovaisuutena' eikä rasismina (Haavisto, 2012). Toisaalta saman tutkimuksen mukaan lähes joka toinen (46 %) ajattelee maahanmuuton rikastuttavan kulttuuriamme kansainvälisillä vaikutteilla.

Tarkempaa maahanmuuttajan stigmaan liittyvää tietoa saadaan, kun tarkastellaan asenteita eri maista kotoisin olevia maahanmuuttajia kohtaan. Suomalaiset kun suhtautuvat tiettyihin maahanmuuttajiin kielteisemmin kuin toisiin, eikä stigma näin ollen kosketa kaikkia maahanmuuttajia samalla tavoin. Tätä ihmisten asettamista mielekkyyssjärjestykseen kansallisen taustan perusteella kutsutaan *etniseksi hierarkiaksi*. Jaakkolan (2005; 2009) vuosina 1987–2007 tekemien seurantatutkimusten mukaan suomalaisten suhtautuminen on myönteisintä kulttuuriltaan samankaltaisista, korkean elintason maista kotoisin olevia maahanmuuttajia kohtaan. Etnisen hierarkian häntäpäässä taas ovat uskonnollisesti ja kulttuurisesti suomalaisesta kantaväestöstä eniten poikkeavat maahanmuuttajat tai

kulttuurihistorialliset ”vihollisryhmät”. Vuonna 2003 tehdyn tutkimuksen (Jaakkola, 2005) mukaan etnisen hierarkian huipulla olivat englantilaiset, norjalaiset, tanskalaiset ja ruotsalaiset. Suurin osa suomalaisista suhtautui myönteisesti myös esimerkiksi inkerinsuomalaisiin, saksalaisiin ja valkoisiin amerikkalaisiin. Kielteisimmin suomalaiset suhtautuivat somalialaisiin, arabeihin⁴, kurdeihin ja venäläisiin (mt.). Torjuttujen etnisten ryhmien edustajat erottuvat myös ulkonäöltään varsin selvästi kantasuomalaisista. Poikkeuksena tosin ovat venäläiset, joiden epäsuosiota on selitetty muun muassa historiallisella vihanpidolla (Liebkind ym., 2004, 105) sekä keskimääräisesti suomalaisia alhaisemmalla tulotasolla (Kanniainen, 2010, 39). Erot suhtautumisessa eri maista kotoisin oleviin maahanmuuttajiin eivät olleet pieniä: 81 prosenttia vastaajista olisi nähnyt mielellään tai melko mielellään englantilaisten muuttavan Suomeen, kun taas somalialaisten maahanmuuttoon samoin suhtautui 32 prosenttia vastaajista (Jaakkola, 2005, 72).⁵ Samankaltaisen hierarkian ovat omaksuneet ja sitä osaltaan uusintavat myös erilaiset yhteiskunnallista valtaa käyttävät tahot, kuten kansanedustajat (Kanniainen, 2010), journalistit (Raittila, 2002, Ahola, 2002) sekä poliisien ja sosiaalityöntekijöiden kaltaiset viranomaiset (Pitkänen & Kouki, 1999).

Majorin ja Ecclestonin (2005) mukaan tiettyjen ihmisten poissulkeminen (exclusion) heidän ryhmäjäsenyyteensä perustuvan stigman vuoksi koetaan usein laajasti oikeutetuksi. Toisin sanoen tietyn kulttuurin piirissä vallitsee konsensus siitä, mitkä ryhmät tulisi torjua omasta elinpiiristä. Mitä arvostetumpi etninen ryhmä on valtaväestön silmissä, sitä vähemmän vaatimuksia valtaväestö sille esittää (Liebkind ym., 2004, 114). Arvostettujen maahanmuuttajaryhmien edustajien sallitaankin liittyä valtaväestöön yksilöinä ja omilla ehdoillaan, kun taas ei-arvostettujen ryhmien edustajien vaaditaan joko sulautuvan valtaväestöön täydellisesti tai vaihtoehtoisesti eristäytyvän kokonaan (mts. 115). Kansainvälisten tutkimusten mukaan yhteiskunnat myös järjestäytyvät väestöryhmien etnisten taustojen mukaan (Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2012, 249). Tällöin valtavirtaa edustavat etniset ryhmät ovat hierarkian huipulla, ja seuraavaksi asettuvat ryhmät jotka ovat kulttuurisesti lähellä valtaväestöä.

---

⁴ Tärkeä huomio on, että esim. Jaakkola (2005; 2009) viittaa ”arabi”-termillä äidinkielenään arabiaa puhuviin ihmisiin. Eli arabeiksi luokitellut maahanmuuttajat tulevat maista, joissa valtakielinä on arabia.

⁵ Hierarkia oli pysynyt samankaltaisena vuonna 2007 toteutetussa kyselyssä (Jaakkola, 2009), mutta uudempi aineisto oli suppeampi ja kattoi vain viisi ennalta määriteltyä etnistä ryhmää.

Erilaisten maahanmuuttajaryhmien jäsenten mahdollisuudet suomalaisessa yhteiskunnassa ovat siis huomattavan erilaisia. Maahanmuuttajan stigmasta puhuttaessa ei olekaan perusteltua olettaa kaikkien maahanmuuttajien olevan ainakaan samoissa määrin stigmatisoituja. Alhainen asema etnisessä hierarkiassa ilmentää sosiaalisen arvon laskua tai menettämistä, joka on Linkin ja Phelanin (2001) mukaan elimellinen osa stigmaa. Onkin perusteltua olettaa, että mitä matalampi positio maahanmuuttajaryhmällä on etnisessä hierarkiassa, sitä enemmän stigma koskettaa tähän ryhmään luokiteltuja ihmisiä. Tutkimuksessa on kuitenkin varsin vähän tarkasteltu, kuinka etnistä hierarkiaa tuotetaan ja millainen on viestinnän rooli tässä prosessissa.

4.3 Maahanmuuttajien syrjintä ja stigmakokemukset

Etninen hierarkia näkyy myös maahanmuuttajien syrjintä- ja rasismikokemuksissa. Viimeisin mittava selvitys maahanmuuttajien kokemasta syrjinnästä Suomessa on julkaistu vuonna 2002 (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala, 2002). Tutkimukseen osallistui yhteensä 7000 maahanmuuttajaa, joiden joukossa oli Kosovon albaaneja, arabeja, somaleja, venäläisiä, suomalaista syntyperää olevia (esim. inkerinsuomalaisia), vietnamilaisia ja virolaisia. Tutkimuksen mukaan kaikilla maahanmuuttajaryhmillä oli kokemuksia syrjinnästä ja rasismista, mutta eniten näitä olivat kohdanneet somalialaista syntyperää olevat ja seuraavaksi eniten arabit (mts. 134). Juuri näiden etnisten ryhmien maahanmuuttoon on suhtauduttu Suomessa kaikkein torjuvimmin (Jaakkola, 2005, 72). Myös muut tutkimukset vahvistavat, että etenkin somalit kokevat enemmän syrjintää Suomessa kuin muiden maahanmuuttajaryhmien edustajat (Pohjanpää ym., 2003; EU-MIDIS, 2009).

Syrjintäkokemuksilla on selvä yhteys maahanmuuttajien kokemaan stressiin, ja ne lisäävät epäluottamusta viranomaisia kohtaan sekä pahentavat uuteen kotimaahan sopeutumiseen liittyvää akkulturaatiostressiä (Jasinskaja-Lahti ym. 2002; Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Perhoniemi, 2006). Mitä enemmän syrjintää maahanmuuttajat olivat kokeneet arjessaan, sitä enemmän he kärsivät esimerkiksi ahdistus- ja masennusoireista (Jasinskaja-Lahti ym., 2002).

Työhön liittyvät syrjivät käytännöt ja rakenteet ovat erityisen tärkeä tutkimuskohde. Maahanmuuttajien työttömyysluvut ovat koko maan lukuja huomattavasti korkeammat. Yksi keskeinen tekijä maahanmuuttajien työmarkkina-asemassa on juuri syrjintä (Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2013). Useat tutkimukset osoittavatkin, ettei maahanmuuttajia kohdella yhdenvertaisesti suomalaisessa työelämässä. Jasinskaja-Lahden ym. tutkimuksessa (2002, 86–87) puolet työtä hakeneista maahanmuuttajista koki tulleen joskus sivuutetuksi työnhaussa ulkomaalaistaustansa vuoksi. Somaleista samaa oli kokenut 81 prosenttia, arabeista 64 prosenttia. Kaikista tutkituista maahanmuuttajista noin kolmannes oli kokenut taustansa liittyvää työpaikkakiusaamista, somaleista 43 ja arabeista 44 prosenttia. Kaikkiaan kuusi prosenttia maahanmuuttajista kertoi tulleen irtisanotuksi etnisen taustansa vuoksi. Somaleista 21 prosenttia ja arabeista 14 prosenttia oli kokenut saman.

Maahanmuuttajien omien kokemusten lisäksi syrjinnän olemassaolosta kertovat myös työelämän kenttätutkimuksista saadut tulokset. Esimerkiksi Larja ym. (2012) havaitsivat, että venäjänkielisen nimen omaavan työhakijan tuli lähettää kolme kertaa enemmän hakemuksia päästäkseen työhaastatteluun kuin nimeltään kantasuomalaisen työnhakijan. Ahmadin (2005) tutkimuksessa pakistanilaistaustaiselle työnhakijalle ilmoitettiin usein työpaikan tulleen jo täytetyksi, vaikka kontrollihenkilön soitto osoitti paikan olevan todellisuudessa edelleen avoinna. Sama tutkimus osoittaa myös kuinka vaikeaa syrjintään on puuttua, ja kuinka hienosyisesti ja monitahoisesti se toimii. Esimerkiksi ulkomaalaistaustaisille työnhakijoille asetetut kielitaitovaatimukset voivat usein olla kohtuuttomia ja itse työn kannalta tarpeettomia. Silti työntekijän on hyvin vaikea osoittaa tällaisessa tilanteessa, että työnantaja olisi syrjinyt häntä (Forsander, 2013). Kuten stigman osa-alueita käsitellessä todettiin, syrjintä ei ilmene yksiselitteisesti ja jatkuvasti jossakin tietyssä muodossa (Link & Phelan, 2001, 375). Työelämän lisäksi maahanmuuttajat kokevat syrjintää muillakin elämänalueilla, eli esimerkiksi virastoissa, kodin hankinnassa, julkisissa liikennevälineissä tai naapurisuhteissa (Jasinskaja-Lahti ym., 2002). Omaksi tutkimusaiheekseen on noussut lasten ja nuorten arjessa esiintyvä rasismi (esim. Souto, 2011; Rastas, 2007), jota kohtaavat sekä maahan muuttaneet että heidän jälkeläisensä (joista käytetään joskus ilmausta ”toisen polven maahanmuuttajat”), mutta myös esimerkiksi ulkomailta adoptoidut.

Kun ihminen luokitellaan maahanmuuttajaksi (ja etenkin jos hän kuuluu etnisessä hierarkiassa vähemmän arvostettuun ryhmään) niin tällä kategorisoinnilla on väistämättä

merkitystä sekä henkilölle itselleen että hänen kanssaan vuorovaikutuksessa oleville ihmisille. Sosiaaliset kategoriat tuottavat osaltaan ihmisille sosiaalisia identiteettejä, joihin kuuluu tiettyjä ominaisuuksia ja toimintaodotuksia (Juhila, 2004, 23). Nämä kategoriat ovat monella tavalla sosiaalisesti hyödyllisiä, mutta kun niihin liitetyt odotukset ja ominaisuudet ovat valtaosaltaan kielteisiä ja tiukasti määriteltyjä, alkavat luokittelut helposti tuottaa ja uusintaa eriarvoisuutta. Muiden tarjoamista määritelmistä voikin muodostua yksilölle ”identiteettivankila”, jolloin hän ei koe tulevansa nähdyksi ja kohdatuksi omana itsenään (mts. 24). Juuri tästä on kyse stigmassa: stigma on merkki, joka diskreditoi kantajansa niin voimakkaasti ettei hän tule nähdyksi sellaisena kuin aidosti kokee olevansa. Koska julkisessa keskustelussa maahanmuuttajia on pitkään käsitelty vain kielteisten ilmiöiden kautta, tämä on muuttanut koko maahanmuuttajan sosiaalisen identiteetin leimautuneeksi (Liebkind ym., 2004, 128). Tähän liittyy, paitsi stereotyyppinen yleistäminen, myös sen eräänlainen vastakohta eli partikularisointi, jossa menestyvät ja hyvät tyypit nähdään poikkeuksina, jotka eivät oikeastaan edes edusta maahanmuuttajia (mts. 226; Pälli, 2003, 149). Identiteettivankila asettaa ihmisen tilanteeseen, jossa hänen on joko alistuttava häntä koskettavaan kategorisointiin tai asetuttava aktiivisesti sitä vastaan (Juhila, 2004, 28). Näin ollen maahanmuuttajien stigmakokemukseen liittyy eräänlainen todistustaakka: hänen on ikään kuin pystyttävä kerta toisensa jälkeen todistamaan että on hän on esimerkiksi hyvä työntekijä tai ”hyvä tyyppi”, koska nämä piirteet eivät kuulu maahanmuuttajan yleiseen, leimattuun identiteettiin. Maahanmuuttajien kokemuksia tutkineiden Liebkindin ym. (2004) mukaan stigma ei kuitenkaan ole absoluuttinen identiteettiin vaikuttava ilmiö, vaan se aktivoituu tilannesidonnaisesti (esim. vain yökerhossa tai sosiaalitoimistossa) (mts. 240).

4.4 Rasismi, rodullistaminen ja etnisismi

Puhuttaessa maahanmuuttajan stigmasta on puhuttava myös rasismista, vaikka käsitteeseen liittyvä arvolataus ja tulkinnallisuus vaikeuttavatkin usein ilmiön käsittelyä (Salonen & Villa, 2005, 15). Kuten edellä kirjoitin, stigma koskettaa ennen kaikkea kulttuurisesti vähemmän arvostettuja maahanmuuttajaryhmiä. Mitä enemmän maahanmuuttaja erottuu valtaväestön edustajasta, sen väheksytympi hänen etninen viiteryhmänsä yleensä on. Tällöin merkittäväksi selittäjäksi nousevat usein ihonväri ja muut ”rodullisina” nähdyt visuaaliset elementit. Esimerkiksi ruotsalainen adoptiolapsia tarkastellut tutkimus (Rooth,

2002) osoittaa selvästi ihonväriin perustuvan syrjinnän olemassaolon Pohjoismaissa: Tutkimuksen mukaan ”ei-ruotsalaisten näköisten” adoptoitujen lasten työllistymisluvut olivat alhaisempia kuin ”ruotsalaisten näköisten” adoptoitujen lasten (jotka vastasivat valtaväestön lukuja). Adoptoitujen lasten kohdalla ilmiötä ei voi selittää kulttuurieroilla, ja myös muut mahdollisesti työmarkkinavalmiuksiin vaikuttavat muuttajat oli huomioitu tutkimuksessa.

Rastas (2004, 37–38) kirjoittaa, että monimerkityksellisyytensä vuoksi rasismi on ongelmallinen käsite tutkimuksessa, arkikeskustelusta puhumattakaan. Lukuisat erilaiset rasismin määritelmät mahdollistavat paitsi monenlaisten eronteiden nimittämisen rasismiksi, myös rasismin kiistämisen. Hänen mukaansa yksi keino selkeyttää rasismiin liittyvää käsitteellistä vyyhteä on tarkastella rodullistamista eli prosessia, jossa tuotetaan etnistä erilaisuutta ja eriarvoisuutta. Liebkindin (1994, 42–43) mukaan rodullistamisessa on kyse ideologisesta prosessista, joka johtaa rasismiin. Tässä tapahtumasarjassa todelliset tai projisoidut erot ryhmien välillä biologisoidaan eli saadaan vaikuttamaan luonnollisilta ja ruumiiseen sidotuilta. ”Rotu” on Liebkindin (mts. 41) sanoin ”kokonaisuudessaan sosiaalinen tuote, niin sanottu arkiantropologinen kuvitelma”. Sen uskotaan olevan biologinen tyyppi tai luokka, vaikka tälle luokittelulle ei ole olemassa aitoja biologisia perusteita. Kun ihmisten väliset eronteet kiinnitetään ruumiiseen ja biologiaan, ne alkavat helposti vaikuttaa pysyviltä ja ”luonnollisilta”, ja samalla ne muuttuvat varsin vaikeasti kiistettäviksi. Näin biologisoiduista eroista tulee erinomaisia vallankäytön välineitä (Rastas, 2004, 38). Tärkeä huomio rodullistamisesta on, että valkoihoiset eivät yleensä itse määrittele itseään ”roduksi”, vaan erityisesti tummaihoiset ja muut ”ei-valkoiset” rodullistetaan (esim. Ruohio, 2009, 23).

Liebkindin (1994, 42–43) mukaan rodullistamisprosessissa on neljä vaihetta, mutta eittämättä rodullistamisesta voidaan puhua jo ennen viimeistä ja äärimmäisintä vaihetta. 1) Rodullistaminen alkaa ihmisten luokitteluksella eri ryhmiin, etupäässä erilaisten verbaalisten nimitysten avulla. Tässä luokittelun vaiheessa ulkoiset tunnusmerkit ovat korostetussa asemassa. 2) Toisessa vaiheessa ulkoisten piirteiden mukaan luokiteltuihin ihmisiin liitetään luonteenpiirteitä, arvoja tai muita ei-näkyviä ominaisuuksia. 3) Kolmas rodullistamisprosessin vaihe on Liebkindin mukaan kohtalokkain: siinä rodullistetut ihmisluokat arvotetaan alempiarvoisiksi. Tässä vaiheessa ryhmälle annetut näkyvät ja ei-näkyvät ominaisuudet arvioidaan kielteisiksi ja asetetaan vastakohtiksi oman ryhmän

myönteisille ominaisuuksille. 4) Neljännessä ja viimeisessä vaiheessa rodullistetulta ryhmältä riistetään ihmisarvo, mikä mahdollistaa räikeimmätkin rasismien muodot. Tällöin jotakin ”ihmisrotua” pidetään niin uhkaavana ja kielteisenä, että sen inhimillisuus voidaan kyseenalaistaa kokonaan.

Näin kuvatulla rodullistamisprosessilla on hyvin paljon yhteistä aiemmin esittelemieni stigman osa-alueiden ja stigmaviestinnän mallin kanssa. Prosessi alkaa ihmisten luokittelulla, joka on erittäin lähellä Linkin ja Phelanin (2001) stigmatteorian leimaamisen ja luokittelun osa-aluetta. Stigmaviestinnässä (Smith, 2007a) tätä taas vastaisi merkitsemisen viestisisältö. Seuraava vaihe, eli näkymättömien ominaisuuksien liittäminen ulkoisten piirteiden perusteella luotuihin ihmisluokkiin, on sen sijaan hyvin lähellä sitä stigman osa-aluetta, jossa leimattuihin liitetään erilaisia stereotypioita (Link & Phelan, 2001). Liebkindin (1994, 42) mukaan tässä vaiheessa ”roduista” tehdään sosiaalisia ryhmiä. Stigmaviestinnän mallissa (Smith, 2007a) puhutaan ryhmän leimaamisesta, jolloin luodaan kuvaa todellisesta, yhtenäisestä ja homogeenisesta ryhmästä. Kolmannessa rodullistamisprosessin vaiheessa nämä ryhmät osoitetaan muita alempiarvoisiksi. Tämä kytkeytyy etenkin Linkin ja Phelanin (2001) stigmatteorian erottelun ja toiseuttamisen sekä arvion laskun ja syrjinnän osa-alueisiin. Tätä oletettavasti tukevat stigmaviestinnän osa-alueet, joissa väitetään merkittyjen ryhmien jäsenten olevan syyllisiä omaan stigmaansa tai joissa korostetaan heidän vaarallisuuttaan (Smith, 2007a). Liebkindin kuvaaman rodullistamisprosessin viimeisessä vaiheessa rodullistetulla ryhmällä ei enää nähdä olevan ihmisarvoa. Tämä kuvataan yleensä myös stigmaprosessin viimeisenä vaiheena, ja stigmatisoidut nähdään Goffmaninkin (1963/1986) mukaan ikään kuin vähemmän ihmisinä kuin muut. Yhteydet rodullistamisen ja stigmatteorioiden välillä osoittavat, että stigman käsite ja stigmaviestinnän teoria vaikuttavat soveltuvan varsin hyvin etnisyyteen ja kansalliseen alkuperään liittyvän viestinnän tutkimukseen.

Rodullistamisprosessissa ihmisryhmien välisiä eroja luodaan ennen kaikkea ulkoisten tunnusmerkkien ja piirteiden varaan. Rasismi on kuitenkin muutakin kuin ihmisten arvottamista heidän ihonvärinsä perusteella. Ideologista tapaa jakaa ihmisiä heidän syntyperänsä perusteella ”rotuihin” ja luoda niihin perustuvia arvojärjestyksiä on kutsuttu tutkimuskirjallisuudessa vanhaksi rasismiksi (esim. Rastas, 2005, 76–77). Sen sijaan uudempi rasistisen ideologian muoto ei painota ”rotuja” vaan keskittyy ennen kaikkea kulttuurisiin eroihin ihmisryhmien välillä. Tällaisia erontekoja painottavia ideologioita on

nimitetty esimerkiksi uudeksi rasismiksi, differentialismiksi ja kulttuuriseksi rasismiksi (mts. 77). Monet tutkijat ovat kuitenkin kyseenalaistaneet koko jaottelun uuteen ja vanhaan rasismiin, sillä heidän mukaansa kulttuuriset erot voidaan esittää aivan yhtä perustavanlaatuisina, muuttumattomina ja ”luonnollisina” kuin biologiaankin perustuvat erot (mts. 77; Miles, 1993, 100). Rastas (2005, 77–78) painottaakin, että kulttuurierot kytketään yleensä ”tietyn näköisiin” ihmisiin.

Van Dijk (1991) kutsuu tämäntyyppistä nykymuotoista rasismia *etnisismiksi*. Hänen mukaansa kyse on ideologiasta, joka painottaa sosiaalisia ja kulttuurisia eroja etnisten ryhmien välillä, mutta ei tunnusta näiden välisiä valtaeroja eikä läntisen kulttuurin dominanssia (van Dijk, 1991, 28–29; Raittila, 2004). Etnisismi voi hylätä ajatuksen valkoisten rodullisesta paremmuudesta – sen sijaan lähtökohtana on väittämä joidenkin etnisten ryhmien ”jälkeenjääneisyydestä” muilla, esimerkiksi kulttuurisilla, perusteilla. Etnisismiä ilmentävät esimerkiksi erilaisten antirasististen, syrjintää ehkäisevien toimenpiteiden ja hankkeiden syyttäminen ”käänteisestä rasismista” eli valtaväestön syrjinnästä. Kieltämällä valtaerot etnisten vähemmistöjen ja enemmistön välillä kielletään nimittäin myös rakenteellinen syrjintä ja eriarvoisista lähtökohdista johtuvat erot sosiaalisessa pääomassa ja yleisissä mahdollisuuksissa (van Dijk, 1991, 29). Mielestäni etnisismien käsite tarjoaa erinomaisen siltaavan lähestymistavan etnisiin ryhmiin liittyvän stigmaviestinnän ja rodullistamisen prosessin tarkasteluun. Etnisiä ryhmiä koskevaan stigmaviestintään kuuluneeseen aina jossain määrin rodullistamisen piirteitä, ja prosesseina rodullistaminen ja stigmatisointi ovatkin epäilemättä hyvin lähellä toisiaan. Van Dijkin (1991) teoria etnisismistä tuo kuitenkin rodullistamisen ja rasismien määrittelyyn kysymyksen valtaeroista, joka on oleellinen stigman kannalta (vrt. Link & Phelan, 2001).

5. MAAHANMUUTTOVASTAINEN VIESTINTÄ SUOMESSA

5.1 Maahanmuuttokeskustelun politisoituminen

Suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa tapahtui vuoden 2008–2009 aikoihin merkittävä käänne, jota tutkijat (esim. Keskinen, 2009; Maasilta, 2012a) ovat kutsuneet maahanmuuttokeskustelun politisoitumiseksi. Vaikka maahanmuuttajiin ja etenkin

joihinkin maahanmuuttajaryhmiin oli poliittisessa keskustelussa suhtauduttu penseästi jo ennen tätä (esim. Förbom, 2010), vallalla oli silti ollut konsensus maahanmuutosta varsinkin työllisyyden kannalta kannatettavana ilmiönä. Selkeätä maahanmuuton vastaisuutta taas oli pidetty lähinnä muukalaisvihamielisten ja rasistien suhtautumistapana (Raittila, 2009, 67–68), eivätkä maahanmuuton ja monikulttuurisuuden vastustajat juuri saaneet tilaa valtajulkisuudessa (Maasilta, 2012c). Vuoden 2008 kunnallisvaalien ja seuraavan vuoden eurovaalien myötä julkinen keskustelu maahanmuutosta lisääntyi ja muuttui varsin ongelmakeskeiseksi. Samalla moniin maahanmuuttajiin tai maahanmuuttajataustaisiin ihmisiin alettiin liittää leimaavia ja halventavia nimityksiä, mistä etenkin rasismintutkijat ovat olleet huolestuneita (esim. Keskinen, 2009, 33–34). Keskusteluilmapiirin ja puhetapojen muutoksen ytimessä ovat olleet ”maahanmuuttokriittiksi” itseään kutsuvat, pääosin perussuomalaiset toimijat, jotka ovat ponnistaneet verkon keskustelupalstoilta ja blogeista mukaan politiikan valtajulkisuuteen ja sittemmin merkittäviin valta-asemiin (esim. Maasilta, 2012d; 2012c).

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa valtajulkisuuskin antoi jo runsaasti tilaa maahanmuuton ja monikulttuurisuuden vastustajille, eli aiemmin ääriliikkeiden retoriikkana pidetyt puhetavat olivat normalisoituneet osaksi julkista diskurssia (Mäkinen, 2013; Maasilta, 2012c, 161). Maahanmuuttopoliittikkaa arvostelleet ehdokkaat myös pärjäsivät näissä vaaleissa varsin hyvin. Esimerkiksi perussuomalaisten ehdokkaiden laatiman ”maahanmuuttokriittisen” julkilausuman, eli Nuivan vaalimanifestin, allekirjoittaneista 13 kansanedustajaehdokkaasta kuusi valittiin eduskuntaan vuonna 2011. Heistä tunnetuin on liikkeen johtohahmona pidetty Jussi Halla-aho, joka sai kuudenneksi suurimman äänisaaliin koko Suomessa (Kuisma, 2013, 100). Halla-aho on itsekkin esittänyt maahanmuuton olevan tärkein poliittinen teemansa ja arvellut nimenomaan sen arvostelun olevan vaalimenestyksensä taustalla (Helsingin Sanomat, 2011). Vuonna 2014 Halla-aho valittiin Euroopan parlamenttiin. Tämän vuoksi hän ei ollut ehdokkaana seuraavan vuoden eduskuntavaaleissa, joissa perussuomalaiset nousi maan toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Tällä hetkellä puolue on mukana hallituksessa neljällä ministerillä, minkä lisäksi eduskunnan puhemies on perussuomalainen (Eduskunta, 2015a; Eduskunta, 2015b; Valtioneuvosto, 2015). Halla-aho arvioi vaalien alla, että perussuomalaiset oli maahanmuuttokysymyksissä aiempia vaaleja yhtenäisempi, ja että puoluetta voitiin nyt pitää kokonaisuudessaan ”nuivana” (Halla-aho, 2015).

”Maahanmuuttokriitikoiden” kirjoitukset ovat herättäneet paljon niin sanottua metatason keskustelua siitä, missä menevät sananvapauden rajat, ja milloin maahanmuuttajia tai esimerkiksi poliitikkoja koskevissa lausunnoissa ja toimissa on kyse rasismista tai vihapuheesta (esim. Keskinen, 2012, 291–293; Maasilta, 2012d; Puuronen, 2011, 209–210). Monet Nuivan vaalimanifestin allekirjoittajista ovat olleet osana näihin teemoihin liittyviä rajanvetoja ja kohuja niin oikeudessa kuin mediajulkisuudessaakin. Esimerkiksi Halla-aho on saanut tuomion uskonrauhan rikkomisesta ja kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tekstistään, jossa hän esitti islamin ”pedofiliauskontona” sekä kirjoitti ryöstelyn ja ”verovaroilla loisimisen” kuuluvan somalien kansanluonteeseen (Sundqvist, 2012). Jutun käsittely eri oikeusasteissa sai runsaasti mediahuomiota osakseen. Vaikka Halla-aho joutui tuomion vuoksi jättämään paikkansa eduskunnan hallintovaliokunnan puheenjohtajana, oikeusjuttu luultavasti lisäsi hänen poliittista suosiotaan: monet pitivät tuomiota epäoikeudenmukaisena, sillä lähtökohdiltaan teksti oli satiirinen ja suomalaisen keskustelukulttuurin sääntöjä arvosteleva (Askola, 2015). Nuivan vaalimanifestin allekirjoittajista myös James Hirvisaari on saanut tuomion kiihottamisesta kansanryhmää vastaan kirjoituksellaan ’Kikkarapäälle kuonoon’ (Yle, 2011; Helsingin Sanomat, 2012). Hirvisaari erotettiin perussuomalaisista kesken kansanedustajakauttaan, koska hän oli kutsunut äärioikeistolaisen aktivistin Seppo Lehdon vieraakseen eduskuntaan ja kuvannut tämän tekemässä natsitervehdystä yleisölehtereillä (Tyysniemi, 2013). Kesällä 2015 Olli Immosen sosiaalisessa mediassa julkaisema monikulttuurisuuden vastainen julistus ja hänen osallistumisensa äärioikeistolaisiin tapahtumiin poikivat kohun, joka johti Immosen väliaikaiseen eroonsa perussuomalaisten eduskuntaryhmästä (Kauhanen & Timonen, 2015). Manifestin allekirjoittajista myös esimerkiksi Maria Lohelan maahanmuuttajia koskevia kirjoituksia on arvosteltu erityisesti sen jälkeen, kun hänet valittiin eduskunnan puhemieheksi (Pelkonen, 2015).

Kansallisista erityispiirteistään huolimatta suomalaisen maahanmuuttokeskustelun käänne voidaan nähdä jatkeena 1990-luvun lopulla alkaneelle yleiseurooppalaiselle kehityskululle, jota on kutsuttu muun muassa monikulttuurisuuden kriisiksi tai erilaisuuden käsittelyn takaiskuksi (esim. Maasilta, 2012a, 12; Mäkinen, 2013; Keskinen, 2009, 43). Maahanmuuttopolitiikan arvostelijoiden argumentaatio onkin ollut sisällöllisesti hyvin yhtenäistä useissa Euroopan valtioissa ja muualla länsimaissa (Keskinen, 2012, 287). Suomalainen maahanmuuttovastainen liike on joidenkin tutkijoiden (Sakki & Pettersson, 2015; Kuisma, 2013) määritelmien mukaan osa länsimaista populistista radikaalioikeistoa,

jonka retoriikkaan kuuluu esittää etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset ja poliittiset vastustajat omaa maata ja kulttuuria uhkaavina vihollisina (myös esim. Keskinen, 2012, 288). Yksi keskeisistä yhdistävistä tekijöistä tälle uudelle maahanmuuttovastaisuudelle eri maissa on rasismien kieltäminen (esim. van Dijk, 1992; Keskinen, 2012; Rastas, 2009). Ilmiö liittyy niin sanotun uuden rasismien, kulttuurisen rasismien tai etnismien nousuun perinteisen rotuajattelun sijaan (Keskinen, 2012, 293–294; Rastas, 2005, 77; van Dijk, 1991, 28–29). Perustamalla maahanmuuttajia koskettavat eronteot ihonvärin ja ”rodun” sijaan poliittisesti korrektimpina nähtyihin luokitteluihin, kuten kulttuuriin, uskontoon ja etnisyyteen, on mahdollista käydä keskustelua siitä esioletuksesta käsin, että rasismi ilmiönä olisi jäänyt historiaan, erityisesti toisen maailmansodan ja kolonialismin aikakausiin (Keskinen, 2012, 293).

5.2 Ulossulkevaa puhetta

Aikaisemman tutkimuksen perusteella maahanmuuttovastaisella viestinnällä näyttääkin olevan sisällöllisesti paljon yhteyksiä stigmaviestintään. Oleellista näissä puhetavoissa on erojen korostaminen ulkopuolisiksi määriteltyihin ihmisiin ja heidän kulttuuriinsa, uskontoonsa ja tapoihinsa (Keskinen, 2012, 288). Eli kyseessä on erottelua/toiseutta (vrt. Link & Phelan, 2001, 370) tuottava, ullossulkeva diskurssi. Niin Suomessa kuin monissa muissakin länsimaissa ulkopuolisiksi tai vihollisiksi luokitellaan varsinkin Lähi-idästä ja Afrikasta tulevat turvapaikanhakijat, ja islam esitetään kansakunnan tai kulttuurin ideologisena vihollisena (Sakki & Pettersson, 2015). Tiettyjen ihmisten luokittelu ulkopuolisiksi liittyy varsinkin merkitsemisen viestisisältöön (Smith, 2007a, 468). Stigmaviestinnässä ”merkiksi” nostetaan usein helposti havaittavat ja/tai inhoa tuottavat, poikkeavina esitetyt ominaisuudet (Smith, 2009, 932). Maahanmuuttajien tapauksessa tässä prosessissa on käytännössä kyse rodullistamisprosessin ensimmäisestä vaiheesta, jossa ihmisiä luokitellaan erilaisiin ryhmiin pitkälti juuri ulkoisten tunnusmerkkien ja piirteiden perusteella (Liebkind, 1994, 42–43). Keskeiseen asemaan nousevat tällöin ihonväri ja muut fyysiset ominaisuudet sekä erilaiset kulttuuriset tai uskonnolliset tunnusmerkit. Oli kyse sitten vanhemmasta rotuajattelusta tai niin sanotusta kulttuurirasismista, erot kytetään ”tietyn näköisiin” ihmisiin (Rastas, 2005, 77–78).

Lisäksi etenkin tietyistä etnisistä ryhmistä esitetään leimaavia yleistyksiä, eli luodaan ja vahvistetaan stereotypioita epätoivottujen kategoriaan luokiteltujen maahanmuuttajien sopeutumattomuudesta, työhaluttomuudesta, väkivaltaisuudesta tai rikollisuudesta (esim. Puuronen, 2011, 216–224). Näiden epätoivottujen piirteiden esitetään kuuluvan elimellisenä osana maahanmuuttajien kulttuuriin, jota pidetään ohjelmoivana ja pakottavana. Eli vieraamman kulttuurin jäsenet esitetään ikään kuin kulttuurinsa vankeina, kun taas länsimaisten ihmisten uskotaan suhtautuvan kulttuuriinsa rationaalisesti ja olevan kykeneviä säätelemään sen vaikutusta toimintaansa (Huttunen, Löytty & Rastas, 2005, 27–28). Myös vastuun viestisisältöä vaikuttaa esiintyvän maahanmuuttovastaisessa viestinnässä. Esimerkiksi maahanmuuttajien määrän kasvaminen tai heidän väitetty sopeutumattomuutensa esitetään poliittisessa viestinnässä usein selityksenä rasismien lisääntymiselle (Puuronen, 2011, 216–222). Tällaista uhrien syyttämistä harjoittavat perussuomalaisten ohella muutkin poliittiset konservatiivit (mts. 217). Maahanmuuttovastainen keskustelu ei huomioi, että suomalaisessa yhteiskunnassa on aiemminkin esiintynyt rasismia esimerkiksi saamelaisia ja romaneja kohtaan, minkä vuoksi syitä ja selityksiä voisi olla järkevämpää hakea yhteiskunnan historiallisesta kehityksestä. Sen sijaan rasismia perustellaan sillä oletuksella, että maahanmuuttajissa on jotakin vikaa, ja siksi heitä syrjitään ja vihataan (mts. 217–218).

Stigmaviestinnän tavoin myös maahanmuuttovastainen puhetapa rakentuu suurelta osin erilaisten uhkakuvien varaan. Esimerkiksi järjestyshäiriöt, jengiytymisen, väkivallan ja muun rikollisuuden esitetään lisääntyvän maahanmuuttajien vuoksi (mm. Rastas, 2009, 60–61), ja nämä kytkeytyvätkin maahanmuuttajiin liitettyihin stereotypioihin. Erityisesti maahanmuutosta käytävässä poliittisessa keskustelussa korostuvat taloudelliset uhat. Maahanmuuttajista puhutaan taloudellisen hyödyn ja haitan kriteerein, ja etenkin turvapaikanhakijat nähdään ainoastaan kustannuksena Suomelle (Keskinen ym., 2009, 14). Osittain tämä kehitys kytkeytyy uusliberalistiseen politiikkaan ja taloudelliseen retoriikkaan, jossa ”kaikkea mitataan rahalla ja taloudelliset arvot ylittävät muut yhteiskunnalliset arvot” (mts. 15). Kuisman (2013, 94–95) mukaan maahanmuuttokysymyksistä puhuminen ensisijaisesti juuri taloudellisesta näkökulmasta on strategisesti perusteltu valinta, sillä tukeutumalla taloudellisten realiteettien puhetapaan populistinen radikaalioikeisto hämärtää päämääriensä poliittista kiistanalaisuutta ja radikaalisuutta, jotka olisivat ilmeisempiä, jos puhe kytkettäisiin puhtaasti etno-kulttuurisiin argumentteihin.

Keskisen (2012, 294) mukaan nykyinen maahanmuuttovastainen viestintä hyödyntää muutoinkin tällaista retorista strategiaa, josta hän käyttää ilmaisua käänteisyyden politiikka. Koska syrjintälainsäädäntö ja yhteiskunnan asenneilmasto suhtautuvat kielteisesti esimerkiksi avoimeen rasismiin, maahanmuuttovastaiset toimijat uudelleenmuotoilevat viestejään lainaamalla puhetapoja ja käsitteitä muun muassa feministisiltä ja antirasistisilta liikkeiltä, kuitenkin kääntäen ne tukemaan rodullistavia ja nationalistisia tavoitteita. Näin voidaan tukeutua yleisesti hyväksyttyihin puhetapoihin, ja hämärretään omien poliittisten tavoitteiden ulossulkevaa luonnetta. Rasismisyytöksiä torjutaan myös esimerkiksi puhumalla ”monikulttuurisuuden” tai ”maahanmuuttopolitiikan” ongelmista sen sijaan, että puhuttaisiin suoraan maahanmuuttajista. Kuitenkin näitä ongelmia selitetään tiettyjä ihmisryhmiä essentialisoivalla ja alempiarvoiseen asemaan asettavalla tavalla (mts. 291–294). On kuitenkin vielä tarkasteltava hieman, millaisessa ympäristössä ja millaisin reunaehdoin tätä viestintää tuotetaan.

5.3 Internet maahanmuuttokeskustelun paikkana

Kuten Suomessa, myös muualla Euroopassa maahanmuuttovastainen politiikka on noussut valtavirtaan internetaktiivisuuden ja verkkojulkaisemisen kautta (Mäkinen, 2013; Lentin & Titley 2011, 152). Verkkojulkaiseminen on mahdollistanut etenkin sellaisen viestinnän julkipääsemisen, joka aiemmassa mediaympäristössä olisi voitu päättää toimituksissa jättää julkaisematta esimerkiksi liian radikaalina, epäkorrektina tai loukkaavana (Sakki & Pettersson, 2015). Tätä nykyä nämä sivustot vaikuttavat kuitenkin vahvasti myös joukkoviestimiin, sillä sosiaalisen median merkityksen kasvettua myös mediatalot ja lehdet hakevat sisältöjään entistä enemmän juuri poliittisten blogien ja muiden verkkosivustojen sisällöistä (mt.; Maasilta, 2012a, 17). Tämä taas vaikuttaa yleiseen keskusteluun ja mielipiteeseen laajemminkin, sillä ne luovat kuvaa siitä, millaisille näkemykset ansaitsevat tilan mediassa ja millaisia kannanottoja ja puhetapoja pidetään normaaleina ja hyväksytyinä (Mäkinen, 2013; Lentin & Titley, 2011, 151).

”Maahanmuuttokriittiset” poliitikot ovatkin hyödyntäneet kampanjoinnissaan hyvin paljon verkon keskustelupalstoja ja muuta sosiaalista mediaa. Suomessa hyvin merkittävä sivusto

on ollut Jussi Halla-ahon Scripta-blogi (esim. Puuronen, 2011 227). Blogin vieraskirjan pohjalta kehitettiin sittemmin Hommaforum, joka taas on tärkein yksittäinen maahanmuuttovastaisen keskustelun foorumi Suomessa (Mäkinen, 2013; Horsti & Nikunen, 2013, 494). Maahanmuuttovastainen poliittinen viestintä Suomessa on siis suurelta osin verkkoviestintää, ja siitä olen rajannut tarkasteluuni erityisesti blogikirjoittelun. Maasilan (2012b, 88) mukaan blogi on määritelmällisesti verkkosivu tai -sivusto, jossa julkaistaan ajankohtaista ja päivämäärämerkittyä sisältöä. Uusin sisältö on sivustolla aina keskeisimmin esillä, mutta myös vanhat kirjoitukset säilyvät blogissa, jota voidaan selata vuosi- ja kuukausiluokitellussa tai esimerkiksi asiasanojen mukaan järjestetyissä arkistoissa. Jokaisella yksittäisellä blogitekstillä on oma verkko-osoitteensa, minkä vuoksi linkittäminen yksittäiseen blogikirjoitukseen on helppoa. Sisällöllisesti blogijulkaisut koostuvat tekstin lisäksi usein kuvista sekä hyperlinkeistä muille sivustoille (mts. 88; Sakki & Pettersson, 2015). Lisäksi blogeihin sisältyy lähes poikkeuksetta kommentointimahdollisuus, eli blogit ovat yleensä interaktiivinen viestintämuoto, joskin blogin pitäjä voi hallinnoida kommentteja eli päättää, julkaiseeko niitä vai ei.

Poliittisen viestinnän kanavana blogit mahdollistavat ja edellyttävät hyvin toisenlaisia viestinnän keinoja kuin perinteinen joukkoviestintä, kuten esimerkiksi sanomalehti- tai televisiohaastattelut, viralliset puoluesivustot, poliittiset puheet tai esitteet (Sakki & Pettersson, 2015). Ensinnäkin kommentointimahdollisuus ja muut blogien interaktiiviset ominaispiirteet mahdollistavat vuoropuhelun ja merkitysten luomisen yhdessä lukijoiden kanssa. Blogin ympärille voikin kirjoittajan poliittisten päämäärien kannalta parhaassa tapauksessa syntyä samanmielisten ihmisten yhteisö, jossa käydään dialogia ja rakennetaan yhteisiä merkityksiä (Sakki & Pettersson, 2015). Näin on kiistatta käynyt esimerkiksi, kun Halla-ahon blogin pohjalta on syntynyt yli kymmenentuhannen jäsenen Hommaforum-yhteisö (Hommaforum, 2016). Maahanmuuttovastaisen viestinnän yhteydessä tällaista menkeä vahvistaa myös se, että sen sisällössä on pitkälti kyse tiettyjen ihmisten esittämisestä yhteisenä vihollisena eli ”meidän” vastakohtaksi asettuvana ”toisena” (Sakki & Pettersson, 2015).

Toinen blogiviestinnän erityispiirteistä on mahdollisuus hyperlinkittämiseen eli viittaaminen ulkoisiin julkaisuihin tai muihin lähteisiin. Esimerkiksi uutisiin tai paikoin hyvin järkyttäviinkin audiovisuaalisiin materiaaleihin linkittäminen mahdollistaa maahanmuuttajavihamielisten näkemysten esittämisen olevan ikään kuin neutraalia

faktojen esiintuomista (Sakki & Pettersson, 2015). Hyperlinkkien avulla kirjoittaja antaa jonkun toisen tahon esittää samoja maahanmuuttovastaisia argumentteja, joihin hänen oma viestintänsä perustuu. Tämä on Sakin ja Petterssonin (2015) mukaan useammallakin tavalla hyödyllistä. Ensinnäkin hänen väittämänsä saavat tukea ja näyttävät laajemmin hyväksytyiltä. Toisaalta kirjoittaja voi esittää luopuvansa diskursiivisesta kontrollista antaessaan ulkopuolisen tahon viestiä puolestaan – ja pystyy siten torjumaan esimerkiksi väitteet rasismista tai muukalaisvihamielisyydestä. Lisäksi nämä blogien viestinnälliset mahdollisuudet yhdistyvät usein rasismien kieltämisen retoriikkaan ja käänteisyyden politiikkaan eli esimerkiksi poliittisten vastustajien syyttämiseen ”käänteisestä rasismista” (mt.; Keskinen, 2012). Yhdessä ne tekevät maahanmuuttovastaisesta blogiviestinnästä erityisen voimakasta ja vaikutusvaltaista.

6. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Aikaisemman tutkimuksen tarjoamat lähtökohdat

Tutkimukseni teoriataustan yhteenvetona voidaan todeta, että stigma on moniulotteinen ilmiö, joka koostuu luokittelusta, stereotypioista, toiseudesta, arvon laskusta ja syrjinnästä sekä epätasa-arvoisista valtasuhteista (Link & Phelan, 2001). Stigmaviestinnän mallin (Smith, 2007a) mukaisesti oletan, että stigmaa tuotetaan viestinnällä, jolla ensinnäkin kategorisoidaan tietyt ihmiset omaan luokkaansa ja edesautetaan tunnistamaan heidät (merkki), esitetään heidän olevan yhdenmukainen ja omasta yhteisöstä poikkeava ryhmä (leima), viestitetään leimattujen olevan syyllisiä stigmaansa (vastuu) sekä uhkaavan omaa sisäryhmää (vaara). Tutkimuksen teoriaosiossa olen pyrkinyt muodostamaan synteisiä stigmatologioita ja osoittamaan, että stigman osa-alueet ja stigmaviestinnän merkityssisällöt ovat sisällöllisesti hyvin lähellä toisiaan tai kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Erityisesti maahanmuuttajuuden kontekstissa on tärkeää huomata myös stigmatisoinnin ja rodullistamisprosessin (esim. Liebkind, 1994) yhteydet, eli maahanmuuttajien stigmatisoinnissa on epäilemättä useimmiten kyse myös rodullistamisesta.

Stigmaviestinnän teoreettisen mallin (Smith, 2007a) hyödyntäminen tutkimuksessa on toistaiseksi ollut lähinnä teorian testaamista kvantitatiivisin menetelmin (Smith, 2012; 2014), ja niissä on keskitytty yksinomaan viestinnän vaikutuksiin. Toisin sanoen itse

stigmaviestit eivät ole olleet varsinaisen tarkastelun kohteena, vaan mallia testaavissa tutkimuksissa on keskitytty viestin vaikutuksiin, jolloin viestisisällöt ovat olleet vakioituja ja tutkijoiden tuottamia. Tällöin ei ole saatu tarkempaa tietoa siitä, millaisia stigmaviestinnän sisällöt ovat käytännössä, eli millaisia ilmenemismuotoja merkitseminen, ryhmän leimaaminen ja syylliseksi tai vaaralliseksi osoittaminen saavat tosielämän viestinnässä. Andersonin ja Bresnahanin (2012) tutkimus tarjoaa yhden tällaisen analyysin tarkastellessaan, miten stigmaviestinnän sisällöt ilmenevät erikokoisia kehoja käsittelevässä viestinnässä. Heidänkin aineistonsa on kuitenkin tuotettu erikseen tutkimusta varten kyselyn avulla. Lisäksi tutkimustulokset esitetään määrällisessä muodossa, eli suuri osa stigmaviestinnän laadullisesta kirjosta jää piiloon.

Aikaisemmat tutkimukset antavat viitteitä siitä, että maahanmuuttovastaiseen viestintään näyttää sisältyvän stigmaviestinnälle tyypillisiä piirteitä. Eli oletukseni, jonka mukaan maahanmuuttoa vastustavien poliitikkojen viestinnän yhtenä päämääränä on maahanmuuttajien stigmatisointi, saa tukea aikaisemmasta tutkimuksesta. Systemaattisesti tätä viestintää ei kuitenkaan ole tarkasteltu stigmanäkökulmasta, eikä sen tutkimukseen ole aiemmin sovellettu stigmaviestinnän mallia. Oletankin tämän tutkimuksen tarjoavan uusia havaintoja maahanmuuttovastaisesta ja etnisiä vähemmistöjä leimaavasta viestinnästä. Muun muassa maahanmuuttajien syrjintäkokemuksia kartoittanut tutkimus osoittaa, että maahanmuuttajuuteen ja/tai etniseen vähemmistöön kuulumiseen liittyy epäilemättä aina jonkin verran stigmaa. On perusteltua olettaa, että stigma koskettaa voimakkaimmin erityisesti niitä maahanmuuttajia, joiden asema etnisessä hierarkiassa (esim. Jaakkola, 2005; 2009) on alhainen. Tutkijat eivät kuitenkaan ole juuri kartoittaneet, millä tavoin etninen hierarkia näkyy tai miten sitä ilmennetään, tuotetaan ja uusinnetaan viestinnässä. Stigmaviestinnän voi nähdä suurelta osin kytkeytyvän etniseen hierarkiaan, sillä sen avulla luodaan rajanvetoja uhaksi koettujen sekä harmittomina tai tervetulleina pidettyjen ihmisten välille.

Maahanmuuttovastaisuuden kontekstissa avoimia stigmaviestintään liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi seuraavat: Miten maahanmuuttovastaiset kirjoittajat ohjaavat lukijoita tunnistamaan epätoivotut maahanmuuttajat kantasuomalaisista ja tervetulleista maahanmuuttajista? Millaisin viestinnällisin keinoin luodaan kuvaa merkityistä maahanmuuttajista yhtenäisenä ryhmänä ja miten merkityt erotellaan ”normaaleista”? Miten maahanmuuttajat pyritään osoittamaan syyllisiksi omaan stigmaansa, ja millaisia

valinnanmahdollisuuksia ja kontrollia maahanmuuttajilla esitetään olevan? Millaisia uhkia maahanmuuttajiin liitetään, ja korostuvatko näissä enemmän konkreettiset vai symboliset uhat? Muun muassa näihin aikaisemman tiedon katvealueisiin olen hakenut vastauksia tässä tutkimuksessa, jonka tavoitteet, tutkimuskysymykset ja menetelmät esittelen seuraavaksi.

6.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, *millaista puhetta maahanmuuttajista niin sanotut maahanmuuttokriitikot kirjoituksissaan esittävät*. Olen kiinnostunut tarkastelemaan, keitä maahanmuuttopolitiikan arvostelijat tarkalleen tarkoittavat kirjoittaessaan maahanmuuttajista. Tähän liittyvänä laajempänä tavoitteenani on selvittää, *millaista etnistä hierarkiaa kyseisissä teksteissä rakennetaan*, ja eroaako se laajan suomalaisyleisön arvoasteikosta. Pyrin kartoittamaan, *millaisina ”maahanmuuttokriitikot” esittävät nämä Suomeen tulleet ja täällä asuvat ihmiset, ja miten he kehottavat lukijoitaan suhtautumaan heihin*. Näihin tavoitteisiin pyrin vastaamaan soveltamalla Smithin (2007a; 2012; 2014) stigmaviestinnän mallia maahanmuuttovastaisten poliitikkojen verkkotekstien analysointiin. Mallista johdettuna tavoitteenani on näin ollen *varmentaa, esiintyykö teksteissä maahanmuuttajia merkitsevää, leimaavaa, syyttävää ja heidän vaarallisuuttaan viestittävää sisältöä sekä selvittää, millaisia ilmenemismuotoja näillä viestisisällöillä käytännössä on*. Tutkimuksen oheistavoitteena on selvittää myös, miten stigmaviestinnän malli soveltuu maahanmuuttajia koskevan verkkokirjoittelun laadulliseen tutkimukseen. Minua kiinnostaa, mitä erityistä tarjottavaa teorialla voisi olla suomalaisen maahanmuuttokeskustelun kontekstiin ja millaisia puutteita teoriasta tulee esiin tässä tutkimuksessa. On kiinnostavaa myös, tuleeko tutkimuksessa esiin jotain erityistä nimenomaan verkossa tapahtuvan stigmaviestinnän piirteistä.

Tutkimustehtävänäni on selvittää, *millaista ”maahanmuuttokriitikoiden” maahanmuuttajia koskeva kirjoittelu on stigmaviestinnän näkökulmasta*. Tutkimuskysymykseni on tällöin seuraava:

Esiintyykö maahanmuuttoa vastustavien poliitikkojen verkkoviestinnässä kaikkia stigmaviestinnän (Smith, 2007a) sisältöjä (merkki, leima, vastuu, vaara), ja miten ne ilmenevät käytännössä?

Aikaisemman tutkimuksen sisällöllisiä ja metodologisia katvealueita olen pyrkinyt kartoittamaan ensinnäkin tarkastelemalla valmiiksi olemassa olevaa aineistoa (vaalimanifesti sekä blogitekstit). Näin olen pyrkinyt pääsemään käsiksi reaalielämän (stigma)viestintään, eli aineistoon, jossa ennakko-oletukseni ja aikaisemman tutkimuksen mukaan voisi olla stigmaviestinnäksi luokiteltavaa sisältöä. Olen analysoinut aineistoa laadullisesti, jotta pystyisin mahdollisimman monitahoisesti erittelemään niitä ilmenemismuotoja, joita stigmaviestinnällä käytännössä on. Myös kontekstivalintani poikkeaa aikaisemmasta stigmaviestinnän tutkimuksesta, eli stigmaviestinnän mallia (Smith 2007a; 2012; 2014) ei ole sovellettu aiemmin maahanmuuttoon tai etnisyyteen liittyvän viestinnän tarkasteluun. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole testata kyseistä mallia, vaan se toimii tulkintakehikkona, jonka avulla analysoin verkossa esitettyä puhetta maahanmuuttajista. Aineistoa ja analyysimenetelmiäni kuvaan tarkemmin seuraavaksi.

6.3 Aineiston kuvaus ja valintaperusteet

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevien ja monikulttuurisuutta vastustavien kansanedustajien verkkokirjoituksista. Vuoden 2011 eduskuntavaalien alla yhteensä 13 perussuomalaisen kansanedustajaehdokasta allekirjoitti 'maahanmuuttokriittisen vaaliohjelman' eli Nuivan vaalimanifestin (2010a). Näistä ehdokkaista kuusi tuli tuolloin valituksi eduskuntaan⁶. Tutkimuksessani tarkastelen näiden kuuden kansanedustajina toimineen poliitikon blogikirjoituksia sekä heidän allekirjoittamaansa vaalimanifestia.

Olen tutustunut kyseisten poliitikkojen blogeihin syvällisesti, eli käynyt läpi kaikkien kirjoittajien kaikki blogikirjoitukset vuoteen 2013 asti, ja sen jälkeenkin lukenut valtaosan julkaisuista. En ole valinnut aineistoa satunnaistamalla eli esimerkiksi kerännyt tekstejä systemaattisesti vain joltakin tietyltä ajanjaksolta, vaan aineiston valintametodia kuvaa parhaiten harkinnanvarainen otanta. Eskolan ja Suorannan (1998, 18) mukaan siinä on ”kyse tutkijan kyvystä rakentaa tutkimukseensa vahvat teoreettiset perustukset, jotka osaltaan ohjaavat aineiston hankintaa”. Tässä tutkimuksessa valintaa on ohjannut ennen

---

⁶ Valituiksi tulleet ehdokkaat olivat Juha Eerola, Jussi Halla-aho, James Hirvisaari, Olli Immonen, Maria Lohela ja Vesa-Matti Saarakkala.

kaikkea stigmaviestinnän malli ja käsitykseni sen sisällöistä. Aineiston valinta oli yhdistelmä teoriapohjaista, kriteereihin perustuvaa sekä vahvistavia ja kumoavia tapauksia kartoittavaa otantaa (Patton, 2002, 238–244). Useamman kirjoittajan osalta otanta perustui kokonaan ennalta määrittelemiini kriteereihin (teksti käsitteli maahanmuuttajia tai etnisiä vähemmistöjä), mutta kaikilta kirjoittajilta en sijoittanut jokaista nämä kriteerit täyttävää blogitekstiä aineistoon. Esimerkiksi Halla-aho, Immonen ja Hirvisaari ovat julkaisseet sen verran paljon tai pitkiä blogitekstejä, että aineiston lisärajaus oli käytännön syistä tarpeen. Näiden kirjoittajien osalta pyrinkin sisällyttämään aineistoon vain sellaisia tekstejä, joita olen pitänyt stigmaviestinnän kannalta relevantteina. Käytännössä olen siis etsinyt teksteistä stigmaviestinnän sisältöjä tai niiden vastaista viestintää (esim. ryhmäleimaa ilmentäviä yleistyksiä tai yksilöllisyyttä painottavia viestejä). Jos rajaus oli edelleen tarpeen, käytin rajausperusteena aineiston kylläntymistä eli saturaatiota, eli jätin valitsematta tekstejä, joiden stigmaviestinnän kannalta keskeinen sisältö oli jo mukana aineistossa (vrt. Eskola & Suoranta, 1998, 62–64).

Lopullisessa aineistossa on vaalimanifestin lisäksi 180 julkaistua blogitekstiä vuosien 2005–2013 ajalta. Aineiston sanamäärä on kaikkiaan yli 100 000. Kaikilta kirjoittajilta ei ole yhtä monta tai yhtä pitkästi tekstiä, sillä kirjoittajien julkaisemien tekstien määrät ja pituudet vaihtelevat varsin paljon (osa on pitänyt blogiaan huomattavasti muita pidempään ja julkaissut ahkerammin, osa on julkaissut erittäin pitkiä ja osa hyvin lyhyitä tekstejä). Olen pyrkinyt kuvaamaan aineiston ja tekemäni analyysin laajuutta aineistotaulukossa, joka on tutkimuksen liitteenä (liite 1). Tämän varsinaisen aineiston lisäksi otin jälkikäteen erilliseen analyysiin mukaan kaksi Jussi Halla-ahon blogitekstiä, joissa oli aineistossa harvinaisia kuvauksia kohtaamisista maahanmuuttajien ja/tai heidän oikeuksiaan ajavien ihmisten kanssa. Kaikki aineistoon sisällytetyt tekstit ovat julkisia ja saatavilla kirjoittajiensa blogisivuilta edelleen tämän tutkimuksen valmistuessa. Ilmoitan jokaisen lainaamani tekstikatkelman verkko-osoitteen, joten lukijoiden on myös mahdollista käydä lukemassa alkuperäiset tekstit kokonaisuudessaan.

6.4 Aineiston analyysi

Koska tarkastelin tutkimuksessani jo valmiiksi olemassa olevia tekstejä, korostui aineiston käsittelyn ja analyysin vaihe erityisen paljon. Ensimmäinen analyysimenetelmäni on ollut

laadullinen sisällönanalyysi, minkä lisäksi olen hyödyntänyt aineksia diskurssianalyysin tarjoamasta ”työkalupakista” (ks. Raittila, 2004, 102; Hoikkala, 1990, 160), erityisesti retorisesta diskurssianalyysistä (Jokinen, 1999).

Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmistä, ja se soveltuu kaiken kirjallisen materiaalin analyysiin (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 91). Sen keskeisenä päämääränä on aineiston tiivistäminen, kun monissa muissa laadullisen analyysin menetelmässä pyritään pikemminkin avaamaan olemassa olevaa aineistoa erilaisin tulkinnoin ja tavallaan tuottamaan siitä yhä uutta tietoa (Schreier, 2012, 7–8). Sisällönanalyysi sopiikin erityisen hyvin laajojen aineistojen analysointiin, eli sen avulla voidaan kuvailla kirjavien aineistojen merkityksiä järjestelmällisesti (Flick, 2002, 193; Schreier 2012, 1). Sisällönanalyysi keskittyy nimensä mukaisesti sisältöihin, eli siihen, *mitä* aineistossa sanotaan. Sen sijaan miten-kysymykset eli viestinnän muodot, ilmaisutavat ja retoriset valinnat jäävät pääosin menetelmän ulottumattomiin, samoin miksi-kysymykset eli viestinnän funktiot (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 104).

Tässä tutkimuksessa tavoitteena on ollut ensisijaisesti soveltaa tiettyä teoreettista mallia aineistoon, joten kyse on *teorialähtöisestä sisällönanalyysistä*. Tällaisessa tutkimuksessa aikaisempi tieto ohjaa analyysia, ja tutkittava ilmiö määritellään jo etukäteen tietynlaiseksi ja tietyillä käsitteillä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 99–113). Tärkein teorialähtöisen sisällönanalyysin työväline on aikaisemman tiedon pohjalta laadittu analyysirunko. Ihanteellinen analyysirunko on tarpeeksi erottelukykyinen, mutta ei kuitenkaan perustu liian pieniin eroihin (Hakala & Vesa, 2013, 217). Oma analyysini on käytännössä ollut stigmaviestinnän sisältöjen etsimistä aineistosta, eli analyysirunkoni pääluokat olivat merkki, leima, vastuu ja vaara, jotka tulivat suoraan teoriasta. Nämä luokat osoittautuivat kuitenkin alustavissa analyysseissäni niin laajoiksi, että pelkkä jaottelu niihin ei olisi vielä tiivistänyt eikä järjestänyt aineistoa riittävän selkeisiin osa-alueisiin tulkintojen tekoa varten. Stigmaviestinnän mallista itsestään oli mahdollista johtaa hienosyisempiä alaluokkia, eli esimerkiksi merkitsemisviestit voi jakaa tunnistamiseen ja inhoon liittyviin sisältöihin (Smith, 2007a, 468–469). Vastuuta taas voi stigmaviestinnässä osoittaa sekä leimattujen valinnanvapautta että kontrollia ilmaisevilla viesteillä (mts. 470–471). Pyrin syventämään analyysia myös eri teorioiden synteessin avulla. Etenkin ryhmäleimaa tuottavan viestisisällön erittelyssä hyödynsin Linkin ja Phelanin (2001) stigmat teoriaa sisällyttäen sen alle sekä stereotypiaa ilmentävän että erottelua/toiseutta osoittavan

viestinnän. Osaan viestisisältöjen luokista taas muodostin alaluokkia aineistolähtöisesti. Esimerkiksi vaaraviestit jaottelin kulttuurisiin, taloudellisiin, yhteiskuntarauhaan liittyviin sekä omalle yhteisölle suunnattuihin varoitusviesteihin, mikä tapahtui pitkälti tutkittujen kirjoitusten ehdoilla. Schreierin (2012, 6–7) mukaan luokittelurungon onkin oltava aina jossain määrin aineistolähtöinen jopa silloin kun käytetään muiden tutkijoiden kehittämää, valmista luokittelumallia. Lisäksi korjasin analyysirunkoa useaan otteeseen analyysiprosessin aikana aineistosta tekemien havaintojen perusteella. Luokittelurungon luominen ja itse luokittelu lomittuvat sisällönanalyysissä usein tällä tavalla, eli toimivin analyysirunko syntyy teorian ja empirian välisessä vuoropuhelussa (Hakala & Vesa, 2013, 216–217). Sisällönanalyysini lopullinen koodausrunko on tutkimuksen liitteenä (liite 2).

Toteutin varsinaisen luokittelun/koodaamisen laadullisten aineistojen analysointiin tarkoitetulla Atlas.TI-ohjelmalla. Lisäksi hyödynsin aineiston jatkotyöstämisessä tekstinkäsittelyohjelmaa ja erilaisia visuaalisia koodien järjestelytapoja (post it -laput, mind mapit). Ennen sisällönanalyysin aloittamista on määritettävä analyysiyksikkö, joka voi olla esimerkiksi yksittäinen sana, lause tai useamman lauseen pituinen ajatuskokonaisuus (mm. Tuomi ja Sarajärvi 2009, 110; Schreier, 2012, 6). Tässä työssä analyysiyksiköksi määrittyi ajatuskokonaisuus, joka oli tavallisesti yhden tai useamman lauseen mittainen. Tämä määräytyi osittain siitä syystä, että Atlas.TI-ohjelma ei sovellu erityisen hyvin aivan pienten yksiköiden koodaukseen, vaan koodiin on hyvä sijoittaa myös asiayhteyttä, jossa tietty koodattava seikka ilmenee. Näin informaation sisältöä ei katoa analyysiprosessissa, kun esimerkiksi yhteen tiettyyn koodiin merkityt analyysiyksiköt listataan yhteen. Oheen liitetty kuvakaappaus (kuva 1) on esimerkki Atlas.ti-ohjelmalla tehdystä koodauksesta sellaisen tekstikatkelman osalta, jossa esiintyi erityisen monia stigmaviestinnän sisältöjä. Lisäksi liitteenä olevassa aineistotaulukossa (liite 1) olen listannut koodaamani tekstin sanamäärät, joita voi tarkastella suhteessa aineiston osien sanamääriin.

Mielestäni on tullut aika, jolloin suomalaisille on tehtävä selväksi mistä maahanmuuttajat tulevat, miksi he tulevat ja ketä he ovat. Kun puhutaan kotouttamisesta, on kerrottava ketä se koskee. Ilman 100 % varmaa tietoa oletan kuulopuheiden ja rivien välistä lukemisen perusteella, että nuo yllä mainitsemani asiat ja muut kotouttamistoimenpiteet menevät ryhmälle ulkomaalaisia, joilla on mahdollisesti negatiivisesti koettuja ominaisuuksia. Ryhmään kuuluvat lähinnä muslimaista tulleet pakolaiset, turvapaikanhakijat, ankkurilapset ja ilman perusteita maahan pyrkivät. He eivät ole koulutettuja, he eivät välttämättä osaa lukea tai kirjoittaa edes omaa kieltään, heillä ei ole ammattitaitoa eikä rahaa. Suomalaiset veronmaksajat kustantavat koko tuon maahanmuuttajaryhmän lystin, joten mielestäni heillä on oikeus tietää mistä maksavat. Suomessa on paljon esimerkiksi virolaisia ja venäläisiä maahanmuuttajia, mutta tuskin heidän osuutensa yhteiskunnan ilmaisten palvelujen nauttijoista on suhteessa kovinkaan suuri. On väärin oikeasti töitä tekeviä ja itse elämisensä kustantavia Suomessa oleskelevia ulkomaalaisia kohtaan antaa ymmärtää, että he kaikki vaativat ja saavat yhteiskunnalta monenmoista kaunista ja hyvää. Kun on kyse vain ja ainoastaan monitaidottomille pakolaisille tarkoitetuista koulutuksista ja palveluista on se tehtävä selväksi myös asioista uutisoitaessa. Sekin voidaan ihan samalla perusteella kertoa, jos on kyse kenelle tahansa ulkomaalaiselle tarkoitetusta suomen kielen alkeiskurssista.

Se, että pakolaisiin liittyy monia asioita, jotka voidaan mieltää negatiivisiksi, on mielestäni sivuseikka eikä se saisi häiritä tosiasioiden tunnistamista. Asioiden piilottelulla lisätään ulkomaalaisvastaisuutta, jota täällä väitetään niin hirveästi olevan.

- #01a_merkki_TUNNISTETTAVUUS
- #02a_leima_STEREOTYPIA
- #04b_vaara_KUSTANNUKSET
- #01a_merkki_tunn_HYVAT_JA_PAHAT
- #03b_vastuu_KONTROLLI
- #04b_vaara_KUSTANNUKSET
- #04c_vaara_VAROITUS_JA_KEHOTUS--
- #03b_vastuu_KONTROLLI

KUVA 1. Esimerkki sisällönanalyysin käytännön toteutuksesta Atlas.ti-ohjelmalla

Sisällönanalyysin avulla pystyin muodostamaan laajan kokonaiskuvan aineistossa esiintyvistä stigmaviestinnästä luokiteltuna teorialähtöisiin kategorioihin. Analyysini toisessa päävaiheessa tarkensin katseeni näiden luokkien sisällä olevaan viestintään analysoiden koodattuja aineisto-otteita yksityiskohtaisemmin ja keskittyen erityisesti viestien rakenteeseen. Tätä osaa analyysiprosessistani voi kuvata diskurssianalyttiseksi. Muun muassa retoriset ja diskursiiviset keinot ovat niin keskeinen osa stigmatisoivan viestinnän prosessia, että ilman tätä vaihetta tutkimustulokset ja johtopäätökset olisivat jääneet lähinnä kuvailevalle tasolle ja vaille tavoittelevaa konkretiaa. Kokonaisuudessaan analyysimenetelmäni on ollut varsin samankaltainen kuin Raittilalla (2004), joka käyttää metodistaan nimitystä ”diskurssianalyttinen laadullinen sisällön erittely”. Kyse on sisällönanalyysistä, jossa suunnataan erityistä huomiota tekstin rakentumiseen eli miten sanotaan -kysymykseen.

Diskurssianalyysia on määritelty lukuisin eri tavoin, eli kyseessä on hyvin monimuotoinen menetelmä ja lähestymistapa tekstien tai puheen tutkimukseen (Eskola & Suoranta, 1998, 196; Hoikkala, 1990, 142). Yhdistävänä tekijänä erilaisissa diskurssianalyyseissa on, että tekstin merkitysten ja sisältöjen lisäksi (tai sijaan) ollaan kiinnostuneita siitä, miten ne on tuotettu ja mihin niillä pyritään. Holmbergin (2004) mukaan diskurssianalyysi on seikkaperäinen ja yksityiskohdille herkkä metodi, minkä vuoksi se sopii parhaiten muun muassa yksittäisten aineistosta poimittujen esimerkkien tarkasteluun. Itse olen soveltanut diskurssianalyttistä otetta juuri tällaiseen paikoittaiseen esimerkkien analyysiin. Kyse on ollut sisällönanalyysia täydentävästä analyysistä, ei systemaattisesta koko aineiston läpikäynnistä.

Aineistoni muodostavat blogitekstit ja vaalimanifesti ovat poliittista viestintää, jolla pyritään vaikuttamaan muun muassa lukijoiden äänestyskäyttäytymiseen ja näkemyksiin maahanmuutosta. Kyse on siis suurelta osin vakuuttelevasta ja suostuttelevasta retoriikasta. Olen näin ollen soveltanut täydentävässä analyysissäni etenkin retorisen diskurssianalyysin keinoja. Jokinen (1999) on eritellyt laajaa retoristen keinojen kirjoa, jolla pyritään vahvistamaan omaa argumentaatiota ja vakuuttamaan yleisö oman todellisuuden version totuudellisuudesta tai kannatettavuudesta. Näitä retorisia keinoja ovat esimerkiksi argumentin etäännyttäminen omista intresseistä, konsensukseen tai asiantuntijuuteen vetoaminen, määrällistäminen, metaforien käyttö ja erilaiset ääri-ilmaisut. Huomion kiinnittäminen viestinnän retorisiin ominaisuuksiin on soveltunut mielestäni hyvin yhteen tutkimukseni teorialähtöisen tulkintakehikön kanssa. Olen kuitenkin hyödyntänyt niitä vain silloin, kun olen kokenut sisällönanalyysin kaipaavan täydennystä tai sellaisissa tapauksissa, joissa aineiston retoriset piirteet ovat olleet merkittävässä osassa tulkinnan muodostamisessa. Olen pyrkinyt tekemään tulkintaprosessistani avoimen ja helposti seurattavan käyttämällä melko runsaasti aineistoesimerkkejä ja ankkuroimalla tulkintani perusteineen niihin.

Van Dijk (2001) pitää diskurssianalyysin tärkeänä päämääränä yhteyden löytämistä viestinnän mikrotason (esim. yksittäiset sanavalinnat) ja makrotason (esim. institutionaaliset puhetavat, laajat semanttiset sisällöt, valtasuhteet) välille. Esimerkiksi yksittäiset aineistoesimerkit voivat ”eräänlaisina koeporauksina” auttaa muodostamaan kokonaiskuvaa vaikkapa mittavan aineiston luonteesta tai joistakin tietyistä tekstityypeistä yleensä (Holmberg, 2004, 22). Itse olen hyödyntänyt diskurssianalyysin menetelmiä tässä tutkimuksessa ensisijaisesti mikrotason analyysiin eli ottamalla lähempään tarkasteluun tiettyjä aineisto-otteita. Mutta tämän sisällönanalyysia täydentävän tarkastelun myötä olen tehnyt aineistosta myös sisällönanalyysin luokittelukategorioita rikkovia johtopäätöksiä, joita voinee nimittää van Dijkin ja Raittilan (2004, 97) tapaan makropropositioiksi eli tekstejä yhdistäviksi diskursiivisiksi koonneiksi. Esimerkki tällaisesta makrotasolle yltävästä analyysistä on tulkintani maahanmuuttajiin liitetystä kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiasta tai diskurssista (käsite van Dijkilta, 1991). Havaitsin tämän stereotyyppisen näkemyksen olevan aineistoa läpäisevä puhetapa, jonka elementtejä esiintyy useissa stigmaviestinnän sisältöluokissa.

7. TULOKSET

Aineiston analyysin myötä saadut tulokset olen jaotellut stigmaviestinnän sisältöluokkien mukaan eli merkkiin, ryhmäleimaan, vastuullisuuteen ja vaarallisuuteen. Olen esittänyt aineistosta lainatut sisällöt ja ilmaiset joko omana sisennettynä kappaleenaan pienemmällä fontilla tai tekstin seassa yksinkertaisilla (‘. . .’) lainausmerkeillä. Aineiston tekstit ovat alkuperäisessä kieliasussaan. Olen ajoittain lihavoinut joitakin lainausten sanoja tai osioita korostaakseni tiettyjä sisältöjä tekstissä, ja luettavuuden vuoksi olen esimerkiksi poistanut teksteistä hyperlinkkejä tai lisännyt mukaan asiayhteyttä valottavia selityksiä joko hakasulkeisiin tekstin perään tai loppuviitteen yhteyteen. Tekemäni muutokset olen kirjannut aina lainaamani tekstin viitteen perään. Poistetun tekstin olen merkinnyt pisteillä [. . .] ja useamman lauseen pituinen poisto neljällä [. . .].

7.1 Merkki: (Hyvät ja) pahat maahanmuuttajat

Stigmatisoitujen merkitsemisen tarkoituksena on Smithin (2007a, 468) mukaan herättää automaattisia reaktioita, jotta merkityt tunnistetaan nopeasti ja jotta heihin suhtauduttaisiin ehdotetulla tavalla. Tehokkaimmat viestit suuntaavat huomion näkyvään poikkeavuuteen ja liittävät ihmisiin vastenmielisyyttä tuottavia assosiaatioita (mts. 469; Smith, 2012). Eli merkitsemisviestintä jakautuu tunnistamista edistäviin ja inhoa herättäviin viesteihin.

7.1.1 Tunnistettavuus

Merkitseminen etenkin tunnistettavuuden osalta tarkoittaa ikään kuin tiettyjen ihmisten poimimista erilleen muiden joukosta. Tämän tutkimuksen asiayhteydessä merkitsemisen päämääränä on tehdä selväksi, keitä oikeastaan tarkoitetaan, kun puhutaan maahanmuuttajista. Maahanmuuttoon ’nuivasti’ suhtautuvien poliitikkojen teksteistä käy nimittäin varsin nopeasti selväksi, että he eivät ole (ainakaan periaatteessa) kaikkea maahanmuuttoa vastaan. Yhteisessä vaalimanifestissaan poliitikot esittävät:

[Lainaus 1.] **Tavalliset maahanmuuttajat** arvostavat samoja asioita kuin **tavalliset suomalaisetkin**: kohtuullisia veroja, hyvää koulutusjärjestelmää, yhteiskuntarauhaa, turvallisuutta (Nuiva vaalimanifesti 2010a, lihavoinnit lisätty.)

Kaikki maahanmuuttajat eivät siis ole manifestin laatijoiden mielestä yhtä ongelmallisia kuin muut, vaan tietyt, ”epätavalliset” maahanmuuttajat poikkeavat sekä tavallisista suomalaisista että normaaleista maahanmuuttajista. Korostamalla tiettyjen ihmisten tavallisuutta tai normaaliutta huomio suunnataan toisten ihmisten poikkeavuuteen, mikä on tyypillistä stigmaviestinnän merkitsemisen prosessille (Smith 2007a, 468–469). Merkkiin on liitetty myös vaaraa ilmaiseva viesti, joskin käänteisesti: Manifestissa viestitetään, että normaali-ihmisistä poikkeavat maahanmuuttajat eivät arvosta esimerkiksi kohtuullisia veroja, yhteiskuntarauhaa tai turvallisuutta. Sen sijaan heihin liitetään näiden asioiden vastakohtia kuten korkeita veroja, rauhattomuutta ja turvattomuutta. ’Tavalliset’ maahanmuuttajat nähdään aineistossa mahdollisuutena, kun taas merkityt maahanmuuttajat esitetään uhkana omalle valtiolle ja kulttuurille. Tätä uhka ja mahdollisuus -erottelua ilmentää etenkin jaottelu humanitaarista suojelua tarvitseviin ja ’työperäisiin’ maahanmuuttajiin.

[Lainaus 2.] Perussuomalaiset haluavat panostaa huonolaatuisen maahanmuuton (=humanitaarinen) sijaan parempilaatuisen maahanmuuttoon (=työperäinen). Tuolloin myös integraatioon liittyvät ongelmat ja yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset vähenevät merkittävästi. (Immonen, 2010a.)

[Lainaus 3.] On myönnettävä ääneen se lähtökohta, että vaikka Mamu1 [= työperäinen maahanmuutto] voi olla Suomelle rikkaus ja vaikka Suomi voi tarvita Mamu1:stä, Mamu2 [= humanitaarinen maahanmuutto, turvapaikanhakijat ja heidän perheensä] ei ole Suomelle rikkaus. Mamu2:n perusteenahan eivät ole Suomen ja suomalaisten vaan tulijoiden tarpeet. Mamu2 on laskennallisesti haitallista, ja keskustelua on ryhdyttävä käymään siitä, *miten* haitallista se saa olla, sekä siitä, miten haitat minimoidaan. (Halla-aho, 2008a, lisätty selitykset hakasulkeisiin.)

Mutta kuinka blogitekstien lukijat sitten voivat erottaa toisistaan humanitaarisista syistä kotimaastaan lähteneen ja työn vuoksi Suomeen saapuneen maahanmuuttajan? Tämä jaottelu ei vielä takaa merkittyjen tunnistamista. Useampi kirjoittaja esittääkin vaatimuksen tehdä selväksi, keistä tarkalleen ottaen puhutaan, kun puhutaan maahanmuuttajista erilaisissa julkisissa yhteyksissä. Näin pyritään määrittelemään, millaiset ihmiset maahanmuuttajien heterogeenisessä joukossa luetaan merkittyjen eli epätoivottujen maahanmuuttajien kategoriaan, ja rajaamaan käyty keskustelu juuri heihin.

[Lainaus 4.] Pidän hyvin harhaanjohtavana sitä, että kun viestintävälineet kertovat Suomeen tulleista ulkomaalaisista he puhuvat näistä kaikista maahanmuuttajina. Samassa porukassa ovat **korkeasti koulutetut amerikkalaiset Nokian insinöörit ja lukutaidottomat somalialaiset musliminaiset**. Jos tehdään tutkimuksia siitä, halutaanko Suomeen lisää maahanmuuttajia, ei ihmisten anneta kertoa **haluavatko he nimenomaan amerikkalaisia tai ehkäpä intialaisia insinöörejä, puolalaisia peltiseppiä vai kaapu päällä kulkevia ammattitaidottomia afgaaneja**. Riittää, jos haluaa lisää maahanmuuttajia. Se tulee tulkita niin, että kaikki käy. (Lohela, 2007, lihavoit lisätty)

Lainatussa tekstissä erontekoa toivottujen ja epätoivottujen maahanmuuttajien välille luodaan sekä suoraan ilmaistujen että rivien välistä pääteltävien fyysisten merkkien sekä uhan elementin (ammattitaidottomuus, lukutaidottomuus) avulla. Mahdollisuutena nähtyihin maahanmuuttajiin taas kytketään positiivisia miellelyhtymiä korkeasta koulutuksesta, hyvästä ammattiasemasta (Nokian insinööri) tai työnteosta (peltiseppä). Edellisen sitaatin tavoin koko aineistossa korostuneinta on puhe muslimimaahanmuuttajista, eli uskonto on tärkeä luokitteluperuste. Uskontoon liittyviä tunnusmerkkejä kirjoittajien teksteissä ovat esimerkiksi erilaiset vaatetukseen, päähineisiin ja parrakkuuteen liittyvät ilmaukset. Edellä lainatussa tekstissäkin puhutaan 'kaapu päällä kulkevista' afgaaninaisista ja musliminaisten vaatteita kuvaillaan myös esimerkiksi ilmauksella 'kävelevät säkit' (Immonen, 2009a). Paljon viitataan myös huiveihin ja puhutaan burkista/burkhista. Muslimimiehistä käytettäviä ilmauksia taas ovat esimerkiksi 'partasuimaami' (Halla-aho, 2009b) ja 'partasuiset ankkurilapset' (Halla-aho, 2009e). Kielteisen maahanmuuttajan kategoria eli stigmaviestinnän merkki tiivistyy kuitenkin myös esimerkiksi sellaisiin ilmauksiin kuin 'kolmannen maailman tulokkaat' sekä 'afrikkalaiset ja arabit' (Halla-aho, 2006a). Tarkemmissa etnisissä määritelmissä torjuttuina maahanmuuttajina esitetään muun muassa somalit, afgaanit, irakilaiset, iranilaiset, turkkilaiset, kurdit sekä Romanian ja Bulgarian romanit. Uskonto sekoittuu siis erotteluperusteena alkuperään, kulttuuriin ja etnisyyteen (tai "rotuihin"), jolloin tunnistamisen kannalta keskeisiä ovat myös erilaiset etnisyyden ilmenemispiirteet.

Maahanmuuttajien luokittelu arvotettuihin kategorioihin esimerkiksi kansallisuuden perusteella on etnisen hierarkian ilmentämistä, tuottamista ja ylläpitämistä. Tutkimusaineiston teksteissä ilmenevä etninen hierarkia vastaa hyvin pitkälti Jaakkolan (2005; 2009) tutkimustuloksia suomalaisten maahanmuuttaja-asenteista. Suomessa etnisen hierarkian alaportilla ovat uskonnollisesti ja kulttuurisesti kantaväestöstä eniten poikkeavat maahanmuuttajat eli juuri ne, jotka aineistossa esitetään uhkaavina ja epätoivottuina. Maahanmuuttajista suomalaiset suhtautuvat kaikkein kielteisimmin somalialaisiin, arabeihin, kurdeihin ja venäläisiin, kun taas myönteisimmin otetaan vastaan englantilaiset ja pohjoismaalaiset (Jaakkola, 2005). Seuraavat lainaukset kiteyttävät erinomaisesti, kuinka vahvasti maahanmuuttajia luokitellaan hyvän ja pahan kategorioihin juuri etnisen hierarkian mukaan:

[Lainaus 4.] Länsimaaailma on nopeasti islamisoitumassa, ja Suomesta voi tulla monikulttuurihelvettiä pakeneville eurooppalaisille viimeinen turvapaikka - sellaisiin "pakolaisiin" suhtautukaamme

suopeasti. Työperäinen maahanmuutto sivistyneestä maailmasta on enemmän kuin toivottavaa. (Hirvisaari, 2009a.)

[Lainaus 5.] Työvoimapulassa riutuva maamme ei ole kääntänyt katsettaan Euroopan muuttohaluisimpaan kansaan, britteihin, joihin Suomen hyvien puolien luulisi vetoavan. Sen sijaan esimerkiksi vihreiden Heidi Hautala on esittänyt, että EU:n tulisi avata rekrytointipisteitä Afrikkaan ja laillistaa 6 miljoonaa jo Euroopassa olevaa laitonta siirtolaista. . . . Eivätkö muut kuin mohamedit, mohammedit ja muhammedit kelpaa? Mikä vika on williemeissa, harryissa ja jameseissa? (Lohela, 2008a, otsikolla 'Suunnaksi Suomi, please...?'.)

Toiset maahanmuuttajat toivotetaan lämpimästi tervetulleiksi ('enemmän kuin toivottavaa', 'Suunnaksi Suomi, please...?') ja heidän ilmaistaan olevan osa 'sivistynyttä maailmaa' samalla kun toisten maahantuloon ja läsnäoloon liitetään helvetin, sivistymättömyyden ja laittomuuden kaltaisia kielteisiä mielleyhtymiä. Aineistossa ilmenevä etninen hierarkia eroaa kuitenkin Jaakkolan (2005; 2009) tutkimustuloksista siltä osin, että kirjoittajien suhtautuminen venäläisiin vaikuttaa olevan selvästi positiivisempaa kuin koko väestön tasolla. Venäläisiä koskevaa merkitsemisviestintää esiintyy kyllä jonkin verran aineistossa, mutta selvästi vähemmän ja lievempänä kuin esimerkiksi Lähi-idästä tai Afrikasta lähtöisin oleviin maahanmuuttajiin liitettynä. Venäläisistä puhuessa tätä viestintää myös ikään kuin lievennetään, kuten esimerkiksi Lohela (2007) tekee:

[Lainaus 6.] Suomessa on paljon esimerkiksi virolaisia ja venäläisiä maahanmuuttajia, mutta tuskin heidän osuutensa yhteiskunnan ilmaisten palvelujen nauttijoista on suhteessa kovinkaan suuri.

Lohelan vaikutelmanomainen arvio on varsin mielenkiintoinen ottaen huomioon, että venäläisiä ja virolaisia on Suomessa selvästi enemmän kuin esimerkiksi somalialaisia tai afganistanilaisia. Tilastokeskuksen (2015a) mukaan suurimmat ulkomaan kansalaisten ryhmät Suomessa ovat virolaiset, venäläiset ja ruotsalaiset. Kuitenkin maahanmuuttokriittisiksi itseään kutsuvat kirjoittajat kritisoivat hyvin vähän venäläisten maahantuloa, eikä aineistossa ole juurikaan mainintoja virolaisista tai ruotsalaisista maahanmuuttajista. Sen sijaan huomio suunnataan sellaisiin pienilukuisempiin maahanmuuttajaryhmiin, jotka erottuvat selvemmin suomalaisesta valtaväestöstä ja jotka arvioidaan etnisessä hierarkiassa alimmille sijoille (Jaakkola, 2009). Kirjoittajat itse perustelevat suhtautumistaan eri maahanmuuttajaryhmistä saaduilla hyvillä tai huonoilla kokemuksilla (esim. Halla-aho, 2006b). On kuitenkin perusteltua olettaa, että erontekoon liittyy suurelta osin juuri näkyvyys tai erottuvuus.

Keskisen (2012, 289) mukaan Pohjoismaissa kansallista identiteettiä rakennetaan niin sanotun valkoisuuden normin varaan, eli muut kuin valkoihoisina nähdyt ihmiset joutuvat rodullistamisprosessien kohteeksi. Tulkintani mukaan tästä on kyse myös oman

tutkimukseni aineistossa. Koska esimerkiksi venäläiset maahanmuuttajat ovat yleistävästi sanottuna ”valkoisempia” ja ehkä muutoinkin vähemmän suomalaisten kantaväestöstä erottuvia kuin vaikkapa somalialaiset, heidät luokitellaan jälkimmäisiä positiivisempaan kategoriaan. Smithin (2009) mukaanhan yhteisön jäsenet tunnistavat stigmatisoidut sitä helpommin, mitä selvemmin poikkeavuuden ”merkki” on havaittavissa. Huomion suuntaaminen helposti havaittavaan etniseen tai kulttuuriseen erilaisuuteen edesauttaakin juuri nopeaa tunnistamista ja automaattisten reaktioiden heräämistä. Kuten seuraava sitaatti osoittaa, tietyt ihmiset ikään kuin lukitaan huonojen tai epäkelpojen maahanmuuttajien kategoriaan pitkälti juuri erottuvuuden perusteella, heidän toimistaan riippumatta.

[Lainaus 7.] On tulevaisuuttakin ajatellen aivan relevantti kysymys, voiko nykyisen kantaväestön enemmistö todella hyväksyä esimerkiksi sellaisen maahanmuuttajan, joka tekee töitä ja vaikka ylitöitä ja maksaa veronsa, mutta **jolla on päällään burkha ja joka vannoo pyhän kirjansa nimeen julkisesti** ja ken ties **ilmaisee haluavansa ajaa sharia-lakia** Suomeen? Ainakaan Ranskassa, (sivistysvaltiossa?), tällaista ei hyväksytä. (Saarakkala, 2009a, lihavoinnit lisätty.)

Vaikuttaa siis, että merkitseminen ei lopulta riipu siitä, edustavatko maahanmuuttajat todella ’työperäistä’ vai ’humanitaarista’ maahanmuuttoa. Eli vaikka he tekisivät töitä, heidän ilmaistaan silti olevan liian erilaisia kantasuomalaisiin nähden. Esimerkiksi musliminaisen huivista, somalialaismiehen ihonväristä tai islaminuskon julkisesta tunnustamisesta muodostetaan näin stigmaviestinnän väline eli merkki. Merkki erottaa maahanmuuttajan niin sanotuista normaaleista, eli sen avulla kielteiseen kategoriaan luokitellut maahanmuuttajat on helppo tunnistaa. Kirjoittajat turvautuvat kuitenkin suurelta osin epäsuorempaan merkitsemisviestintään, mikä johtunee siitä, että etenkin ihonväriin tai muihin etnisiin ”tuntomerkkeihin” viittaaminen suoraan nähdään laajalti tuomittavana ja rasistisena. Seuraava lainaus on yksi esimerkki tällaisesta epäsuorasta tavasta tehdä merkityt tunnistettavaksi:

[Lainaus 8.] Tosiasia kuitenkin on se, että **tietyiltä ilmansuunnilta Suomeen ja Eurooppaan tuleva maahanmuutto** on vahingollista sekä huoltosuhteellemme, että sisäiselle turvallisuudelle. . . . Arvatkaapa omissa ennakkoluuloisissa mielissänne, että mitkä ilmansuunnat... (Eerola, 2011a, lihavointi lisätty.)

Eerola esittää tiettyjen maahanmuuttajien haitallisuuden Suomelle ja Euroopalle kiistattomana tosiasiana, eli hän pyrkii vahvistamaan argumenttiaan niin sanotulla tosiasiapuheella, jossa asiat pyritään esittämään tulkinnoista riippumattomina faktoina (Jokinen, 1999, 140). Eerola ei kuitenkaan itse sano suoraan, keitä nämä maahanmuuttajat ovat. Hänen ilmauksena ’tietyiltä ilmansuunnilta’ tulevasta maahanmuutosta jättää lukijoiden tulkittavaksi, keistä oikeastaan onkaan kyse. Jokisen (1999, 145) mukaan

tällainen retoriikka, jossa kuuliija ikään kuin täydentää kokonaisuuteen siitä puuttuvan palan, antaa puhujalle mahdollisuuden rakentaa itsestään kuvaa uskottavana ja arvostettavana henkilönä, eikä hän voi itse joutua selontekovelvolliseksi mahdollisesti asiattomana pidetystä väitteestään. Tämä on varsin yleinen viestintätapa tämän tutkimuksen aineistossa. Se voidaan nähdä yhtenä keinona rasismien kieltämiseen, joka on maahanmuuttovastaisen puhutavan keskeisiä strategioita niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa (esim. Keskinen, 2012; Rastas, 2009). Kun kirjoittajat viittaavat epäsuorasti esimerkiksi ihonväriin ja muihin ”etnisyyden tuntomerkkeihin” jättäen varsinaisen tulkinnan tekstiensä lukijoille, heitä ei voida ainakaan suoraan syyttää rasisteiksi. Edellä lainatussa tekstissään Eerola suorastaan ohjaa tekemään aiheesta tulkinnan, joka yleisesti nähdään epäkorrektina (’arvatkaapa omissa ennakkoluuloisissa mielissänne’). Epäsuora merkitsemisviestintä mahdollistaa ikään kuin kaksilla korteilla pelaamisen: yhtäältä voidaan vedota hyvinkin rasistisia näkemyksiä kannattaviin lukijoihin ja toisaalta näyttäytyä itse asiallisena poliittisena keskustelijana, joka ei luokittele ihmisiä esimerkiksi ihonvärin mukaan. Korostan, että aineistossa esiintyy myös niin sanottua perinteistä rasismia edustavaa ihmisten luokittelua ihonvärin tai ”rodullisten” piirteiden mukaan (esim. lainaus 29). Pääasiallinen retorinen strategia vaikuttaa kuitenkin olevan epäsuora merkitsemisviestintä eli etnisyyden ilmenemismuotoihin viittaaminen ikään kuin rivien välissä.

7.1.2 Inho

Ollakseen todella tehokas merkin pitäisi sisältää myös inhoa tuottavaa sisältöä. Vastenmielisyyttä tuottavia assosiaatioita kytketään merkitsemiseen, sillä ne edistävät halutun reaktion virittämistä (Smith 2007a, 469), ja ennen kaikkea koska inhottavina pidetyt asiat painuvat erityisen hyvin ihmisten mieliin (Smith, 2009). Stigmaviestinnässä pyritään herättämään inhoa esimerkiksi vihjaamalla merkittyjen kytköksistä ulosteisiin ja muuhun likaan, syyttämällä henkilökohtaisen hygienian laiminlyömisestä sekä vertaamalla ihmisiä saastaisiksi koettuihin eläimiin (Smith, 2007a, 469). Tällaista viestintää esiintyi aineistossa kauttaaltaan mutta erityisesti muutamalla kirjoittajalla. Tutkimus ja aineisto ei mahdollista minkäänlaista kvantitatiivista yleistystä, mutta aineistosta oli helppo havaita, että etenkin Eerolan (jolta oli vähiten aineistoa ylipäätään) teksteissä oli hyvin vähän inhoon liittyvää sisältöä, kun taas muun muassa Hirvisaarella ja varsinkin Halla-aholla tätä oli paljon – ja huomattavasti ilmeisempänä.

Kielteiseen kategoriaan luokitelluista maahanmuuttajista käytettiin sellaisia ilmauksia kuin 'pesiytyminen' (esim. 'paperittomien vierasmaalaisten pesiytyminen Suomeen') ja 'lauma' (esim. 'elintasopakolaislaumat'), jotka ovat eläimellisyyttä kuvaavia ilmauksia. Eikä kyse ole mistä tahansa eläimistä, vaan maahanmuuttajia verrataan etenkin loisiin, saastaisina pidettyihin eläimiin ja tuholaisiin.

[Lainaus 9.] Sopeutumaton, parasiittinen ja rikollinen maahanmuuttaja-aines on pelkästään haitaksi Suomelle, ja liika on aina liikaa. (Hirvisaari, 2012a.)

Ensinnäkin 'maahanmuuttaja-aineksesta' (tai toisaalla 'vieraasta aineksesta') puhuminen riistää kohteena olevilta maahanmuuttajilta heidän inhimillisyytensä ja heidät pelkistetään jonkinlaiseksi väärässä paikassa olevaksi lian kaltaiseksi materiaksi. Lisäksi inhoa pyritään tuottamaan kutsumalla maahanmuuttajia parasiiteiksi eli loisiksi. Loiset kuten täit, luteet ja suolistomadot ovat erityisen vahvoja inhon herättäjiä. Halla-aho puolestaan kritisoi Kimmo Kiljusen lausuntoa, jossa tämä rinnastaa maahanmuuttajat rajojen yli lentäviin lintuihin⁷. Hänen mielestään olisikin perustellumpaa rinnastaa maahanmuuttajat haitallisiin, inhoa tuottaviin tuholaisiin, kuten rottiiin ja torakoihin:

[Lainaus 10.] . . . jos ylipäänsä koetaan mielekkääksi rinnastaa ihmisten ja eläinten liikkuminen, miksi vertailukohtaksi valitaan juuri linnut, joiden liikkumisen estämiseen ei ole sen enempää keinoja kuin tarvettakaan. Entä rotat, torakat ja coloradokuoriaiset? Niiden liikkumisvapaus on vähintäänkin kyseenalainen, juuri siitä syystä, että niistä katsotaan olevan haittaa vastaanottavalle yhteiskunnalle. Siinä, missä lintu-argumentti on virheellinen, olisi itse asiassa täysin perusteltua kysyä, miksi rotat, torakat ja coloradokuoriaiset eivät saa tulla Suomeen vapaasti, jos kerran veroelätit, rikolliset ja potentiaaliset islamistitkin saavat.

Ennen kuin alatte kiljua, että vertasin maahanmuuttajia rottiiin, torakoihin ja coloradokuoriaisiin, huomatakaa, että . . . Kiljunen (SDP) vertasi maahanmuuttajia lintuihin. Tarkoittiko Kiljunen kenties, että maahanmuuttajatkin ovat aivottomia ja äänekkäitä otuksia, jotka pihistelevät ruokapaloja ihmisten pöydistä ja ruikauttavat kiitokseksi paskat näiden naamalle? (Halla-aho, 2009a.)

Halla-aho siis rinnastaa maahanmuuttajat (joista hän käyttää nimityksiä 'veraelätit, rikolliset ja potentiaaliset islamistit') rottiiin, torakoihin ja koloradonkuoriaisiin. Perusteluna tuholaisvertauksen käyttämiselle vaikuttaa olevan se, että Kiljunen aloitti maahanmuuttajien vertaamisen eläimiin, jotka voidaan periaatteessa myös nähdä ällöttävinä. Tämän vuoksi Halla-ahon mukaan on oikeutettua jatkaa ikään kuin korjaamalla vertausta, jotta se vastaisi paremmin uhkaavana esitettyä maahanmuuttajien kategoriaa. Kuitenkaan linnut eivät yleensä mielikuvana herätä kulttuurissamme inhoa, vaikka väärään paikkaan kuuluvina nekin voidaan toki kokea saastaisina (esim. lokit torikahvilassa, minkä

---

⁷ Kiljunen sanoi Eurovaalit 2009 Vaalizoom-ohjelmassa: 'Kuinka on mahdollista, että linnut lentävät rajojen ylitse, mutta ihmiset tulevat lainsuojattomiksi ylittäessään rajan?'

kaltaiseen tilanteeseen Halla-aho viitannee). Tämän lisäksi hänen kuvauksensa linnuista aivottomina ja äänekkäinä, ruokaa pihistävinä ja 'paskaa ruikkivina' otuksina voidaan sekin nähdä maahanmuuttajiin liitettyä vertauksena. Eli Halla-aho kääntää Kiljusen käyttämän vertauksen inhoa tuottavaksi, mitä se ei suinkaan alun perin ollut.

Eläinten lisäksi maahanmuuttajia rinnastetaan myös likaan, saastaan ja tahroihin, jotka yleisesti ottaen koetaan inhottavina. Tunnetun kulttuuriantropologi Mary Douglasin (2005) mukaan likaa voi pitää symbolina kaikelle epäjärjestykselle, eli lika on ”ainetta väärässä paikassa”. Esimerkiksi ruokaa ei koeta likaiseksi, mutta pudotessaan vaatteille se muuttuu likatahraksi. Vastaavasti ihmiset, joiden koetaan sekoittavan yleistä symbolista järjestystä luokitellaan usein epäpuhtaiksi (mistä esimerkkinä ilmaus ”etninen puhdistus”). Hiekan paikka on pihatiellä, ei ruokapöydässä. Samoin maahanmuuttajien ilmaistaan olevan ikään kuin poissa omalta tutulta paikaltaan (esim. afrikkalaiset Afrikasta), siksi heidät koetaan epäpuhtaiksi. Lainaukset Olli Immosen blogiteksteistä kuvastavat hyvin tätä symbolista prosessia:

[Lainaus 11.] Monikulttuurisuus ja islam tulevat nimittäin länsimaihin jäädäkseen. Ne ovat kuin punaviinitahra vaatteessa, jota ei saa pois pesemälläkään. (Immonen, 2009b.)

[Lainaus 12.] Suomen on arvioitu aikanaan ottaneen vastaan jopa sellaisia kiintiöpakolaisia, jotka muut valtiot ovat hylänneet. (Immonen, 2012a.)

Immonen ei periaatteessa puhu ensimmäisessä sitaatissa maahanmuuttajista vaan monikulttuurisuudesta ja islamista. Immosen kritisoimat ilmiöt tulevat kuitenkin Suomeen todellisten ihmisten myötä, joten samalla hän ilmaisee heidän kulttuureineen ja uskontoineen olevan väärässä paikassa – ja siksi symbolisesti likaisia. Toisessa aineistotteessa taas maahanmuuttajat itsensäkin tavallaan rinnastetaan jätteisiin, kun heidän ilmaistaan olevan jotakin, mitä muut maat ovat torjuneet eli ikään kuin ”heittäneet pois”. Toinen tapa kytkeä maahanmuuttajiin likaa ja saastaisuutta herättäviä miellejohdot on huomattavasti kouriintuntuvampi: maahanmuuttajia syytetään siitä, että he levittävät konkreettista likaa, törkyä ja epäjärjestystä ympärilleen. Esimerkiksi Lohela (2008b) vetää syy-yhteyden maahanmuuttajien määrän ja ympäristön epäjärjestyksen välille:

[Lainaus 13.] Ne raput/talot, joissa maahanmuuttajien osuus on suuri, ovat ensinnäkin hyvin sotkuisia. Roskaa on kaikkialla. Seiniä, lattioita, ilmoitustauluja ja ovia on tuhrittu. Kaikkea mahdollista on raavittu ja revitty tai vaurioitettu tulella nokisuudesta tai sulamisjäljistä päätellen. Haju on sekoitus pinttynyttä likaa, tupakkaa ja omituista kosteutta.

Lohelan tavoin myös Halla-aho selittää tiettyjen Turun lähiöiden kiinteistöhuollon ongelmat (esim. jätteiden lajitteluun ja siisteyteen liittyvät) maahanmuuttajien läsnäololla:

[Lainaus 14.] Jokainen on nähnyt televisiokuvia kehitysmaalaisesta asumisesta. Paikat hajoavat tai vähintään peittyvät roskaan ja paskaan. Erityisen hyvin muistan uutispätkän jostakin afrikkalaisesta lähiöstä, jossa vallitseva tapa oli, että jätteet heitettiin alueen läpi virtaavan puron penkalle, ja sitten rukoiltiin Jumalalta tulvaa, joka veisi roskat pois. . . . Kun hälläväliä-kulttuurista siirretään ihmisiä turkulaiseen lähiöön, he tuovat hälläväliä-kulttuurin mukanaan. Sitäpaitsi täällä, toisin kuin lähtömaassa, heillä ei edes objektiivisesti katsoen ole mitään syytä muuttaa käyttäytymistään, koska täällä Jumala (= huoltomies) joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin vie ne roskat pois rappukäytävästä. Jos asuntonsa panee säleiksi, kaupunki joka tapauksessa remontoi sen tai antaa uuden tilalle. Afrikassa porsastelusta sentään seuraa se, että joutuu itse elämään läävässä, mutta täällä siitä ei seuraa edes sitä. (Halla-aho, 2008b.)

Selityksessään Halla-aho kytkee 'roskan ja paskan' tiettyihin ihmisiin, ja ilmaisee, että tämä saastaisuus on elimellinen osa heidän edustamaansa 'hälläväliä-kulttuuria'. Periaatteessa kritiikki kohdistuu siihen, että asuntonsa 'säleiksi' panneelle maahanmuuttajalle vain annetaan uusi asunto tilalle (väittämän todenmukaisuudelle Halla-aho ei esitä tukea). Samalla hän kuitenkin viestittää, että sotkemisessa kyse ei varsinaisesti ole käyttäytymisestä vaan perustavanlaatuisesta ominaisuudesta. Näin sotkusta ja liasta tehdään inhoa tuottava merkki, joka yhdistetään afrikkalaisiin maahanmuuttajiin. Porsastelu-termillä hän liittää heihin lisäksi saastaisena pidetyn eläimen mielikuvan. Käsitys maahanmuuttajien yleisestä epäsiisteydestä ja kyvyttömyydestä noudattaa taloyhtiöiden sääntöjä on Pekosen (1998, 129–130) mukaan urbaani legenda, joka elää vahvasti, vaikka esimerkiksi kiinteistöyhtiöiden edustajat ovat kieltäneet sen todenperäisyyden.

Aineistossa esiintyy vielä yksi mielenkiintoinen tapa kytkeä inhoa merkitsemisen viestisisältöön, nimittäin kirjoittajien omat inhon ilmaukset. Erinomainen esimerkki on Hirvisaaren teksti, jossa hän kritisoi mielestään monikulttuurisuutta ihannoivaa maahanmuuttopolitiikkaa, samalla ilmaisten omat tunteensa tätä politiikkaa ja Suomeen saapuvia maahanmuuttajia kohtaan.

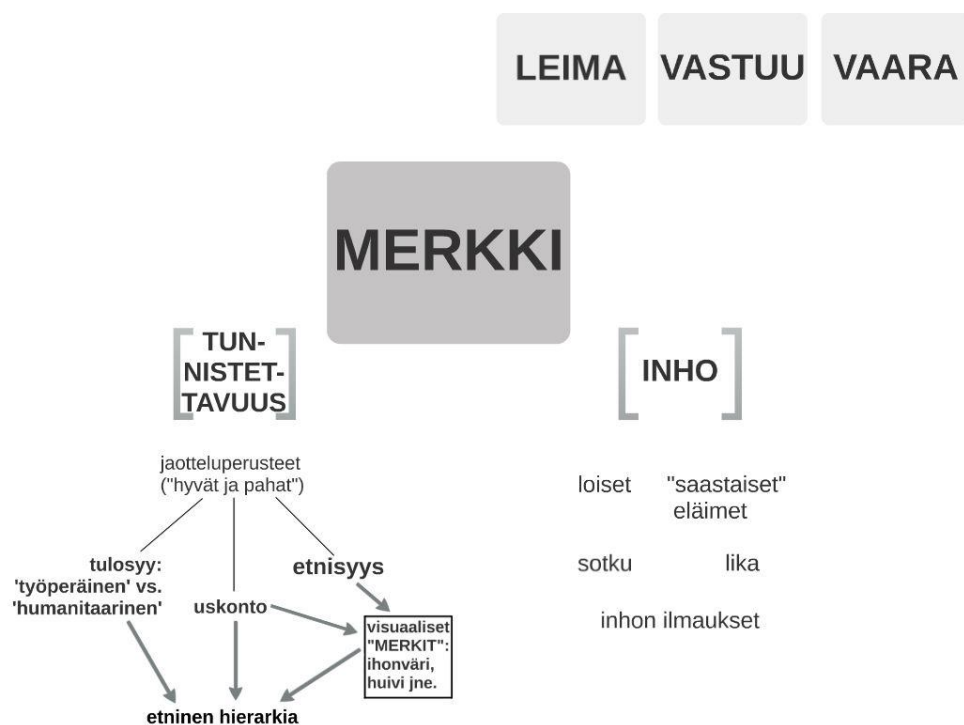
[Lainaus 15.] **Vatsanpohjaani vääntää**, kun mietin, miten Suomi on pikkuhiljaa **saastutettu** erittäin tarkasti harkitulla nimityspolitiikalla, ja miten humanismin ja kaiken hyvän ja kauniin nimissä ihmiset on hiljaa hivuttamalla työnnetty syvälle suohon. Ja nyt kun he **haisevaan silmäkkeeseen** hiljaa upotessaan havahtuvat ja yrittävät huutaa apua, heille sanotaan vain, että annatko vähän lisää rahaa ennen kuin hukut, niin että saamme vielä vähän edistää tätä ihanaa monikulttuurisuutta. . . . Tilannetta ei todellakaan auta se, että maailmalta tuodaan Suomeen ihmisiä "toteuttamaan unelmiaan" tämän heikkenevän sosiaaliturvan varaan. Ne vanhenevat suuret ikäluokat kun ihan varmasti ovat oman vanhuusturvansa kovalla työllä ansainneet. On väärin, että heidän vanhuutensa turvaa heikennetään sen vuoksi, että joku tulee muualta vastikkeetta **nakertamaan** heitä varten kerättyä yhteistä pottia - tai siksi, että joku toinen saa egoistisesti ylentää itsensä omissa silmissään globaaliksi hyväntekijähumanistiksi. **Yäk.** (Hirvisaari, 2012b, lihavoinnit lisätty.)

Hirvisaari ilmaisee omaa inhoaan puhumalla vatsanpohjan vääntämisestä, viestittäen näin, että monikulttuurisuus on hänestä oksettavaa. Hän vertaa monikulttuurista yhteiskuntaa

haisevaan suonsilmäkkeeseen ja puhuu Suomen saastuttamisesta, viestittäen maahanmuuttajien mukanaan tuomien yhteiskunnallisten muutosten vastenmielisyyttä. Lisäksi hän kuvaa maahanmuuttajat 'nakertamassa' suomalaisten eläkeläisten keräämää yhteistä pottia, minkä voi tulkita vertauksena tuhoeläimiin, kuten rottiin tai hiiriin, jotka järsivät yhteiseen ruoka-aittaan tallennettua satoa. Mielestäni mielenkiintoisinta Hirvisaaren tekstissä on kuitenkin siinä esiintyvä moraalisen tuohtumuksen ja inhon yhteys. Looy'n (2004, 222) mukaan inho on nimenomaan moraalinen tunne, eli sen sosiaalisena tehtävänä on helpottaa tulkitsemaan, mikä on oikein ja hyvää, mikä taas väärin ja pahaa. Inhoa tuntiessaan ihmiset siis usein tuomitsevat sen aiheuttajan moraalittomaksi ja pahaksi. Juuri näin inhon ilmaukset ja inhoa herättelevät vertaukset toimivat tässä aineistossa: ne kiinnittävät maahanmuuttajiin moraalisen pahuuden ja huonouden merkin eli vievät merkitsemisen piirun verran tunnistamista syvemmälle.

Yhteenvedo merkitsemisen viestisisällöstä

Tiivistäen koko merkitsemisviestinnän osalta voidaan todeta, että havaintoni vahvistavat aikaisemman tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan maahanmuuttovastaisessa viestinnässä kielteiseen maahanmuuttajakategoriaan luokitellaan muut kuin länsimaiset, etenkin Afrikasta, arabiankielisistä maista ja Euroopan köyhistä oloista tulevat maahanmuuttajat. Voimakkain merkki liitetään muslimeihin ja etnisen hierarkian alaportailta oleviin ei-valkoisiin maahanmuuttajiin, ja heidän osaltaan huomiota pyritään suuntaamaan esimerkiksi päähuiveihin ja 'kaapuihin' sekä ihonväriin ja muihin syntyperäisestä kantaväestöstä helposti erottuviin piirteisiin. Suurelta osin kyse on epäsuorasta viestinnästä, jossa päätelmä torjuttujen maahanmuuttajien etnisestä alkuperästä tai "rodusta" jätetään lukijoiden tehtäväksi. Tämä taas palvelee rasismien kieltämistä ja voi edistää kirjoittajien poliittista uskottavuutta. Merkittyihin maahanmuuttajiin liitetään erilaisia inhoa herättäviä ilmauksia, eli heidät rinnastetaan muun muassa tuholaisiin, loisiin ja likaan, ja osa kirjoittajista ilmaisee myös omaa inhoaan maahanmuuttajista puhuessaan. Tiivistelmä aineiston merkitsemisviestinnässä on visuaalisessa muodossa kuviossa 3.

KUVIO 3. Tiivistelmä merkitsemisen viestisisältöön liittyvistä tuloksista.

7.2 Leima: Yhdenmukaiset maahanmuuttajat

Maahanmuuttajat ovat varsin heterogeenistä joukkoa, mikä tuli esiin jo merkitsemisen yhteydessä. Stigmaviestinnässä pyritään kuitenkin luomaan kuvaa yhtenäisestä ryhmästä. Stigmaviestinnän toisen viestisisällön, eli ryhmän leimaamisen, tarkoituksena onkin luoda merkityistä eräänlainen prototyyppi, joka ohjaa näkemään kaikki tiettyyn kategoriaan luokitellut ihmiset ensisijaisesti ryhmänsä edustajina (Smith, 2007a). Leimaa tuottavan viestisisällön voi nähdä kytkeytyvän Linkin ja Phelanin (2001) stigmatetorian osa-alueista sekä stereotypiaan että erotteluun/toiseuttamiseen⁸. Käsittelen näitä stigman osa-alueita erikseen seuraavissa kahdessa alaluvussa. Kolmannessa leimaamiseen liittyvässä alaluvussa keskityn tarkastelemaan erityisesti sellaista viestintää, jossa maahanmuuttajista puhutaan joko yksilöinä tai yhtenäisenä massana.

⁸ Katsantokannasta riippuen stereotypia ja toiseuttaminen voidaan nähdä joko stigmaviestinnän sisältöinä, tai niitä voidaan pitää tämän viestinnän päämäärinä eli viestin vastaanottajan omaksumina asenteina tai ajattelumalleina. Smith (2007a, 2012) vaikuttaa näkevän stereotypian ensisijaisesti stigmaviestinnän lopputulemana. Itse ajattelen, että se voi olla sekä viestinnän sisältöä että sen päämäärä.

7.2.1 Kulttuurisen takapajuisuuden stereotypia

Stereotyyppien luominen ja vahvistaminen on ilmeinen tapa luoda ryhmäleimaa. Kielteiset yleistykset ilmaisevat kaikkien leimattujen olevan ominaisuuksiltaan, tavoiltaan ja käyttäytymiseltään samanlaisia. Niiden myötä yksittäisten leimattujen ihmisten ominaisuudet tai teot alkavat koskettaa kaikkia samaan kategoriaan merkittyjä, jolloin esimerkiksi joidenkin maahanmuuttajien tekemät rikokset voivat saada kaikki maahanmuuttajat näyttämään rikollisuuteen taipuvaisilta. Tässä aineistossa valtaosa yleistyksistä liittyy etenkin islaminuskaisista maista ja/tai Afrikasta kotoisin oleviin maahanmuuttajiin, mikä on linjassa merkitsemisen kanssa. Yhdenlaista stereotypiaa tuottaa ja vahvistaa kuitenkin myös esimerkiksi kaikkien Bulgariasta ja Romaniasta tulevien maahanmuuttajien leimaaminen yhtenäiseksi kerjäläisjoukkioksi, jonka esitetään junailevan taloudellisia etujaan ja käyttävän suomalaista järjestelmää 'törkeästi hyväksi' (esim. Immonen, 2009c).

Merkityistä maahanmuuttajista esitetään aineistossa hyvin monenlaisia kielteisiä yleistyksiä. Tulkintani mukaan valtaosa niistä voidaan nähdä osana laajempaa maahanmuuttajastereotypiaa, jonka olen nimennyt van Dijkien (1991) tekstien mukaan *kulttuuriseksi takapajuisuudeksi*. Siinä on kyse etnisessä hierarkiassa vähiten arvostettujen, merkittyjen maahanmuuttajien esittämisestä kulttuurisesti jälkeensäjääneinä, sivistymättöminä ja raakalaismaisena joukkona. Koska ilmiössä on kyse tavasta merkityksellistää ja kehystää maahanmuuttajuutta, voidaan puhua myös kulttuurisen takapajuisuuden diskurssista. Stigman osa-alueista (Link & Phelan, 2001) tämä diskurssi liittyy sekä stereotypiaan että erotteluun/toiseuttamiseen. Käyn seuraavaksi läpi kyseisen stereotypian/diskurssin sisältöä (mitä?) sekä tapoja, joilla leima yleistetään koskemaan koko merkittyjen maahanmuuttajien joukkoa (miten?).

Ensimmäinen esimerkki tästä laajasta stereotypiasta liittyy näkemykseen, jonka mukaan humanitaariset maahanmuuttajat (joita ovat kirjoittajien mukaan 'muslimit ja afrikkalaiset') eivät osaa tai halua tehdä töitä Suomessa. Merkittyihin liitetään siis sekä kyvyttömyyden että laiskuuden stereotypiaa. Molempien taustalla on kuitenkin mainitsemani näkemys tiettyjen kulttuurien ja sen edustajien sivistymättömyydestä.

[Lainaus 16.] . . . on täysin päivänselvää ettei lukutaidoton turvapaikanhakija todennäköisesti tule koskaan saamaan mitään muuta kuin kuntien tukityöpaikkoja. Kun maahan tulee kouluttamaton ja

lukutaidoton turvapaikanhakija, hänellä ei ole mitään jakoa suomalaisilla työmarkkinoilla. (Lohela, 2008c.)

Tekstissään Lohela esittää lukutaidottomuuden ja kouluttamattomuuden itsestään selväksi selitykseksi sille, että tietyt maahanmuuttajat eivät ole työllistyneet. Kyse on tässäkin niin sanotusta tosiasiapuheesta, jossa muunlaiset kuin viestijän itse esittämät tulkinnat halutaan saada näyttämään mahdottomilta (Jokinen, 1999, 140). Lohelan väite tulee selvemmäksi, kun sitä tarkastelee käänteisenä: työttömät turvapaikanhakijat eivät työllisty, koska he eivät osaa lukea, eikä heillä ole koulutusta. Lohelan voi siis tulkita esittävän tekstissään äänenlausumattoman yleistyksen kaikista turvapaikanhakijoista toistaitoisina ja sivistymättöminä. Hän ei sano näin suoraan, mutta ilmeisesti itsekin huomaa tekstinsä yleistävän perusluonteen. Samassa yhteydessä hän nimittäin kirjoittaa:

[Lainaus 17.] Ja jotta kukaan ei pääse syyttämään minua yleistämisestä, totean ettei yllä oleva pohdintani päde **joka ainoaan maahanmuuttajaan**. Kaikesta löytyy aina **poikkeuksia**. (Lohela, 2008c, lihavoinnit lisätty.)

Lohela ilmaisee selkeästi pyrkivänsä välttämään syytöksiä yleistämisestä. Kuitenkin hän pikemmin vahvistaa tällä lauseellaan esitettyjen väitteiden todella olevan yleistyksiä, sillä vasta siinä hän määrittelee muut kuin kouluttamattomat maahanmuuttajat 'poikkeuksiksi'. Mielenkiintoista on myös, että ensimmäisessä lainauksessa Lohela puhuu turvapaikanhakijoista, jälkimmäisessä taas maahanmuuttajista. Hänen tapansa käyttää maahanmuuttaja-sanaa kapeammassa, vain tiettyjä maahanmuuttajia koskevassa, merkityksessä osoittaa, kuinka leimaviestit rakentuvat merkitsemisellä tuotettujen luokittelujen varaan. Esimerkiksi kouluttamattomuus ja lukutaidottomuus esitetään aineistossa nimenomaan merkittyjen maahanmuuttajien joukkoa läpäisevänä ongelmana. Tämä tulee esiin myös seuraavasta aineistokatkelmasta:

[Lainaus 18.] Vuonna 2009 vastaanotettiin noin 2200 perheen yhdistämishakemusta. Myönteisten ratkaisujen määrä on suuri, ja tapaukset koskevat lähinnä somalialaisia ja irakilaisia. . . . Tulijoista **jopa 90 %** on luku- ja kirjoitustaidottomia muslimeja. (Hirvisaari, 2010a, lihavointi lisätty.)

Hirvisaari käyttää tässä tilastoja tukemaan yleistystä merkittyjen maahanmuuttajien lukutaidottomuudesta. Hänen tekstinsä on yksi esimerkki kvantifioinnista eli määrällistämisestä retorisenä keinona (Jokinen, 1999, 146). Esittämällä tekstissä suuren prosenttiluvun (90 %) ja kytkemällä sen merkittyihin ('somalialaisia ja irakilaisia', 'muslimeja') Hirvisaari saa lähes koko merkittyjen luokan vaikuttamaan lukutaidottomalta. Mutta mitä Hirvisaari tarkoittaa ilmauksella 'jopa 90 %'? Maahanmuuttajien lukutaidosta

ei ainakaan jutun kirjoittamishetkellä löytynyt juuri lainkaan luotettavia tilastotietoja⁹, eikä Hirvisaari itsekään esitä mitään lähdettä väitteelleen. Tulkintani mukaan hän käyttää varsin epämääristä jopa-sanaa saadakseen vapauden esittää ilmiötä liioittelevia prosenttiosuuksia, kuitenkin samalla ennaltaehkäisten mahdolliset syytökset valheellisen tiedon levittämisestä. Ilmaisutapa on nimittäin periaatteessa pätevä, olipa tulijoiden lukutaidottomuuden osuus mitä tahansa esimerkiksi 1–90 prosentin välillä. Hirvisaaren mukaan perheen yhdistämishakemusten määrä oli 2200 ja ’myönteisten ratkaisujen määrä on suuri’. Hän ei kerro, mistä esimerkiksi väite hakemusten lukumäärästä on peräisin. Hänen tekstistään voi kuitenkin helposti saada vaikutelman, että perheen yhdistämisen kautta Suomeen olisi tullut kyseisenä vuonna jopa tuhansia ihmisiä. Tilastokeskuksen (2015b) mukaan vuonna 2009 myönteisiä perheen yhdistämispäätöksiä tehtiin 444, ja seuraavinakin vuosina luvut olivat suunnilleen samansuuruisia. Myönteisiä päätöksiä annettiin siis esimerkiksi kyseisenä vuonna noin viidesosassa Hirvisaaren esittämästä hakijamäärästä. Jokisen (1999) mukaan määrällistävää retoriikka valitsee aina jonkin tarkastelu-ulottuvuuden, jota vaihtelemalla luvut voidaan saada paremmin tukemaan omaa argumentaatiota, eli esimerkiksi saadaan ”suuri näyttämään mahdollisimman suurelta” (mts. 147). Juuri näin on toimittu lainatussa tekstissä. Valitsemalla tarkastelun alle perheen yhdistämisen hakemusten määrän – ilman lähdeviitettä – esimerkiksi tehtyjen päätösten sijaan ja esittämällä myönteisten päätösten määrän pelkästään laatusanoilla (’määrä on suuri’) Hirvisaari saa tulijoiden määrän vaikuttamaan niin suurelta kuin mahdollista. ’Jopa 90%’ -ilmaus taas tekee saman lukutaidottomien osuudelle. Näin maahanmuuttajien osaamattomuus ja työelämätaitojen puute saadaan vaikuttamaan koko merkittyjen ryhmän kattavalta ominaisuudelta ja laajalta yhteiskunnalliselta ongelmalta. Esimerkki osoittaa, kuinka maahanmuuttajiin liittyviä stereotypioita luodaan käytännössä varsin pieniltä vaikuttavilla viestinnällisillä teoilla.

Tilastojen hyödyntäminen on muutoinkin huomionarvoisa asia tässä aineistossa. Luvut ja prosentit näyttäytyvät usein kiistattomina tosiasioina, joihin vetoamalla kirjoittajat voivat epäsuorasti viestittää haluavansa pitäytyä tosiasioissa ja keskustella ilmiöstä rationaalisesti, eli vailla tunteenilmaisuja tai epäloogisuuksia. Tilastoista tehdyt tulkinnat kuitenkin jäävät usein piiloon, ja huomio kohdistetaan vain kvantifioinnin lopputuloksiin eli lukumääriin ja

---

⁹ Vuonna 2012 julkaistun suomalaisen tutkimuksen mukaan 6–7 %:lla somalialais- ja kurditaustaisista maahanmuuttajista oli huono tai kokonaan puuttuva lukutaito, ja lukutaito-ongelmat olivat yleisempiä naisilla kuin miehillä (Castaneda ym., 2012).

prosenttiosuuksiin (Jokinen, 1999, 148). Esittämällä tilastoista tehdyt tulkinnat objektiivisina tosiasioina tai ainoana järkevinä selitysmalleina lisätään stereotypiaa tuottavien argumenttien painoarvoa ja piilotetaan niiden kiistanalaisuutta ja monitulkintaisuutta. Näin stereotypiasta on helpompaa luoda automaattisesti toimiva, tiedostamaton kategoria, joka ohjaa havaintoja ja asenteita (vrt. Link & Phelan, 2001, 369). Esimerkiksi seuraavassa lainauksessa Halla-aho esittää laiskuuden ja haluttomuuden ikään kuin ainoaksi järkeväksi selitykseksi somalialaisten maahanmuuttajien huonolle työmarkkina-asemalle:

[Lainaus 19.] Miksi siis somalien ja irakilaisten työllisyysaste on 13% mutta nepalilaisten 72%? Koska erot eivät selity ihonvärillä, eivätkä ne mitä ilmeisimmin selity tulijoiden lähtöolosuhteillakaan, pitäisin todennäköisimpänä, että ne selittyvät tulijoiden erilaisella asenteella. Sillä, että nepalilaista ja kenialaista ns. kiinnostaa, kun taas irakilaista ja somalialaista ns. ei kiinnosta. . . . Ongelma on siinä, että Suomessa voi aivan hyvin elää evää liikauttamatta. Somalivähemmistömme on elellyt lähinnä yhteiskunnan tukien varassa jo 20 vuotta ja voi oikein paksusti. (Halla-aho, 2012a.)

Selittämällä somalialaisten ihmisten työllisyysastetta heidän asenteellaan ('somalialaista ns. ei kiinnosta') voidaan luoda ja vahvistaa stereotypiaa, jonka mukaan somalialaiset maahanmuuttajat haluavat vain elää 'evää liikauttamatta' 'yhteiskunnan tukien varassa'. Tällainen laiskuuden stereotypia liitetään niin ikään kulttuuriseen jälkeenjääneisyyteen, eli väitetylle työhaluttomuudelle ja laiskuudelle etsitään selitystä maahanmuuttajien kulttuurista. Varsin osuva esimerkki tästä on ote ruotsalaisen somalinkielen tulkin haastattelusta, jota Halla-aho lainaa blogissaan:

[Lainaus 20.] Tulkki Abdulahi Mohammedilla on selkeä selitys maanmiestensä työhaluttomuuteen: "Kun sataa ja on vihreää ja kamelit lypsävät maitoa, paimentolaisten ei tarvitse rehkiä. He keskustelevalle ja rupattelevalle ja pelaavat öisin pelejä. Mutta kun kuivuus koittaa, paimentolaiset työskentelevät ankarammin kuin yksikään ruotsalaisviljelijä varmistaakseen, että kamelit, lehmät ja vuohet selviytyvät aavikolla. Kun nämä ihmiset tulevat Ruotsiin, täällä sataa koko ajan - sosiaalitutkia, lapsilisiä, asumistutkia ja kaikkia muita tukia. Niinpä he käyttäytyvät kuten paimentolaiset silloin, kun sataa ja on vihreää: istuvat ja ottavat rennosti. . . ." (Halla-aho, 2008c.)

Vaikka teksti ei ole Halla-ahon omaa (vaan käännös Göteborgs Postenin tekemästä haastattelusta), kiteyttää se erinomaisesti tiettyihin maahanmuuttajiin, kuten juuri somaleihin, liitetyn kulttuurisen takapajuisuuden stereotypian. Aineistossa on monia samankaltaisia ilmauksia, joissa maahanmuuttajat pelkistetään 'kamelipaimeniksi', 'aavikon beduiineiksi' ja muiksi esimodernin maailman edustajiksi. Analysoin näiden viestien sisältöä vielä tarkemmin, mutta keskityn ensin lyhyesti analysoimaan edellisen sitaatin muotoa eli sen retorisia piirteitä. Jokisen (1999, 138) mukaan suorien lainausten käyttö on yksi keino vahvistaa argumenttia konsensuksella. Siten voidaan luoda vaikutelmaa, jonka mukaan useat tahot allekirjoittavat esitetyn väitteen. Suoran sitaatin

avulla voidaan osoittaa, että argumentin esittäjä ei ole väitteineen yksin vaan muutkin kokevat asian samalla tavoin. Antamalla tulkkinä toimivan somalialaismiehen esittää väitteen 'maanmiestensä' työhaluttomuudesta ja paimentolaisuudesta Halla-aho hyödyntää myös niin sanottua puhujakategorialla oikeuttamista (mts. 135–136). Argumentti saa huomattavaa painoarvoa siitä, että somalialaisia arvostelee yksi ”omista”. Samalla Halla-aho pystyy ikään kuin etäännyttämään itsensä esittämästään väitteestä (= somalialaiset ovat työhaluttomia).

Monissa aineiston teksteissä merkityt maahanmuuttajat esitetään siis edellisen lainauksen tavoin menneen maailman lakeja noudattavina muinaisen elinkeinon harjoittajina, jotka eivät yksinkertaisesti osaa elää modernin länsimaisen yhteiskunnan tapojen ja lakien mukaan. Heidän kulttuurinsa esitetään muuttumattomana, pysyvästi menneisyyteen juuttuneena monoliittina ja ihmiset puhtaasti tämän kulttuurin edustajina. Samaa viestittävät esimerkiksi ne Halla-ahon (2006c) sanat, joiden mukaan muslimit elävät 'taantumuksen ja pysähtyneisyyden tilassa'. Tällaiset implisiittiset ja ekspliittiset väittämät voidaan nähdä tyypillisenä esimerkkinä etnisismistä, jossa sosiaalisia eroja selitetään juuri tiettyjen etnisten ryhmien jälkeensä jääneisyydellä, samalla kieltäen omassa kulttuuripiirissä esiintyvät vallan ja dominanssin erot (van Dijk, 1991, 28–29). Juuri vallan ja sosiaalisen pääoman kysymykset voisivat tarjota selityksen esimerkiksi työttömyysluville, mutta tässä aineistossa maahanmuuttajien haluttomuus tai epäkelpous esitetään käytännössä ainoana syynä heidän huonolle työmarkkina-asemalleen.

Ennen kaikkea kulttuurisen takapajuisuuden diskurssissa vaikuttaa kuitenkin olevan kyse arvoista ja normeista. Maahanmuuttajat esitetään muinaista ja karkeaa aavikon arvomaailmaa noudattavina, mielivaltaisesti ja julmasti toimivina barbaareina, jotka eivät osaa arvostaa ja noudattaa länsimaiden edistyneitä ja kehittyneempiä perusarvoja ja normeja. Näkemys kulttuuriltaan takapajuisista, 'kivikautisia perinteitä' (Lohela, 2008d) noudattavista ihmisistä liitetään moniin erilaisiin stereotypioihin. Näitä ovat esimerkiksi representaatiot islaminuskaisista terroristeina, musliminaisista alistettuina uhreina ja muslimimiehistä alistajina sekä ennen kaikkea merkittyjen esittäminen rikollisuuteen, häiriköintiin ja seksuaaliseen kieroutuneisuuteen taipuvaisina. Suurin osa näistä yleistyksistä liittyy vaaroihin ja uhkiin, eli olen katsonut parhaaksi keskittää ne vaaran sisältöluottavuuden yhteyteen. Vastaavasti osa stereotypioista viestittää ennen kaikkea

maahanmuuttajien syyllisyyttä, eli kirjoitan niistä vastuun sisältöluokan yhteydessä. Tämä lainaus toimikoon kuitenkin yhtenä esimerkkinä mainittujen yleistysten kirjosta:

[Lainaus 21.] Seuraavassa luettelen islamilaiseen maailmaan kuuluvia ilmiöitä, joista suuri osa on kulttuuriin kuuluvia ”normaaleja” ilmiöitä, jotka vuorenvarmasti tuottaisivat suuria ongelmia täällä. Aiheet ovat satunnaisessa järjestyksessä. 1) Pilapiirtäjiä vihataan tappamiseen saakka . . . . 2) Lasten silpominen . . . . 3) Lapsiavioliitot . . . . 4) Rituaaliteurastukset . . . . 5) Ruoskimisrangaistukset . . . . 6) Kivitykset . . . . 7) Raajojen amputoinnit . . . . 8) Hapolla tehtävä kunniaväkivalta . . . . 9) Terrorismi . . . . 10) Vähemmistöjen vaino . . . . 11) Ihka aito ja avoin rasismi . . . . 12) Viha . . . . 13) Seksuaalinen häiriköinti, raiskausrikokset . . . . 14) Häpeäväkivalta . . . . 15) Naisten alistaminen . . . . (Hirvisaari, 2010b, poistettu hyperlinkkejä.)

Teksti on tyyppiesimerkki tavasta, jolla kulttuurisia yleistyksiä tehdään tässä aineistossa. Hirvisaari kirjoittaa näiden kauhistuttavien ja moraalittomien ilmiöiden olevan suurelta osin islamilaiseen kulttuuriin kuuluvia ’normaaleja’ ilmiöitä. Hän perustelee väitettään listaamalla kunkin numeroimansa otsikon alle verkkolinkkejä esimerkiksi uutisiin, nettivideoihin ja vastaaviin. Osa asioista on tapahtunut Suomessa, osa muualla Euroopassa, osa taas jossakin islamilaisessa maassa, kuten Iranissa tai Saudi-Arabiassa. Linkit uutisiin ja muihin media-aineistoihin toimivat ikään kuin todistusaineistona yleistykselle, jonka mukaan kielteiset ilmiöt kuuluvat elimellisesti islamilaiseen kulttuuriin. Sakin ja Pettersonin (2015) mukaan maahanmuuttovastaiset poliitikot hyödyntävät tällaista hyperlinkittämisen strategiaa myös muissa Pohjoismaissa pyrkiessään osoittamaan maahanmuuttajiin liitetyt kielteiset yleistykset tosiksi. Suorien sitaattien tavoin ulkopuolisiin aineistoihin linkittäminen mahdollistaa maahanmuuttajavihamielisten näkemysten esittämisen näennäisen neutraaleina faktoina. Kirjoittaja voi esiintyä ikään kuin pelkkänä sanansaattajana, joka ei itse osallistu viestin muotoiluun. Tämäkin auttaa torjumaan mahdollisia syytöksiä kirjoittajan rasistisista tai muukalaisvihamielisistä väittämistä ja tarkoituksista (mt.). Väittämällä listaamiaan kauheuksia normaaleiksi Hirvisaari luo myös kuvaa islamilaisen kulttuurin yhdenmukaisuudesta kaikkialla maailmassa ja kaikissa muslimiyhteisöissä. Toisaalta yleistäminen myös kielletään monissa teksteissä, tai yleistäviin ilmauksiin liitetään muistutus siitä, että tietty ominaisuus tai vastaava ei koske aivan kaikkia tietyssä ryhmässä. Tämä saattaa kuitenkin jopa vahvistaa esitettyä yleistystä, kun stereotypialle vastakkaiset esimerkit luokitellaan poikkeuksiksi (kuten edellä lainauksessa 17).

[Lainaus 22.] Vaikka vain pieni osa muslimeista syyllistyy moitittaviin tekoihin, heidän mukanaan tulee myös radikaaliporukkaa. Eli totta kai islamilaisen maailman ilmiöitä, ikäviäkin, tulee muslimimaahanmuuttajien mukana myös Suomeen. Siitä tosiasia ei saa vaieta, mutta on tärkeää, että ei leimata koko ryhmää. Naista alistavaa, vääräuskoisia tuomitsevaa ja sharia-lakia hinkuvaa kulttuuria en kuitenkaan missään tapauksessa voi hyväksyä. Sellaiselle kehitykselle pitää tehdä

täystyrmäys. Näen ainoana ratkaisuna hyödyttömän ja vahingollisen ja yleensä siis työperättömän maahanmuuton ankarana rajoittamisen. (Hirvisaari, 2013a.)

Tekstissään Hirvisaari muistuttaa, että kaikkia muslimeja ei saisi leimata. Kuitenkin jo ilmaus 'heidän mukanaan' viestittää maltillisten muslimien olevan ainakin jollakin tavalla osallisia 'radikaaliporukan' maahantuloon. Tällaiset ilmaukset viestittävät koko ihmisryhmän olevan ikään kuin saastunut, jos joukossa on esimerkiksi rikollisia. Varoitettuaan liiallisesta leimaamisesta Hirvisaari torjuu voimakkaasti samaisen ryhmän kulttuurin vääränlaisena ja liittää sen 'työperättömään maahanmuuttoon', jota hän käyttää teksteissään synonyymina humanitaariselle maahanmuutolle. Näin hän siis samalla sekä leimaa kokonaista maahantulijoiden (heterogeenista) ryhmää että muistuttelee, ettei saisi leimata. Leimaamisen näennäinen torjuminen vaikuttaa yhdeltä keinolta kieltää viestinnän rasistinen luonne. Epäilemättä sen avulla voidaan myös torjua mahdollisia syytteitä kiihotuksesta kansanryhmää vastaan, josta Halla-aho ja Hirvisaari ovat saaneet tuomiot.

7.2.2 Erottelu: kulttuuriset toiset

Leimaamalla maahanmuuttajat kulttuuriltaan eli esimerkiksi arvomaailmaltaan, toimintatavoiltaan ja ominaisuuksiltaan takapajuisiksi ilmaistaan samalla myös heidän olevan epäsoivia nykypäivän suomalaiseen kulttuuriin. Stereotyyppien ohella ryhmän leimaaminen pitääkin sisällään myös Linkin ja Phelanin (2001) stigmatiteorian mukaisen erottelun/toiseuttamisen ulottuvuuden.

Maahanmuuttajat vs. länsimaalaiset

Erottelu/toiseuttaminen tarkoittaa ihmisten jaottelua ”meihin” ja ”niihin” (Link & Phelan, 2001, 370). Tässä toiseuttamisen prosessissa merkityt ihmiset erotetaan syvällä juovalla normaaliuden kiintopisteeksi asetetusta sisäryhmästä. Tämä erottelu näkyy ensinnäkin aivan konkreettisessa pronomien käytössä.

[Lainaus 23.] Mielestäni on aidosti omituista, että suurin osa yhteiskunnasta on täysin välinpitämätön tai ainakin mieluummin vaikenee. Ei tämän mittaluokan asiasta voi vaieta. ”Niitä” on ensin vähän, sitten ”niitä” on huomattava vähemmistö. Ennen tai myöhemmin ”ne” muodostavat enemmistön, ja lopulta jäljellä on vain ”niitä”. (Halla-aho, 2005a.)

Halla-ahon määritelmän mukaan maahanmuuttajat eli 'ne' eivät kuulu sisäryhmän eli ”meidän” muodostamaan 'yhteiskuntaan', jonka välinpitämättömyyttä hän valittelee.

Vastaavanlaisia esimerkkejä jaottelusta ”meihin” ja ”heihin” löytyy aineistosta runsaasti. . Esimerkiksi Lohela (2008d) kirjoittaa islamin tarvitsevan ’oman valistusaikansa’, kun taas ’*me* olemme omat sotamme uskonnon kahleita vastaan käyneet keskiajan pimeinä vuosina’. Tämä on erottelu tai toiseuttamista nimenomaan edellä esitellyn kulttuurisen takapajuisuuden stereotypian perusteella. Halla-aholta lainatussa tekstikatkelmassa on erityisen mielenkiintoista, miksi hän on valinnut ne-pronominin esimerkiksi ”heidän” sijaan. Ainakin tämä pronominalivalinta (lainausmerkeistä huolimatta) kärjistää ryhmien välisen erottelun äärimmilleen esittäen maahanmuuttajat epäinhimillisinä toisina, sillä ne-pronominia käytetään tavallisesti ihmisten sijaan pikemminkin eläimistä tai tavaroista puhuttaessa. Ryhmän leimaamisen tavoitteena onkin luoda kuvaa perustavanlaatuisesta eroista sisä- ja ulkoryhmän välillä.

Toiseuttavalla puheella pyritään myös osoittamaan, että erot ulkoryhmän ja sisäryhmän jäsenten välillä ovat huomattavasti suurempia kuin ryhmän sisäiset erot (Hogg & Reid, 2006, 10). Samalla yksilöt pelkistetään eräänlaisiksi ryhmänsä prototyypeiksi, jolloin heidän ainoa merkittävä identiteettinsä on ryhmän jäsenyys (mt.). Muun muassa seuraavassa sitaatissa Hirvisaari näyttää pyrkivän juuri tällaiseen ryhmien välisten erojen maksimointiin ja ryhmien sisäisten erojen minimointiin. Hän erottelee islaminuskoiset ja länsimaaiset ihmiset niin perustavanlaatuisesti erilaisiksi, että ryhmien välinen yhteiselo näyttäytyy mahdottomana. Muslimit vaikuttavat tässä tekstissä olevan yhtä kuin islam, eli heidän ainoaksi ominaisuudekseen on pelkistynyt tiettyyn uskontokuntaan kuuluminen.

[Lainaus 24.] Islam tunkee **meilläkin** politiikkaan. **Pidän sitä vakavana uhkana demokratialle.** Kyse ei ole pelkästään siitä, etteikö kukin saisi uskoa mihin uskoo. Ongelma on siinä, että jokaisen muslimin velvollisuus on toimia ennen kaikkea islamin eduksi. **Aito muslimi ei oikeasti voi tukea suomalaista demokratiaa eikä oikeasti kannattaa länsimaista vapautta vaan toimii sen hajottamiseksi. Muslimi ajaa muslimien asiaa**, koska uskonto on muslimille takuuvarmasti korkein auktoriteetti kaikessa. Minusta on hämmästyttävää, kuinka lujasti harhainen uskomusjärjestelmä on saanut otteen niin suurista ihmismassoista. (Hirvisaari, 2008a, lihavoinnit lisätty.)

Hirvisaari luo tekstissään jakolinjaa länsimaisten ihmisten muodostaman sisäryhmän (”me”) ja musliminuskoisten ihmisten ulkoryhmän välille esittämällä ryhmien päämäärät toisilleen vastakkaisina ja keskenään kilpailevina. Lisäksi hän esittää uhkaavan toiseuden islaminuskoisten ihmisten essentialistisena ominaisuutena väittäessään, että muslimin perusolemuksen kuuluu sisäryhmän tärkeimpien arvojen, kuten suomalaisen demokratian ja länsimaisen vapauden, vastustaminen. Muslimi, joka tukee suomalaista demokratiaa tai länsimaista vapautta, ei siis ole ’aito muslimi’, sillä ’muslimi ajaa muslimien asiaa’. Stigmaan liittyy usein juuri tällaista essentialismia eli olemusajattelua, jossa toiseus

pyritään ilmaisemaan ikään kuin leimatun ryhmän todellisena luontona eli osana pysyvää ja muuttumatonta identiteettiä (Biernat & Dovidio, 2000).

Ihmisten määrittely kokonaan jonkin stigmatisoivan teeman (tässä esim. islamin) mukaan korostaa heihin liitettyä leimaa ja uhkaa edistään ryhmän erottamista muusta yhteisöstä (Smith, 2007a, 469). Tällaisia viestejä on aineistossa varsin paljon, ja ne osoittavat, että Linkin ja Phelanin (2001, 370) tarkoittama eron tekeminen voi olla selvästi viitoitettu tie myös konkreettiseen, fyysiseen erotteluun. Viestitetään, että koska merkityt ja leimatut ihmiset (esim. muslimit) ovat niin täysin erilaisia kuin me, heidän ei tulisi elää meidän joukossamme. Eli he kuuluvat omiin valtioihinsa ja heidät tulisi poistaa keskuudestamme, jos he eivät muutu kaltaiseksemme – minkä kirjoittajat toisaalta toteavat mahdottomaksi.

[Lainaus 25.] Islam on naista alistava uskonto ja päästä varpaisiin ulottuvat burkat kertovat naisten alistamisesta. Euroopan ei tule missään tapauksessa hyväksyä ja näyttää vihreää valoa ihmisoikeuksia loukkaavalle islamille ja naisten alistamiselle. **Islam ja kävelevät säkit eivät kuulu ihmisoikeuksia kunnioittavaan ja sivistyneeseen Eurooppaan.** (Immonen, 2009a, lihavointi lisätty.)

Eurooppa ja länsimaat esitetään aineistossa sivistyksen kehtona, johon kulttuurisesti takapajuisiksi leimatut ihmiset barbaarisina esitetyine tapoineen eivät yksinkertaisesti kuulu. Näin stereotypia sinetöidään toiseudeksi, jolloin sivistymättömyyden ja raakuuden ilmaistaan olevan merkittyjen ihmisten olemuksellista ydintä. Samankaltaista ryhmien välistä jakolinjaa voidaan ilmaista myös henkilökohtaisella tasolla, interpersonaalista viestintätilanteista tehtyjen tulkintojen pohjalta:

[Lainaus 26.] Minäkin olen alkanut haaveilla muutosta pois Varissuolta. Luulen, että omalta osaltani white flight -ilmiö tulee toteutumaan. **Minusta on kiusallista** asioida alueen ostoskeskuksessa, koska suurin osa muista ihmisistä on useimmiten **muuta kuin suomalaisia**. Täällä näkee paljon hunnutettuja naisia sekä pieniä tyttöjä. Etenkään jälkimmäisessä en näe mitään erityisen eksoottista ja kaunista, koska olen sitä mieltä, että **Suomessa lapsen pitää saada olla lapsi**, eikä kaikissa vastaan tulevilla miehillä eläimellisiä haluja ja seksuaalista värinää herättävä naispaholainen, joka pitää jo pikkutyttöä peitellä piiloon. **Olkooot vain mitä hyvänsä kulttuuria, mutta minusta se on kammottavaa.** Viime syksynä käydessäni Varissuon terveysasemalla koin oloni hyvin epämurkavaksi, kun odotushuoneessa oli lisäksi vain tummempi-ihoisia miehiä. Yksi heistä tuijotti minua koko odottelun ajan **sillä tavalla häpeilemättömästi kuin arabimaissa on tapana**, mikäli mitkään nimettöminä nettikeskusteluihin kirjoitetut kuvaukset asiasta pitivät paikkansa. (Lohela, 2008e, lihavoinnit lisätty.)

Lohela kirjoittaa epämurkavasta ja kiusallisesta olostaan tilanteissa, jossa hän on ainoa sisäryhmän edustaja tai joissa sisäryhmä on selkeässä vähemmistössä. Hän ilmaisee, että ulkoryhmän edustajien (jotka määritellään merkitsemisviestinnän keinoin: muut kuin suomalaiset, hunnutetut naiset ja tytöt, tummempi-ihoiset miehet, arabimaiden edustajat) kulttuuriin kuuluu kammottavia tapoja, kuten pienten tyttöjen näkeminen naispaholaisina, jotka on peiteltävä piiloon. Miesten häpeämätön tapa tuijotella naisia taas on hänen

mukaansa arabimaissa vallitseva tapa, mitä hän perustelee nimettömillä nettikeskusteluilla. Lohela ilmaisee maahanmuuttajien kulttuurien ja tapojen loukkaavan perustavanlaatuisella tavalla suomalaisia arvoja ja tapoja ('Suomessa lapsen pitää saada olla lapsi', täällä ei ole tapana tuijottaa häpeämättömästi), minkä vuoksi kohtaamiset näyttäytyvät vastenmielisinä ja uhkaavinakin. Kiusallisen olon syyn ilmaistaan olevan maahanmuuttajien vääränlaisissa tavoissa, ei esimerkiksi omassa suhtautumisessa tai tilanteessa, joka pakottaa kyseenalaistamaan oman kulttuurin itsestäänselvyyksiä. Aineisto-ote on mielenkiintoinen esimerkki siitä, millaisia tulkintoja valtaväestön edustajat tekevät sellaisista tilanteista, joissa oma sisäryhmä ei yhtäkkiä olekaan enemmistöryhmän asemassa. Maahanmuuttajathan saattavat olla tuollaisessa kiusallisessa asemassa päivittäin.

Ihmisyyden riistäminen ja rodullistaminen

Ryhmän leimaamiseen liittyy usein epäinhimillistämistä, mistä tässä aineistossa kertovat etenkin maahanmuuttajista puhuminen vaikkapa epätoivottuna tai epäkelpona 'aineksena', 'tuontitavarana' tai 'tilattuina' pakolaisina. Toiseuttaminen etenee aineistossa jopa sellaisiin ulottuvuuksiin, että merkityt ja leimatut maahanmuuttajat nähdään täysin vailla hyvyttä olevina, läpeensä pahoina ja epäinhimillisinä olentoina.

[Lainaus 27.] Aika suuri osa maailman väestä elää barbaaritasolla ja ankarasti naista alistavissa kulttuureissa. Sellaiset ihmiset eivät koskaan tule sisäistämään sivistyneen maailman tapoja ja arvoja. Heidän mielestään naisen voi ottaa vaikka väkisin. Hyvyys ja rakkaus lienevät täysin tuntemattomia käsitteitä. (Hirvisaari, 2012a.)

[Lainaus 28.] Monikulttuurismin ansiosta samaan pimeyteen on ajautumassa myös länsimaailma. Kun länsi matelee murhaajien ja vihanlietsojien edessä, häviäjiä ovat ihmiset niin muslimimaailmassa kuin täälläkin. Rintamalinja ei kulje muslimien ja kristittyjen vaan islamin ja ihmiskunnan välissä. (Halla-aho, 2006b.)

Maahanmuuttajia koskeva stigmaviestintä noudattelee suurelta osin Liebkindin (1994) luokittelemia rodullistamisprosessin vaiheita. Edelliset sitaatit ovat esimerkkejä prosessin viimeisestä vaiheesta, jossa rodullistetulta ryhmältä riistetään ihmisarvo eli sitä pidetään niin uhkaavana ja kielteisenä, että sen inhimillisyys voidaan kyseenalaistaa kokonaan (mts. 42–43). Kun jonkin kulttuurin edustajia arvioidaan siten, että heille hyvyys ja rakkaus ovat 'täysin tuntemattomia käsitteitä', kyse on inhimillisyyden kiistämisestä. Tällainen viestintä on nimenomaan stigman ytimessä: Goffmanin (1963/1986, 5) mukaanhan stigman kantaja ei ole muiden silmissä aito, täysi ja kunnollinen ihminen. Halla-aho jopa rajaa islamin ihmiskunnan ulkopuolelle, luoden täydellisen ulkoryhmän ja viholliskuvan. Hän kyllä

ilmaisee, että 'rintamalinja' kulkee muslimimaailman sisälläkin eli periaatteessa hän ei sisällytä kaikkia islaminuskoisia ihmisiä tähän viholliskuvaan. Mutta koska islam on hänen määritelmänsä mukaan ihmiskunnan vihollinen, niin voidaanko sen harjoittajat lukea ihmiskuntaan vain jos he aktiivisesti hylkäävät islamin? Ja kun nämä ihmiset toisaalla määritellään lähes täysin uskontokuntansa mukaan (esim. lainaus 24), ei leiman alta käytännössä ole mahdollista paeta.

Rodullistamisessa sisä- ja ulkoryhmän väliset erot biologisoidaan eli saadaan vaikuttamaan luonnollisilta ja ruumiiseen, eli esimerkiksi "rotuun", sidotuilta (Liebkind, 1994, 41). Näin erilaisuus saadaan vaikuttamaan pysyvämmältä, syvemmältä ja vaikeammin kiistettävältä. Tämän tutkimuksen aineistossa rodullistaminen kytkeytyy ennen kaikkea niin sanottuun uuteen rasismiin tai etnisismiin, jossa erontekoja ja arvotuksia tehdään lähinnä kulttuuriin perustuen (esim. van Dijk, 1991, 28–29). Kytöksiä perinteisempään, "rotuihin" perustuvaan rasismiin on kuitenkin myös nähtävissä. Esimerkiksi tässä sitaatissa Halla-aho liittyy kulttuurisen takapajuisuuden stereotypian sekä sisäryhmän (länsimaalaiset) ja ulkoryhmän (afrikkalaistaustaiset) välisen eronteon selkeästi ihonväriin ja "rotuihin":

[Lainaus 29]. . . . on *tosiasia*, että ~~neekerit~~ negridisviritteiset, saharaneteläpuolistaustaissaävytteiset henkilöt elävät edes jollakin tavalla länsimaalaista muistuttavissa oloissa vain siellä, missä järjestystä ylläpitää eurooppalaistausten henkilöiden dominoima väkivaltakoneisto (kuten poliisi, armeija ja oikeuslaitos). On niinkään tosiaasia, että sanotut länsimaalaiset rakenteet alkavat murtua, ja vajoaminen kohti stereotyyppistä afrikkalaista olotilaa alkaa, kun mustat saavuttavat enemmistön ja/tai dominoivan aseman. Tästä voidaan esimerkkinä mainita vaikkapa itseäistymisen jälkeinen Haiti, parhaillaan vajoava Detroit tai apartheidin jälkeinen Etelä-Afrikka. (Halla-aho, 2007a.)

Eronteko "meihin" ja "niihin" on tässä erittäin voimakasta, ja ero biologisoidaan määrittelemällä ulkoryhmä ihonvärin mukaan eli erilaisilla 'neekereitä' kuvaavilla näennäisen korrekkeilla kiertoilmauksilla. Argumenttia vahvistetaan useampaan otteeseen niin sanotulla tosiaasia- tai vaihtoehdottomuuspuheella. Eli Halla-aho pyrkii perustelemaan varsin epäkorrekkeja väittämiään esittämällä niiden olevan kiistattomia faktoja, joista kukaan ei voi olla ainakaan vakavasti otettavasti eri mieltä. Tällainen puhe pyrkii Jokisen (1999, 140–141) mukaan tekemään eettisten kannanottojen pohtimisen turhaksi tai naurettavaksi: jos asiat nähdään vaihtoehdottomina, ei ole tilaa myöskään moraalisille pohdintoille. Näin Halla-aho ikään kuin torjuu ennalta syytöksiä väittämänsä rasistisuudesta esittämällä, että kyse olisi vain faktojen toteamisesta. Tekstissään hän liittyy tummaihoisten ihmisten biologiseen alkuperään essentialistisen tuhoisuuden ja epäjärjestelmällisyyden, jonka hän esittää olevan 'stereotyyppinen afrikkalainen olotila'. Näin Halla-aho esittää kaikki 'mustat' ihmiset jonkinlaisina villeinä, jotka eivät kykene

elämään sivistyneesti missään ilman valkoisten heihin käyttämää ylivaltaa. Teksti on malliesimerkki siitä, kuinka yhteiskunnallisen ja globaalin epätasa-arvon syyt etsitään sen uhreista (vrt. van Dijk, 2003, 361–362). Kielteisten ja uhkaavien ominaisuuksien biologisointia esiintyy myös seuraavassa, raiskauksia käsittelevässä lainauksessa:

[Lainaus 30.] Tämän päivän Etelä-Suomen Sanomissa oli juttua raiskauksista. Intiassa 24% miehistä tunnustaa raiskanneensa. Mutta Etelä-Afrikassa 28% miehistä on raiskaajia. Huimia lukuja, mutta ovatkohan todelliset lukemat vieläkin suurempia? Voidaanko noilla prosenteilla jo puhua geneettisestä *) ominaispiirteestä? [alaviite:] *) tai kulttuurigeneettisestä (primitiivinen meemipleksi). (Hirvisaari, 2013b, otsikolla 'Raiskaaminen - geneettinen ominaispiirre?'.)

Tekstissä raiskaaminen essentialisoidaan osaksi afrikkalaisten tai intialaisten miesten olemassaoloa. Vian osoitetaan absoluuttisesti olevan tietystä maassa asuvissa ihmisissä (miehissä), ei esimerkiksi intialaisessa tai eteläafrikkalaisessa yhteiskunnassa, joka mahdollistaa raiskaukset eikä rankaise niistä. Toisaalta Hirvisaari itsekkin ilmeisesti tiedostaa biologisoivan väittämänsä epäkorrektiuden (ja mahdollisesti laittomuudenkin), ja hän ehdottaa alaviitteessä, että puhtaasti geenien sijaan ongelmaa saattaakin selittää 'kulttuurigeneettinen, primitiivinen meemipleksi', vaikkakaan hän ei kerro tarkemmin mitä tällä käsitteellä tarkoittaa. Näin Hirvisaari siirtyy puhtaasta vanhanaikaisesta rasismista (eri rotujen geneettisistä piirteistä puhuminen) uuden, niin sanotun kulttuurirasismin puolelle. Eli sen sijaan että kiinnittäisi uhkaavan leiman merkittyjen biologiaan, hän kytkeekin sen heidän kulttuuriinsa. Yhtä kaikki, molemmat ilmaukset viestittävät, että intialaisten ja afrikkalaisten miesten perusolemuksen kuuluva taipumus on raiskaaminen. Huomionarvoista on myös, että intialaiset ja eteläafrikkalaiset miehet luetaan tässä mukaan merkittyjen kategoriaan, ja käyttämällä heitä esimerkkinä pystytään luomaan Suomessa asuviin maahanmuuttajiin liittyvää leimaa, vaikka esimerkiksi Etelä-Afrikasta tulee Suomeen varsin vähän maahanmuuttajia.

Leimanimikkeet tiivistävät toiseuden

Yksi tapa luoda ryhmäleimaa ja vahvistaa toiseutta on stigmatisoitujen nimeäminen kokonaan poikkeavuutensa mukaan. Eli sen sijaan että puhuttaisiin vaikkapa skitsofreniaa sairastavista ihmisistä, puhutaan skitsofreenikoista. Tällaisten leimanimikkeiden avulla merkityt nimetään ja siten määritellään kokonaan poikkeavuutensa kautta (Link & Phelan, 2001, 370; Smith 2007a, 470). Tässä aineistossa yksi ilmeinen leimanimike on jo termi maahanmuuttaja.

[Lainaus 31.] Jo kauan ennen kuin maahanmuutosta tuli ihana, luonnollinen ja väistämätön ratkaisu kaikkiin Suomen ja suomalaisten ongelmiin, maahamme muutti ihmisiä ulkomailta. Yhteiskunta ei tehnyt heistä suurta numeroa, eivätkä he yleensä tehneet suurta numeroa itsestään. Osa heistä on epäilemättä rikastuttanut yhteiskuntaamme tuomalla esimerkiksi viihteeseen ja julkiseen keskusteluun tuoreita näkökulmia. . . . **Puhun mieluummin maahan muuttaneista kuin maahanmuuttajista,** koska, kuten tunnettua, **viimemainittu termi tarkoittaa nykyään vain tietynvärisiä maahan muuttaneita,** joita voidaan tuttavallisesti kutsua "varsinaisiksi". (Halla-aho, 2010a, lihavoinnit lisätty.)

Tekstissään Halla-aho ilmaisee maahanmuuttajan olevan nykyisellään juuri tällainen leimanimike, joka on alkanut tarkoittaa 'tietynvärisiä' eli (ainakin tässä aineistossa) kielteiseen maahanmuuttajakategoriaan luokiteltuja ihmisiä. Hän tekee myös useissa muissa teksteissään eron 'varsinaisten' maahanmuuttajien (johon hän sisällyttää afrikkalaiset ja muslimit) ja etenkin muista länsimaista tulleiden maahanmuuttajien välille¹⁰. Erottaakseen positiivisen kategorian maahanmuuttajat näistä merkityistä ihmisistä, hän käyttää ilmausta 'maahan muuttaneet'. Näillä maahan muuttaneilla ihmisillä on monia ominaisuuksia ja he ovat voineet osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan pitkälti omilla ehdoillaan. Sen sijaan leimanimikkeen alle joutuneet eivät ole vain muuttaneet maahan, vaan he yksinkertaisesti *ovat* maahanmuuttajia – eli maahanmuuttajuus määrittää kokonaan heidän identiteettinsä. Samanlaisena leimanimikkeenä voi pitää myös turvapaikanhakija-termiä: ei ole yhdentekevää puhutaanko turvapaikkaa hakevista ihmisistä vai määritelläänkö nämä ihmiset ainoastaan sen kautta, että he hakevat turvapaikkaa.

Muun muassa Lepolan (2000) mukaan maahanmuuttajuus on leimanimike, jota nimenomaan "tietynväristen" ihmisten on lähes mahdotonta karistaa yltään, vaikka he olisivat asuneet Suomessa vuosia, integroituneet erinomaisesti tai jopa syntyneet täällä. Aineiston perusteella myös etninen alkuperä voi toimia tällaisena leimanimikkeenä.

[Lainaus 32.] Television rasismikeskustelussa Keniasta Suomeen muuttanut ja rasismien selittämisestä leipänsä tienaa mies väitti olevansa suomalainen. Suomen kansalainen ehkä, mutta etnisesti kyllä yhtä vähän suomalainen, kuin mitä minä olen nandi tai kikuju. En tiedä kuinka suvaitsevaisesti Keniassa suhtauduttaisiin, jos menisin sinne asumaan ja arvostelemaan paikallisten ihmisten tapoja määritellä itsensä. Kenelle siellä valittaisin rasismien kokemuksesta, jos kenialaisuudelleni naurettaisiin? (Eerola, 2013.)

Suomalaisuus vaikuttaa olevan Eerolalle puhtaasti etnisyyteen perustuva kategoria, johon on hyvin vaikea liittyä muuten kuin syntymällä Suomeen suomalaisesta vanhemmasta.

---

¹⁰ Halla-ahon omaksuman ilmauksen alkuperä on Helsingin Sanomien (2008) jutussa, jossa toimittaja määritteli Ruotsista tulleen kansanedustajan siirtolaiseksi, mutta kirjoitti, että "'varsinaisia' maahanmuuttajataustaisia kansanedustajia ei eduskunnassa ole". Halla-aho siis kritisoi ilmausta ja käyttää sitä ironisessa sävyssä, mutta viittaa silti toistuvasti sen avulla merkittyjen maahanmuuttajien kategoriaan.

Keniasta Suomeen muuttanut mies voidaan siis kansalaisuudestaan huolimatta nähdä ikuisesti kenialaisena. Samalla tavoin esimerkiksi somalit, kurdit, afgaanit ja muut merkityt maahanmuuttajat pelkistetään helposti vain oman etnisen ryhmänsä edustajiksi, jolloin etnisyyden tai kansalaisuuden ilmaus voi toimia eräänlaisena leimanimikkeenä. Maahanmuuttajista, turvapaikanhakijoista tai etnisistä ryhmistä puhuminen ei kuitenkaan sellaisenaan ole välttämättä sen enempää kielteinen kuin myönteinenkään ilmaus, vaan asiayhteys määrittää, millaisena nimike tulkitaan. Selkeää negatiivista leimaa sen sijaan välittää maahanmuuttajien määrittely sellaisilla aineistossa esiintyvillä nimikkeillä kuin 'turvapaikkaturistit', 'vapaamatkustajat', 'pummit', 'loiset' tai 'siivellä eläjät'. Tällaisia ilmauksia esiintyy aineistossa runsaasti. Seuraavassa listaan muutaman esimerkin:

[Lainaus 33.] **Turvapaikkaturistit** ja **elintasopakolaiset** ynnä muut **"epätoivotut ainekset"** olisi välttämättä saatava eliminoitua tulijoiden joukosta. Maahanmuuton olisi oltava sellaista, että se hyödyttää yhteiskuntaamme ja talouttamme eikä rasita sitä. (Hirvisaari, 2009b, lihavoinnit lisätty.)

[Lainaus 34.] Jos pohjoisen kultamaa todella sulkisi ovensa **onnenonkijoilta**, afrikkalaisten olisi pakko kääntää katseensa sisäänpäin ja miettiä, että mitenkäs tästä jatketaan. (Halla-aho, 2005b, lihavointi lisätty.)

[Lainaus 35.] Ulkomaalaisia - suomalaisten näkökulmasta - on maapallolla melkein seitsemän miljardia. Kaikki ulkomaalaiset eivät ole **pummeja**, mutta heidän joukkoonsa mahtuu karmean paljon enemmän pummeja kuin mitä muutamat olemassaolevat täyden palvelun sosiaalivaltiot pystyvät elättämään. Ja kuitenkin, puhtaan loogisesti ajatellen, **nämä pummit ovat juuri se kohderyhmä, jota Suomen kaltainen toimintaympäristö houkuttelee**. Ketään muuta se ei houkuttele. (Halla-aho, 2006d, lihavoinnit lisätty.)

Tällaiset ilmaukset pelkistävät merkityt ihmiset ainoastaan omaa etuaan ajaviksi opportunisteiksi. Näillä leimanimikkeillä pyritäänkin viestittämään etenkin maahantulijoiden moraalittomuutta. Maahanmuuttajista puhuminen esimerkiksi 'epätoivottuna aineksena' taas riistää heiltä heidän ihmisyytensä ilmaistessaan tulijoiden olevan ikään kuin tasaista ja vastenmielistä materiaa. Juuri näin leimanimikkeet viestittävät toiseutta eli merkittyjen ja leimattujen maahanmuuttajien näkemistä perustavanlaatuisesti erilaisena kuin oman sisäryhmän edustajat. Usein leimanimikkeet myös kiteyttävät merkittyihin liitetyt stereotypiat tai käyttävät sitä perusteena toiseuttamiselle. Esimerkiksi kulttuurisen takapajuisuuden stereotypia tiivistyy leimanimikkeeksi, kun maahanmuuttajia kutsutaan 'barbaareiksi' tai puhutaan 'aavikon muukalaisheimoista'. Tällaiset leimanimikkeet määrittelevät tietyistä maista lähteneet maahanmuuttajat ikään kuin kokonaan eri (ihmis)lajiksi.

[Lainaus 36.] Hitaasti mutta väistämättä ne, joita (ilman ylimielisyyttä ja omantunnontuskia) kutsun barbaareiksi, muuttuvat pienestä ja eksoottisesta joukosta ensin merkittäväksi vähemmistöksi ja sen jälkeen enemmistöksi. (Halla-aho, 2005b.)

[Lainaus 37.] He toivottavat kaikki monituhantiset viidakon ja aavikon muukalaisheimot ja ihmisoikeuksia polkevat kulttuurit avosylin ja riemurinnoin tervetulleiksi (Hirvisaari, 2010c.)

Pidän leimanimikkeenä myös ilmausta 'laiton maahanmuuttaja', sillä tiettyjen ihmisten nimeäminen kokonaan laittomiksi ilmaisee maahanmuuttajien essentialistista rikollisuutta. Neutraalimpi ilmaus olisi esimerkiksi laittomasti maassa oleskeleva. Myös alaikäisten turvapaikanhakijoiden kutsuminen 'ankkurilapsiksi' on leimaavaa, sillä siten tiettyjen maahantulijoiden ainoaksi ominaisuudeksi määritellään ankkurina olo eli kiinnittyminen maahan, jotta saadaan maahan 'vähintään neljä, joskus jopa 20, klaanin jäsentä' (Halla-aho, 2009a). Lisäksi olen luokitellut leimanimikkeeksi tavan määritellä tietyt maahanmuuttajat kokonaan ongelmaksi/ongelmiksi. Esimerkiksi Itä-Euroopan romaneista puhuttaessa aineistossa (ja laajemminkin mm. mediassa) käytetään ilmausta 'kerjäläisongelma' (mm. Immonen, 2009c). On vaikeaa kuvitella, että esimerkiksi suomalaisen vanhustenhuollon ongelmista puhuttaisiin "vanhusongelmana". Kerjäämiseen ja romanien maahantuloon voi toki liittyä ongelmia, mutta 'kerjäläisongelma' ilmaisee ihmisten itsessään olevan ongelma (minkä lisäksi termiä käytetään ilmaisemaan, että kaikki romanimaahantulijat ovat yhtä ja samaa kerjäläisjoukkoa). Ylipäätään maahanmuuton ongelmista puhuminen ylittää helposti rajan, jossa ei enää puhuta sosiaalisista ongelmista, vaan määritellään tietyt ihmiset itsessään ongelmaksi.

[Lainaus 38.] Yksi selkeä ongelma nykyisessä käytännössä ja ulkomaalaislaissa on myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden alaikäisten oikeus perheen yhdistämiseen. (Immonen, 2009d.)

[Lainaus 39.] Koska monikultturismi kuitenkin koostuu maahanmuutosta, ja maahanmuutto ihmisistä, lopputulos on, että vaikka jossakin vaiheessa heräisimme hulluudesta, ongelma on täällä ja pysyy. (Halla-aho, 2008d.)

7.2.3 Massaa vai yksilöitä?

Ryhmäleimaa eli yhdenmukaista maahanmuuttajakuvaa luodaan aineistossa myös erilaisilla monilukuisuutta osoittavilla ilmauksilla. Maahanmuuttajista kirjoitetaan massoina, joukkoina, heimoina, klaaneina ja vastaavina. Lisäksi ollaan huolestuneita turvapaikanhakijoiden tai perheen yhdistämisten 'käsiin räjähtävistä' tai valtaisista määristä. Nämä kaikki viestittävät näkemystä maahanmuuttajista suurena, yhtenäisenä ryhmänä, minkä lisäksi ne luovat uhkaavaa vaikutelmaa muun muassa sotaan liittyvillä kielikuvilla. Uhkaavuutta korostetaan myös rinnastamalla maahanmuuttajat

hallitsemattomiin luonnonilmiöihin tai eläimiin, eli heistä puhutaan esimerkiksi tulvana, vyörynä, virtana ja laumana.

[Lainaus 40.] Olen pettynyt ministeri Räsäsen kykyyn hallita kansainvälistä **muuttovirtaa** maahamme. Esimerkiksi pääkaupunkiimme seuraavan 20 vuoden kuluessa **rantautumaan** ennustetusta **valtavasta maahanmuuttajamassasta** huomattava osa tulee olemaan sosiaaliperusteista maahanmuuttoa, joka aiheuttanee **valtavan taakan** pääkaupunkiseudun sosiaali-, koulutus- ja terveyssektorille. (Immonen, 2013, lihavoinnit lisätty.)

Aineiston kirjoittajilla on kuitenkin selvästi asiayhteyden mukaan vaihtelevia ja ristiriitaisia näkemyksiä siitä, pitäisikö maahanmuuttajat nähdä maahan tulleana yksilöinä vai laajoina maahanmuuttajajoukkoina. Seuraavat sitaattit ovat esimerkkejä näkemyksestä, jonka mukaan maahanmuuttajista tulisi puhua ennen kaikkea ryhminä:

[Lainaus 41.] Kaikki tuntevat mukavia ulkomaalaisia, kaikin puolin hyviä tyypejä. Minäkin tunnen. Se ei pyyhi pois isoja, tuhansista maahanmuuttajista koostuvien ryhmien ongelmia. (Lohela, 2008f.)

[Lainaus 42.] Attiaksen mukaan on vaikea puhua maahanmuuttajista leimaamatta kokonaista kansanryhmää. Attias on myös oikeassa siinä, että johonkin yhteisöön kuuluminen ei ole ainoa ihmistä määrittävä tekijä. Emme voi myöskään tehdä tulkintoja yhteisöstä vain sen yksittäistä yksilöä tarkastelemalla. Jotkin maahanmuuttajat sopeutuvat yhteiskuntaamme hyvin. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että koko ryhmä kykenisi sopeutumaan yhtä hyvin. (Immonen, 2010b.)

Tämäntyyppiset tekstit väittävät, että mukavat, hyvät tyypit ja menestyjät ovat poikkeusmerkittujen maahanmuuttajien ryhmässä. Negatiivista stereotypiaa ja toiseutta ylläpidetäänkin muun muassa juuri esittämällä positiiviset piirteet poikkeuksina, kun taas kielteisten ominaisuuksien ilmaistaan olevan elimellinen osa leimattua kategoriaa (esim. Kunda & Oleson, 1995). Edellä lainatuissa teksteissä kirjoittajat esittävät positiiviset esimerkit jossain määrin yhdentekevinä, sillä tärkeämpää on keskittyä joukkoihin eli 'tuhansista maahanmuuttajista koostuvien ryhmien' ongelmiin. Toisaalta kirjoittajat esittävät myös täysin vastakkaisia näkökantoja, joiden mukaan maahanmuuttajat tulisi nimenomaan kohdata yksilöinä, eikä minkään tietyn maahanmuuttajaryhmän edustajana. Esimerkiksi Halla-aho ilmaisee tämän olevan tärkeä periaate ja ohjenuora hänen omassa toiminnassaan ja vuorovaikutuksessaan ihmisten kanssa:

[Lainaus 43.] . . . minulla ei ole minkäänlaisia vaikeuksia arvioida konkreettista eteen sattuvaa tummaihoista, mustalaista tai homoa *yksilönä* tismalleen samoilla kriteereillä kuin arvioin konkreettista eteen sattuvaa valkoista heteromiestä. Maailmankuvani on tässä suhteessa hyvin individualistinen, ja minulle tasa-arvo on yksilöiden välistä, absoluuttista mahdollisuuksien tasa-arvoa. Ihmisten tasa-arvoinen kohtelu on *konkreettisten yksilöiden* tasa-arvoista kohtelua, vailla yksilön suhteuttamista hänen edustamaansa ryhmään. (Halla-aho, 2009b.)

Tällainen individualistinen maailmankuva ja ihmisten kohtaaminen yksilöinä on myös yksi keskeisimmistä perusteista, joilla voidaan torjua kirjoittajiin kohdistuneet syytteet rasismista. Eli vaikka kirjoittajat leimaisivat maahanmuuttajia ryhmänä, niin he ilmaisevat

suhtautuvansa kaikkiin yksilöihin tasa-arvoisesti, ystävällisesti ja ilman leimaamista. Käsittelen tätä ristiriitaista suhtautumista maahanmuuttajiin yksityiskohtaisemmin erityisesti kahteen Jussi Halla-ahon blogitekstiin syventyen. Niissä hän kuvailee kohtaamistaan palestiinalaistautaisen toimittajan Umayya Abu-Hannan (Halla-aho, 2009c) sekä ruotsalaisen europarlamentaarikon ja romaniaktivistin Soraya Postin (Halla-aho, 2014) kanssa¹¹. Suuntaan erityishuomiota näihin kahteen tekstiin siksi, että ne edustavat aineistossa harvinaisia kuvauksia interpersonallisista viestintätilanteista maahanmuuttajiksi luokiteltujen ja heidän oikeuksiaan puolustavien ihmisten kanssa.

Ensimmäisessä esimerkkitekstissä Halla-aho (2009c) siteeraa Abu-Hannan radiossa esittämiä kommentteja heidän tapaamisestaan lastensa päiväkotimatalla. Abu-Hanna kertoo siteeratussa kohdassa, että hän oli viemässä lastaan varahoitopaikkaan, kun hän kysyi neuvoa mieheltä, joka katsoi häntä, mutta ei vastannut mitään. Hetken päästä Abu-Hanna kertomansa mukaan tunnisti miehen Halla-ahoksi, joka 'katto mua, et onks tää vittuiluu'. Abu-Hannan mukaan Halla-aho kuitenkin kertoi päiväkodin sijainnin, mutta sen jälkeen käveli korostetun hitaasti Abu-Hannan ja tämän lapsen perässä samaan päiväkotiin. Abu-Hanna jatkaa tavanneensa Halla-ahon päiväkodissa päivittäin ja arvioi, että Halla-ahoa 'vähän kiusas se, et mä joka päivä toivotin hyvää päivää, hyvää joulua'. Halla-aho esittää oman kokemuksensa poikkeavan lähes täydellisesti Abu-Hannan versiosta: 'vähän sellainen olo, että on lyöty kapulalla päähän ja kaadettu paskasaavi niskaan'. Hän kuvaa käyttäytyneensä itse erittäin kohteliaasti, neuvoneensa tietä ja tarjoutuneensa kävelemään samaa matkaa päiväkodille, kun taas Abu-Hanna oli hänen mielestään hermostuneen oloinen ja epäkohtelias. Hidasta kävelyään hän selittää sillä, että oli liikkeellä lasten kanssa. Tekstissään Halla-aho pohtii:

[Lainaus 44.] . . . miltä näyttää sellaisen tyypin sielunelämä, joka menee radioon puhumaan tuollaista häikäilemätöntä paskaa toisesta ihmisestä. Hetken fundeerattuani oivalsin kuitenkin toisen mahdollisuuden: **Abu-Hanna oikeasti uskoo, että noin tapahtui. Tapaus on mahdollisesti esimerkki siitä, miten käy, kun ennakko-oletus ja ideologia ohjaavat havaintoja. Lisäksi se saattaa selittää, mitä piilee monien "rasismikokemusten" takana.** (Halla-aho, 2009c, lihavointi lisätty.)

Teksti osoittaa ensinnäkin sen, että osapuolet ovat tehneet hyvin erilaiset tulkinnat vuorovaikutustilanteesta. Halla-aho pyrkii viestinnässään esittämään oman tulkintansa totuutena tapahtuneesta. Hän kirjoittaa: 'Se, mitä kyseisenä aamuna **oikeasti tapahtui**, oli

---

¹¹ Nämä kaksi tekstiä eivät sisälly tutkimusaineiston siihen pääosaan, josta olen tehnyt sisällönanalyysin. Olen tehnyt täydentävän analyysin näistä teksteistä erikseen lähinnä diskurssianalyysin menetelmiä käyttäen.

melko tarkkaan tämä. . . ’ (Halla-aho, 2009c, lihavoitu lisätty), eli hän turvautuu niin sanottuun tosiasiapuheeseen esittäen oman tulkintansa kiistattomana faktana ja häivyttää sen, että myös hänen kokemuksensa perustui hänen tekemiinsä tulkintoihin tilanteesta. Mitä taas tulee toisen osapuolen eli Abu-Hannan tekemiin tulkintoihin, lienee perusteltua olettaa, että tietoisuus Halla-ahon verkkokirjoittelun sisällöstä on voinut vaikuttaa niihin voimakkaastikin. Etnisen vähemmistön edustajan ja/tai maahanmuuttajien oikeuksia ajavan ihmisen voi olla Halla-ahon tekstejä luettuaan mahdotonta uskoa niiden kirjoittajan suhtautuvan leimaamiinsa vähemmistöihin yksilöinäkin erityisen positiivisesti. Lieneekin varsin luonnollista, että tällaisessa tilanteessa (Halla-ahon sanoin) ennako-oletus ohjaa havaintoja. On oletettavaa, että esimerkiksi Abu-Hanna on ollut varsin närkästynyt siitä tavasta, jolla esimerkiksi hänestä tai hänen lapsestaan on puhuttu tietyn ryhmän edustajana. Eli jos luo joistakin ihmisistä suoranaista viholliskuvaa teksteissään, on varsin ristiriitaista vaatia, että nämä vihollisiksi leimatut eivät tulkitsisi tekstit kirjoittaneen ihmisen aikeita jossain määrin vihamielisiksi myös kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Halla-aho kuitenkin tyrmää nämä omasta mielestäni varsin luonnolliset tulkinnat ja asenteet, ja vaikuttaa pitäytyvän kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa puhtaasti yksilöiden välisellä tasolla ikään kuin aloittaen vuorovaikutussuhteen kokonaan puhtaalta pöydältä. Jos toinen osapuoli ei kykene tällä tavoin unohtamaan muualla esitettyä (mahdollisesti suoraan häntä itseään koskevaa) sosiaalisiin ryhmiin liittyvää viestintää, ohjaa tämä Halla-ahon mielestä tulkitsemaan vastapuolen aikeita ja toimia väärällä tavalla. Näin hän kyseenalaistaa maahanmuuttajien rasismikokemukset yleisemmälläkin tasolla ilmaisten niiden olevan usein juuri tällaisia ”vääriä” tulkintoja (’saattaa selittää, mitä piilee monien ”rasismikokemusten” takana’). Rasismikokemusten sijoittaminen lainausmerkkeihin vahvistaa entisestään viestiä, jonka mukaan rasismi olisi todellisuudessa useimmiten sitä kokeneen ihmisen ”korvien välissä”. Lisäksi Halla-aho kääntää teksteissään rasismista syyttävän sormen takaisin rasismista huolestuneisiin tahoihin. Hänen mielestään näiden ihmisten oma toiminta ei nimittäin kestä sitä samaa kritiikkiä, jota he esittävät muiden viestintää kohtaan:

[Lainaus 45.] Olen aina kyennyt ongelmattomaan ja luontevaan kommunikointiin kaiken väristen ja uskoisten yksilöiden kanssa. Kaikki konfliktit ovat syntyneet erilaisten virkaloukkaantujien ja ammattisuvaitsevaisten kanssa, koska heidän pirtaansa ei mahdu se, että yksilöä ei nähtäisikään ryhmän mikrotasoisena representaationa. Heille keskeinen yksikkö ja toimija on ryhmä, ei yksilö. (Halla-aho, 2009b.)

Puurosen (2011, 229) mukaan Halla-aho rakentaa tekstinsä vahvasti eräänlaisten esisopimusten varaan. Tällaisten kirjoittamattomien sopimusten perusteella asioita voidaan esittää ongelmattomina eli ikään kuin itsestäänselvyyksinä tai luonnonlakeina. Yksi tällainen esisopimus vaikuttaa olevan edellä esiin tullut ajatus, jonka mukaan interpersonaalisessa vuorovaikutuksessa ihmiseen ei saa suhtautua ryhmänsä edustajana, eli yksilöiden välisissä kohtaamisissa ryhmien olemassaoloa ei tunnusteta. Tämä imperatiivi tulee esiin myös Halla-ahon (2014) kuvauksessa hänen tapaamisestaan Soraya Postin kanssa:

[Lainaus 46.] Edellisellä Strasbourgin viikolla ajauduin Postin kanssa juttusille tupakkahuoneessa. Meillä meni ihan mukavasti, kunnes hän kysyi, enkö edustakin sosialidemokraatteja:

- Ei, olen ECR:stä.
- Entä Suomessa?
- The Finns Party.
- Vad heter det på svenska?
- Sannfinländare.

Tässä kohdassa Postin naama meni ihmeellisellä tavalla aivan ruttuun ja hänen suustaan pääsi pahoinvointia signaloiva *öyh*-tyyppinen ääni. Hän tumppasi tupakkansa ja poistui, emmekä ole sen koommin jatkaneet dialogia.

Halla-ahon mukaan viestintätilanne 'meni ihan mukavasti', kunnes keskustelu kääntyi siihen, mitä poliittista puoluetta tai ryhmittymää osapuolet edustavat. Kun Halla-ahon puolue selvisi Postille, tämä kieltäytyi 'jatkamasta dialogia'. Koska tulkintani mukaan hänen tekstinsä nojaa esisopimukseen, jossa kahdenkeskisessä kohtaamisessa ihmistä ei pitäisi nähdä ryhmänsä edustajana vaan puhtaasti yksilönä, näyttäytyy keskustelun katkaiseminen hänelle lähinnä jonkinlaisena tylynä käytöksenä. Samantapaisesti Halla-aho luokittelee ryhmiä koskevista leimaavista väitteistä loukkaantuvat ihmiset 'virkaloukkaantujiksi' tai 'ammattisuvaitsevaisiksi'. Näin hän pyrkii esittämään poliittisten vastustajiensa ja leimaamiensa vähemmistöjen edustajien kritiikin turhanpäiväisenä ja heidän kokemuksensa rasismista virheellisinä tulkintoina. Hänen ilmaisunsa mukaan kyseiset ihmiset loukkaantuvat kaikesta ikään kuin "virkansa puolesta". Hän myös rajaa heidät pois sellaisten normaalien ihmisten joukosta, jotka kykenevät 'ongelmattomaan ja luontevaan kommunikointiin'.

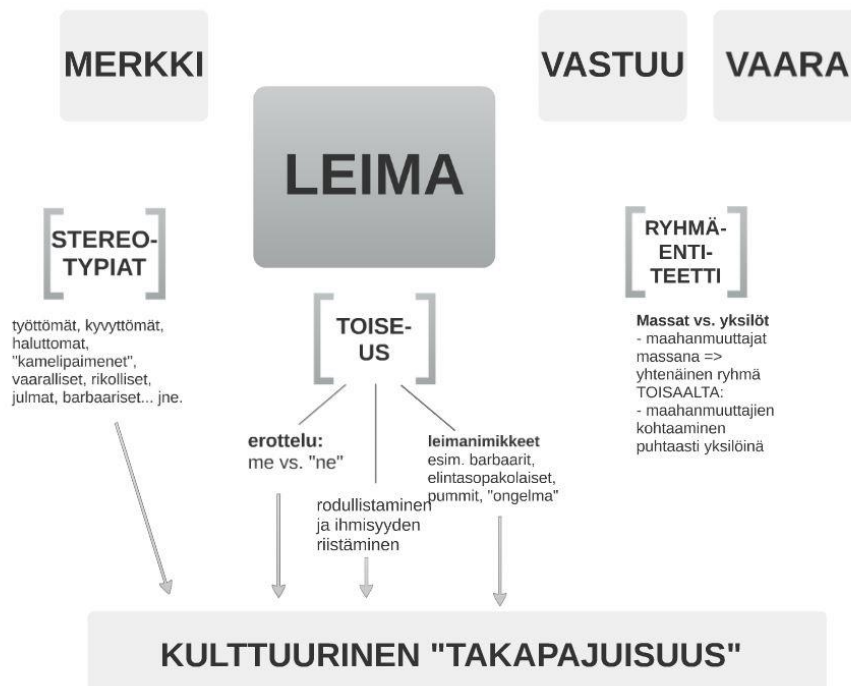
Halla-aho kehystää hänen ja Postin välisen vuorovaikutuksen alkaneeksi tupakkahuoneessa, ja vastaavan rajauksen voi nähdä sisältyvän kuvaukseen hänen kohtaamisestaan Abu-Hannan kanssa. Viestintäsuhde on siis Halla-ahon mukaan alkanut silloin, kun nämä kaksi ihmistä ovat kohdanneet kasvotusten ensimmäisen kerran. 'Dialogin' voi kuitenkin nähdä alkaneen jo Halla-ahon verkkoteksteistä, joiden

olemassaoloa hän ei tunnusta vuorovaikutustilanteessa ja jotka liittyvät nimenomaan osapuolten ryhmäjäsenyyksiin. Jos vuorovaikutuksen toinen osapuoli on asetettu poliittisissa teksteissä vihollisen asemaan, miten luontevaa on aloittaa neutraali dialogi ottamatta kantaa aiempaan osapuolia koskevaan viestintään? Halla-aho siis ikään kuin unohtaa tai kieltää blogissaan ja muussa (joukko)viestinnässä esittämänsä näkemykset maahanmuuttajaryhmien kielteisistä ominaisuuksista ja uhkista. Eli dyadisessa vuorovaikutuksessa hän ei ota huomioon esimerkiksi maahanmuuttajan ryhmäjäsenyyksiä, joita hän ei kuitenkaan tekstiensä perusteella vaikuta pitävän lainkaan yhdentekevinä. Halla-aho näyttää soveltavan interpersonaalisisessa viestinnässään periaatetta ”asiat riitelevät, eivät ihmiset”, mutta tällainen lähtökohta on äärimmäisen ristiriitainen, jos toisaalta verkkoviestinnässä tuotetaan tiettyjä ihmisiä leimaavaa ja heidän inhimillisyytensä kiistävää stigmaviestintää.

Yhteenvedo leimaamisen viestisisällöstä

Ryhmän leimaamisen viestisisältö tiivistyy aineistossa tulkintani mukaan kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiaan ja etenee siitä erotteluun/toiseuttamiseen, jossa maahanmuuttajat pyritään esittämään vastakohtana ja jopa vihollisena niin sanotuille kantasuomalaisille tai länsimaalaisille ihmisille. Kuvaa yhtenäisestä maahanmuuttajien ryhmästä pyritään tuottamaan muun muassa kielteisillä yleistyksillä luoden stereotyyppistä kuvaa maahanmuuttajista takapajuisen kulttuurin edustajina. Toiseutta tuottavaa viestintää on esimerkiksi leimanimikkeiden käyttäminen eli maahanmuuttajien redusointi vaikkapa ’turvapaikkaturisteiksi’ tai ’pummeiksi’. Myös rodullistava puhe, jossa maahanmuuttajiin liitetyt stereotypiat kytketään essentialistisesti heidän kulttuuriinsa tai ”rotuunsa”, kuuluu osaltaan leiman viestisisältöön. Tämä viestintä etenee jopa inhimillisyyden riistämiseen. Lisäksi leimaamisen viestisisältöä on maahanmuuttajien esittäminen yhdenmukaisena joukkona tai ”massana”, joskin aineistossa esiintyi myös vastakkaisia näkökantoja, joiden mukaan maahanmuuttajiin tulisi nimenomaan suhtautua yksilöinä. Jälkimmäinen näkökulma tuli esiin puhuttaessa kasvokkaisviestinnästä maahanmuuttajayksilöiden kanssa, jolloin keskustelusta ikään kuin rajataan pois kaikki ryhmiä ja ryhmäidentiteettejä koskeva aikaisempi viestintä, edellyttäen vuorovaikutussuhteen aloittamista neutraalisti yksilöpohjalta. Kuviossa 4 on leimaamisen viestisisältöön liittyvät keskeiset havainnot visuaalisesti tiivistetyssä muodossa.

KUVIO 4. Tiivistelmä leimaamisen viestisisältöön liittyvistä tuloksista.

7.3 Vastuu: Maahanmuuttajat itse syypäitä

Stigmaviestinnässä korostetaan myös merkittyjen ja leimattujen syyllisyyttä omaan stigmaansa ja pyritään näin estämään oman ryhmän jäseniä tuntemasta empatiaa stigmatisoituja kohtaan (Smith 2007a, 470). Tämä vastuun viestisisältö jakautuu valinnanvapautta ja kontrollia korostaviin ilmauksiin.

7.3.1 Maahanmuuttajuus omana valintana

Vastuun viestisisällöllä pyritään osoittamaan, että jäsenyys leimatussa ryhmässä on ollut siihen luokiteltujen ihmisten oma valinta. Maahanmuuttajien kysymyksessä on tällöin ensinnäkin pyrittävä osoittamaan, että muuttaminen on ollut vapaaehtoista. Koska tässä aineistossa merkityt ja leimatut maahanmuuttajat ovat ennen kaikkea humanitaarisia maahanmuuttajia (joista arkikielessä puhutaan pakolaisina) on stigmaviestinnän tavoitteiden mukaista kyseenalaistaa heidän kotimaastaan lähdön syyt. Maahanmuuttokriittisiksi profiloituneet poliitikot kirjoittavat yhteisessä vaalimanifestissaan, että suurin osa turvapaikanhakijoista on lähtenyt 'kotimaastaan

taloudellisista syistä tai lähtömaan yleisten olosuhteiden vuoksi' (Nuiva vaalimanifesti 2010a). Taloudellisista syistä puhuminen viestittää samaa kuin leimanimike 'elintasopakolainen', eli maahanmuuttajien esitetään olevan liikkeellä rahan takia. Väittämänä on, että nämä ihmiset olisivat ikään kuin vapaasta tahdostaan, itsekkäiden ja ahneiden motiivien vuoksi päättäneet tehdä itsestään maahanmuuttajia. Sitä ei juuri käsitellä, millainen tämä valinnanvapaus on ollut, eli millainen vaihtoehto maahanmuuttajien olisi pitänyt valita. Ei liene sattumaa, että kirjoittajat puhuvat 'lähtömaan yleisistä olosuhteista' tarkoittaessaan esimerkiksi sotia, humanitaarisia kriisejä tai ympäristökatastrofeja. Mielikuva sotaa tai nälänhätää pakenevasta turvapaikanhakijasta on omiaan herättämään empatiaa ja sääliä ja mahdollisesti myös halun auttaa. Juuri näitä reaktioita stigmaviestinnän vastuun sisällöllä yritetään ehkäistä, ja niiden sijaan pyritään herättämään suuttumusta ja vihaa epäoikeutettuna esitetyn lähtösyyn vuoksi (vrt. Smith, 2007a, 470). Tämä pyrkimys tulee varsin puhtaana esille esimerkiksi seuraavasta aineistotteesta:

[Lainaus 47.] **Turvapaikkaturistit** saavat toiminnallaan suuren osan periaatteessa suvaitsevaisista länsimaalaisista unohtamaan sen, että **maailmassa on oikeitakin pakolaisia**, joita ihan aikuisten oikeasti vainotaan mielipiteiden, syntyperän tai vastaavan vuoksi. (Halla-aho 2005b, lihavoinnit lisätty.)

Halla-aho väittää tekstissään, että Suomeen tulleet turvapaikanhakijat eivät ole oikeasti tarvinneet turvapaikkaa tai kärsineet hätää. Rinnastamalla maahanmuuttajat turisteihin viestitetään, että turvapaikanhakijat olisivat pikemminkin hupimatalla kuin esimerkiksi pakenemassa kuolemanvaaraa, nälkää tai kidutusta. (Samaa viestittää myös puhuminen sosiaalietuuksien 'nauttimisesta'.) Maailmassa kyllä todetaan olevan 'oikeitakin pakolaisia', mutta heidät esitetään poikkeuksina. Halla-aho vaikuttaa lukevan tähän oikeutettujen maahanmuuttajien joukkoon vain henkilöön kohdistuvaa vainoa kokeneet ihmiset, sen sijaan esimerkiksi sotaa pakenevat ihmiset eivät ole hänen mielestään 'oikeita pakolaisia'. Kiintiöpakolaisina Suomeen tullessiin maahanmuuttajiin suhtaudutaan aineistossa selvästi positiivisemmin kuin turvapaikanhakijoihin. Kuitenkaan esimerkiksi Lohelan mielestä kiintiöpakolaisia ei pitäisi ottaa Suomeen lainkaan. Perusteluna on, että jos ei voida auttaa kaikkia, ei pitäisi auttaa ketään:

[Lainaus 48.] Kiintiöpakolaisten ottamista hän [Lohela] vastustaa, koska turvapaikan tarjoaminen vaikkapa sodan jaloista lähteneille on kuin lottovoitto paikan saaneille. Turvapaikkakiintiöiden ulkopuolelle joutuva suuri joukko siis jää ilman lottovoittoa, mikä ei Lohelan mukaan ole tasapuolista. (Lohela, 2008c, blogiteksti on lainaus Lohelan haastatteluun perustuvasta lehtijutusta.)

Keskeinen ero kiintiöpakolaisten ja turvapaikanhakijoiden välillä on, paitsi se että ensimmäisiä saapuu Suomeen vuosittain huomattavasti vähemmän kuin jälkimmäisiä, myös se, että turvapaikkaa voi hakea vasta Suomen rajojen sisällä. Turvapaikanhakija on siis tullut maahan itse jollakin keinolla, kun taas kiintiöpakolaiset valitaan suoraan esimerkiksi pakolaisleireiltä. Kiintiöpakolaiset erotetaan turvapaikanhakijoista korostamalla, että heidät on 'tarkasti valikoitu' ja siksi he ovat 'varmuudella todellisessa avun tarpeessa' (Saarakkala, 2010a). Itse järjestettyyn maahantuloon taas liitetään moraalisen kyseenalaisuuden leima. Kirjoittajat pyrkivätkin monin tavoin viestittämään, että nämä tulijat olisivat todellisuudessa kaikkea muuta kuin avun tarpeessa.

[Lainaus 49.] Jos henkilöllä on varaa matkustaa ulkomailta Suomeen, on hänellä silloin myös varaa kustantaa itselleen jokapäiväinen leipänsä. Etenkin, jos ajaa mersulla leipäjonon päähän. (Eerola, 2011b.)

Juuri tällaiset vihjaukset esimerkiksi piilotetuista varoista ovat omiaan estämään empatian tunnetta. Jos maahanmuuttajat nähdään moraalisesti kieroutuneina tai pahoina, alkaa myös heihin liitetty stigma näyttää oikeutetulta. Vastuun viestisisällön tavoitteena onkin saada stigma näyttämään leimattujen pahojen tekojen seuraukselta tai oikeutetulta rangaistukselta (Smith, 2014, 157). Tähän pyritään muun muassa esittämällä turvapaikanhakijat huijareina, jotka keksivät jatkuvasti uusia tapoja pysyä 'kiinni rahoissa' – kuten Immonen (2008a) kirjoittaa romaniturvapaikanhakijoista. Myös perheenyhdistäminen esitetään jonkinlaisena kieroiluna: 'ankkurilapset' ovat kirjoittajien mukaan tulleet maahan vain järjestääkseen 'maahan vähintään neljä, joskus jopa 20, klaanin jäsentä' (Halla-aho, 2009a). Alaikäisten turvapaikanhakijoiden ikä myös kyseenalaistetaan kautta linjan, sillä viranomaiset ovat todenneet joidenkin alaikäisinä esiintyneiden hakijoiden olleen todellisuudessa täysi-ikäisiä. Lisäksi väitetään, että on tavallinen tilanne, että turvapaikanhakijat esiintyvät useilla eri identiteeteillä ja nostavat julkisia tulonsiirtoja useammassa eri maissa (Halla-aho, 2008e). Vaalimanifestissa kirjoitetaan, että maahanmuuttajan edun mukaista on valehdella esimerkiksi lähtömaan olosuhteista, omasta tai sukulaisten henkilöllisyydestä tai esimerkiksi kidutuskokemuksista (mm. Nuiva vaalimanifesti, 2010a). Esittämällä kaikki maahanmuuttajien kokemukset mahdollisina valheina voidaan vaikuttaa paljonkin siihen, missä määrin lukijat tuntevat empatiaa heitä kohtaan. Koskettavakin elämäntarina lakkaa herättämästä sääliä, jos kuulija ajattelee, että se on todennäköisesti vain valhetta. Erityisen voimallisesti pyrkimys torjua empatiaa turvapaikanhakijoita kohtaan tulee esiin seuraavan kaltaisista tekstiosioista:

[Lainaus 50.] Ei pakolaisuus ole sitä, että hyvät ihmiset pakenevat yleistä epäoikeudenmukaisuutta. Somaliassa on pyssymiesjoukko A ja pyssymiesjoukko B, jotka molemmat koostuvat khattia jyyistä tappajista. Kun joukko A on niskan päällä, joukko B pakenee ja vaatii kansainvälistä yhteisöä turvaamaan ihmisoikeuksien toteutumisen. Kun joukko B on niskan päällä, joukko A pakenee ja vaatii... jne. Pakolainen ei mitenkään itsestäänselvästi ole yhtään jalompi kuin se, joka häntä kotimaassa vainoaa. (Halla-aho, 2005b.)

Oheisessa sitaatissa Halla-aho käyttää rinnakkain kaikkia stigmaviestinnän sisältöjä. Hän redusoi somalialaiset kahdeksi toisiaan vastaan taistelevaksi pyssymiesjoukoksi eli lyö kokonaisen kansan ylle 'khattia jyyistä tappajien' leiman. Luonnollisesti mukana on myös merkitsemistä ('Somaliassa on. . .') ja vaaran viestisisältöä (pyssymiehet, tappajat). Tekstin tärkein sisältö liittyy kuitenkin juuri vastuun kysymykseen. Ajatus hyvistä ihmisistä pakenemassa yleistä epäoikeudenmukaisuutta on se, jota vastaan Halla-aho tekstillään hyökkää. Hänen piirtämänsä kuva pakolaisuudesta on päinvastainen: pahat ihmiset pakenevat, koska eivät ole voittamassa taistelua, jonka ovat itse aiheuttaneet. Näin hän viestittää syyllisyyttä ensinnäkin väittäen maahanmuuttajien valinneen vapaaehtoisesti diasporansa ja valehdelleen lähtönsä todellisista syistä. Toiseksi hän syyttää heitä juuri siitä konfliktista, jota he ovat paenneet. Samankaltaisia syytöksiä esitetään aineistossa muuallakin, esimerkiksi selittämällä maailmanpoliittisia kriisejä tai yhteiskunnallisia ongelmia yksinkertaisesti muslimien läsnäololla (esim. Immonen, 2009e) tai kuvaamalla kotimaasta lähtö pelkurimaisena ja vastuuttomana ratkaisuna, kuten seuraavissa lainauksissa:

[Lainaus 51.] [Keksitty maa] tarvitsee joka ikisen työkykyisen ihmisen rakentamaan omaa yhteiskuntaansa sen sijaan, että se elintasopakolaistensa avulla polkee vieraan maan palkkoja, rikkoo sen lakeja ja tuottaa sen kaduille ja koteihin turvattomuutta ja pelkoa. (Hirvisaari, 2013c.)

[Lainaus 52.] . . . minua ihmetyttää, miten ulkomailta tulee välillä Suomeen asevelvollisuusiässä olevia terveitä miehiä, jotka pakenevat kotimaastansa sodan takia. Mukana on varmasti joitakin rintamakarkureita. . . . itse en ole aseistakieltäytyjä, kuten eivät olleet suomalaiset sotaveteraanitkaan, jotka joutuivat oikeasti rintamalle. Sotaveteraanien sotimisen ansiosta meillä on Suomi, jonne voivat ulkomaalaisetkin tulla turvaan, mutta asiat ulkomailla eivät toki ratkea pakolaisuudella. (Saarakkala, 2009b.)

Vastuun viestisisältö kytkeytyy näin tiiviisti leimaamiseen, sillä se vahvistaa entisestään stereotypiaa moraaliltaan heikoista tai kokonaan moraalittomista stigmatisoiduista (Smith, 2014, 157).

7.3.2 Merkki ja ryhmäleima maahanmuuttajien syynä

Kuten aiemmin kirjoitin, maahanmuuttajuuden stigma koskettaa etenkin kaikkein torjutuimpia eli etnisen hierarkian alaportilla olevia maahanmuuttajia. Ei siis riitä, että

esitetään kaikkien maahanmuuttajien olevan itse syypäitä kotimaastaan lähtöön, sillä toiset, niin ikään vapaaehtoisesti liikkeelle lähteneet maahanmuuttajat toivotetaan lämpimästi tervetulleiksi. Stigman kannalta tehokkainta onkin pyrkiä osoittamaan, että tietyt maahanmuuttajat ovat itse syypäitä heihin kohdistuviin kielteisiin asenteisiin. Juuri tämä päämäärä vaikuttaa olevan muun muassa näissä teksteissä:

[Lainaus 53.] Ihmiset eivät. . . suhtaudu kielteisesti romaneihin tai somaleihin siksi, että nämä ovat eri näköisiä ja elävät eri tavalla. Eivät ihmiset suhtaudu kielteisesti tataareihin tai japanilaisiinkaan, vaikka molemmat ovat aivan yhtä eri näköisiä ja tapaisia. **Kielteinen suhtautuminen johtuu siitä, että romanit ja somalit ovat "suvaitsevaisten" hysteerikkojen yllyttämänä redusoituneet ruikuttaviksi huollettaviksi**, kun taas japanilaiset ja tataarit eivät ole. **Omillaan elävä somali- tai romaniyhteisö sulautuisi osaksi yhteiskuntaa, suvaitsemattomuudesta tulisi taas marginaali-ilmiö**, eikä mikään enää tekisi elämäntapasuvaitsevaisesta älyköstä erityistä ja tarpeellista. (Halla-aho, 2005b, lihavoinnit lisätty.)

[Lainaus 54.] Eikä *mikään* lisää kantaväestön kielteisiä asenteita yhtä tehokkaasti kuin se, että tietynväriset ihmiset notkuvat tyhjän panttina yleisillä paikoilla. Jos asia jätetään somalien ja irakilaisien oman aktiivisuuden varaan, mitään ei selvästikään tapahdu. (Halla-aho, 2012a.)

Halla-aho siis selittää valtaväestön kielteisten asenteiden johtuvan muun muassa maahanmuuttajien passiivisuudesta. Näin hän väittää, että merkityt (somalit, irakilaiset, 'tietynväriset ihmiset') voisivat kyllä itse toiminnallaan lopettaa stigman olemassaolon, jos vain haluaisivat tai päättäisivät elää omillaan ja lopettaa rikosten tekemisen. Sen sijaan he Halla-ahon mukaan tyytyvät notkumaan 'tyhjän panttina yleisillä pakoilla', tekemään rikoksia sekä 'ruikuttamaan' ja olemaan huollettavina. Näin sosiaalisen arvon lasku etnisen hierarkian pohjalle alkaa näyttää merkittyjen omalta valinnalta, mikä on nimenomaisesti vastuun viestisisällön päämäärä. Halla-aho hyödyntää jälleen niin sanottua vaihtoehdottomuuspuhetta (Jokinen, 1999, 140), jossa maahanmuuttajien syyllisyys kantaväestön kielteisiin asenteisiin esitetään ainoana mahdollisena selityksenä ('kielteinen suhtautuminen *johtuu siitä, että* . . . romanit ja somalit ovat...'). Tässä retoriikassa etninen hierarkia on itsestäänselvästi seurausta eri etnisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten toimista. Sen sijaan hän kieltää, että vaikutussuhde voisi olla päinvastainen, jolloin etninen hierarkia vaikuttaisi siihen, miten eri etnisten ryhmien edustajat toimivat tai ylipäätään voivat toimia.

Toinen retorinen keino, jolla väittämää maahanmuuttajien syyllisyydestä vahvistetaan edellä on ääri-ilmaisujen käyttö: Halla-aho kirjoittaa, että '*mikään*' ei lisää kantaväestön kielteisiä asenteita yhtä paljon kuin 'tietynväristen' ihmisten notkuminen julkisilla paikoilla. Tällaisten ääri-ilmausten (kuten ei mitään, joka kerta, ei koskaan, täysin) avulla voidaan korostaa niitä piirteitä, joita asiaan tai ihmiseen halutaan liittää, eli ne maksimoivat

tai minimoivat haluttuja piirteitä (Jokinen, 1999, 150–151). Tässä maksimoinnin kohde on merkittyjen maahanmuuttajien syyllisyys heihin kohdistettuihin kielteisiin asenteisiin – *mitään* muu asia ei saa Halla-ahon väitteen mukaan aikaan yhtä kielteisiä asenteita kuin 'tietynvärisyys' yhdistettynä 'notkumiseen yleisillä paikoilla'. Ääri-ilmaukset myös tuottavat kuvaa jonkin toiminnan säännönmukaisuudesta (mts. 151). Halla-ahon mielestä '*mitään* ei tapahdu', jos työllistyminen on kiinni merkityistä maahanmuuttajista itsestään. Näin hän esittää, että maahanmuuttajat eivät itse tee mitään esimerkiksi työllistykseen vaan jättäytyvät 'ruikuttaviksi huollettaviksi'. Kuten seuraavasta lainauksesta ilmenee, 'ruikuttaminen' on Halla-ahon mielestä niin vastenmielistä, että se on jopa peruste jakaa maahanmuuttajia leimattuihin ('maahanmuuttajat') ja leimattomiin ('maahan muuttaneet'):

[Lainaus 55.] Erityisesti Roman Schatzista olen aina pitänyt, koska hän on tehnyt hyviä ja oivaltavia huomioita Suomesta ja suomalaisista. Lisäksi Roman **on jättänyt ruikuttamisen vähemmälle** ja suorastaan antanut ymmärtää viihtyvänsä täällä. Viime vuosina olen harmistuneena pannut merkille, että Schatz, samoin kuin eräät muutkin vanhemman polven **maahan muuttaneet, ovat muuttuneet maahanmuuttajiksi ja ryhtyneet rutisemaan** ajan hengen mukaisesti. (Halla-aho, 2010a.)

Kyse on eräänlaisesta paluusta merkitsemisen prosessiin, mutta ennen kaikkea teema liittyy vastuun viestisisältöön. Halla-ahon mukaan muualta tulleet ihmiset ovat neutraalisti 'maahan muuttaneita', jos he esimerkiksi tekevät hyviä ja oivaltavia huomioita ja ennen kaikkea antavat ymmärtää viihtyvänsä Suomessa. Tähän kategoriaan päätyneet saavat osakseen positiivisen suhtautumisen ja jopa arvostusta. Mutta jos maahan muuttaneet alkavat valittaa asioista eivätkä ilmaise viihtyvänsä täällä, heidätkin voidaan siirtää torjuttujen luokkaan eli maahanmuuttaja-leimanimikkeen alle. Todistelemalla tiettyjen maahanmuuttajien olevan kiittämättömiä ja passiivisia pyritään osoittamaan, etteivät he edes halua tulla osaksi suomalaista yhteiskuntaa eli integroitua tai assimiloitua siihen. Ja maahanmuuttajien kohdalla stigman voimakkuus vaikuttaakin olevan yhteydessä nimenomaan käsityksiin siitä, kuinka hyvin tai huonosti maahanmuuttajat ovat integroituneet uuteen kotimaahansa. Jälleen vastuun esitetään olevan maahanmuuttajilla, ja sopeutuminen kuvataan puhtaasti tahdon asiana.

[Lainaus 56.] Jos nämä **eivät halua integroitua** suomalaiseen yhteiskuntaan, **tehdä töitä ja toimia suomalaisten pelisääntöjen mukaan**, heidät voisi lähettää takaisin omaan kotimaahansa. Omassa maassaan, omanlaistensa seurassa, muslimien ei tarvitsisi jatkuvasti loukkaantua pahojen länsimaalaisten tekemisistä. (Immonen, 2009f.)

Koska integroituminen esitetään blogiteksteissä maahanmuuttajan omana valintana, on loogista, että kirjoittajat suhtautuvat penseästi niin maahanmuuttajille suunnattuihin kotoutumisohjelmiin kuin kantaväestölle tai viranomaisille suunnattuihin koulutustoimiin.

Heidän mukaansa 'rahallisia resursseja ei pidä haaskata erilaisiin kulttuurisensitiivisyys- ja toiseudenkohtaamiskoulutuksiin' (Nuiva vaalimanifesti, 2010a). Etenkin kirjoittajat torjuvat väitteet, joiden mukaan kantaväestön asenteilla ja etnisellä hierarkialla voisi olla merkittävä vaikutus maahanmuuttajien kotoutumiseen. Sen sijaan merkityt maahanmuuttajat esitetään ikään kuin toivottomina tapauksina, joiden kotoutumista ei yksinkertaisesti nähdä mahdollisena. Tässä vastuun viestisisältö saa luonnollisesti tukea ryhmäleimasta, jolla piirretään perustavanlaatuista eroa länsimaisten ihmisten ja esimerkiksi muslimien välille.

[Lainaus 57.] Olen kuitenkin ollut aina sitä mieltä, että integroitumisen on lähdeittävä ensisijaisesti maahanmuuttajasta itsestään, eikä siihen tule tuhata veronmaksajien rahoja. En tosin usko islamin ja muslimimaahanmuuttajien olevan laajamittaisesti integroitavissa tai assimiloitavissa länsimaiseen yhteiskuntaan, vaikka länsimainen yhteiskunta sitä kuinka kovasti yrittäisi. (Immonen, 2010c.)

[Lainaus 58.] . . . Perussuomalaisten linja . . . sulkee pois valtionhallinnossa omaa elämänsä eläneen periaatteen, että suomalaisten tulisi muuttaa tapojansa tänne muista kulttuureista tulevien tapojen mukaisiksi ja siten muka edistää heidän kotoutumistaan. Maahanmuuttajilla on täysi oikeus laillisin keinoin edistää omien laillisten tapojensa ylläpitämistä ja leviämistä, mutta meidän ei ole pakko sitä kannattaa. Sen sijaan heidän tulisi sopeutua meidän kulttuuriin tapoihimme jo oman etunsa nimissä. (Saarakkala, 2010b.)

Saarakkalan tekstissä maahanmuuttajien ja syntyperäisten suomalaisten tavat esitetään yhteismitattomina ja toisilleen vastakkaisina, joihin jommankumman on ikään kuin annettava periksi toisen edessä. Tämän toiseuttavan retoriikan (ryhmäleiman) ohella kirjoittaja tukeutuu vastuun viestisisältöön esittäessään, että 'maahanmuuttajilla on täysi oikeus' ylläpitää omia, suomalaisten tavoista eroavia tapoja, mutta 'heidän tulisi sopeutua meidän kulttuuriin tapoihimme jo oman etunsa nimissä'. Maahanmuuttajien kohtaamat integraatio-ongelmat kuvataan ikään kuin ne olisivat omaa etuaan ymmärtämättömien ihmisten vapaaehtoinen mutta typerä ratkaisu. Tämä "valinta" esitetään aineistossa yhtenä selityksenä suomalaisten asenteisiin ja merkittyjen maahanmuuttajien asemaan etnisessä hierarkiassa. Maahanmuuttajat ovat siis kirjoittajien mielestä syyllisiä paitsi merkityiksi, myös leimatuiksi tulemiseensa. Syyllisyys ryhmäleimaan ulotetaan koskemaan sellaisiakin maahanmuuttajia, jotka ovat ilmiselvästi syyttömiä niihin tekoihin, joihin kielteiset stereotypiat perustuvat.

[Lainaus 59.] . . . pieni vähemmistö pääsee pilaamaan koko joukon maineen, *koska* koko joukko uskollisesti myötäilee sitä pientä vähemmistöä. Muistaako joku kuulleen, että yksikään Suomen haasteellisista vähemmistöistä olisi koskaan millään tavoin esittänyt kollektiivista pahoittelua suomalaisille jäsentensä edesottamuksista? Tai että ne olisivat katsoneet hyväksi ryhtyä sisäiseen kurinpalautukseen mätämunien ojentamiseksi? En minäkään. . . . Jos vähemmistöyhteisöt eivät ota lainkaan kantaa jäsentensä keskuudessa rehottavaan rikollisuuteen, tästä voidaan päätellä, että asia ei kiinnosta näitä yhteisöjä. Tai että ne hyväksyvät jäsentensä teot. (Halla-aho, 2006e.)

Merkittyyn maahanmuuttajakategoriaan kuuluvien ihmisten tulisi siis Halla-ahon mielestä aktiivisesti irtisanoutua kaikista samaan kategoriaan luokiteltujen ihmisten kielteisistä teoista, jotta he eivät olisi kirjoittajien silmissä jonkinlaisia kanssasyllisiä ja jotta he välttyisivät ryhmäleimalta. Jos näin ei toimita, ryhmäleima on kirjoittajien mielestä selvästi oikeutettu. Hiljaisuus tulkitaan nimittäin (esimerkiksi rikollisten tekojen) hyväksynnäksi. Ja toisaalta, jos leimattujen yhteisöjen edustajat tuomitsevat rikolliset teot, tämäkään ei välttämättä poista heidän syyllisyyttään, vaan tähän voidaan niin ikään liittää moraalisen kyseenalaisuuden leima:

[Lainaus 60.] Sille, että joku Espanjan muslimineuvosto tuomitsee äänekkäästi Madridin pommi-iskun, en panisi ihan kauheasti painoa. Miksi se ei tuomitsisi? Kumpi on sille pr-syistä hyödyllisempää, tuomitseminen vai tuomitsematta jättäminen? (Halla-aho, 2005b.)

Halla-aholle ei siis riitä, että maahanmuuttajayksilöt joutuvat vastuuseen teoistaan, vaan hänen mielestään koko yhteisö on vastuussa jäsentensä tekemisistä. Näin hän nostaa ryhmäjäsenyyden keskeiseksi tekijäksi silloin, kun yksilön teot saavat ryhmän näyttämään huonolta. Sen sijaan, jos yksilön teot ovat neutraaleja tai positiivisia, rajataan nämä yksilötasolle, ja esitetään, ettei niitä tulisi yleistää koskemaan koko ryhmää. Tavoitteena ei näin ollen vaikuta olevan neutraali keskustelu, jossa ihmiset pyrittäisiin näkemään yksilöinä eikä jonkun tietyn ryhmän jäsenenä, vaan tilanne, jossa valikoidaan milloin on omien päämäärien kannalta edullisempaa puhua ihmisestä ryhmän edustajana, milloin taas yksilönä.

7.3.3 Vastuu syrjinnän perusteluna

Vastuun viestisisältö tarjoaa erinomaisen perustelun stigmatisoitujen syrjinnälle. Jos stigmatisoitujen uskotaan valinneen itse karsastetun poikkeavuutensa ja/tai heidän ei uskota tehneen mitään parantaakseen omaa asemaansa, alkavat erilaiset syrjivät käytännöt näyttäytyä moraalittomien valintojen tai kielteisten ominaisuuksien (esim. laiskuuden) oikeutettuina seuraamuksina. Vastuun viestisisältöön liitetäänkin usein väitteitä, joiden mukaan stigmatoidut olisivat voineet ”yrittää enemmän”, jotta heidän asemansa olisi parempi (Smith, 2007a, 471; Jones ym., 1984, 62–63). Valinnanvapauden lisäksi stigmatoiduilla esitetään olevan paljonkin vaikutusmahdollisuuksia eli kontrollia stigmaansa. Tämä esitetään varsin kaunistelemattomasti esimerkiksi seuraavassa vuokra-asuntomarkkinoita käsittelevässä tekstissä:

[Lainaus 61.] Kun tiedetään, että tietyillä ryhmillä (joihin eivät lukeudu japanilaiset tai mormoonit) on taipumus joutua syrjinnän kohteeksi kaikkialla, voidaan jopa kysyä, kannattaako tällaisten ryhmien muodostumista ja kasvua ehdoin tahdoin edistää. (Halla-aho, 2009d.)

Puhumalla joidenkin maahanmuuttajien 'taipumuksesta' joutua syrjityksi Halla-aho esittää ikään kuin itsestään selvänä, että syrjinnän syy löytyy syrjityistä itsestään. Puuronen (2011, 217–223) on havainnut, että poliitikot syyttävät maahanmuuttajia suomalaisten rasismista siitä lähtökohtaolettamasta käsin, että maahanmuuttajissa on oltava jotakin vikaa, koska heitä syrjitään ja vihataan. Tällainen suhtautumistapa on selvästi havaittavissa muun muassa yllä lainatussa tekstissä. Siihen sisältyy myös vahva viesti siitä, että maahanmuuttajien syrjintä ongelmana ratkeaisi yksinkertaisesti pitämällä tietyt maahanmuuttajat poissa Suomesta – tai kaikkialta, missä he voisivat muodostaa syrjinnän kohteeksi joutuvan vähemmistön. Halla-aho esittää samaisessa blogikirjoituksessaan vielä tarkemmin, millaisia ovat syyt, jotka hänen mielestään johtavat syrjintään:

[Lainaus 62.] Kaikkinainen syrjintä on ikävää ja oikea ongelma, mutta kuten näemme, sitä vastaan on huomattavan vaikeaa lainsäädännöllisillä toimilla taistella ilman, että luodaan maaperää käänteiselle syrjinnälle ja uusille epäoikeudenmukaisuuksille. Pikemminkin **kannattaisi miettiä syrjinnän syitä**. On eittämättä totta, että Abdilkadir on asuntoa hakiessaan kohonneessa syrjintävaarassa. Mutta yhtä totta on, että hänen kokemaansa syrjintään ja ennakkoluuloihin voi - vuokranantajan näkökulmasta - olla ymmärrettäviä perusteita. Esimerkiksi se, että **Abdilkadir varteenotettavalla todennäköisyydellä panee asunnon hetkessä remonttikuntoon eksoottisilla elämäntavoillaan** kuten hehkuttamalla uunia luukku auki 500 asteessa ja valuttamalla vuorokaudet ympäri kuumaa vettä "kotoisan" lämpötilan luomiseksi. (Halla-aho, 2009d, lihavoinnit ja alleviivaukset lisätty.)

Halla-aho tunnustaa syrjinnän olevan 'ikävää ja oikea ongelma', mutta kehottaa tarkastelemaan syrjinnän syitä, jotka löytyvät hänen mielestään maahanmuuttajista. Näkemyksenä vaikuttaa olevan, että jos maahanmuuttajat vain "olisivat ihmisiksi", ei heitä syrjittäisi eikä ylipäättään stigmatisoitaisi. Mutta maahanmuuttajat noudattavat 'eksoottisia elämäntapojaan', mikä Halla-ahon mielestä tarjoaa syrjinnälle ymmärrettävän perusteen. Näin vastuun viestisisältö yhdistetään jälleen ryhmäleimaan. Negatiiviset stereotypiat ja toiseuttaminen voivatkin saada näkemään stigmatisoidut kokonaan kielteisessä valossa ja siksi sosiaalisesti vähempiarvoisina, millä taas oikeutetaan ulossulkemista, sivuuttamista ja muita syrjinnän muotoja (Link & Phelan, 2001). Myös seuraavassa otteessa käytetään kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiaa oikeuttamaan maahanmuuttajien syrjimistä, tällä kertaa työhönottotilanteissa.

[Lainaus 63.] Vieläkö joku ihmettelee, miksi monet työnantajat eivät halua ottaa erityisesti kolmansista maista tulleita maahanmuuttajia töihin? Sen lisäksi, että näistä maista Suomeen tulleet maahanmuuttajat ovat yleensä luku-, kirjoitus- ja kielitaidottomia, myös kulttuuriset ja uskonnolliset syyt voivat rajoittaa monella tavalla heidän mahdollisuuksiaan saada työtä. Myös maahanmuuttajien omat halut tehdä työtä voivat olla alhaiset, jos työ jollakin tavalla loukkaa heidän uskontoaan tai on vastoin heidän kulttuuriaan ja tapojaan. (Immonen, 2009f, alleviivaukset lisätty.)

Kuten leimaamisen yhteydessä tuli esiin, maahanmuuttajien työttömyyttä selitetään sekä kyvyttömyyden että haluttomuuden leimalla. Edellisessä sitaatissa kuitenkin tunnustetaan myös, että 'monet työnantajat eivät halua ottaa' merkittyjä maahanmuuttajia töihin. Tämänkaltaisissa teksteissä ei siis kielletä syrjintää, mutta se esitetään ikään kuin ainoana rationaalisena vaihtoehtona kantasuomalaiselle, joka joutuu tekemisiin leimattuun ryhmään kuuluvan maahanmuuttajan kanssa esimerkiksi asunto- tai työmarkkinoilla. Käyttämällä edellä sellaisia (alleviivattuja) ilmaisuja kuin 'vartenotettavalla todennäköisyydellä', 'ovat yleensä', 'voivat rajoittaa', 'voivat olla alhaiset' esitetään, että olisi täysin normaalia ja hyväksyttävää käyttää etnisiin ryhmiin liitettyjä kielteisiä yleistyksiä perusteluina esimerkiksi työhönottotilanteessa tai vuokralaisen valinnassa, sen sijaan että keskityttäisiin puhtaasti kyseisen yksilön pätevyyteen, työhistoriaan, maksukykyyn tai vastaavaan.

Maahanmuuttajien omaa kontrollia stigmaansa korostetaan kuitenkin aineistossa myös kieltämällä syrjintä lähes kokonaan tai rajaamalla se ulos keskustelusta. Näin tehdään esimerkiksi tässä tekstissä, jossa etsitään selityksiä maahanmuuttajien huono-osaisuudelle:

[Lainaus 64.] Maahanmuuttajiin yhdistetään usein huono-osaisuus mikä puolestaan johtuu pääasiassa siitä, että he eivät ole työelämässä. Maahanmuuttajien korkea työttömyys on monien asioiden summa, mutta hyvinvoinnin luomista ajatellen olisi mielenkiintoista tietää onko heille selvitetty suomalaisen yhteiskunnan rakennetta, jotta he itse ymmärtävät heikompaan sosiaaliseen asemaansa vaikuttavan mm. sen, että he eivät ole töissä ja rakentamassa omaa (ja muiden) hyvinvointia. (Lohela, 2009a.)

Lohela tunnustaa, että maahanmuuttajien työttömyys on 'monien asioiden summa', mutta sen jälkeen hän viestittää työllisyyden olevan lähinnä maahanmuuttajista itsestään kiinni. Lohela ei usko maahanmuuttajien ymmärtävän (ainakaan ilman erillistä selvitystä), että heidän on tehtävä töitä parantaakseen taloudellisia olojaan Suomessa. Näin hänkin kytkee vastuun sisällön kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiaan: esittämällä maahanmuuttajien olevan tietämättömiä työnteon ja tulotason yhteyden kaltaisesta itsestäänselvyydestä luodaan kuvaa ihmisistä, jotka eivät kerta kaikkiaan sovi suomalaiseen yhteiskuntaan. Myös ratkaisu työttömyyteen näyttäytyy tällöin puhtaasti valintakysymyksenä, eli jos maahanmuuttajat ymmärtäisivät oman etunsa, he yksinkertaisesti menisivät töihin. Tähän tapaan monet muutkin maahanmuuttajien uudessa kotimaassaan kohtaamat ongelmat voidaan esittää asioina, jotka he voisivat helposti muuttaa itselleen suotuisiksi, jos vain haluaisivat. Esimerkiksi seuraavassa tekstissä Halla-aho käsittelee uutista pariisilaisen kerrostalon palosta, jonka seurauksena kuoli lähes 20 ihmistä. Tulipalo herätti laajaa keskustelua maahanmuuttajavaltaisten asuinalueiden huonosta kunnosta ja sietämättömistä asuinoloista (esim. MTV3, 2005).

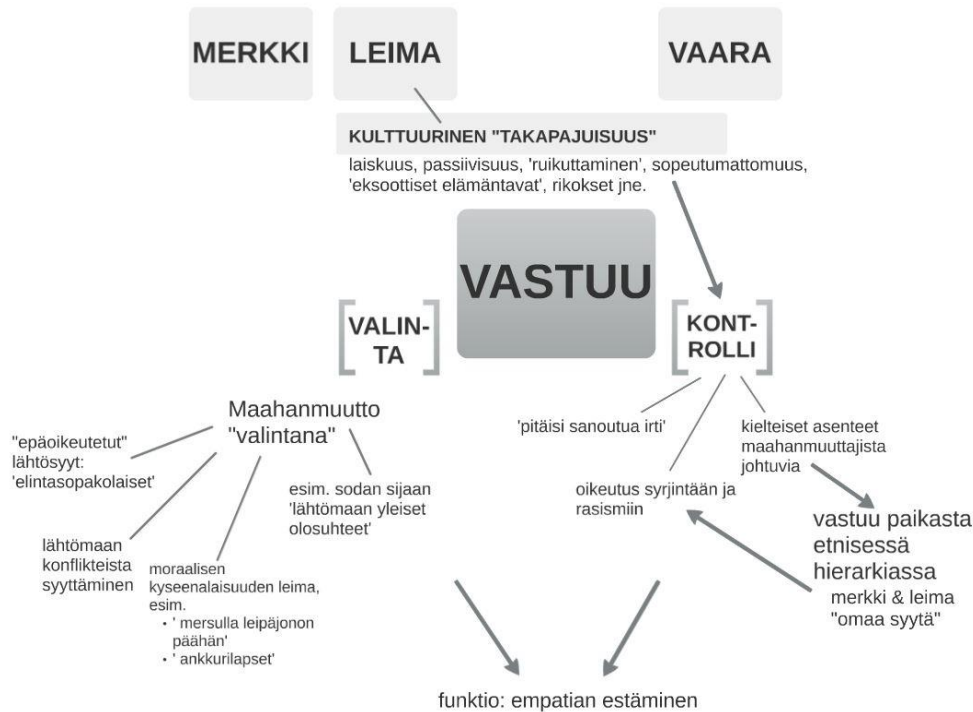
[Lainaus 65.] Talo ei suinkaan ollut huonossa kunnossa siksi, että siinä asui mustia, vaan siksi, että siinä asui ihmisiä, jotka eivät maksa asumisestaan vaan maksattavat sen veronmaksajilla. Ne, jotka maksattavat asumisensa muilla (presidentit, kuninkaalliset ja muut vastaavat poislukien), asuvat huonommin ja ahtaammin kuin ne, jotka maksavat asumisensa itse. . . . Toisaalta: koska on todennäköistä, että talon asukkaat ovat noudattaneet Afrikasta tuomiaan hygieni- ja muita standardeja, väite siitä, että talo oli huonossa kunnossa mustista asukkaistaan johtuen, saattaa pitää osittain paikkansa, joskin eri tavalla kuin haastateltavat tarkoittivat. (Halla-aho, 2005c.)

Kuten sanottua, vastuun viestisisällöllä pyritään torjumaan ja vähentämään empatian tunnetta stigmatisoituja kohtaan. Tämä pyrkimys näkyy edellisessä sitaatissa varsin selvästi: Halla-ahon mielestä maahanmuuttajien ei pitäisi esimerkiksi valittaa asuintalonsa tai -alueensa hengenvaarallisista paloturvallisuuspuutteista, koska he 'eivät maksa asumisestaan' – ja kuten edellä osoitettiin, alhainen tulotaso nähdään lähes yksiselitteisesti maahanmuuttajien omana syynä. Empatiaa torjuu myös väite tai vihjaus, jonka mukaan maahanmuuttajat ovat itse saattaneet talonsa surkeaan kuntoon noudattamalla 'Afrikasta tuomiaan hygieni- ja muita standardeja'. Näin vastuun viestisisältö saa jälleen lisäpontta kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiasta, jonka esitetään tarjoavan oikeutuksen esimerkiksi siihen, että maahanmuuttajavaltaisia taloja tai asuinalueita ei pidetä yhtä hyvässä kunnossa kuin muita alueita.

Yhteenveto vastuun viestisisällöstä

Kun vastuu korostuu stigmaviestinnässä, pyritään joko osoittamaan, että leimatuilla on ollut valinnanvapaus tai mahdollisuus hallita tilannettaan. Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyy molempia sisältöjä. Keskeinen valinta, joka merkittyjen ja leimattujen maahanmuuttajien esitetään tehneen, on itse maahanmuutto. Kirjoittajat luonnehtivat merkittyjä maahanmuuttajia sosiaalisiksi siirtolaisiksi ja painottavat muuttajien lähtösyiden olleen taloudellisia. Esittämällä maahanmuuton syyt epäoikeutettuina pyritään todennäköisesti herättämään suuttumuksen kaltaisia kielteisiä tunteita ja torjumaan empatiaa turvapaikanhakijoita kohtaan. Maahanmuuttajilla esitetään olevan myös paljon kontrollia heitä koskevaan stigmaan ja yleisiin olosuhteisiinsa. Esimerkiksi suomalaisten asenteiden väitetään riippuvan puhtaasti maahanmuuttajaryhmien omista toimista. Kirjoituksista rajataan pois päinvastainen mahdollisuus, jonka mukaan etninen hierarkia vaikuttaisi siihen, miten eri etniset ryhmät menestyvät yhteiskunnassa. Kirjoittajat käyttävät vastuun viestisisältöä oikeuttamaan rasismia ja syrjintää ilmaistessaan, että esimerkiksi vuokralaisen tai työntekijän valinnassa on ymmärrettävää karttaa merkittyjä ja leimattuja maahanmuuttajia. Vastuun viestisisältö kietoutuu tiiviisti etenkin leimaamiseen,

eli kuvaa maahanmuuttajien syyllisyydestä rakennetaan suurelta osin kulttuurisen takapajuisuuden stereotypian varaan. Havainnollistan vastuun viestisisältöjä visuaalisesti kuviossa 5.

KUVIO 5. Tiivistelmä vastuun viestisisältöön liittyvistä tuloksista

7.4 Vaara: Maahanmuuttajat uhkana ja taakkana

Stigmaviestinnän viimeisenä viestisisältöalueena on leimattujen vaarallisuus tai uhkaavuus (Smith, 2007a, 470–471). Tässä aineistossa tämä on korostunein stigmaviestinnän muoto, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että vaarallisuuteen luokiteltavaa sisältöä on kietoutuneena kaikkiiin muihin stigmaviestinnän sisältöihin, jotka olen edellä läpikäynyt. Tämä vaaraviestien hallitsevuus on linjassa stigmaviestinnän mallin sosiofunktionaalisten lähtökohtien kanssa, sillä niiden mukaan kaiken stigmatisoinnin taustalla on joidenkin ihmisten pitäminen uhkana omalle yhteisölle (esim. Smith, 2007a; Cottrell & Neuberg, 2005). Maahanmuuttajien koettu vaarallisuus vaikuttaakin olevan peruste stigmaviestinnälle ylipäätään: koska tiettyjen maahantulijoiden koetaan uhkaavan suomalaisten yhteisöä, nähdään perusteltuna erottaa heidät muista sekä leimata ja syyttää

heitä. Esimerkiksi Halla-aho tunnustaa pyrkivänsä tietoisesti ja aktiivisesti lisäämään maahanmuuttajiin liitettyjä pelkoja, koska kokee heidät vaarallisina:

[Lainaus 66.] Maahanmuuttajien rikollisuudesta puhuminen "lisää ihmisten pelkoa toisiaan kohtaan". Voisiko pahempaa tapahtua? . . . Mitä pahaa on pelon lisääntymisessä, jos se pelko on aiheellinen? Minäkin lisään lasteni pelkoa opettamalla heidät väistämään käärmettä, jos sellainen luikertaa metsässä vastaan. (Halla-aho, 2008f.)

Affektiivinen reaktio uhkaa ilmaiseviin viesteihin onkin useimmiten juuri pelko (Smith, 2012, 525). Pelon herättäminen edistää stigmatisointia, sillä pelko synnyttää halua paeta tai välttää uhaksi luokiteltuja ihmisiä sekä kannustaa muun muassa eristämään heidät muista (Smith, 2009). Tarkastelen seuraavaksi tarkemmin, millaisia pelonaiheita aineiston kirjoittajat liittävät maahanmuuttajiin. Olen jakanut tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvän vaaran viestisisällön aineistolähtöisesti kolmeen alaluokkaan, joita ovat uhka yhteisön elämäntavalle ja kulttuurille, uhat yhteiskuntarauhalle ja turvallisuudelle sekä taloudellinen uhka. Lisäksi käsittelen neljäntenä alaluokkana varoituksia oman ryhmän jäsenille, joihin olen sisällyttänyt myös niin sanotun kanssastigman eli maahanmuuttajien oikeuksia puolustavien sisäryhmäläisten oheisstigmatisoimisen.

7.4.1 Kulttuurinen uhka

Kulttuurisen takapajuisuuden stereotypia on lähtökohtana vaarallisuuden viestisisällössä, erityisesti kulttuurisesta uhasta viestittäessä. Väitteet maahanmuuton uhista nimittäin perustuvat näkemykseen, jonka mukaan tietyt maahanmuuttajat ovat sopimattomia elämään suomalaisessa tai länsimaaisessa kulttuuripiirissä. Teksteistä on havaittavissa implisiittinen lähtökohta, jonka mukaan oikeus täällä vallitsevan kulttuurin (esimerkiksi elämäntapojen, käytäntöjen ja sääntöjen) määrittelyyn ja muokkaamiseen kuuluu vain syntyperäisille suomalaisille. Tämä oikeus suodaan usein myös merkitsemisen ulkopuolelle jätetyille maahanmuuttajille, jotka tulevat lähinnä muista länsimaista.

[Lainaus 67.] Meidän isiemme verellä lunastettua demokratiaa on turha tulla järsimään ja halveksimaan, vaikka en itsekään pidä mistään uskonnon rienaamisesta. "Maassa maan" tavalla olkoon johtoajatus kansainvälisessä kanssakäymisessä. (Saarakkala, 2012a.)

Teksteissä ajatus, jonka mukaan suomalaisten pitäisi yrittää ymmärtää muiden kulttuurien tapoja ja hyväksyä moninaisia, omista tottumuksista poikkeavia elämäntapoja, näyttää epäoikeudenmukaiselta ja kohtuuttomalta. Kirjoittajat ilmaisevatkin voimakasta

tuotumustaan siitä, että 'meitä' vaaditaan sopeutumaan maahanmuuttajien kulttuuriin eikä toisinpäin.

[Lainaus 68.] . . . suomalaisia yritetään pakkosopeuttaa uusin tapoihin, arvoihin ja kulttuureihin ja unohtamaan omat juurensa. (Hirvisaari, 2013c.)

[Lainaus 69.] Suvaitsevaisuusväki on haltioissaan muslimien toiseuden edessä. Ratkaisuksi arkipäivän konflikteihin tarjotaan sitä, että *me* opimme ymmärtämään tuon toiseuden sisältöä, ts. välttämään kommunikatiivisia sudenkuoppia niin viestien lähettäjinä kuin vastaanottajina. Kuten ennenkin olen kirjoittanut, tällainen glorifioiva ja nuoleskeleva lähestymistapa vie muslimeilta motiivin ja edellytykset muuttua joustavammiksi. (Halla-aho, 2006c.)

Vaatimus, jonka mukaan maahanmuuttajilla ei saa olla oikeutta muuttaa suomalaista kulttuuria tai tulla ymmärretyksi oman kulttuurinsa kautta esitetään niin itsestään selvänä, että Halla-aho voi perustelematta esittää väitteen, jonka mukaan 'nuoleskeleva lähestymistapa vie muslimeilta motiivin ja edellytykset *muuttua joustavammiksi*' (kursivointi lisätty). Hän esittää selviönä, että muslimit ovat joustamattomia ja että heidän *olisi joustettava* sen sijaan, että heillä olisi esimerkiksi oikeus osallistua suomalaisen kulttuurin muovaamiseen tasavertaisina yhteisön jäseninä. Heidät nähdään ulkopuolisina ja heidän "vaatimuksensa" sekä reaktionsa esitetään kohtuuttomina ja ennen kaikkea uhkaavina. Jos tekstin lukija hyväksyy nämä argumentit, lieenee selvää, että hän ei halua luoda tai ylläpitää keskustelu- tai neuvotteluyhteyttä stigmatisoituihin maahanmuuttajiin saadakseen selville, millaisia odotuksia, toiveita ja vaatimuksia heillä todella on suomalaiselle kulttuurille ja yhteiskunnalle.

Koska kirjoittajat vaikuttavat uskovan, että tietyistä kulttuureista tulevat ihmiset ovat kykenemättömiä noudattamaan "meidän" hyväksi havaittuja sääntöjämme, he pelkäävät maahanmuuttajien määrän kasvun romuttavan yhteiset arvot ja normit kokonaan. Halla-aho selittää tätä uhkakuvaa sillä, että hänen mukaansa monikulttuurisissa yhteiskunnissa ihmisten kohtaamiset muuttuvat väistämättä ryhmien välisiksi.

[Lainaus 70.] . . . monikulttuurisuudessa on myös krooninen, rikollisuuteen ja työllistymishaasteellisuuteen liittymätön ongelma, joka tekee kaikkien elämän monikulttuurisessa yhteiskunnassa ikäväksi ja vaikeaksi: se, että ihmiset eivät ymmärrä toisiaan, ja että ihmiset redusoituvat yksilöistä viiteryhmiensä edustajiksi. (Halla-aho, 2006c.)

Maahanmuuttoa vastustavien poliitikkojen ihanteena vaikuttaa olevan eräänlainen neutraali peruskulttuuri, jossa toisen ryhmäjäsenyyksiä ei tarvitsisi ajatella lainkaan, vaan voisi olla varma toisen kulttuurisesta samankaltaisuudesta ja yhteisten sääntöjen ja arvojen jaetusta ymmärryksestä. Tästä syystä maahanmuuttajat pitäisi heidän mielestään "sulauttaa"

suomalaiseen kulttuuriin, jotta kulttuuri ei muuttuisi moniarvoiseksi ja vaihtelevaksi¹². Nämä ajatukset kiteytyvät 'maassa maan tavalla' -imperatiiviin, joka on ollut perussuomalaisten maahanmuuttopolitiikan otsikkonakin (esim. Pyykkönen, 2011, 150).

[Lainaus 71.] Kannatan yksiselitteisesti sitä, että Suomeen muuttavat maahanmuuttajat sulautetaan rodusta ja uskonnollisesta taustastaan riippumatta valtaväestöön ja –kulttuuriin. Monikulttuuri ei ole kunnolla toiminut missään ja kaikki erittely, sekä väestöryhmien toisistaan poikkeava kohtelu tukevat monikulttuurisen yhteiskunnan syntyä, joka on pahasta. (Eerola, 2010a.)

Maahanmuuttajien kulttuurinen erilaisuus on siis kirjoittajille sellaisenaan uhka, koska heidän nähdään ikään kuin sotkevan suomalaisen kulttuurin yhtenäisyyttä. Lisäksi erilaiset kulttuurit määritellään ja asetetaan hierarkkiseen järjestykseen moraalisin termein, eli merkittyjen maahanmuuttajien kulttuuri esitetään suomalaisten ja/tai länsimaisten arvojen vastaisena ja moraalisesti ala-arvoisempana. Pyykkösen (2011, 150) mukaan suomalaisuutta rakennetaan usein perustelemattoman arvopuheen varaan siksi, että tärkeimmät arvot ovat ainakin perustaltaan yleisesti jaettuina. Tästä syystä arvoihin keskittyminen saa omankin yhteisön näyttämään todellista homogeenisemmalta ja mahdollisimman erilaiselta suhteessa ulkopuolisiin. Niinpä vaatimukset assimiloida maahanmuuttajat osaksi suomalaista kulttuuria voidaan perustella vaikkapa naisten, lasten tai homoseksuaalien suojelemisella, koska vieras kulttuuri esitetään tasa-arvon ja lasten oikeuksien vastaisena (Keskinen, 2012, 289). Juuri tällaista argumentaatiota on havaittavissa näissä aineisto-otteissa, joissa maahanmuuttajien esitetään uhkaavan perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia, eläinten oikeuksia, tasa-arvoa, sananvapautta ja niin edelleen.

[Lainaus 72.] Eurooppa on suvainnut suvaitsemistaan, ja siltä tieltä on hankala poiketa. Miettivätköhän erivapauksia myöntävät ja suvaitsevaisuusmääräyksiä antavat tahot koskaan sitä, miten pitkälle he joutuvat loppujen lopuksi menemään? Suomessa puuhataan puolustuskyvyttömiä poikavauvojen ympärileikkauksia julkisen terveydenhuollon piirissä, joten mikähän on seuraava askel. Onko se kenties tainnuttamattomien eläinten rituaaliteurastus? Muslimimiehen oikeus olla naimisissa useamman naisen kanssa samanaikaisesti? Käden katkaiseminen varkaalta? Peruskoulun erilliset luokat tytöille ja pojille? Tyttölasten ympärileikkaus? (Lohela, 2008g.)

[Lainaus 73.] On tarkoin mietittävä sitä, mikä on tilanne ratkaisujemme takia 20 vuoden päästä: vallitsevatko maassamme myös silloin demokratia, sananvapaus, uskonnonvapaus, ihmisoikeudet, naisten ja lasten oikeudet, seksuaalivähemmistöjen oikeudet, yhteiskuntarauha ynnä muut länsimaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan olennaisesti liittyvät seikat. Monikulttuurisuuskehitys ja erityisesti islamin invaasio olisi mielestäni syytä torjua. (Hirvisaari, 2009b.)

Hirvisaari käyttää ilmausta 'islamin invaasio', mitä voi pitää erotteluun perustuvan kulttuurisen viholliskuvan viimeistelevänä vaaraviestinä. Kaikkein pisimmälle viety ja

---

¹² Huomionarvoista on, että subjektina eivät ole tällöin maahanmuuttajat itse, vaan he ovat objekti, joka 'sulautetaan'.

vakavin kulttuurinen uhka aineistossa vaikuttaakin olevan länsimaiden 'islamisaatio'. Sillä tarkoitetaan niin sanotun kantaväestön joutumista vähemmistöön kun tänne pikkuhiljaa muodostuu islaminuskoisten ja/tai ulkomaalaistaustaisten enemmistö. Kirjoittajien sanojen mukaan käynnissä on 'Euroopan vapaaehtoinen kolonisoituminen' (Halla-aho, 2008d). Maahanmuuttajista puhutaan 'valloittajina', jotka tuovat mukanaan muun muassa sharia-lain ja muita 'barbaarisia viidakon lakeja' tai 'rasistisia aavikon uskomuksia' – näistä ilmauksista kirjoitin ryhmäleiman yhteydessä. Kirjoittajien mukaan 'länsimainen elämänmuoto on uhattuna' (Immonen, 2012b), eli he väittävät maahanmuuton johtavan lopulta suomalaisen kulttuurin ja länsimaisten arvojen täydelliseen romahdukseen. Kirjoittajat vahvistavat erottelua paitsi arvottamalla merkittyjen maahanmuuttajien kulttuurit omaa kulttuuriaan huonommiksi myös viestittämällä tarpeesta suojautua näiden kulttuurien muodostamaa uhkaa vastaan.

[Lainaus 74.] **Koska minun mielestäni oma, länsimainen kulttuurini on parempi kuin afrikkalaiset ja aasialaiset kulttuurit, pidän tarpeellisena linnoittautumista niitä vastaan. . . .** Siitä huolimatta minä, toisin kuin "suvaitsevaiset", kannatan niiden oikeutta olemassaoloon sellaisina kuin ne ovat. Kunhan ne ovat muualla kuin minä. (Halla-aho, 2005b, lihavointi lisätty.)

[Lainaus 75.] Jos väestösuhteissa tapahtuvat muutokset Euroopassa jatkuvat samoissa merkeissä, kuin mitä viime vuosikymmeninä on tapahtunut, tulee useissa Euroopan maissa olemaan vuosisadan loppuun mennessä islaminuskoinen enemmistö. Ehkäpä Ruotsin lippu on ensimmäinen, jossa ristin kuva korvataan sinisellä pohjalla lepäävällä keltaisella puolikuulla. Suomen valkoinen lakana saanee sinisen puolikuunsa sitten hieman myöhemmin. (Eerola, 2010b.)

Eerola kirjoittaa Suomen lipun ristin korvaamisesta sinisellä puolikuulla, eli hän esittää maahanmuuttajat uhkaavina valloittajina kansallislipun vahvan, monille jopa pyhän, symboliarvon avulla – epäilemättä herättäen näin voimakkaita tunnereaktioita. Myös puhe kulttuureja vastaan 'linnoittautumisesta' sekä Suomen kuvaaminen turvapaikkana 'monikulttuurihelvettiä' pakeneville eurooppalaisille (lainaus 4) saa maahanmuuttajat näyttämään suomalaisen tai länsimaaisen kulttuurin vihollisilta. Tällaisen vihollis-uhri-jaotteluun perustuvan puheen myötä maahanmuuttajien stigmatisoiva ulossulkeminen ja yhdenmukaisuuden vaatimus saadaan näyttämään positiivisilta ja yleviä päämääriä palvelevilta (vrt. Keskinen, 2012, 289). Vaaran viestisisältö antaa tällä tavoin ikään kuin lopullisen oikeutuksen stigmalle.

7.4.2 Uhka turvallisuudelle ja yhteiskuntarauhalle

Vaarallisuutta ilmaiseva viestisisältö on tehokkainta, jos siinä on kyse henkeen ja terveyteen kohdistuvista uhkista (Smith, 2014, 157). Rikollisuuden, väkivaltaisuuden ja terrorismin kaltaiset teemat ovatkin aineistossa varsin korostuneita.

Väkivalta, henkirikokset ja muu rikollisuus

Aineiston kirjoittajat ilmaisevat maahanmuuttajien olevan vaarallisia ensinnäkin siksi, että heidän sanotaan tekevän paljon enemmän rikoksia kuin syntyperäisten suomalaisten. Tutkimukset osoittavat, että joidenkin maahanmuuttajaryhmien rikostasot todellakin ovat korkeampia kuin kantaväestön keskimäärin, mikä selittyy osittain (muttei kokonaan) muun muassa nuorten miesten suurella osuudella sekä näiden maahanmuuttajien sosioekonomisella asemalla (Lehti ym., 2014). Stigman kannalta oleellista on, missä määrin tämä rikollisuusriski laajennetaan koskettamaan kaikkia tiettyyn ryhmään luokiteltuja ihmisiä esimerkiksi etnisyyden, uskonnon tai kulttuurin perusteella. Kuten leimaamisen viestisisällön yhteydessä tuli ilmi, vaarallisuus kiinnitetään essentialistisesti maahanmuuttajien toiseuteen, eli heidän ilmaistaan olevan perusolemukseltaan esimerkiksi ryöstäjiä, raiskaajia, tappajia tai terroristeja.

[Lainaus 76.] Onko liberalismiin, tasa-arvoon, yksilön vapauksiin ja sananvapauteen vannovassa yhteiskunnassa syntinen se, joka kritisoi naisten alistamista, lasten silpomista, sivistyksellistä takapajuisuutta ja uskonnollista fanatismia? Eikö varsinainen ongelma ole se, että Euroopassa elää vähemmistö, joka uskontonsa ja kulttuurinsa nimissä **tappaa** ja uhkaa tappaa ihmisiä? (Halla-aho, 2005a.)

[Lainaus 77.] Maahanmuuttajat, erityisesti tiettyjen maahanmuuttajaryhmien edustajat, ryöstävät, raiskaavat, pahoinpitelevät ja tappavat suomalaisia. . . . Somalihenkilöt, muodostivat nämä sitten suuren tai pienen osan Suomen koko somaliyhteisöstä, tekevät leijonanosan Helsingin keskustan ryöstöistä, raiskauksista ja pahoinpitelyistä. . . . Se, että näiden rikosten takana on pieni osa kaikista Suomen somaleista, ei muuta sitä asiaa, että **kaikki** nämä rikokset olisivat olleet vältettävissä, jos kaikki somalivaeltajat olisi joko pidetty ulkona vuonna 1990 tai poistettu maasta myöhemmin, kun se, mitä oli tehty, havaittiin virheeksi. . . . haluaisin kysyä, miksi **yhdenkään** suomalaisen on kuoltava tai tultava pahoinpidellyksi, raiskatuksi tai ryöstetyksi somalin käsissä vain siksi, että osa (suuri tai pieni) somaleista **ei** ole rikollisia. (Halla-aho, 2005d.)

Maahanmuuttoa kritisoivat verkkokirjoittajat ilmaisevat vaarallisuuden (ryöstöt, raiskaukset, pahoinpitelyt, tappaminen, lasten silpominen, naisten alistaminen) olevan maahanmuuttajien (tässä somalien ja muslimien) ominaispiirteitä tai kulttuurisia/luontaisia taipumuksia. Tässäkin vaarallisuuden viestisisältö näyttää vahvistavan stigmaviestinnän muita sisältöjä tai rakentuvan niiden varaan. Erottelu/toiseuttaminen etenee näissä

viesteissä jyrkkään vihollis- ja uhrijaotteluun, jossa syntyperäiset suomalaiset tai valkoihoiset länsimaalaiset ovat vaarassa joutua tapetuiksi tai heihin kohdistuu muu terveyttä uhkaava vaara maahanmuuttajien taholta. Uhkaviesteissä on kyse myös vastuullisuudesta: edellä Halla-aho pyrkii osoittamaan kaikki samaan sosiaaliseen kategoriaan luokitellut ihmiset syyllisiksi joidenkin yksilöiden tekemiin hirveisiin tekoihin. Hänen mukaansa *vähemmistö* tappaa ja uhkaa ihmisiä, eivät yksittäiset ihmiset, niinpä vähemmistö on vastuussa yksilöiden tekemistä rikoksista. Tässä Halla-aho siis unohtaa toisaalla esittelemänsä yksilöllisyyden periaatteen, jonka mukaan ihmisiä ei tulisi nähdä ja kohdella minkään sosiaalisen ryhmän edustajana vaan ainoastaan yksilönä. Vaarallisuuden kiinnittäminen (pakotettuun) ryhmäjäsenyyteen tuottaa entistä voimakkaampaa ryhmäilemää eli stereotyyppistä näkemystä maahanmuuttajien rikollisuudesta ja uhkaavuudesta.

Rikollisuuden lajeista erityistä huomiota teksteissä suunnataan raiskauksiin. Kuten leimaamisen yhteydessä kirjoitin, kirjoittajat esittävät raiskaamisen olevan elimellinen osa etenkin islaminuskoisten maahanmuuttajien kulttuuria. Hirvisaari (lainaus 30) puhuu raiskaamisesta jopa geneettisenä ominaispiirteenä. Tällainen rodullistava puhe saa vaarallisuuden ja moraalittomuuden vaikuttamaan entistäkin pysyvämmältä, syvemmältä ja vaikeammin kiistettävältä taipumukselta (esim. Liebkind, 1994, 41). Raiskausten määrän ja maahanmuuttajien määrän välille vedetäänkin kirjoituksissa suora yhteys.

[Lainaus 78.] Sen sijaan että seksuaalirikoksien määrä vähentyisi, se vain kasvaa sitä mukaa kun ulkomaalaisväestön osuus tässä maassa suurenee. (Lohela, 2008h.)

[Lainaus 79.] Islam on doktrinaalisesti ekspansiivinen uskonto. Mohammad käskää levittämään sitä ja käymään sota vääräuskoisia vastaan. Lisäksi Mohammad ilmoittaa koraanissa (4:24) *expressis verbis*, että vihollisen naisia tulee kohdella sotasaaliina, ja että heitä *sopii* käyttää seksuaalisesti hyväkseen. (Halla-aho, 2006e.)

Vaikka aineistossa esiintyy myös niin sanottua perinteistä, biologisoivaa rodullistamista, valtaosa vaarallisuuden viestisisältöön liittyvästä rodullistamisesta ilmentää kuitenkin niin sanottua uutta rasismia tai etnisismiä (esim. van Dijk, 1991, 28–29). Esimerkiksi Halla-aho esittää edellä, että raiskaaminen olisi suoranainen uskonnollinen imperatiivi kaikille islaminuskoisille miehille. Kuten vaaran viestisisällössä yleensä, uhripositioon asetetaan valkoihoiset länsimaalaiset ihmiset. Raiskausten ja muiden seksuaalirikosten yhteydessä uhreja ovat erityisesti valkoiset kristityt naiset ja myös lapset. Mielestäni on perusteltua pohtia, ovatko kirjoittajat erityisen kiinnostuneita seksuaalirikoksista juuri siksi, että naiset ja lapset on helpompaa asettaa uhripositioon kuin valkoihoiset (hetero)miehet? Jos

stigmatisoitavien ihmisten sanotaan uhkaavan oman yhteisön kaikkein heikoimpina pidettyjä jäseniä, saadaan heidät näyttämään mahdollisimman vaarallisilta ja moraalittomilta, eli sekä uhri- että viholliskuvat ovat mahdollisimman täydellisiä. Käsittelen myöhemmin tarkemmin, miten kirjoittajat suhtautuvat sellaisiin naisiin, jotka eivät tällaista uhripositiota hyväksy.

Turvattomuuden tunne ja yhteiskunnalliset jännitteet

Vaarallisuuden essentialisointia ilmentää erityisen hyvin myös se, että teksteissä viestitetään pelkän maahanmuuttajien läsnäolon lisäävän turvattomuuden tunnetta yhteiskunnassa – etenkin jos heidän erilaisuutensa on näkyvää.

[Lainaus 80.] Rikoslain pykälä . . . tarjoaa myös turvallisuusperustaisen argumentin huntujen käytön kieltämiselle julkisilla paikoilla. Burkan ja niqabin käytön julkisilla paikoilla voidaan katsoa lietsovan myös yleistä turvattomuuden tunnetta, mikä on yhteiskunnan kannalta negatiivinen asia. (Saarakkala, 2013.)

[Lainaus 81.] Kerjäämiseen liittyvät myös asumisolosuhteiltaan ihmisarvon vastaiset leirit. Maahamme saapuvilla kerjäläisillä on siten huomattava kielteinen vaikutus kaupunkiemme turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Kerjääminen ei kuulu suomalaisen elämänmuotoon. (Immonen, 2012c.)

Näissä katkelmissa näkyy, miten saumattomasti vaara, merkki ja leima kytkeytyvät yhteen stigmaniivestinnässä. Pelkkä kielteisenä nähty erilaisuuden kategoria ja siihen liitetyt yleistykset koetaan uhkaavina. Koska maahanmuuttajat nähdään perustavanlaatuisesti omasta sisäryhmästä eroavina ”toisina”, on heidän läsnäolonsa uhka oman ryhmän yhtenäisyydelle, sillä se pakottaa jatkuvaan kanssakäymiseen erilaisuuden kanssa ja uhkaa rapauttaa esimerkiksi sellaisia periaatteita kuin miten ihmisten tulisi pukeutua, asua tai hankkia elantonsa. Koska aineistossa turvattomuus ja yhteiskunnalliset jännitteet liitetään merkittyjen maahanmuuttajien läsnäoloon, on loogista väittää myös, että mitä enemmän maahanmuuttajia maassa tai tietyllä alueella on, sen turvattomampaa ja jännitteisempää siellä on. Tällainen näkemys välittyy esimerkiksi Turun Varissuolla asuvan Lohelan tekstistä, jonka mukaan alueen levottomuus selittyy ennen kaikkea sillä, että Varissuosta on tullut niin sanottu maahanmuuttajalähiö.

[Lainaus 82.] En poistu kotoani myöhään iltaisin, koska alue ei ole välttämättä ihan sieltä turvallisimmasta päästä. On ilkivaltaa, ryöstöjä, pahoinpitelyjä... Jotkut ihmiset sanovat suoraan, että ulkomaalaistaustaisten nuorisjoukkojen käytös on hävytöntä ja pelottavaa. He harrastavat mm. kivitystä, haistattelua ja rasistiksi haukkumista. En ole kiinnostunut kokeilemaan onneani. (Lohela, 2008e.)

Lohelalla ei tämän tekstin perusteella vaikuta olevan omakohtaista kokemusta esiintuomistaan vaaroista, jotka hän liittää maahanmuuttajanuorten läsnäoloon. Hänen mukaansa Varissuo ei 'välttämättä' ole turvallinen, ja hän ilmaisee perustavansa väittämänsä siihen, että 'jotkut ihmiset sanovat suoraan', mitä kaikkea pelottavaa maahanmuuttajanuoret ovat tehneet. Koska Lohela ilmiselvästi kokee kotikaupunginosassaan iltaisin turvattomuuden tunnetta maahanmuuttajien vuoksi, hän ei ole 'kiinnostunut kokeilemaan onneaan'. Näin hän voi välittää kuvaa uhkaavista ja vaarallisista maahanmuuttajista ikään kuin henkilökohtaiseen kokemukseen perustavana, vaikka väittämät näyttävät perustuvan lähinnä siihen turvattomuuden tunteeseen, jota erilaiset maahanmuuttajat ovat hänessä ja muissa ympäristön ihmisissä herättäneet. Maahanmuuttajien herättämä turvattomuuden tunne itsessään toimii tässä perusteluna väitteelle heidän vaarallisuudestaan, jolloin oleellista ei ole niinkään se, ovatko maahanmuuttajat todella vaarallisia vai eivät.

'Ghettoutuminen'

Kirjoittajien mielestä juuri Varissuon kaltaiset 'maahanmuuttajalähiöt' ovat yksi keskeisimmistä yhteiskuntarauhaa uhkaavista ongelmista. Maahanmuuttajien keskittymisestä samoille alueille puhutaan teksteissä ghettoutumisena tai slummiutumisena, ja näiden lähiöiden kirjoitetaan olevan muodostumassa omalakisiksi erillisvaltioiksi eli maahanmuuttajien enklaaveiksi (esim. Nuiva vaalimanifesti, 2010a). Merkittyjen maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen aiheuttaa nimittäin kirjoittajien mukaan kielitaidottomuutta, työttömyyttä ja muita integraatio-ongelmia, joiden taas nähdään johtavan mittaviin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Uhkakuvan vääjäämättömyyttä perustellaan muiden länsimaiden kokemuksilla, mikä tarkoittaa esimerkiksi lukuisia verkkolinkkejä eurooppalaisten lähiöiden levottomuuksia käsitteleviin uutisiin. Suomen esitetään siis olevan vasta kehityskulun alkuvaiheessa mutta jo matkalla kohti todellisia gettoja.

[Lainaus 83.] Itse en usko, että muslimien keskittymistä samoilla alueille pystytään estämään, koska sitä ei ole pystytty estämään missään muuallakaan Euroopassa. . . . Ghettoutuminen on siis käynnissä ja nyt enää odotellaan muiden ongelmien täysimittaista puhkeamista, jotka jo kytevät pinnan alla. Ghettoutuminen ja syrjäytyminen muusta yhteiskunnasta johtavat luonnollisesti muihin ongelmiin, kuten esimerkiksi kielitaidottomuuteen, työttömyyteen, rikollisuuteen ja mellakoihin. (Immonen, 2009g.)

[Lainaus 84.] Lähiöalueiden muodostuminen pääkaupunkiseudulle, joita vaivaavat jatkuvat sosiaali-ekonomiset häiriötilanteet ja joihin ainoastaan panssaroidut poliisijoneuvot uskaltavat viranomaisten taholta mennä, ovat pian todellisuutta, ellei maahanmuuttoa viimeinkin saada aidosti hallintaan. (Immonen, 2013.)

[Lainaus 85.] Jatkuva mekkalointi Euroopan kaupunkien maahanmuuttajalähiöissä kertoo, mikä Suomea nykyinen odottaa. (Nuiva vaalimanifesti, 2010a.)

Maahanmuuttajien alueellisen keskittymisen ja siihen kiinteästi liitettyjen sosiaalisten ongelmien nähdään aineistossa lainomaisesti johtavan alueiden muuttumiseen turvattomiksi slummeiksi, joissa suomalaiset lait, arvot ja kontrolli eivät päde. Tätä viestitetään myös kuvallisesti lainaamalla uutiskuvia eurooppalaisten lähiöiden levottomuuksista. Hirvisaari (2009a, kuva 2) yhdistää palavien autojen kuvia blogitekstiinsä, jossa hän kirjoittaa länsimailman olevan 'nopeasti islamisoitumassa', ja toivottaa 'monikulttuurihelvettiä' pakenevat eurooppalaiset tervetulleiksi Suomeen. Maahanmuuttajien uhka kuvataan näissä kuvissa ja teksteissä lähiöissä riehuvaan liekkimereksi, jossa kasvottomat tummat hahmot luovat turvattomuutta ja levottomuutta ympärilleen.

KUVA 2. Ns. 'maahanmuuttajalähiöiden' levottomuuksiin liitettyä kuvitusta Hirvisaaren (2009a) blogista.

Käyttämällä sellaisia ilmauksia kuin 'islamisoituminen' saadaan nämä uhkakuvat kiinnitettyä tiukasti merkittyjen ja leimattujen maahanmuuttajien kulttuuriin. Alueen maahanmuuttajavaltaisuudesta vedetäänkin teksteissä suora yhteys sen kurjistumiseen, turvattomuuteen ja epäviihtyisyyteen. Muita syitä lähiöiden ongelmille ei esitetä kuin maahanmuuttajien kulttuuri, eli esimerkiksi sosioekonomiset tekijät jätetään lähes täysin huomiotta. Sellaista vaihtoehtoa ei myöskään esitetä, että maahanmuuttajavaltaisen alue voisi olla muuta kuin 'getto'. Vaikuttaakin siltä, että pelkkä merkittyjen ja leimattujen maahanmuuttajien suuri osuus asujaimistosta oikeuttaa koko alueen leimaamiseen getoksi tai slummiksi.

[Lainaus 86.] Muslimienemmistöisistä maista muuttanut väkeä on kerääntynyt etupäässä itäiseen Helsinkiin, Espoossa kolmeen kaupunginosaan ja Vantaalla pariin, kolmeen paikkaan. Aikaisemmin tällaista kehitystä on esiintynyt Turun Varissuolla. . . . Näiden alueiden kohdalla **voidaan puhua**

ghettoutumisesta ja sosiodemografisesta muutoksesta, jossa **väestö ja kulttuuri muuttuvat aivan toisenlaiseksi muslimien määrän lisääntyessä ja näiden keskittyessä tietyille alueille.** (Immonen, 2009g, lihavoinnit lisätty.)

Sitaateista käy ilmi, että gettoutumisen pelko on lopulta suurelta osin kulttuurista uhkaa – eikä niinkään uhkaa esimerkiksi turvallisuudelle, vaikka se sellaisena esitetään. Väestön ja kulttuurin muuttuminen 'aivan toisenlaiseksi' vaikuttaa nimittäin olevan jo sellaisenaan peruste puhua alueen gettoutumisesta. Tämän selittää suurelta osin merkitseminen ja ryhmäleima: Maahanmuuttajien keskittyminen tietyille asuinalueille nähdään pitkälti ongelmana siksi, että keskittyvät maahanmuuttajat ovat 'vääränlaisia' eli kielteiseen maahanmuuttajakategoriaan luokiteltuja, etnisen hierarkian pohjalla olevia ihmisiä. Esimerkiksi kiinalaisten maahanmuuttajien asuttamia 'chinatowneja' ei pidetä kielteisenä ilmiönä, eikä niistä puhuta gettoina kuten muslimimaahanmuuttajien asuttamista lähiöistä. Pikemminkin ajatus 'chinatowneista' voidaan nähdä jopa tervetulleena, kun taas 'baghdadcityjen' muodostuminen esitetään itsestään selvästi epätoivottuna uhkakuvana.

[Lainaus 87.] Voisi olla ihan kivaa ajatella että Suomeenkin saataisiin ikinä chinatowneja. On kuitenkin muistettava, että Suomen maahanmuuttajat eivät niinkään tule Kiinasta vaan hieman muunlaisilta alueilta. Voi olla että näemmekin baghdadcityjä. Ai et usko vai? Tulihan chinatowneistakin chinatowneja juuri sen takia että ne perustaneet ihmiset tulivat Kiinasta. (Lohela, 2008f.)

Ei-toivottujen maahanmuuttajien sosiaaliseen kategoriaan liitetyt kielteiset mielleyhtymät köyhyydestä, työttömyydestä ja moniongelmaisuudesta johtavat siis ikään kuin itsestään selvästi kuvaan kurjistuneesta ja levottomasta maahanmuuttajavaltaisesta gettosta (esim. 'baghdadcity'), kun taas 'chinatownit' voitaisiin nähdä eksoottisina alueina, joilla kantasuomalaiset voisivat vaikkapa käydä syömässä ja ostoksilla. Lähiöissä 'rettelöinti' esitetään joko merkittyjen maahanmuuttajien omana valintana tai heihin liitetyn kulttuurisen takapajuisuuden suorana seurauksena. Tästä taas seuraa ikään kuin luonnollisesti näkemys, jonka mukaan slummiutumista ja siihen kytkettyjä turvallisuusuhkia ei voida estää millään muulla tavalla kuin rajoittamalla merkittyjen maahanmuuttajien määrää.

Terrorismi

Aineistossa kirjoitetaan paljon myös terrorismista liittyen muslimimaahanmuuttajiin. Tämä ei luonnollisestikaan ole yllättävää, sillä esimerkiksi journalismi on luonut kuvaa islamista väkivaltaisena ja radikalismiin taipuvaisena uskontona korostamalla ääri-ilmiöitä, poliittista väkivaltaa ja terrorismia uutisoinnissa (Maasilta, Rahkonen & Raittila, 2008, 34).

Tässä aineistossa terrorismiin liittyvä vaarallisuuden viestisisältö ottaa tällaisen islam-käsityksen lähtökohdakseen. Terrorismista varoitetaan niin sanottuja ”omia”, ja varoitukset liitetään nimenomaan muslimien läsnäoloon. Perusajatuksena siis on, että koska täälläkin on muslimeja ja heidän määränsä lisääntyy, niin kohta ’myös Suomessa posahtaa’ (Hirvisaari, 2010d).

[Lainaus 88.] Muslimien harjoittama terrorismi on rantautunut ilmeisen pysyvästi Eurooppaan. . . . on vain ajan kysymys, milloin Suomessa räjähtää ensimmäisen kerran. Vääräuskoiset, tavalliset eurooppalaiset, ovat joutuneet muslimipommittajien mustalle listalle. . . . Ruotsin iskun jälkeen uutisoitiin terroristiverkosto al-Qaidan uhkaavan Eurooppaa uusilla iskuilla. Al-Qaidan Irakin-haaran johtajan mukaan Tukholman iskut olivat ”vasta alkua uuden pyhän sodan aikakaudelle”. Tämän jälkeen terrori-iskuja on suunniteltu ja yritetty toteuttaa muun muassa Tanskassa ja Britanniassa. (Immonen, 2011.)

Stigman kannalta oleellista on, nähdäänkö esimerkiksi kaikki muslimit potentiaalisina terroristeina, eli väitetäänkö, että heidän uskontonsa kannustaa terroritekoihin, vai ovatko terroristit ja muut ääriajattelijat kirjoittajien mielestä fundamentalisteja, jotka eivät edusta valtaosaa esimerkiksi Suomeen muuttaneista muslimeista. Immonen (2008b) kirjoittaa brittilehden uutisineen, että ’islamilaiset’ (sic) ovat onnistuneet soluttautumaan Scotland Yardiin ja välittäneet tärkeitä brittihallinnon tietoja terroristeille. Ilmeisesti Immonen on tarkoittanut kirjoituksessaan islamisteja eli radikaalia poliittista islamia kannattavia muslimeja. Hänen mahdollisesti tahaton sanavalintansa ’islamilaisista’ (joka toistuu blogitekstissä useamman kerran) kuitenkin luo kuvaa, jonka mukaan kaikki islaminuskoiset länsimaisen maan hallinnon palveluksessa olisivat ’soluttautujia’ ja terroristien kumppaneita. Tähän voi nähdä sisältyvän myös ajatuksen, että islaminuskoiset ihmiset eivät saisi lainkaan työskennellä esimerkiksi poliisivoimissa. Halla-aho taas väittää erinäisiin brittiläisiin medialähteisiin viitaten, että eurooppalaisten muslimien koko yhteisö ja uskonnon harjoittaminen perustuu nimenomaan ajatukselle länsimaisia ihmisiä vastaan suunnatusta väkivallasta ja terrorista. Aiemmin esiin tuomani viholliskuva ja jyrkkä erottelu sisä- ja ulkoryhmään viedään vaarallisuutta käsittelevässä viestinnässä huippuunsa, kun (islaminuskoiset) maahanmuuttajat esitetään terroristeina ja ’tavalliset eurooppalaiset’ eli valkoiset, kristityt länsimaalaiset ihmiset heidän julmien tekojensa uhreina.

[Lainaus 89.] Tilanne on siis sellainen, että niin Ruotsissa, Britanniassa, Australiassa, Saksassa, Ranskassa, Espanjassa kuin ilmeisesti kaikissa muissakin länsimaissa moskeijat ovat länsimaalaisvastaisen kiihotuksen ja väkivallan lietsontan työssijoi. Niissä uhotaan muslimien tulevalle maailmanvallalla, rohkaistaan kuulijoita olemaan integroitumatta ympäröivän yhteiskunnan sääntöihin ja suoraan tai verhotusti pyhitetään esimerkiksi länsimaisittain pukeutuneiden naisten raiskaaminen. On yhdentekevää, onko jossakin kaukana kiven kolossa olemassa myös hämeenanttilaista ihmis- ja moniarvoista islamia. Se, mitä Euroopassa asuvat sanankuulijat moskeijoissaan kuulevat ja omaksuvat, on poliittista, väkivaltaista, ekspansiivista islamia. Tulokset

näkyvät junien ja bussien räjähdyksinä, verenhuruuksina mielenosoituksina, palavina lähiöinä, arkipäiväistyvinä joukkoraiskauksina ja kokonaisten sukupolvien syrjäytymisenä. (Halla-aho, 2007b.)

Halla-ahon väite on, että suurin osa eurooppalaisista muslimeista harjoittaa nimenomaan tällaista terrorismia ihannoivaa 'ekspansiivista islamia', eli vaarallisuus esitetään muslimien ryhmän olemukseen kuuluvana ominaispiirteenä. Muunlainen islam ja muunlaiset muslimit ovat Halla-ahon tekstin perusteella harvinainen poikkeus, sillä hänen mukaansa 'hämeenanttilalaista ihmis- ja moniarvoista islamia' voi mahdollisesti olla 'jossakin kaukana kiven kolossa'. Kuten leimaamisen yhteydessä kirjoitin, aineistossa esiintyy paljon essentialistisia väitteitä, joiden mukaan 'aito muslimi' ei voi kannattaa esimerkiksi demokratiaa. Lisäksi vastuun sisällössä nousi esiin, että kirjoittajien mielestä muslimivähemmistön pitäisi aktiivisesti tuomita heidän kanssaan samaan ryhmään luokiteltujen ihmisten rikokset tai muut pahoina pidetyt teot, sillä muutoin näiden ryhmien nähdään antavan hyväksyntänsä tällaiselle moraalittomuudelle. Vastuun viestisisältö kytkeytyykin vahvasti yhteen stigmatisoitujen vaarallisuutta ilmaisevan viestinnän kanssa.

[Lainaus 90.]

- * Maltillinen islam on vain näennäisesti maltillinen.
- * Maltillinen islam muodostaa alustan radikaalille islamille.
- * Maltillinen islam ei ole puolustanut sananvapautta.
- * Maltillinen islam ei ole puolustanut pilapiirtäjiä.
- * Maltillinen islam ei ole tuominnut terroritekoja.
- * Maltillinen islam on muinaisjäännös.
- * Maltillinen islam taipuu radikaalien painostuksessa. (Hirvisaari, 2009c.)

Viestittämällä, että kaikki islaminuskoiset ihmiset ovat vähintäänkin osittaisessa vastuussa radikaalimuslimien tekemistä terroriteoista ja muista rikoksista, kirjoittajat vahvistavat stereotypiaa vaarallisista ja uhkaavista maahanmuuttajista. Tämä stereotypia halutaan laajentaa koskettamaan nimenomaan myös maltillisia muslimeja, jolloin saadaan oikeutus stigmalle oman yhteisön suojelun perusteella.

7.4.3 Taloudellinen uhka

Maahanmuuttajien vaarallisuutta argumentoivan viestinnän kolmantena pääluokkana ovat kustannukset ja muut maahanmuuton taloudelliset vaikutukset. Erityisesti niin sanotun humanitaarisen maahanmuuton ilmaistaan tulevan Suomelle huomattavan kalliiksi moninaisista eri syistä.

[Lainaus 91.] Maahanmuuttajat maksavat jo nyt suomalaiselle yhteiskunnalle satoja miljoonia euroja vuodessa ja humanitaarisen maahanmuuton lisääntyessä summa tulee kasvamaan entisestään. (Immonen, 2009h.)

Maahanmuuton kustannusten selvittäminen onkin yksi keskeisistä vaatimuksista niin sanottujen maahanmuuttokriitikoiden politiikassa (esim. Nuiva vaalimanifesti, 2010a).

Hyödyllisyys/hyödyttömyys

Maahanmuuttovastaista internet-keskustelua tutkineen Mäkisen (2013) mukaan maahanmuuttajiin liitetyt taloudelliset kysymykset pelkistyvät yleensä kysymyksiin henkilöiden tai ryhmien oletetusta hyödyllisyydestä tai hyödyttömyydestä, ja tämä taloudellinen rationaliteetti esitetään itsestään selvänä lähtökohtana keskustelulle. Kuitenkin hyödyllisyyden teemaan kytkeytyy erottamattomasti myös erilaisia moraalisia arvostelmia. Tämänkin tutkimuksen aineistossa suuri osa maahanmuuttajiin liitetystä taloudellisen uhan viesteistä liittyy juuri hyödyttömyyteen. Nämä viestit nimittäin perustellaan sillä, että maahanmuuttajat eivät (tulevaisuudessakaan) ole sellaista työvoimaa, jota Suomi tarvitsisi, tai sen kaltaisilla väittämillä kuin 'työnteko ei turvapaikkaturisteja kiinnosta' (Hirvisaari, 2009d). Tämä liittyy jälleen myös kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiaan: koska merkityt ja leimatut maahanmuuttajat esitetään kyvyttöminä ja sopimattomina suomalaiseen yhteiskuntaan, ei heidän nähdä tarjoavan yhteiskunnalle mitään vaan ainoastaan tuottavan haittoja eli esimerkiksi juuri kustannuksia.

[Lainaus 92.] Muslimit maksavat eurooppalaisille yhteiskunnille paljon rahaa, koska he ovat enimmäkseen työttömiä, koska he tekevät paljon rikoksia (raiskauksista ja ryöstöistä hurmahenkisiin pommi-iskuihin), ja koska näiden seikkojen piilottamiseksi tarvitaan paljon kallista suvaitsevaisuuskasvatusta. (Halla-aho, 2006b.)

Toisaalta työllistyviin maahanmuuttajiin liitetään niin ikään taloudellisia uhkakuvia. Ensinnäkin väitetään, että suuri osa heidän tekemistään töistä ei ole 'oikeita töitä'. Eli maahanmuuttajien tekemien töidenkin esitetään kuluttavan julkisia varoja, eikä niiden nähdä hyödyttävän suomalaista yhteiskuntaa millään tavalla. Tämä väittämä liittyy tulkintani mukaan siihen laajempaan näkemykseen, jonka mukaan maahanmuuttajat eivät kuulu suomalaiseen yhteiskuntaan, eikä esimerkiksi maahanmuuttajien integraatiota ja eritaustaisten ihmisten yhteiseloä edistävien monikulttuurisuushankkeiden nähdä siksi hyödyttävän muita kuin maahanmuuttajia itseään.

[Lainaus 93.] Maassamme asuvien Somalian kansalaisten työllisyysaste on 13,2%. Koska somaleita näkee usein tulkkeina, monikulttuurikoordinaattoreina ja vastaavina, on syytä olettaa, että "oikeissa"

(ts. muitakin kuin työntekijää itseään hyödyttävissä) töissä heitä on huomattavasti vähemmän. (Halla-aho, 2012a.)

[Lainaus 94.] Maahanmuuttajan oman, kenties täysin päinvastaisen kulttuurin ylläpitäminen verorahoin on keinotekoinen tapa ”värittää” katukuvaamme ja luoda suojatyöpaikkoja erilaisten monikulttuuriprojektien johtajille, suunnittelijoille, sihteereille ja ohjaajille. (Lohela, 2008c.)

Kirjoittajat asettavat tässäkin merkityt ja leimatut maahanmuuttajat sekä kantasuomalaiset vastakkain esittämällä niiden edut toisilleen vastakkaisina tai kilpailevina. Maahanmuuttajien etu ei kirjoittajien määritelmässä yksinkertaisesti voi olla myös syntyperäisten suomalaisten etu, eli jos maahanmuuttajien yhteiskunnallinen asema kohoaa, ainakin joidenkin kantasuomalaisten asema heikkenee. Taloudellinen uhkakin rakentuu näin pitkälti ryhmäleimaamisen yhteydessä analysoidulle erottelulle ”meihin” ja ”niihin”.

[Lainaus 95.] . . . maahanmuuttajat nähdään nimittäin uskoakseni meidän kantaväestön toimesta joskus jopa kilpailijoinamme elämän eri osa-alueilla. Miksi edistää maahanmuuttajan yhteiskunnallisen aseman kohottamista, jos meillä on kantaväestöön kuuluviakin maahanmuuton lisäämistä haluavan elinkeinoelämän työttömäksi syrjäyttäminä? (Saarakkala, 2009a.)

Toisaalta työssäkäyvät maahanmuuttajat nähdään taloudellisena uhkana myös siksi, että heidät määritellään ’halpatyövoimaksi’ (esim. Saarakkala, 2012b). Jos maahanmuuttajat siis saavat ’oikeita töitä’, heidän esitetään olevan alipalkattua halpatyövoimaa, joka vie suomalaisten työpaikat ja alentaa täällä vallitsevaa palkkatasoa ja heikentää kantasuomalaisten työntekijöiden oloja. Tässäkin tehdään rajanvetoa hyödyllisyyden ja uhkaavuuden/haitallisuuden välillä, viestittäen että köyhemmistä oloista tulevat ihmiset eivät ole sellaista toivottua ’työperäistä maahanmuuttoa’, josta puhutaan positiivisin sanankääntein muissa yhteyksissä.

[Lainaus 96.] Esimerkiksi monien etnisten ravintoloiden menestys perustuu niiden hyväksi koettuun hinta/laatu/määrä-suhteeseen, mutta tämä kilpailuetu ei saa perustua systemaattiseen veronkiertoon tai siihen, että ravintolaa pyörittää lauma palkatonta tai banaanipalkattua orjatyövoimaa. (Halla-aho, 2008a.)

[Lainaus 97.] . . . monikulttuurisuus alentaa suomalaisen elintasoa, tuo maahan halpaa työvoimaa jonka varassa yritysten on helpompi kiristää myös suomalaisten palkansaajien työehtoja ja tähtää maailmaan, jota johtaa ja valvoo vain raha ja pankkimaailma. (Hirvisaari, 2012b.)

[Lainaus 98.] Porvaripuolueiden pyrkimyksenä on tuoda Suomeen lähinnä Itä-Euroopasta halpaa ja ammattiyhdistystoimintaan sitoutumatonta työvoimaa. Siinä missä vasemmistolaisten maahanmuuttajat elelevät verovaroillamme, vievät porvareiden maahanmuuttajat suomalaisten työpaikkoja. (Eerola, 2011c.)

Tällainen ristiriitainen suhtautuminen maahanmuuttajien työllistymistä kohtaan on havaittu jo aikaisemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Huttusen (2004, 141–142) mukaan maahanmuuttajat joutuvat usein arkisissa kohtaamisissaan joko selittelemään, miksi he

eivät tee työtä tai perustelemaan moraalista oikeuttaan tekemäänsä työhön. Merkittyy tai leimattuun ryhmään kuuluva maahanmuuttaja ei käytännössä voikaan niin sanotusti voittaa tässä pelissä. Koska hänet suljetaan ulos suomalaisuuden kategoriasta, hänen ei nähdä olevan oikeutettu sen enempää sosiaaliturvaan kuin työpaikkoihinkaan (mts. 142). Stigmaan liittyvä ulossulkeminen tekeekin aktiivisena, osallisena kansalaisena olemisen hyvin vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi.

Maahanmuuttajat 'vapaamatkustajina'

Samaan tapaan aineiston kirjoittajat näyttävät suhtautuvan myös työttömyyskorvauksiin ja muihin tulonsiirtoihin, eli ne tulisi heidän mielestään rajata vain kantasuomalaisille. Taloudellisten uhkaviestien taustalla vaikuttaakin selvästi olevan näkemys, jonka mukaan maahanmuuttajat vievät ryhmän yhteisiä resursseja ilman vastapanosta – tähän liittyy edellä mainittu hyödyllisyyden arviointikin. Neubergin ym. (2000, 37–38) mukaan tämä on yleinen huolenaihe stigmatisoinnin taustalla, ja pohjimmaisena pyrkimyksenä olisi tällöin yhteistoiminnan kannattavuudesta huolehtiminen. Jos joidenkin yhteisön jäsenten koetaan ottavan yhteisestä panoksesta enemmän kuin heidän uskotaan sille antavan, alkaa yhteistoimintaan panostaminen näyttäytyä haitallisena niille yksilöille, joiden panos on suuri. Tämä lähtökohta kiteytyykin sellaisiin nimikkeisiin kuin 'elintasosiirtolaiset', 'vapaamatkustajat', 'loiset' tai 'kuppaajat'. Stangorin & Crandallin (2000) jaottelua soveltaen kyse on sekä symbolisesta että konkreettisesta uhasta: vapaamatkustaminen on jo sellaisenaan moraalisesti tuomittavaa, mutta sillä nähdään olevan myös konkreettisia seuraamuksia, koska se 'heikentää entisestään Suomen huonoa huoltosuhdetta' (Immonen, 2009h). Vapaamatkustajuuden tuomittavuuden aste kytkeytyy kuitenkin vahvasti myös ryhmäjäsenyyteen eli siihen, mikä on pummeiksi nimitettyjen ihmisten syntyperä:

[Lainaus 99.] Jokainen maksaa omalla työllään oman sosiaaliturvansa, siten turvaten itselleen myös ne ajanjaksot, jolloin jostain syystä ei pysty työtä tekemään. Siis itselleen. **Ei muualta tulleille, unelmiaan toteuttaville vapaamatkustajille.** Sakkoja meillä **omillekin pummilla matkustaville** jaetaan. (Hirvisaari, 2012c, lihavoinnit lisätty.)

[Lainaus 100.] . . . olen valmis tukemaan suomalaisia työttömiä ja vähäosaisia, koska tiedän, että **sosiaalietuuksien väärinkäyttö maassamme on vähäistä valtaväestön toimesta . . .** Perussuomalainen voi puolustaa tarvittaessa suomalaista "sosiaalipummiä". **Suomalainen "sosiaalipummi" puhuu sentään suomea ja on elänyt maassamme ikänsä, mahdollisesti ja todennäköisesti tehnyt myös töitä.** Olemme huonoja, jos emme osaa auttaa häntä. Sen sijaan maailmaa me emme pysty 5 miljoonan suomalaisen avulla pelastamaan. (Saarakkala, 2009c, lihavoinnit lisätty.)

[Lainaus 101.] . . . muistutan, että kansat äänestävät jaloillaan. Oman kulttuurini muovaama yhteiskunta kelpaa minulle. Minä en pyri nauttimaan muiden kulttuurien hedelmistä. (Halla-aho, 2005b.)

Mäkisen (2013) mukaan maahanmuuttovastaisen keskustelun taustalla vallitseva julkilausumaton ymmärrys taloudesta rakentuu syntyperäisten suomalaisten ja maahanmuuttajien väliselle vastakkainasettelulle, ja keskustelu on omiaan vahvistamaan tätä erottelua entisestään. Hänen mukaansa talous nähdään maahanmuuttovastaisessa retoriikassa ikään kuin ”kakkuna”, jonka määrän oletetaan olevan vakio ja jonka riittävyys määrittyy sen perusteella, kuinka monta ihmistä kakkua on jakamassa. Syntyperän tai kansallisuuden perusteella määrittyvä kuuluminen ”meihin” esitetään itsestään selvästi oikeutuksena päästä osalliseksi yhteisen kakun jakamisesta, ja yhteisön ulkopuolelle rajatut ihmiset taas esitetään uhkana oikeudenmukaisuudelle. Tässäkin aineistossa julkiset varat nähdään ikään kuin kantasuomalaisten omistamana yhteisenä pottina, jonka jakamista maahanmuuttajille pidetään epäoikeudenmukaisena, sillä heidän ei nähdä osallistuneen tai osallistuvan tulevaisuudessakaan sen kartuttamiseen. Kirjoittajien mielestä on väärin pyrkiä nauttimaan ’muiden kulttuurien hedelmistä’. Sen sijaan ’omille pummeille’ tämä oikeutus osuuteen yhteisestä kakusta suodaan, sillä vaikka syntyperältään suomalainen ottaisi kakusta enemmän kuin ansaitsisi, niin hän ’puhuu sentään suomea ja on elänyt maassamme ikänsä’. Hänen ei myöskään uskota olevan yhtä moraaliton kuin ulkoryhmäläisten (’väärinkäyttö. . . on vähäistä valtaväestön toimesta’).

Suomen julkinen talous esitetään siis teksteissä suljettuna ja omavaraisena syntyperäisten suomalaisten järjestelmänä, jossa maahanmuuttajilla ei ole osaa. Ajattelutapa jättää huomiotta globaalitalouden mekanismit eli eri maiden talousjärjestelmien keskinäisen riippuvuuden sekä esimerkiksi ne hyödyt, joita suomalaiset saavat vaurauden epätasa-arvoisesta jakautumisesta varakkaiden ja köyhempien maiden välillä. Myös Mäkinen (2013) on havainnut, että kysymykset yhteisen hyvän tuottamisesta ja sen jakamisesta muuten kuin maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välillä rajataan ulos maahanmuuttovastaisista talousaiheisista keskusteluista. Suomessa jaettavien julkisten varojen lähteen nähdään siis olevan kokonaan Suomessa, minkä vuoksi näitä rahoja ei saisi antaa minkäänlaiseen ’maailmanparantamiseen’ sen enempää Suomen rajojen sisälle saapuville muukalaisille kuin rajojen ulkopuolellekaan. Laajemmin tarkasteltuna tähän liittyy myös julkisuudessa esillä ollut ristiriita siitä, että maahanmuuttovastaisten

poliitikkojen mielestä ihmisiä pitäisi auttaa heidän lähtömaissaan sen sijaan, että he muuttaisivat länsimaihin – mutta toisaalta kehitysapu pitäisi lopettaa kokonaan.

[Lainaus 102.] Jos katsomme eettiseksi velvollisuudeksemme vähentää maailman kärsimystä, teemmekö sen kustannustehokkaimmin kuskaamalla pari tuhatta onnellista kalliiseen pohjoiseen vai sijoittamalla samat rahat akuutin hädän lievittämiseen niillä pakolaisleireillä? (Halla-aho, 2008g.)

[Lainaus 103.] Katsomme, että nykymuotoinen, valtion budjetista maksettava kehitysapu on lakkautettava kokonaan. . . . tilalle esitämme vapaaehtoista kehitysyhteistyömaksua. . . . Tällä tavoin globaalia vastuuta kokevilla kansalaisilla säilyisi mahdollisuus tukea kehitysmaita, mutta maailmanparantaminen tapahtuisi omasta eikä jonkun muun kukkarosta. (Nuiva vaalimanifesti, 2010a.)

Maahanmuuttajien erityistarpeet

Maahanmuuttajia kritisoidaan siis ”suomalaisille kuuluvien”, kaikille yhtäläisten tulonsiirtojen käytöstä, mikä on loogista siinä mielessä, että etenkin köyhemmistä maista Suomeen muuttaneet ihmiset rajataan selväpiirteisesti suomalaisuuden ulkopuolelle. Vielä voimallisempaa moitetta saa kuitenkin osakseen maahanmuuttajien erityistarpeiden rahoittaminen. Maahanmuuttajien oman kulttuurin tai kielitaidon tukeminen on kirjoittajien mielestä väärin ensinnäkin siksi, että maahanmuuttajien erityisyyden huomioiminen ei edistä heidän sulautumistaan valtakulttuuriin vaan ylläpitää kielteisenä nähtyä ja kalliiksi tulevaa erilaisuutta:

[Lainaus 104.] Monikulttuurisuuden oppien mukaan maahanmuuttajia ei edes pyritä sulauttamaan ympäröivään valtakulttuuriin, vaan päinvastoin, alkuperäisasukkaat alistetaan kustantamaan tulijoiden rikkautena mainostettu toiseus. Tätä toiseutta edustavat mm. oma uskonnon opetus ja erilliset uimahallivuorot. (Eerola, 2011c.)

Toinen peruste maahanmuuttajien erityistukien torjumiselle on periaatteessa sama kuin tulonsiirtojen yhteydessä: rahojen nähdään olevan pois kantasuomalaisilta. Maahanmuuttajille suunnatut tuet ja heidän erityistarpeisiinsa vastaavat hankkeet ovat siis lähtökohtaisesti väärin, koska heidän ei nähdä ansainneen paikkaansa yhteisen potin jakajina. Vastuun viestisisällön yhteydessä tuli esiin, että kokemus eri maahanmuuttajaryhmien tyytyväisyydestä tai tyytymättömyydestä suomalaiseen elämäntapaan, yhteiskuntaan ja kulttuuriin on suoranainen vedenjakaja siinä, miten heihin suhtaudutaan. ’Ruikuttajina’ pidetyt maahanmuuttajat nähdään moraalisesti epäkelvoina eli kiittämättöminä, mutta myös taloudellisenä uhkana.

[Lainaus 105.] Rajoitteidensa takia islaminuskoiset esittävät erinäisiä vaatimuksia, joiden puitteissa he saavat erityiskohtelua ja erityisjärjestelyitä osakseen terveydenhuollossa, päiväkodeissa, kouluissa, työpaikoilla – kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Kaikki erityisjärjestelyt ja poikkeukset maksavat rahaa ja asettavat yhteiskunnan ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan. (Lohela, 2008d.)

Maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioiminen asettaa siis kirjoittajien mielestä ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan, sillä suomalaiset eivät saa osakseen samanlaista erityiskohtelua. Näkemys on erikoinen, sillä eihän kantasuomalaisilla ole Suomessa sellaisia erityistarpeita, joita maahanmuuttajilla on (esimerkiksi harvinaisen äidinkielen tai uskonnon opetuksen tarve), juuri siksi kyse on erityistarpeista. Vastaavasti esimerkiksi liikuntarajoitteisilla on erityistarpeita, joita muulla väestöllä ei ole, eli on luonnollista että liikuntarajoitteiset saavat erityistukea, jota muut eivät saa. Epätasa-arvoisuuden kokemuksen taustalla vaikuttaakin olevan näkemys siitä, että maahanmuuttajien tarpeet otetaan huomioon mutta suomalaisten tarpeita ei. Tähän liittyvät väittämät, joiden mukaan maahanmuuttajille maksetaan julkisista varoista kaikki mahdollinen, mitä he haluavat. Julkisuudessa onkin lähivuosina väitetty esimerkiksi, että maahanmuuttajaperheille ostetaan jokaista lasta kohti uudet merkkilastenvaunut tai maahanmuuttajien hampaidenhoidossa käytetään kultapaikkoja. Maahanmuuttajista on jo vuosien ajan liikkunut samantapaisia urbaanilegendoja, jotka Pekosen (1998, 128) mukaan leviävät varsin laajalle, vaikka niitä ei ole pystytty osoittamaan todenmukaisiksi – tai vaikka ne olisi osoitettu täysin keksityiksi. Näitä nimenomaisia urbaanilegendoja ei esiinny tutkimukseni aineistossa, mutta sama perusajatus sisältyy teksteihin, joiden mukaan maahanmuuttajille maksetaan julkisista varoista lähes mitä vain, eli maahanmuuttajille on aina 'piikki auki'.

[Lainaus 106.] Saavatko kaikki uussuomalaiset ulkomaalaiset maahanmuuttajat Suomen valtiolta monenlaisia mukavia, ilmaisia ja ilmeisen välttämättömiä asioita, jotka heidän todetaan tarvitsevan tullakseen kokonaisvaltaisiksi ja tasa-arvoisiksi suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi? Näitä asioita ovat ainakin asunto, vaatteet, huonekalut, astiat, päivittäiset elintarvikkeet, kännykkä, kodinkoneet, Internet-yhteys, hygieniatuotteet, viihde-elektroniikka, harrastusvälineet, mahdollisesti auto ja lomamatkat entiseen kotimaahan. (Lohela, 2007.)

[Lainaus 107.] Kantaväestöön ja tulijoihin kohdistuvien panostuksien allokoinnissa noudatetaan aivan erilaista filosofiaa. Kun kyseessä ovat suomalaiset, eletään suu säkkiä myöten ja tehdään vain se, mihin on varaa. Kun kyseessä ovat ulkomaalaiset, kartoitetaan ensin tarpeet ja sitten revitään tarvittavat varat vaikka kivenkolosta. (Halla-aho, 2009e.)

[Lainaus 108.] . . . kaikenkarvaisille turvapaikanhakijoille ynnä muille elintasopakolaisille on piikki alati apposen auki eli rahaa löytyy siihen tarkoitukseen jatkuvasti mielin määrin, satoja miljoonia euroja, mutta omat asunnottomat ja työttömät ja vanhukset saavat päivästä toiseen kärsiä puutteenalaisessa tilassa. Se ei ole oikein. (Hirvisaari, 2009e.)

Tällaisen viestinnän tarkoituksena ei selvästikään ole herättää pelkoa, kuten vaarallisuuden viestisisällössä yleensä. Koska taloudellisessa uhdassa kyse ei ole välittömästä fyysisestä vaarasta vaan enemmänkin uhasta yhteisön arvoille sekä sen toimivuudelle pidemmällä aikavälillä, ovat tähän uhkaan liittyvät viestit omiaan herättämään pikemmin suuttumusta,

vihaa tai inhoa (Cottrel & Neuberg, 2005, 773). Juuri tällainen päämäärä vaikuttaa olevan esimerkiksi edellisessä Hirvisaaren sitaatissa. Maahanmuuttajille suunnatut varat asetetaan vastakkaisiksi tai vaihtoehtoisisiksi esimerkiksi vanhustenhuoltoon tai ”omien” vähäosaisten auttamiseen tarkoitettujen varojen kanssa. Näin maahanmuuttajat esitetään myös ikään kuin syyllisinä vanhusten, asunnottomien tai työttömien ahdinkoon – sillä heidän esitetään tekstissä kuluttavan valtaisia rahasummia samalla kun hädänalaiset kantasuomalaiset kärsivät puutteesta. Moronen (1997) mukaan käsitykset ihmisten hyveellisyydestä tai moraalittomuudesta ovatkin yksi keskeisimpiä perusteita jaoteltaessa ihmisiä omaan yhteisöön ja ulkopuolisiin eli ”meihin” ja ”niihin”. Jos maahanmuuttajat nähdään ikään kuin tuholaisina, jotka tulevat nakertamaan ”meidän” yhdessä keräämäämme muonavarastoa, on selvää, että heidän ei nähdä ansaitsevan minkäänlaisia julkisia varoja eli esimerkiksi tulonsiirtoja, tukea kotoutumiseen tai kulttuurisiin erityistarpeisiin. Todennäköisempää on, että tällaisen maahanmuuttajakuvan hyväksyvä ihminen tuntee moraalista tuhtumusta ja hyväksyy helposti esimerkiksi ehdotukset maahanmuuttajien oikeuksien kaventamisesta tai maahanmuuton kriteerien tiukentamisesta.

Maahanmuuttajat uhkana hyvinvointiyhteiskunnalle

Maahanmuuttajiin liitetty taloudellinen uhka viedään aineistossa paikoin hyvin pitkälle. Äärimmillään maahanmuuttajien ’aiheuttamien’ kustannusten esitetään johtavan hyvinvointipalvelujen rajuun karsimiseen tai jopa koko suomalaisen hyvinvointivaltion tuhoutumiseen. Maahanmuutto asetetaankin vastakohtaksi pohjoismaiselle hyvinvointivaltiomallille, eli kirjoittajien mielestä hyvinvointivaltiota kannattava ihminen ei voi kannattaa maahanmuuttoa, joka on kirjoittajien määritelmässä ’hallitsematonta’.

[Lainaus 109.] Ei tarvitse olla älyllisesti kovinkaan lahjakas ymmärtääkseen sen, että hallitsematon maahanmuutto, monikulttuurisuus ja pohjoismainen hyvinvointivaltio ovat yhdessä toimimaton yhtälö. . . . Maahanmuuttajat, jotka eivät työllisty eivätkä tuota yhteiskunnalle verorahoja romuttavat hyvinvointivaltiota. Kun humanitaarisiin perustein Suomeen tulevien maahanmuuttajien määrä kasvaa, ja yhteiskunta joutuu suuntaamaan siihen enemmän resursseja, on loogista, että Suomi ei kykene enää rahoittamaan riittävästi muita julkisia palveluja, jotka kärsivät jo nyt resurssien puutteesta. (Immonen, 2009h.)

[Lainaus 110.] Hyvinvointiyhteiskunta ei voi olla avoin, koska mikäli verotus halutaan pitää edes siedettävällä tasolla, pummien määrä ei voi ylittää tiettyä prosenttia yhteiskunnan toimijoista. Koska hyvinvointivaltio houkuttelee pääasiassa uuninpankolla loikoilijoita, liberaali maahanmuuttopolitiikka johtaa varmuudella siihen, että elätettävien osuus nousee yli verorahoitteisen järjestelmän kantokyvyn. (Halla-aho, 2006d.)

'Hallitsematon', 'kontrolloimaton' tai 'liberaali' maahanmuutto' ovat ilmauksia, joita kirjoittajat käyttävät tiuhaan, mutta he eivät tarjoa niille mitään selkeitä määritelmiä. Vaikuttaa siltä, että käsitteet jätetään määrittelemättä suurelta osin tarkoituksella eli niiden sisällön oletetaan olevan jonkinlaisia itsestäänselvyyksiä. Tätä tulkintaa vahvistaa se havainto, että kirjoittajat hyödyntävät retorisenä keinona niin sanottua konsensuksella vahvistamista tai konsensuksen tuottamista (Jokinen, 1999, 138–139). Tällaisen retoriikan ideana on antaa ymmärtää, että väitteen esittäjä ei ole näkemystensä kanssa yksin vaan edustaa huomattavasti laajempaa joukkoa. Kaikkein voimakkainta tällainen argumentointi on silloin kun vedotaan itsestään selvinä nähtyihin näkemyksiin sen kaltaisilla ilmauksilla kuin ”lapsikin sen tietää, että...” (mts. 139). Tällainen retoriikka pyrkii tukahduttamaan vaihtoehtoiset äänet jo ennen kuin niitä esitetäänkään, sillä kaikkien yleisesti hyväksymänä totuutena esitettyä väitettä on vaikeampi vastustaa. Immosen edellinen tekstikatkelma on hyvä esimerkki tästä ('Ei tarvitse olla älyllisesti kovinkaan lahjakas ymmärtääkseen...'). Lisäksi maahanmuuton 'hallitsemattomuudesta' ja sen itsestään selvinä esitetyistä seurauksista puhuttaessa hyödynnetään niin sanottua tosiasiapuheen strategia eli argumentaatiotapaa, jossa omat tulkinnat pyritään esittämään kiistattomina faktoina (mts. 140). Halla-ahon yllä lainattu väittämä 'liberaali maahanmuuttopolitiikka johtaa *varmuudella* siihen, että elätettävien osuus nousee yli. . . järjestelmän kantokyvyn' on tästä hyvä esimerkki.

Nämä lainaukset ilmentävät osaltaan, miten maahanmuuttajat asetetaan tässä poliittisessa viestinnän muodossa niin sanottujen hyvien vihollisten tai syntipukkien asemaan. Maahanmuutto esitetään teksteissä lähes yksinomaisena syynä suomalaisen hyvinvointivaltion kriisiin, ja merkittyihin ja leimattuihin maahanmuuttajiin kiinnitetään dystooppinen kuva koko nykyisen elämänmuotomme ja yhteiskuntajärjestelmämme täydellisestä romahduksesta – niin taloudellisen, kulttuurisen kuin yhteiskuntarauhaankin liittyvän uhan yhteydessä. Uhkaviestit häivyttävät lähes olemattomiin sen tosiasian, että nämä hyvinvointivaltion uhkana esitetyt 'instrumentit' (Halla-aho, 2006a) ovat todellisia ihmisyksilöitä. Maahanmuuttajien koettu tai projisoitu vaarallisuus toimiikin eräänlaisena perusteluna heidän epäinhimillistämiselleen. Koska heidän uskotaan olevan niin vaarallisia länsimaiden kulttuurille, yhteiskuntarauhalle ja taloudelle, heistä ei puhuta ihmisinä vaan esimerkiksi 'aineksena' tai 'instrumentteina'. Tässä on nimenomaan kyse stigmasta: Goffmanin (1963/1986) mukaan stigman kantajia pidetään alempiarvoisina, pahoina, vaarallisina ja vähemmän ihmisinä kuin niin sanottuja ”normaaleja”. Tämä oikeutus

epäinhimillistää maahanmuuttajia näkyy myös tavassa, jolla Halla-aho rinnastaa maahanmuuttajat heinäsiikkalaumaan, hyödyntäen kulttuurisesti vahvaa, raamatullista tuhon mielikuvaa:

[Lainaus 111.] Jos haluamme, erilaisista syistä (humanitaarisista, ideologisista tms.), ylläpitää kontrolloimatonta maahanmuuttoa, veroaste nousee ensin sietämättömäksi, ja sen jälkeen koko verotusjärjestelmä luhistuu. Kun mitään jaettavaa ei enää ole, heinäsiikkalauma lähtee etsimään uusia apajia. (Halla-aho, 2006d.)

Stigmatisoinnin päämääräksi voidaan esittää ylevä halu suojella omaa yhteisöä tai kulttuuria, joka Smithin (2007a) mukaan on tavallaan aina stigmaviestinnän taustalla. Mutta esimerkiksi Linkin ja Phelanin (2001) mukaan stigmassa on käytännössä aina kyse (myös) enemmistön valta-aseman ylläpitämisestä ja puolustamisesta. Juuri tästä syystä vähemmistö pyritään esittämään vihollisena, jonka oikeuksien toteutuminen on uhka enemmistölle. Tämä Hirvisaaren blogitekstin katkelma osoittaa hyvin, että pohjimmiltaan taloudellisissa uhkaviesteissä on aina jossain määrin kyse vallasta – tässä yhteydessä muun muassa halusta ylläpitää länsimaiden globaalia taloudellista ylivoimaa:

[Lainaus 112.] Kyseessä ei siis ole kulttuurien "rikastuminen" vaan koko maailman tasapäästäminen siten, että hyvinvoivan Euroopan ihmisiltä pakotetaan elintaso alas sekoittamalla joukkoon köyhän maailman ihmisiä. (Hirvisaari, 2013c.)

'Köyhän maailman ihmisten' paikka on siis maahanmuuton vastustajien mielestä köyhyudessa. Heitä ei saa 'sekoittaa' (tämäkin epäinhimillistävä ilmaus, jossa köyhät ihmiset esitetään vailla toimijuutta olevina objekteina) hyvinvoivien korkean elintason maiden ihmisten joukkoon, sillä muuten näiden elintaso laskee. Tässä retoriikassa rikkaus tai köyhyys esitetään kunkin etnisen ryhmän, maan tai kansakunnan ansaitsemana osana, ja tämän luonnollisena ja harmonisena esitetyn vallitsevan tilan rikkominen nähdään moraalittomana. Tätä argumentaatiota tukee myös vastuun viestisisältö, eli esimerkiksi väittämät, joiden mukaan maailmanpoliittisten konfliktien syy löytyy maahanmuuttajista itsestään. Kuten kirjoitin, stigmatisointi palvelee ennen kaikkea enemmistön valta-aseman ylläpitämistä suhteessa leimattuun vähemmistöön (Link & Phelan, 2001). Maahanmuuttajastigma vaikuttaakin olevan yksi keino länsimaisten ihmisten globaalia taloudellista valtaa puolustavassa keinovalikoimassa.

7.4.4 Varoitukset ”omille” ja kanssastigma

Stigmatisoituihin liitettyjen uhkien lisäksi stigmaviestinnän vaaran viestisisältöön kuuluu myös kehotuksia eli esimerkiksi ohjeistus välttää uhaksi koettuja ihmisiä sekä varoituksia mahdollisista seuraamuksista, jos sisäryhmän jäsenet eivät näe uhkaa, pidä sitä todellisena tai muusta syystä toimi esitettyjen varoitusten ja kehotusten mukaisesti (Smith, 2007a, 471). Tämän tutkimuksen aineistossa stigmaviestinnän tärkeimpänä päämääränä on, että Suomeen ei päästettäisi maahanmuuttajia kehittyvistä maista. Maahanmuuttajilta suojautumisen esitetään olevan elintärkeä asia omalle yhteisön selviytymiselle. Kirjoittajat puhuvat nykymaahanmuutosta muun muassa ’uppoavan laivan’ kielikuvaa hyödyntäen, viestittäen Suomen tilanteen vaarallisuutta ja vaatien toimia ’ennen kuin se on liian myöhäistä’ (esim. Immonen, 2009g). He myös varoittavat ’kohtalokkaista seurauksista’, jos Suomessa ei toimita kuten he ehdottavat (esim. Immonen, 2009h). Tällä tavoin maahanmuuton vastustajat tavallaan perustelevat stigmaa halulla suojella omaa yhteisöä tuholta, aivan kuten Smith (2007a) stigmaviestinnän teoriassaan esittää.

[Lainaus 113.] Ongelma on siinä, että *me* olemme unohtaneet oman etumme ja kadottaneet itsesiäilytysvaistomme. Meidän etumme on olla päästämättä afrikkalaisia ja muslimeja tänne, syistä, joita olen kirjoituksissani pyrkinyt tuomaan esiin. Tunnustamalla legitimiiksi *ainoastaan* tulijoiden edun *me* toimimme oman etumme vastaisesti, toisin sanoen itsetuhoisesti. (Halla-aho, 2006f.)

Koska tämän tutkimuksen aineiston tekstit ovat selkeästi poliittista viestintää, niin ”omille” suunnataan etenkin kehotuksia ja suosituksia äänestää ’maahanmuuttokriittisiä’ poliitikkoja ja kannattaa erilaisia maahanmuuttopolitiikan kiristyksiä. Mutta viestinnässä on paljon myös yleistä asenteenmuokkausta, eli lukijoita ohjataan suhtautumaan kielteisesti monikulttuurisuuteen ja vaatimaan täällä jo asuvilta maahanmuuttajilta oman kulttuurinsa jättämistä taakse ja assimiloitumista suomalaiseen kulttuuriin. Kehotusten vastainen toiminta esitetään vastuuttomuutena, itsetuhoisuutena, sinisilmäisyytenä, hulluutena, ääliömyytenä ja niin edelleen. Halla-aho kirjoittaa edellä ”meistä” kehottaessaan rajoittamaan maahanmuuttoa yhteisen hyvän nimissä. Teksteissä eri tavalla ajattelevien ja toimivien kritiikki viedään kuitenkin siihen pisteeseen, että nämä ihmiset rajataan ”meidän” eli oman yhteisön ulkopuolelle (ks. myös Sakki & Pettersson, 2015). Kantasuomalaiset, jotka esimerkiksi syyttävät ’maahanmuuttokritikoita’ rasismista, saattavat kirjoittajien mukaan suomalaisten yhteisön vaaraan ja rajoittavat sananvapautta, ja heidät tuomitaan ankarasti joukon pettureina. Eri mieltä olevien esitetään edustavan

vähemmistöä, ja kansan enemmistön ja ”kunnollisen” osan ilmaistaan olevan maahanmuuttokysymyksissä kirjoittajien linjalla.

[Lainaus 114.] Eihän rasisti ole se, joka haluaa suojella omaa maataan ongelmilta, jotka muualla eivät enää ole mitään uhkakuvia vaan toteutuneita tosiasioita. Mutta **isänmaan petturi on se**, joka sanoo että suomalaisuuden on väistyttävä monikulttuurisuuden tieltä. (Hirvisaari, 2010e, lihavointi lisätty.)

[Lainaus 115.] Laaja kansalaiskeskustelu tulee varmasti järkevöittämään kotouttamispolitiikkaa, eikä **pieni klikki** voi enää harjoittaa sitä omien mieltymystensä mukaan, kuten tähän asti. (Saarakkala, 2010c, lihavointi lisätty.)

Poliittisten vastustajien varoittaminen vääränlaisesta toiminnasta ja kehotusten esittäminen heille eivät ole stigmatisoijien näkökulmasta kannattavia. Tällöin on loogista pikemminkin pyrkiä sulkemaan nämä ”menetetyt tapaukset” oman viiteryhmän ulkopuolelle merkittyjen maahanmuuttajien tapaan. Kirjoittajat käyttävätkin poliittisia vastustajiaan koskevassa viestinnässä kaikkia stigmaviestinnän osa-alueita. Heidät kategorisoidaan poliittisen suuntautumisen perusteella ’vihervasemmistolaisiksi’ tai vastaaviksi (merkki). Heistä käytetään sellaisia leimanimikkeitä kuin ’kukkahatut’, ’monikultturistit’, ’multikulttuurifiilit’, ’sapelihammasfeministit’, ’mokuttajat’ tai ’(pöhlö)suvakit’, ja heistä puhutaan yhdenmukaisena ’suvaitsevaistona’ (leima). Näiden ihmisten esitetään olevan (vähintään osa)syyllisiä maahanmuuttoon liitettyihin uhkiin (vastuu), ja heidän esitetään saattavan suomalaisten yhteisön vaaraan (esim. lainaukset 113 & 115). Tämä yhteisön omia jäseniä koskeva stigma poikkeaa kuitenkin jonkin verran varsinaisesta stigmasta, ja se voidaan nähdä niin sanottuna kanssastigmana tai sijaisstigmana (courtesy stigma) (Goffman 1963/1986, 30).

Kanssastigmalla viitataan ilmiöön, jossa stigmatisoituihin yhteydessä oleviin ihmisiin liitetään samoja stigman elementtejä kuin varsinaisiin stigmatisoituihin. Taustalla on osittain pelko vaaralliseksi tai vastenmieliseksi koetun poikkeavuuden moraalisesta tarttumisesta (Smith 2007a, 476–477). Lisäksi kanssastigmatisointiin liittyy halu sanktoida vääränlaiseksi koettu suhtautuminen varsinaisiin stigmatisoituihin, eli se varoittaa muita oman ryhmän jäseniä vastaavanlaisesta toiminnasta. Kyse on tässä yhteydessä maahanmuuttajien stigmasta, joka laajennetaan koskemaan myös sellaisia kantasuomalaisia, jotka eivät noudata esitettyjä varoituksia ja kehotuksia. Puheviestinnän tutkijat SunWolf ja Leets (2003) havaitsivat kanssastigmailmiön koulumaailmassa, jossa osa oppilaista kuvasi eräänlaista sosiaalista halvaantumista suhteessa ryhmän ulkopuolelle jätettyihin nuoriin. Oppilaat eivät uskaltaneet lähestyä hyljeksittyjä tovereita vaikka kokivat syrjimisen vääräksi, sillä he pelkäsivät toisten poikkeavuuden ikään kuin tarttuvan

ja johtavan omaan eristämiseensä. Kanssastigma toimiikin pelotteena edistään pääasiallisen (esim. muista eristettyjä yksilöitä tai maahanmuuttajia koskevan) stigmatisoinnin onnistumista ja vaikeuttaen sen purkamista.

Kanssastigma eroaa varsinaisesta stigmasta siten, että vaikka stigmalla pyritään eristämään sen kohde muusta yhteisöstä, kanssastigmatisoiduilla on ainakin periaatteessa mahdollisuus tulla (uudelleen) osaksi yhteisöä muuttamalla toimintaansa. Nämä stigmaviestit voivat olla aivan yhtä kielteisiä kuin varsinaista stigmaa tuottavat, mutta nissä kielteisiä ominaisuuksia tai tapoja ei nähdä yhtä perustavanlaatuisena ja essentialistisena osana 'kukkahattutätien' ja 'vihervasemmistolaisten' olemusta kuin maahanmuuttajien tapauksessa. Esimerkiksi aineistossa käytetään vertauskuvaa 'silmien avautumisesta' viitattaessa tilanteeseen, jossa kantasuomalaiset alkavat suhtautua maahanmuuttokysymyksiin samalla tavalla kuin kirjoittajat itse (esim. Hirvisaari, 2012e; Halla-aho, 2005d). Metafora esittää eri linjoilla olevat suomalaiset ikään kuin eksyneinä lauman jäseninä, jotka havahtuvat viimeistään kun kirjoittajien esittämät uhkakuvat alkavat käydä toteen. Tämä ilmenee hyvin myös seuraavasta Halla-ahon tekstistä, jossa hän kääntää yleensä maahanmuuttajiin kohdistetut ilmaukset koskettamaan mielestään väärin ajattelevia suomalaisia (tässä erityisesti puhe erään tutkijan mediassa esittämistä ajatuksista):

[Lainaus 115.] Nykyään puhutaan kotouttamisesta ja sen ongelmista. Marika Kivinen&co. ovat meidän todellinen kotouttamisongelmamme. Miten heidät saataisiin kotoutettua takaisin osaksi sitä suomalaista, eurooppalaista, länsimaista viitekehystä, joka heidät on luonut? Niin, että he eivät vihaisi sitä ja haluaisi lopettaa sitä? . . . Tarvitaanko heidän kotouttamiseensa sota? Kun Eurooppa räjähtää ja luhistuu, kun suvaitsevaisuus ja dialogi tulevat tiensä päähän, kun manner pirstoutuu väestöryhmien linnoitettuihin enklaveihin, on selvää, kenen portteja Kivinen&co. tulevat kolkuttelemaan sisään pääsyä pyytäen. . . Tämä ei ole luonnollista. Marika Kivinen&co. eivät ole luonnollista. (Halla-aho, 2006f.)

Vaikka maahanmuuton arvostelijat esittävät niin sanotun suvaitsevaiston vähemmistönä ja epänormaaleina suomalaisina, toisaalta he viestittävät myös, että kyse on suuresta joukosta, jolla on paljon valtaa. Kanssastigmatisoidut ovat kirjoittajien teksteissä 'punavihreää eliittiä', joka on maahanmuuttajien puolella ja joka 'norsunluutornistaan' edistää maahanmuuttoa, maahanmuuttajien asemaa sekä ajaa erilaisia monikulttuurisuushankkeita. Heidän ilmaistaan myös hyötyvän tästä toiminnasta suoraan esimerkiksi rahallisesti tai poliittisesti. Lisäksi esitetään 'suvaitsevaiston' leimaavan ja kohtelevan kaltoin kirjoittajien kaltaisia 'maahanmuuttokriitikoita' sekä rajoittavan sananvapautta (vrt. Sakki & Pettersson, 2015; Pyrhönen, 2015).

[Lainaus 116.] Vasemmisto tyytyy kokonaiskuvaan ja auttaa sen rakentamisessa, koska heidän kateellisessa maailmankuvassaan on paljon parempi, että kaikilla on asiat vähän huonosti ja köyhästi, kunhan kenelläkään ei ole enemmän kuin toisella. Tai siis hänellä itsellään. Tosin hän, päättävään asemaan päästessään, ihan hyvällä omallatunnolla ottaa vastaan korkeaa palkkaa auttaessaan maahanmuuttajia pysymään tyytyväisinä sillä aikaa, kun suomalaisia yritetään pakkosopeuttaa uusiin tapoihin, arvoihin ja kulttuureihin ja unohtamaan omat juurensa. (Hirvisaari, 2013c.)

[Lainaus 117.] Turvapaikkajärjestelmä ja sen jatkuva hyväksikäyttö ovat leipäpuu kasvavalle kotouttaja-, konsultti- ja ihmisoikeusjuristiarmeijalle, ja tämän armeijan ylläpito on se, mikä närästää kasvavaa osaa suomalaisista. (Halla-aho, 2009e.)

[Lainaus 118.] Koska somalit ovat tuontitavaraa, jokainen somalin tekemä ryöstö, raiskaus, pahoinpitely ja tappo on niinkään tuontitavaraa, eräänlainen poliittinen valinta, jonka on tehnyt punavihreä poliittinen eliittimme. (Halla-aho, 2005d.)

Kuten aiemmin kirjoitin, maahanmuuttovastaiset nettikirjoittajat luovat teksteissään voimakkaita uhri- ja viholliskuvia, joissa etenkin lapset ja naiset asetetaan uhriposition. Kuitenkin tutkimusten mukaan (etenkin nuoret) naiset suhtautuvat maahanmuuttajiin positiivisemmin kuin miehet (esim. Jaakkola, 2009, 35). Naisten osoittama hyväksyntä maahanmuuttajia kohtaan on ristiriidassa heille osoitetun uhriposition kanssa. Aineistossa onkin lukuisia kirjoituksia, joissa todetaan olevan 'äärimmäisen vaikea ymmärtää, miten Suomessa voi olla yhtäkään länsimaista naista, joka kannattaa humanitaarisen maahanmuuton lisäämistä Suomeen' (Hirvisaari, 2010e). Voimakkain kanssastigma kohdistetaan juuri liberaalimpaa maahanmuuttopolitiikkaa kannattaviin naisiin. Heihin kohdistuva stigmaviestintä painottaa vastuun viestisisältöä, ja teksteihin sisältyy hyvin rankkojakin näkemyksiä siitä, millaisen "rangaistuksen" nämä naiset ansaitisivat vääräksi määrittelystä toiminnastaan. Kuuluisin esimerkki lienee Halla-ahon teksti raiskauksista ja 'vihervasemmistolaisista' naisista:

[Lainaus 119.] Raiskaukset tulevat joka tapauksessa lisääntymään. Koska näin ollen yhä useampi nainen tulee joka tapauksessa raiskatuksi, toivon hartaasti, että uhrinsa sattumanvaraisesti valitsevien saalistajien kynsiin jäisivät oikeat naisihmiset. Vihervasemmistolaiset maailmanparantajat ja heidän äänestäjensä. Mieluummin he kuin joku muu. Heihin ei tehoa mikään muu kuin se, että monikulttuuri osuu omaan nilkkaan. (Halla-aho, 2006e.)

Kanssastigmatisoitujen esitetään monissa teksteissä edellisen lainauksen tapaan olevan varsinaisia syyäitä 'hallitsemattomaan maahanmuuttoon' ja lisääntyvään monikulttuurisuuteen. 'Suvaitsevaiston' ilmaistaan tällöin olevan se aito vihollinen, jota vastaan esimerkiksi kirjoittajat itse taistelevat puolustaessaan Suomea ja suomalaisia. Tutkimustulokset vastuun viestisisällön osalta kuitenkin osoittavat, että kirjoittajat pitävät maahanmuuttajia vähintäänkin yhtä syyllisinä heidän maahantuloonsa, yhteiskunnalliseen asemaansa, ja lisäksi heitä syytetään esimerkiksi rikoksista ja passiivisuudesta. Muun muassa Sakin ja Petterssonin (2015) tutkimustulosten pohjalta voidaankin perustellusti

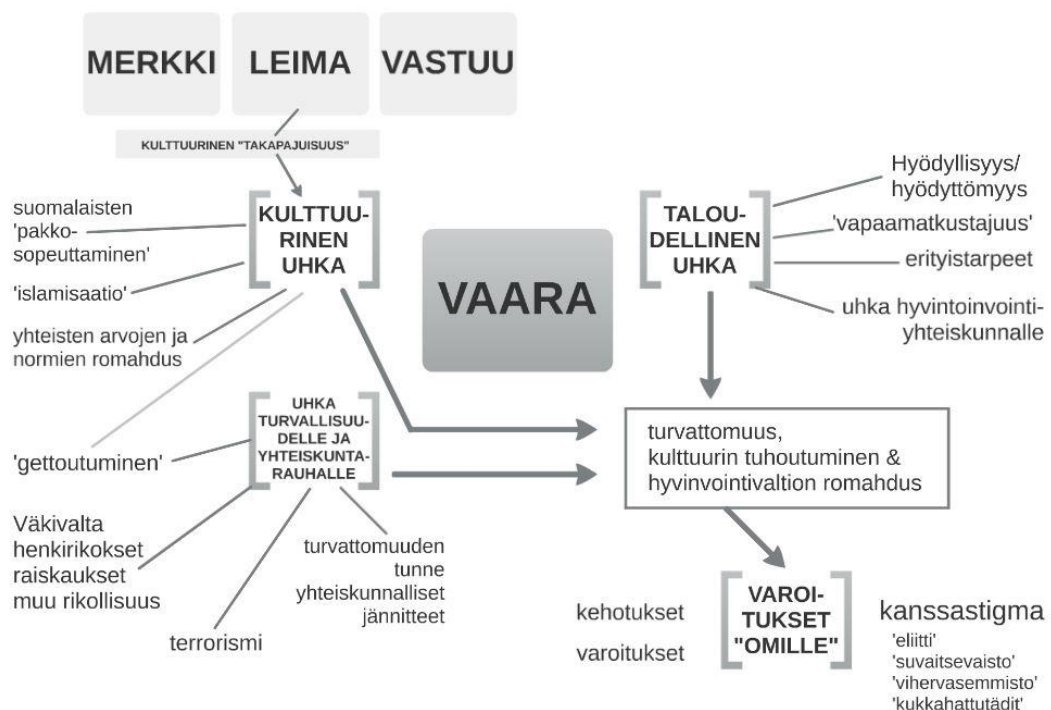
väittää, että maahanmuuttovastaiset poliitikot esittävät todellisten vihollistensa olevan kantasuomalaisia poliitikkoja ja mielipidevaikuttajia suurelta osin siitä syystä, että he voisivat itse esiintyä ikään kuin alakynnessä olevana joukkona, joka puolustaa Suomea suorastaan marttyyrimaisesti. Eli koska maahanmuuttajilla ei todistetusti ole vahvaa valta-asemaa yhteiskunnassa, 'maahanmuuttokriitikoiden' voi itse asiassa nähdä tarvitsevan 'suvaitsevaistoa', jotta he voisivat osoittaa, että jokin ryhmittymä käyttää valtaa heitä vastaan ja heidän toiveidensa vastaisesti. Lisäksi liian suvaitsevaisena pidettyjen ihmisten (usein naisten) arvostelu voi olla yksi keino peittää maahanmuuttovastaisen liikkeen rasistisia toimintamotiiveja (Pöyhtäri & Raittila, 2013, 121).

Mielenkiintoista on sekin, että niissä tekstiosioissa, joissa maahanmuuttajien syyllisyys ikään kuin poistetaan ja siirretään 'suvaitsevaistolle', riistetään heiltä myös inhimillisuus ja toimijuus. Maahanmuuttajista puhutaan tällöin esimerkiksi 'tuontitavarana', jota monikulttuurisuutta ajava ja maahanmuuttajille myönteinen koneisto ikään kuin siirtelee tai tuo maahan. Näissä teksteissä pakolaisia 'tilataan' joillekin alueille (Saarakkala, 2010a) tai heidän sanotaan olevan 'instrumentteja', jotka 'raunioittavat' hyvinvointiyhteiskuntamme ja eurooppalaisen demokratian (Halla-aho, 2006a).

Yhteenveto vaaran viestisisällöstä

Vaaran viestisisältö maahanmuuttovastaisten poliitikkojen verkkoteksteissä jakautuu aineistolähtöisesti neljään pääluokkaan. Ensinnäkin maahanmuuttajien esitetään teksteissä uhkaavan suomalaista kulttuuria, eli täällä vallitsevia tapoja, arvoja ja normeja. Kulttuurinen uhka perustuu kulttuurisen takapajuisuuden stereotypiaan ja erotteluun, eli ajatukseen siitä, että merkityt maahanmuuttajat eivät voi tulla osaksi suomalaista tai länsimaista elämäntapaa. Uhkaa rakennetaan pitkälti perustelemattoman arvopuheen varaan. Voimakkaimmillaan kulttuurinen uhka on puhuttaessa 'islamisaation' uhasta, eli uhkakuvasta, jossa islamilainen kulttuuri jättää suomalaisen kulttuurin alle. Toinen vaaraviestien pääluokka liittyy erilaisiin yleistä turvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa uhkaaviin ilmiöihin, kuten rikoksiin, yhteiskunnallisiin jännitteisiin ja terrorismiin. Taipumukset näihin vaarallisiin tapoihin essentialisoidaan eli niiden ilmaistaan kuuluvan maahanmuuttajien perusolemuksen. Kolmas vaaraviestien pääluokka koskee erilaisia maahanmuuton aiheuttamia kustannuksia. Maahanmuuttajat esitetään Suomen kannalta hyödyttöminä, eli heille ei nähdä olevan tarvetta työmarkkinoilla. Toisaalta

maahanmuuttajien työllistymisenkin nähdään uhkana, sillä töiden katsotaan olevan joko tarpeettomia tai aiheuttavan suomalaisen palkkatason laskua. Sosiaaliturvan käyttöä kritisoidaan voimakkaasti, kuvaten maahanmuuttajat hyvinvoinnin vapaamatkustajina. Maahanmuuttajien erityistarpeita ja odotuksia yhteiskunnalle kritisoidaan erityisen jyrkästi, ja maahanmuuttajien tarpeiden toteuttamisen esitetään olevan suoraan pois kantasuomalaisilta. Näillä viestisisällöillä pyritään epäilemättä moraalisen tuhtumuksen herättämiseen. Taloudellinen uhka on pisimmillään väitteissä, joissa maahanmuuttajien ”aiheuttamien” kustannusten ilmaistaan johtavan koko suomalaisen hyvinvointivaltion tuhoon. Neljäs ja viimeinen osa vaaran viestisisällössä koostuu ”omille” suunnatuista varoituksista ja kehotuksista. Maahanmuuttokysymyksissä selvästi kirjoittajien kanssa eri mieltä olevat kantasuomalaiset joutuvat teksteissä niin sanotun kanssastigmatisoinnin kohteiksi, eli heihin liitetään samoja stigmaviestinnän sisältöjä kuin maahanmuuttajiin. Funktiona on tällöin luultavasti eräänlainen oman viiteryhmän varoittaminen vastaavanlaisesta ’petturuudesta’. Lisäksi kirjoittajien kritisoima ’suvaitsevaisto’ antaa heille itselleen mahdollisuuden esiintyä eräänlaisina alakynnessä olevina vastarintataistelijoina. Kuvioon 6 on tiivistetty vaaran viestisisältöön liittyvät tulokset visuaalisessa muodossa.

KUVIO 6. Tiivistelmä vaaran viestisisältöön liittyvistä tuloksista

7.5 Viestisisältöjen limittyneisyys stigmaviestinnässä

Olen tässä pääluvussa analysoinut maahanmuuttovastaisten poliittisten bloggaajien tuottamaa stigmaviestintää tarkastellen erikseen kutakin stigmaviestinnän neljää sisältöaluetta. Tällä tavalla tarkasteltunakin on ollut helppo havaita, että viestisisällöt limittyvät toisiinsa, rakentuvat suurelta osin toistensa varaan sekä vahvistavat toisiaan. Käytännössä nämä sisällöt myös esiintyvät viestinnässä usein yhdessä, eli esimerkiksi saman virkkeen sisältö voi olla niin merkitsemistä kuin leimaamistakin, ja se voi ilmaista samalla myös vastuuta tai vaarallisuutta. Aineistossa ei ole yhtäkään blogitekstiä, jossa esiintyisi vain yhtä stigmaviestinnän sisältöä – ja harvoin siinä esiintyy edes sellaista tekstikappaletta, jonka ei voisi nähdä edustavan useampaa viestisisältöä.

Tästä syystä haluan nostaa aineistosta erikseen esiin yhden hieman pidemmän katkelman, jossa esiintyy kaikkia stigmaviestinnän muotoja toisiinsa limittyneenä ja useaan kertaan. Kyseessä ei suinkaan ole ainoa laatuaan oleva esimerkki aineistossa. Sitaatti toimii kuitenkin erinomaisena havainnollistuksena stigmaviestinnästä kokonaisuudessaan. Tarkastelemalla kaikkia viestisisältöjä yhtäaikaisesti on mahdollista muodostaa kokonaiskuva siitä, millaista stigmaviestintä käytännössä on. Samalla seuraava katkelma demonstroi osaltaan myös tekemääni analyysia, sillä olen merkinnyt eri viestisisältöjen osuuksia suoraan lainaamaani tekstiin. Poikkeuksellisesti esitän sitaatin leipätekstikoossa luettavuuden vuoksi. Teksti on Saarakkalan (2012a) blogista, jossa hän käsittelee niin sanotusta Muhammed -videosta syksyllä 2012 alkanutta kohua.

[Lainaus 120.] ”Minusta nyt ollaan tekemisissä sellaisen ilmiön kanssa, jolle on pantava suitset heti [vaara: kehotus] ja kaipaisinkin nyt medialta selkeää rohkaisua siihen, että olipa jokin sananvapauden rajoissa tehty teko sitten ärsyttävä ja provosoimaan tarkoitettu tai ei, meillä demokratioissa [leima: erottelu] on vaalit sitä varten, että niiden seurauksena päätetään lainsäädäntö eli yhteiskunnalliset asiat ja rajat, joiden puitteissa sananvapautta ja uskontoa [merkki] harjoitetaan. Mitkään hulinoinnit [vaara] eivät voi sitä muuksi muuttaa. Jotka eivät tätä sulata [leima] [vastuu], voivat puolestani kerätä kampeensa ja mennä harjoittamaan uskontoaan johonkin epädemokraattiseen teokratia-maahan ja asua siellä tarvittaessa savimajoissa [leima: kultt. takapaj.], jos kunnon katto pään päällä ei kelpaa [vastuu]. Jos sitten tulee siellä konflikteja, kuten olettaa sopii [vastuu], ja niiden seurauksena haetaan turvapaikkaa meiltä [vastuu], pidetään me rajat tiukasti kiinni, jotta saavat mahdollisuuden omassa yhteiskunnassaan ajan oloon selvitellä ja ymmärtää, mitä itse haluavat ja mitä ovat valmiita sen eteen tekemään [vaara: kehotus]. . . . Meillä ei ole varaa siihen, että [vaara: taloud. uhka] puolet kansasta heittelisi päivät noppaa ja istuisi iltoja kahviloissa tai nuotioilla höpöttämässä

olemassaolon tarkoituksesta [leima; kultt. takapaj.], jos aiomme elää pakkasessa. Meillä on juhlapyhät sitä varten, että silloin hiljennytään. Muuten koetamme tehdä töitä ja elää ihmisiksi [leima: erottelu] ja jos näemme jonkun toimivan vastoin tätä normikäytäntöä, toivotamme hänelle onnea valitsemallaan tiellä ja annamme hänen olla omaan läjäänsä [leima: erottelu]. Rahaa sellaiseen annamme ikävä kyllä liikaa [vaara: kehotus].

Ulossulkeminen on meidän tapamme viestittää, mitä arvostamme ja mitä emme.”

Aineiston kirjoittajat väittävät, että heidän tavoitteensa on vaikuttaa *maahanmuuttopolitiikkaan*, ja tämän politiikan kritiikki ei heidän mielestään ole ’syrjintää, ulkomaalaisvastaisuutta, vieraspelkoisuutta, ihmisvihaa, fasismia, rasismia eikä äärioikeistolaisuutta’ (Hirvisaari, 2009b). Tutkijat ovat kuitenkin todenneet, että itseään ’maahanmuuttokriittisiksi’ kutsuvat poliittiset toimijat verhoavat puheensa poliittisesti korrektimpaan asuun väittäessään puhuvansa nimenomaan monikulttuurisuuden tai maahanmuuttopolitiikan ongelmista. Puheiden perusteellisempi tarkastelu nimittäin osoittaa, että nämä toimijat perustelevat väitteitään ”tiettyjä ihmisryhmiä olemuksellistavalla ja alempiarvoiseen asemaan asettavalla tavalla” (Keskinen, 2012, 294). Tutkimuksen aineistossa esiintyvän stigmaviestinnän tarkastelu vahvistaa tämän väitteen todeksi. Ja osa aineiston kirjoittajista ilmaisee itsekkin suoraan pyrkivänsä nimenomaan maahanmuuttajien stigmatisoimiseen, vaikka he eivät tätä sanaa käytäkään. Esimerkiksi edellä analysoimassani sitaatissa Saarakkala kertoo merkittyjen ja leimattujen ihmisten ulossulkemisen olevan selkeä päämäärä politiikassaan ja viestinnässään – ja hän kohottaa ulossulkemisen jopa osaksi suomalaista kulttuuriperintöä esittäen sen arvokkaana ja ihailtavana toimintana. Samantapaisia päämääriä tuovat esiin useat muutkin ’maahanmuuttokriitikot’. Viimeisessä lainaamassani blogitekstissä Halla-aho (2007a) ilmaisee näkemyksensä, jonka mukaan maahanmuuttoa ei voi vastustaa vastustamatta samalla myös maahanmuuttajia. Tämä antaa hänen mielestään oikeutuksen maahanmuuttajavastaisten asenteiden lietsomiseen – joka on luonnollisesti myös stigmaviestinnän pohjimmaisena tavoitteena:

[Lainaus 120.] Maahanmuutto koostuu maahanmuuttajista. Jos vastustan maahanmuuttoa (lue: Suomelle vahingollista maahanmuuttoa), vastustan luonnollisesti myös maahanmuuttajia (lue: Suomelle vahingollisia maahanmuuttajia). ”Maahanmuuttajien vastustamisen” on tällöin ymmärrettävä koskevan relevanttien maahanmuuttajien päästämistä Suomeen ja pitämistä Suomessa. . . Voin siis edelleen äänekkäästi tunnustaa pyrkiväni synnyttämään, ylläpitämään ja lisäämään paitsi maahanmuutto- myös maahanmuuttajavastaisia asenteita.

8. POHDINTA

Tässä luvussa tarkastelen ja arvioin tutkimukseni tärkeimpiä tuloksia tarkemmin, keskittyen erityisesti maahanmuuttajia koskevan stigmaviestinnän eettisiin kysymyksiin sekä edellä esiin nousseeseen havaintoon ristiriitaisesta suhtautumisesta maahanmuuttajien yksilöllisyyteen ja ryhmäjäsenyyteen. Lisäksi arvioin stigmaviestinnän mallia työvälineenä laadullisessa tutkimusprosessissa ja tämän aihepiirin tarkastelussa. Lopuksi arvioin tutkimusta ja nostan esiin teemoja ja kysymyksiä mahdollista jatkotutkimusta varten.

8.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista

8.1.1 Lähtökohtana uhka

Tutkimustulokset osoittavat melko lailla kiistattomasti, että maahanmuuttokriittisiksi itseään kutsuvien kansanedustajien teksteissä on Smithin (2007a; 2012; 2014) mallin mukaista stigmaviestintää. Blogiteksteissä ja vaalimanifestissa luokitellaan etenkin etnisessä hierarkiassa alhaisessa asemassa olevat maahanmuuttajat kielteiseen, uhkaavien ja haitallisten maahanmuuttajien kategoriaan (merkki), heidän ilmaistaan olevan yhtenäinen ja stereotyyppinen ryhmä, joka eroaa perustavanlaatuisesti suomalaisista (leima), heidän viestitetään olevan itse syyllisiä esimerkiksi omaan asemaansa etnisessä hierarkiassa sekä heihin liitettyyn stigmaan (vastuu), minkä lisäksi heihin liitetään monenlaisia uhkia, kuten suuria kustannuksia, fyysisiä vaaroja sekä kulttuurisen tuhon ja hyvinvointivaltion romahduksen uhka (vaara).

Aineiston kirjoittajat perustelevat ja oikeuttavat maahanmuuttajien ulossulkemista ja maahanmuuttovastaisten asenteiden synnyttämistä ja ylläpitämistä – eli stigmatisointia – maahanmuuttajiin liitetyillä uhkakuvilla ja oman yhteisön suojelemisella näiltä vaaroilta (esim. lainaukset 25 ja 66). *Maahanmuuttajien näkeminen fyysisenä, emotionaalisena ja moraalisenä uhkana onkin heihin liitetyn stigman ydin*. Tarkasteltaessa aineistosta piirtyvää kokonaiskuvaa, voi nimittäin helposti havaita, että vaarallisuus on stigmaviestinnän selvästi läpäisevin sisältöulottuvuus. Maahanmuuttajien koettu vaarallisuus tai heihin liitetty uhkakuvat ovat peruste, jolla heitä luokitellaan eri kategorioihin eli merkitään. Myös ryhmäleimaa luodaan pitkälti uhkakuviin perustuvien

kielteisten stereotyyppien avulla. Samoin maahanmuuttajien omaa vastuuta stigmastaan viestitetään esittämällä tiettyjen maahanmuuttajien valinneen uhkaavan elämäntyylin (kuten kalliin tukien varassa elämisen tai rikollisuuden). Uhan elementti sisältyy siis kaikkiin stigmaviestinnän sisältöluokkiin. Tämä tukee stigmaviestinnän mallin perusoletusta, jonka mukaan stigmatisoinnin taustalla on tarve suojella omaa yhteisöä sen heikentymiseltä tai muilta vaaroilta. Stigmaviestinnän teoriaa testanneissa tutkimuksissaan Smith (2012; 2014) havaitsikin, että tiettyjen ihmisten koettu vaarallisuus ennustaa parhaiten ja johdonmukaisesti viestin vastaanottajien antamaa tukea näiden elintapojen säätelyyn eli esimerkiksi syrjiviin käytäntöihin. Kun merkityt koetaan vaarallisina, lisääntyy myös halu osallistua itse stigmaviestintään eli jakaa tietoa merkittyjen stigmasta esimerkiksi lähipiirissä tai sosiaalisessa mediassa (Smith, 2014).

Cottrellin ja Neubergin (2005) mukaan erilaisten sosiaalisten eli esimerkiksi etnisyyden mukaan määriteltyjen ryhmien koetut uhat tai mahdollisuudet määrittävät pitkälti sen, miten näihin ryhmiin suhtaudutaan. Uhan kokemus vaikuttaa olevan määräävässä asemassa myös siinä, millainen asema eri maista tuleville maahanmuuttajille muotoutuu etnisessä hierarkiassa. Toisin sanoen etninen hierarkia osoittaa, nähdäänkö maahanmuuttajaryhmä uhkana vai mahdollisuutena. Stigmaviestintä ei kuitenkaan huomioi sitä, millainen vaikutus etnisellä hierarkialla on esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymiseen ja siten maahanmuuttajien ”aiheuttamiin” kustannuksiin. Vaikutussuhteet kuvataan aineistossa yksisuuntaisina ja menestymisen tai menestymättömyyden syiden nähdään olevan puhtaasti maahanmuuttajissa itsessään. Tällainen monimutkaisia ilmiöitä rajusti yksinkertaistava niin sanottujen hyvin vihollisten syyttäminen estää hahmottamasta sosiaalisten ongelmien taustalla olevia rakenteellisia ja poliittisia syitä (Maasilta, 2012a, 10). Etnisen hierarkian tuottamisessa ja ylläpitämisessä vastuun viestisisältö vaikuttaakin olevan keskeinen stigmaviestinnän sisältöalue. Esittämällä maahanmuuttajat syyllisinä omaan syrjintäänsä ja esimerkiksi paljon kritisoituun työmarkkina-asemaansa sementoidaan merkittyjen ja leimattujen ryhmien asemaa etnisen hierarkian alaportilla. Toisaalta koko stigmaviestintä rakennetaan etnisen hierarkian varaan, sillä merkitsemiseen liittyvä kategorisointi tehdään juuri suomalaisten yleisiin maahanmuuttaja-asenteisiin nojautuen (joskin selkeä poikkeus on kirjoittajien keskimääräistä suomalaista positiivisempi suhtautuminen venäläisiin maahanmuuttajiin). Koska kirjoittajat nojautuvat olemassa oleviin kielteisiin asenteisiin tiettyjä etnisiä ryhmiä kohtaan, ei heidän tarvitse

viestinnällään synnyttää kokonaan uutta stigmaa vaan vahvistaa jo olemassa olevaa sellaista.

Vaaroja viestittävien sisältöjen painottuminen stigmaviestinnässä ei toki ole millään muotoa yllättävä tutkimustulos. Muun muassa rasismin tutkijat ovat osoittaneet maahanmuuttovastaisuuden perustuvan nimenomaan erilaisiin uhkakuviiin, ja jo ennen tätä tutkimusta on ollut tiedossa, että uhkaavina esitetään etenkin muslimit ja sosiaalisesti vähiten arvostettujen etnisten ryhmien edustajat (esim. Rastas, 2009; Keskinen, 2012). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat kuitenkin, että vaarallisuutta ilmaiseva viestintä on vain osa maahanmuuttovastaisen retoriikan keinovalikoimaa. Uhkaviestien kietoutuminen ja yhdistyminen luokittelevien, yleistävien, toiseuttavien ja syyllisyyttä ilmaisevien viestien kanssa tekee stigmaviestinnästä huomattavasti monimuotoisempaa ja epäilemättä myös tehokkaampaa. Stigmatutkijat Link ja Phelan (2001) kirjoittavat syrjinnästä, että siihen puuttumista ja ennaltaehkäisyä vaikeuttaa huomattavasti diskriminoivien käytäntöjen ja rakenteiden moninaisuus. Samalla tavoin myöskään stigmaviestintä ei ilmene yksiselitteisenä ja olomuodoltaan pysyvänä, vaan erilaisia keinoja yhdistelemällä voidaan laatia hyvin erityyppisiä ja näennäisesti erilaista päämäärää ajavia stigmaviestejä, mikä lisää stigmatisoinnin onnistumisen mahdollisuutta. Esimerkiksi maahanmuuttoa vastustavat poliitikot esittävät teksteissään keskenään ristiriidassa olevia tai loogisesti yhteensovittamattomia väitteitä. He vaativat suhtautumaan maahanmuuttajiin toisaalta yksilöinä ja toisaalta ryhmänä. He kritisoivat maahanmuuttajia siitä, että he eivät työllisty sekä siitä, että he työllistyvät. Hädänalaisia olisi kirjoittajien mielestä autettava omissa kotimaissaan, ja silti he vaativat kehitysavun kertakaikkista lakkauttamista. Heidän mielestään syrjintä on ikävää ja tuomittavaa, mutta toisaalta he esittävät maahanmuuttajien ominaisuuksien ja käyttäytymisen antavan siihen oikeutuksen. Nämä ristiriitaiset väittämät voidaan nähdä esimerkkinä päämäärähakuisesta viestinnästä, jossa korostetaan aina sellaisia puolia asioista, jotka varminnin saavat maahanmuuttajat näyttämään huonolta lukijoiden silmissä, tuottaen ja vahvistaen näin stigmaa.

Linkin ja Phelanin (mts. 375) mukaan syrjinnän ilmenemismuotojen taustalla on pohjimmiltaan vallassa olevan ryhmän halu pitää yllä stigmatisoivia näkemyksiä vähemmistöstä. Juuri tämä on stigmaviestinnän pohjimmainen tavoite: leimata ja tahrata sen kohde, tässä tapauksessa maahanmuuttajat. Hyödyntämällä laajasti stigmaviestinnän kirjoja maahanmuuttovastaiset poliitikot pystyvät esittämään leimaavia ja rodullistavia

väitteitä säilyttäen kokonaisviestinnässään poliittisen korrektiuden ilmiä. Stigmaviestintä on luonteeltaan hyökkäävää, eli se pyrkii vahingoittamaan tai sulkemaan ulos. Rakentamalla nämä viestit vaaran viestisisällön varaan kirjoittajat voivat kuitenkin esiintyä puhtaasti oman kansansa puolustajina ja sen etujen ajajana. Tällöin stigmatisointi saadaan näyttämään puolustavalta viestinnältä ja sen hyökkävä ja vahingoittava luonne jää piiloon.

8.1.2 Stigmaviestinnän eettisiä kysymyksiä

Stigmaviestinnän teorian taustalla oleva sosiofunktionaalinen näkökulma painottaa stigman olevan pohjimmiltaan yksi keino suojata yhteisöä sitä uhkaavilta vaaroilta (esim. Smith, 2007a). Tämä herättää muutamia teoriaan liittyviä eettisiä kysymyksiä. Onko stigmatisointi oikeutettua ja jopa hyödyllistä, jos sen kerran uskotaan edistäneen tai edistävän ihmisten selviytymistä? Jos stigmaa selitetään sillä, että stigmatoidut ihmiset haittaavat yhteisön toimimista tai vaarantavat muiden turvallisuuden, eikö silloin ole periaatteessa oikein syrjiä heitä erottamalla heidät muista enemmistön turvallisuuden ja hyvinvoinnin nimissä? Tämä on keskeinen eettinen kysymys myös maahanmuuttajia koskevan stigmaviestinnän yhteydessä. Onko suomalaisilla oikeus luokitella kaikki tiettyyn etniseen tai uskonnolliseen ryhmään kuuluvat maahanmuuttajat Suomelle haitallisiksi ja pyrkiä herättämään kielteisiä tunnereaktioita ja maahanmuuttajavastaisia asenteita, jotta uhka saataisiin pidettyä poissa? Tämä viestintä voi nimittäin olla tehokasta – ja tämän tutkimuksen aineiston kirjoittajien poliittisen suosion perusteella onkin sitä, ovathan tutkimani tekstit osaltaan olleet tekemässä niiden kirjoittajista varsin merkittäviä vallankäyttäjiä. Ja onnistuessaan maahanmuuttajia stigmatisoiva viestintä voi synnyttää paitsi maahanmuuttajavastaisia asenteita, myös halun eristää tai poistaa heidät omasta elinpiiristä esimerkiksi karkotuksilla, maahantulon tiukennuksilla ja maahanmuuttajien oikeuksien rajoittamisella. Stigmatisoivan viestinnän aktiiviset lukijat ja kommentoijat kannattavatkin melko todennäköisesti kirjoittajien poliittisia päämääriä kuten esimerkiksi turvapaikanhakuoikeuden kaventamista, perheenyhdistämisen ehtojen tiukentamista ja tiukempaa rajakontrollia.

Sosiofunktionaalisen näkökulman voisi perustellusti nähdä esittävän stigmatisoinnin ja stigmaviestinnän hyväksyttävänä ja jollakin tapaa oikeutettuna toimintana, koska sen

pohjimmaisena tavoitteena on yhteisön suojeleminen. Smith ja Hughes (2014) käsittelevät tätä teemaa terveyteen liittyvien uhkien kautta. Esimerkiksi yhteisön suojeleminen tartuntataudeilta on peruste, jolla voitaisiin oikeuttaa taudin kantajien stigmatisointi vakavien epidemioiden yhteydessä. Tutkijat kuitenkin toteavat, että vaikka stigma on saattanut edistää ihmislaajan selviytymistä suojelemalla pieniä ryhmiä ja yhteisöjä taudeilta ja muilta vaaroilta, ei stigmalla ole samanlaista hyödyllistä funktiota nykymuotoisissa yhteiskunnissa, jotka eroavat perustavanlaatuisesti esihistoriallisista pieniyhteisöistä. Nykyisin stigma pikemminkin haittaa väestön suojelua muun muassa juuri sairauksilta. Stigman pelko voi esimerkiksi aiheuttaa halun salata sairastumisen tai välttää tutkimuksia, jolloin tautia kantava ihminen voi tartuttaa muita (mts. 135). Jos taas sairastuneet yksilöt joutuvat muiden hyljeksinnän kohteeksi, he saattavat muodostaa omia yhteisöjään, jolloin he voivat tartuttaa toisiinsa saman taudin eri kantoja. Tämä taas voi tehdä taudista entistä vaarallisemman ja vaikeammin hoidettavan (mts. 136). Sairauden stigma ei näin ollen palvele yleistä terveydenhuoltoa millään muotoa, vaan aiheuttaa merkittäviä riskejä.

Tämän tutkimuksen kontekstissa vastaavanlainen ilmiö voisi olla vaikkapa maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen. Aineiston kirjoittajat pitävät maahanmuuttajien asettumista samoille asuinalueelle 'gettoutumisena' ja ilmaisevat sen vaikeuttavan integraatiota, minkä taas sanotaan johtavan mittaviin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Maahanmuuttovastaiset poliitikot esittävät 'gettoutumisen' syyksi joko maahanmuuttajien oman valinnan (halun elää "omiensa joukossa"), tai he selittävät asiaa väitteellään, jonka mukaan maahanmuuttajille ei ole tarvetta suomalaisilla työmarkkinoilla eivätkä he siksi voi asua muualla kuin "halvoilla alueilla". Epäonnistunutta integraatiota käytetään uhkakuvana stigmaviestinnässä, mutta kirjoittajat eivät huomioi lainkaan, että stigma näyttelee mitä luultavammin varsin suurta osaa siinä sosiaalisessa ja taloudellisessa kehityksessä, joka aiheuttaa maahanmuuttajien keskittymisen samoihin kaupunginosiin. Maahanmuuttajat kohtaavat tutkitusti syrjintää työelämässä, ja halu elää "omiensa joukossa" kasvaa epäilemättä suuremmaksi, mitä enemmän kohtaa syrjintää ja leimaamista arjessaan. Stigman ei siis voi nähdä ainakaan hidastavan maahanmuuttajien alueellisen keskittymisen kehitystä – vaan todennäköisesti se toimii päinvastaisesti. Tällöin esimerkiksi 'gettoutumisen' uhkaa ei voi pitää minkäänlaisena oikeutuksena tai perusteluna maahanmuuttajia koskevalle stigmaviestinnälle.

Lisäksi Smith & Hughes (2014) muistuttavat stigman sosiaalisista kustannuksista. Stigma on nimittäin lähes täysin peruuttamaton myös tapauksissa joissa henkilö on stigmatisoitu väärin perustein (esim. väärä testitulos) tai hän on parantunut stigmatisoivasta sairaudesta. Perusteettomasti leimatut ihmiset ja heidän läheisensä voivat siis joutua kärsimään stigman aiheuttamasta stressistä, syrjinnästä ja niihin liittyvästä elämänlaadun heikkenemisestä ehkä koko loppuelämänsä ajan (mts. 136). Tämä koskee kaikkia stigmoja, niin sairauteen kuin esimerkiksi etniseen alkuperäänkin liitettyjä. Esimerkiksi Suomen somaliliiton entinen puheenjohtaja Said Aden (2009) on tuonut esiin, kuinka kielteisiä asenteita luonut ja ennakkoluuloja vahvistanut viestintä on seurannut somaliyhteisöä 1990-luvulta asti, leimaten kaikki somalialaista syntyperää olevat ihmiset ”ikuisiksi pakolaisiksi”. Näillä stigmaan liittyvillä asenteilla ja ennakkoluuloilla on suuri vaikutus maahanmuuttajien integraatioon, sillä ne vaikeuttavat työllistymistä ja hankaloittavat jokapäiväistä elämää – ja ne vaikuttavat myös Suomessa syntyneiden lasten ja nuorten elämään. Eli vaikka tavoitteena olisi ongelmien ratkaisu, stigmaviestinnän avulla ei tähän voida päästä, sillä stigma ei millään muotoa edesauta maahanmuuttajien kotoutumista tai edistä heidän elämäänsä liittyvien ongelmien ratkaisua. Tällaiset stigman haitat ovat yksi syy, jonka vuoksi sosiofunktionaaliseen näkökulmaan sitoutuneet tutkijat eivät pidä stigmatisointia oikeutettuna sosiaalisena vallankäyttönä, vaikka lähtökohtana onkin ajatus stigman taustalla olevista, ehkä alun perin ihmislajin selviytymistä edistäneistä funktioista.

Miten maahanmuuttoa sitten voitaisiin käsitellä viestinnässä nostaen esiin siihen liittyviä ongelmia ja kritiikkiä sosiaalisesti oikeudenmukaisemmalla tavalla? Sairauksiin liittyvää mediaviestintää tarkastelevassa tutkimuksessaan Smith (2007b) esittää yhden tavan arvioida yhteisöllisiä huolia koskevaa viestintää, joka usein johtaa tiettyjen ihmisten stigmatisointiin. Hänen mukaansa stigmat voidaan välttää, jos huolet määriteltäisiin viestinnässä ennen kaikkea haasteiksi, jotka kohdataan yhteisön tuella. Sen sijaan huolten esiin tuominen uhkina ja erityisesti joidenkin ihmisten luokittelu kokonaan jonkin poikkeavan ominaisuuden (esimerkiksi huolta aiheuttavan sairauden, joidenkin yhteisön jäsenten tekemien rikosten tai sosioekonomisen aseman) mukaan ovat omiaan edistämään huoliin liittyvää stigmatia. Aineistossa on useita esimerkkejä tavasta määritellä maahanmuuttopolitiikkaan liittyvät huolet nimenomaan ongelmiksi, eli niitä ei nähdä ratkaistavissa olevissa haasteina. Ja näitä ratkaisemattomia ongelmia teksteissä ovat ihmiset: esimerkiksi alaikäisten oikeus saada elää samassa maassa perheensä kanssa on kirjoittajien mukaan ongelma. Koska maahanmuutto koostuu ihmisistä, niin kirjoittajien

määritelmien mukaan 'ongelma on täällä ja pysyy'. Minkäänlaista vuoropuhelua tuskin halutaan synnyttää sellaisten ihmisten kanssa, jotka on itsessään määritelty ongelmiksi. Tällaisen viestinnän ainoana loogisena päämääränä on toiseuttaminen ja ulossulkeminen. Lieneekin perusteltua väittää, että stigma on tällaisen viestinnän todellinen päämäärä, eikä esimerkiksi sen harmillinen sivutuote.

8.1.3 Yksilöt, ryhmät ja viestinnän tasot stigmaviestinnässä

Tutkimustulokset osoittavat, että aineiston kirjoittajilla on ristiriitainen suhtautuminen siihen, pitäisikö maahanmuuttajat nähdä ensisijaisesti yksilöinä vai (esimerkiksi etnisen) ryhmän jäsenenä. Esimerkiksi Halla-aho vakuuttaa teksteissään, ettei suhtaudu minkään ryhmän edustajaan rasistisesti vaan voi olla asiallisesti ja esimerkillisesti tekemisissä kenen tahansa kanssa *yksilönä* (lainaus 43). Kuitenkin hänen poliittisen viestintänsä ytimessä on ajatus, jonka mukaan tietyt ihmiset *ryhmänä* ovat taakka, rasite ja uhka yhteiskunnallemme ja kulttuurillemme. *Minä väitän, että tämä ristiriitaisuus on tarkoituksellista ja välttämätöntä stigman tuottamisen, oikeuttamisen ja ylläpitämisen kannalta.*

Yksilöllisyyttä painottavaa suhtautumista etnisten vähemmistöjen edustajiin nimitetään etenkin sosiologisessa ja sosiaalipsykologisessa tutkimuskirjallisuudessa värisokeudeksi tai värisokeaksi rasismiksi (esim. Helkama ym., 2000, 322; Rastas, 2009; Bonilla-Silva, 2010). Kyse on näennäisesti tasa-arvoisesta ja humanistisesta ajattelutavasta, jossa jokainen halutaan nähdä ainutkertaisena yksilönä ja jossa esimerkiksi ihonvärille tai etniselle identiteetille ei anneta merkitystä. Näennäisestihän kyse on toiseuttamisen vastakohdasta, eli tavasta nähdä ihminen muunakin kuin tyypillisenä ryhmänsä edustajana. Värisokeus voikin olla ajatuksena oikeudenmukaista, mutta käytännössä vain etuoikeutettuun ryhmään (eli valtaväestöön ja kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa ”valkoisiin”) kuuluvat voivat suhtautua ”väreihin” eli rotuihin ja etnisyyteen neutraalisti, ikään kuin niillä ei olisi väliä (Rastas, 2009, 58–59; Simpson, 2008, 142). Värisokeus voi helposti johtaa usein rasismin kieltämiseen, koska enemmistöllä ei ole samanlaisia kokemuksia esimerkiksi syrjinnästä kuin vähemmistön edustajilla. Tämänkin tutkimuksen aineistossa kyseenalaistetaan rasismikokemuksia ja vihjataan niiden olevan ikään kuin maahanmuuttajien omien korvien välissä (esim. lainaukset 44 ja 45). Lisäksi esimerkiksi maahanmuuttajien yhteiskunnalliselle asemalle esitetään yksiulotteisia selityksiä, mistä

esimerkkinä on tapa väittää merkittyjen maahanmuuttajien työllisyyslukujen johtuvan yksinomaan maahanmuuttajien omista ominaisuuksista, teoista ja taipumuksista.

Värisokea ajattelutapa sivuuttaa sen, että reaalielämässä ihmiset pitävät sosiaalisia ryhmiä todellisina ja kohtelevat ihmisiä eri tavoin riippuen siitä, mihin ryhmään nämä luokitellaan (Simpson, 2008, 141; Young, 2000, 112). Kieltämällä arkipäiväisen rasismien kasautuvat vaikutukset, rakenteellisen syrjinnän ja vaikkapa etnisen hierarkian olemassaolon saadaan häivytettyä olosuhteiden lähtökohtainen epätasa-arvoisuus ja luotua vaikutelma, jonka mukaan kaikki ovat tasa-arvoisia. Samalla kielletään myös ryhmien väliset valtaerot, minkä vuoksi piiloon jää myös muun muassa rakenteellinen syrjintä ja eriarvoisista lähtökohdista johtuvat erot sosiaalisessa pääomassa ja yleisissä mahdollisuuksissa (van Dijk, 1991, 29). Niin sanotut maahanmuuttokriitikot vaativatkin mahdollisuuksien tasa-arvoa ja kritisoivat tasa-arvopolitiikkaa, joka heidän mielestään haluaa, että 'kaikki tulevat maaliin yhtä aikaa' (Nuiva vaalimanifesti, 2010a). Tästä näkökulmasta erilaiset maahanmuuttajien integroitumista ja yhteiskunnallista osallisuutta edistävät erityistoimet voidaan esittää kantaväestöön kohdistuvana rasismina tai (käänteisenä) syrjintänä, ja perusteluna on tällöin juuri väittämä kaikkien yksilöiden lähtökohtaisesta tasa-arvoisuudesta. Jos uskotaan, että ihonvärillä tai etnisellä identiteetillä ei ole merkittävää vaikutusta ihmisen elämäkokemuksiin, vahvistuu usein myös uskomus, että esimerkiksi valtaväestön etuoikeudet ovat ansaittuja ja vähemmistöjen huonot olosuhteet itse aiheutettuja (Simpson, 2008, 141; Young, 2000). Tällaista argumentaatiota ilmentää myös stigmaviestinnän vastuun viestisisältö.

Vaativalla keskustelun käymistä itselleen neutraaleista lähtökohdista käsin, ”valkoiset” käytännössä vievät äänen etnisiltä vähemmistöiltä. Heidän (esimerkiksi rasismia koskeville) kokemuksilleen ei anneta sijaa viestinnässä, jossa etnisyydelle, rodulle tai muille sosiaalisille ryhmille ei edes suoda olemassaolon oikeutta. Miten voi puhua syrjinnästä ihonvärin tai syntyperän perusteella, jos viestintäosapuoli ei halua lainkaan tunnustaa ihonvärin tai syntyperän olemassaoloa kohtaamisessa? Silti samaisille ryhmäjäsenyyksille annetaan suuri painoarvo enemmistön keskinäisessä stigmaviestinnässä, jossa vähemmistöjen edustajat eivät ole läsnä, vieläpä määritellen ne yksinomaan kielteisten stereotyyppien ja toiseuttavan puheen avulla. Näin riistetään vähemmistöiltä kaikki valta heitä koskevassa viestinnässä.

Tulkintani mukaan kysymys värisokeudesta ja stigmatisoivasta viestinnästä on nimenomaan puheviestinnällinen, sillä pohjimmiltaan siinä on kyse viestinnän tasoista. Stigma on ryhmien välinen ilmiö (esim. Smith, 2014). Periaatteessa stigmaviestintä onkin aina jollakin tasolla ryhmäviestintää, eli siihen osallistutaan nimenomaan jonkin ryhmän edustajina. Myös sisällöltään stigmaviestintä on ryhmiin liittyvää, sillä siinä pyritään erottamaan tietyt yksilöt muista omaksi sosiaaliseksi oliokseen eli esimerkiksi etniseltä taustaltaan tai uskonnoiltaan yhdenmukaiseksi maahanmuuttajaryhmäksi (Smith 2007a, 469). Stigmaviestinnässä siis määritellään ja uusinnetaan ryhmien välisiä suhteita. Tässä tutkimuksessa tarkasteltu aineisto voidaan parhaiten luokitella joukkoviestinnäksi, mutta silti kyse on ennen kaikkea toista ryhmää koskevasta viestinnästä, joka on suunnattu oman yhteisön jäsenille.

Tutkimustuloksissa piirtyy erittäin mielenkiintoinen kuva siitä, miten ristiriitaista maahanmuuttoa vastustavien poliitikkojen viestintä voi olla siirryttäessä ryhmä- tai joukkoviestinnän tasolta (esim. blogitekstit) interpersonaaliseen viestintään – tai päinvastoin. Ilmaisemalla suhtautuvansa kaikkiin ihmisiin (’väristä riippumatta’) yksilöinä samalla tavoin ja kuvaamalla joidenkin maahanmuuttajien (ja/tai kanssastigmatisoitujen) kanssa tapahtuneita kohtaamisia, kirjoittajat viestittävät, miten ihmisiin tulisi suhtautua nimenomaan *interpersonaalisen viestinnän tasolla*. Toisin sanoen he eristävät ihmisiä luokittelevan, yleistävän ja leimaavan, syyllistävän ja uhkakuvia lietsovan viestinnän pois interpersonaalisen viestinnän tasolta, eli lähinnä ryhmä- ja joukkoviestinnän tasoille. Yksilötason kohtaamisissa he vaativat viestinnän aloittamista värisokeasti nollatilanteesta, kieltäen aiemman viestintänsä vaikutukset, jotka kuitenkin luonnollisesti koetaan yksilötasolla.

Tekemällä ontologisen eron maahanmuuttajien muodostaman ryhmän ja maahanmuuttajayksilöiden välille kirjoittajat pystyvät luomaan tilanteen, jossa he voivat välttää kaikenlaisen vuorovaikutuksen stigmaviestinnän uhrien kanssa. Jos he nimittäin ovat vuorovaikutuksessa leimaamaansa ryhmään kuuluvan yksilön kanssa, he voivat pitäytyä näennäisen neutraalissa lähestymistavassa, jossa huomioidaan vain yksilölliset ominaisuudet ja kieltäydytään ottamasta huomioon ryhmäjäsenyyksiä. Sen sijaan vuorovaikutuksessa ”omien” kanssa samaisista maahanmuuttajista puhutaan leimaavasti yhdenmukaisena massana. *Stigmatisoivaa viestintää ei siis kohdisteta koskaan suoraan maahanmuuttajille itselleen.* Maahanmuuttajat eivät näin ollen voi koskaan olla osapuolena

stigmaviestinnässä ja vaikuttaa siihen, miten heistä puhutaan, vaan tämä viestintä tapahtuu ainoastaan kantaväestön edustajien kesken. Smithin (2007a, 472–473) mukaan stigmaviestintä on käytännössä usein esimerkiksi juoruilua tai huhujen levittämistä, ja tällainen viestintä edistää tiettyjen ihmisten yhteenkuuluvuutta erottaen juorujen aiheena olevat ihmiset ulkopuolisiksi. Tämän tutkimuksen maahanmuuttopuheessa onkin juoruilun kaltaisia elementtejä laajemmassa mittakaavassa. Jättämällä keskustelun aiheena oleva osapuoli kokonaan keskustelun ulkopuolelle on mahdollista sanoa paljon sellaista, mitä olisi lähes mahdotonta sanoa suoraan. Se, että maahanmuuttajia koskevat blogikirjoitukset ovat viivästeistä mediaviestintää, eivätkä reaaliaikaista kasvokkaisviestintää, vahvistaa entisestään tätä mahdollisuutta stigmatisoida muita näennäisesti ilman uhreja – tämä viestintähän toteutetaan käytännössä yksin tietokoneen näppäimistön äärellä, ilman suoraa kontaktia ihmisiin, joiden reaktiot voisivat vaikuttaa viestinnän sisältöön. Tämä mahdollistaa myös tunteiden näennäisen kieltämisen keskustelusta ja profiloitumisen puhtaan rationaaliseksi ”kriittisyydeksi” (vrt. Nikunen, 2010). Luonnollisesti tässä tilanteessa täysi viestinnän määrittely- ja ohjausvalta on stigmatisoijilla.

Tarkastellaan vielä mainitsemaani ristiriitaista suhtautumista ryhmäjäsenyyksiin interpersonaalisen viestinnän tasolla. Tutkimustuloksissa kirjoitin, miten Halla-aho kuvaili kohtaamisiaan Umayya Abu-Hannan ja Soraya Postin kanssa – heistä molemmat ovat kiistatta Halla-ahon poliittisia vastustajia ja kuuluvat hänen leimaamiinsa maahanmuuttajaryhmiin (lainaukset 44 ja 46). Tulkintani mukaan Halla-ahon kuvausten kaltaiset vuorovaikutustilanteet ovat maahanmuuttajalle tai rasismin vastustajalle hyvin ristiriitaisia, jopa siinä määrin, että ne voidaan nähdä niin sanottuina toiminnallisina loukkuina (engl. double bind) (esim. Bateson, 1972/2000; Oksanen & Salonen, 2011). Kyseessä on tilanne, jossa toinen osapuoli ei käytännössä voi ”voittaa”, sillä tilanteessa vaikuttaa kaksi ristiriitaista vaatimusta yhtä aikaa ja vastaaminen yhteen tekisi toiseen vastaamisen mahdottomaksi. Piilotettu vaatimus kohdata vuorovaikutuksen toinen osapuoli kaikista ryhmäjäsenyyksistä riisuttuna yksilönä on voimakkaassa ristiriidassa niiden provosoivien ja leimaavien väitteiden kanssa, joita Halla-aho esimerkiksi verkkoviestinnässään esittää.

Jos leimattuun vähemmistöön kuuluva ihminen päättää osallistua kasvokkaisuorovaikutukseen Halla-ahon esittämällä tavalla eli ikään kuin neutraalisti, aloittaen dialogin puhtaalta pöydältä, hän joutuu unohtamaan aikaisemman, mahdollisesti

suoraan omaa sosiaalista ryhmäänsä leimaavan viestinnän (jonka seurauksista hän saattaa itse kärsiä päivittäin) tavallaan osoittaen hyväksyntää stigmatisoinnille. Koska hänet pelkistetään viestinnässä ainoastaan yksilöksi, jonka ryhmäjäsenyyksiä ei oteta huomioon, hän joutuu kieltämään monet identiteettiinsä kiinteästi kuuluvat puolet. Hänelle ei myöskään anneta mahdollisuutta vaikuttaa omaa sosiaalista (esimerkiksi etnistä) ryhmäänsä koskevaan viestintään tai siihen kohdistettuihin ennakkoluuloihin, sillä hän on tilanteessa vain yksilö eikä ryhmänsä edustaja. Jos taas hän ottaa vuorovaikutustilanteessa ryhmänsä edustajan roolin ja mahdollisesti ottaa kantaa Halla-ahon aiempaan viestintään, hän tulee hyvin helposti luokitelluksi epäkohteliaaksi riidanhaastajaksi, joka näkee rasismia kaikkialla, missä sitä ei (mukamas) ole. Tällöin ryhmäjäsenyys ikään kuin aktivoidaan jälleen, ja kielteisenä nähtyä käytöstä voidaan käyttää negatiivisten stereotyyppien vahvistamiseen. Positiiviset vuorovaikutuskokemukset stigmatisoitujen kanssa taas voidaan rajata yksilötasolle, jolloin tämä ainutkertaistaminen eli partikularisaatio estää stigman muuttamisen (Pälli, 2003, 149). Esimerkiksi Somaliasta tulleen maahanmuuttajalle tällaisessa tilanteessa suodut mahdollisuudet ovat käytännössä tulla nähdyksi ”tyypillisenä ärsyttävänä somalina” tai ”yllättävän hyvänä tyyppinä somaliksi”.

8.2 Havaintoja stigmaviestinnän mallista

Stigmatisoiva viestintä hyödyntää keinoja, joiden avulla voidaan herättää automaattisia reaktioita ja vaikuttaa vastaanottajiin myös tiedostamattomalla tasolla (Smith, 2007a, 468; Link & Phelan, 2001, 368–369). Tästä syystä stigmaviestinnän osatekijöihin puretuvalle analyysille on tilausta. Tämän tutkimusprosessin aikana olen havainnut, että stigmaviestinnän mallin tarjoama tulkintakehikko voi olla erinomainen väline tällaisen viestinnän erittelyyn ja stigmatisoivien viestisisältöjen tunnistamiseen. Havaintoja on ollut mahdollista tehdä jäsentyneesti ja loogisessa muodossa stigmaviestinnän teorian tarjoaman mallin avulla. Teoria on siis tarjonnut tekstien käsittelyyn mielestäni oivallisen tulkintakehikon, joskin olen täydentänyt sitä myös muiden teorioiden ja osin aineistolähtöisten luokitteluperusteiden avulla.

Tutkimustulokset osoittivat vaarallisuuden olevan maahanmuuttajia koskevan stigmaviestinnän läpäisevin sisältö. Stigmaviestinnän malliin liittyvä johtopäätös tästä on,

että viestien sisältöluokat eivät ole toisiaan poissulkevia, eli esimerkiksi merkitsemiseen ei sisälly pelkästään inhoa ja tunnistettavuutta vaan myös vaarallisuuteen liittyviä viestejä, ja ryhmän leimaaminen pitää sisällään myös stereotyyppisiä vaarakuvauksia. Osittain tämä luokkien sekoittuminen liittyy omaan tutkimusasetelmaani ja tapaani yhdistää stigmaviestinnän mallin sisältöihin muiden teorioiden luokitteluja, jotka eivät välttämättä ole toimineet tältä osin aukottomasti yhteen. Mutta tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaa, että stigmaviestinnän sisältöluokat eivät ole millään muotoa tasavahvoja, ja pohdin itse, tulisiko vaarallisuuden korostuneisuus huomioida stigmaviestinnän teoreettisessa mallissa paremmin. Nythän vaarallisuus on stigmatisoivien viestisisältöjen joukossa ikään kuin tasavertaisena merkitsemisen, leimaamisen ja syyllisyyden implikoimisen kanssa, vaikka Smith (2012; 2014) on itsekin havainnut juuri vaarallisuuden ennustavan parhaiten stigman syntyä.

Kuten olen todennut aiemmin, stigmaviestinnän mallissa ei huomioida stigmatisoijien ja stigman kohteena olevien ihmisten välistä viestintää, vaan vuorovaikutus tapahtuu stigmatisoijien oman sisäryhmän kesken. Stigmatisoiduilla ei siis nähdä olevan minkäänlaista osuutta siihen viestintään, jossa heitä koskevaa stigmaa tuotetaan. Tutkimukseni perusteella stigmatisoijat todella vaikuttavat rakentavan viestintäänsä näin, ja vieläpä rajoittavat stigmatisoitujen vaikutusmahdollisuuksia interpersonallisessa viestinnässä partikularisoinnin keinoin. Tästä huolimatta mallia voi kritisoida siitä, että se saattaa osaltaan luoda tai vahvistaa kuvaa stigmatisoiduista passiivisina uhreina ja vastaanottajina. Millaisena teoria näkee stigmatisoitujen omat mahdollisuudet vaikuttaa tähän viestintäprosessiin ja omaan stigmaansa yleensä? Meisenbach (2010) on esittänyt oman näkemyksensä stigman hallinnan prosessista eli keinoista, joita stigmatisoidut voisivat käyttää joko hyväksyäkseen tai torjuakseen stigman. Smith (2012) huomioi tämän näkökulman myöhemmässä artikkelissaan, mutta ei silti ole muuttanut mallinsa peruslähtökohtia. Tähän liittyen *tärkeä kysymys on, onko stigmaviestintä prosessina lainomainen siten että se etenee vääjäämättä ja vailla vaihtoehtoja*. Jos malli sitoutuu tällaiseen lähestymistapaan, niin onko stigma ilmiönä silloin yksinkertaisesti hyväksyttävä? Voivatko esimerkiksi stigmaviestinnän vastaanottajat torjua viestin ja nousta vastustamaan tätä prosessia?

Nämä ongelmat ja kysymykset liittyvät tulkintani mukaan stigmaviestinnän mallin lineaariseen luonteeseen. Mallin kuvaamassa viestinnässä tiettyjä asioita tapahtuu viestin

lähettäjän päässä ja tiettyjä asioita vastaanottajan päässä, eikä malli juurikaan huomioi viestinnän transaktionaalista ja prosessimaista luonnetta. Teoreettiset viestinnän mallit ovat toki aina yksinkertaistuksia, jotka eivät voi tavoittaa kaikkia viestinnän ulottuvuuksia. Silti on perusteltua kysyä, onko stigmaviestinnän teoria pohjimmiltaan viestinnän siirtomallia mukaileva teoria, ja onko stigmaviestintä Smithin (2007a; 2012; 2014) mukaan viestinnän siirtomallin mukaista viestintää (vrt. Nicotera, 2009; Steinfatt, 2009). Etenkin Smithin (2012; 2014) uudemmissa artikkeleissa, joissa hän itse soveltaa teoriaansa käytäntöön, lähestymistapa on varsin mekaaninen ja mielestäni lähes behavioristinen. Tämä ilmenee etenkin stigmaviestinnän prosessia havainnollistavasta kuviosta, jossa stigma näyttäisi ilmiönä siirtyvän lähes sellaisenaan viestin muotoilijalta sen vastaanottajalle. Toki lähes vastaava kuvio on esitetty jo alkuperäisessä teoriaehdotelmaa luonnostelleessa artikkelissa (kuvio 2 tässä artikkelissa; Smith 2007a), mutta pienet muutokset ovat mielestäni vieneet myöhempien artikkelien kuviota entistä enemmän kohti lineaarista viestinnän siirtomallia, jossa sisältöä siirretään yksisuuntaisesti lähettäjältä vastaanottajalle. Lisäksi teoria näyttäytyy ainakin havaintokuvan perusteella vieläpä melko kömpelönä jopa siirtomalliksi, sillä kuviosta puuttuu kokonaan vuorovaikutteisuus. Toisin sanoen vuorovaikutusprosessin etenemistä kuvaavat nuolet ovat yksisuuntaisia. Myös teorian sosiofunktionaaliset lähtökohdat huomioon ottaen tämä tuntuu varsin erikoiselta, sillä stigmaviestinnän taustallahan on Smithin mukaan voimakas tarve synnyttää tietynlaista reagointia ja käyttäytymistä oman ryhmän jäsenissä. Tällöin stigmaviestinnän prosessin voisi olettaa olevan hyvin interaktiivinen, eli mitä vähemmän haluttuja reaktioita viesti saa aikaan, sen voimakkaammin viestijä hyödyntää niitä keinoja, joita hänellä on käytössään. Jos viesti ei siis saa aikaan esimerkiksi riittävää suuttumusta tai inhoa, viestijä todennäköisesti ”lisää kierroksia” ja korostaa viestinnässään stigmatisoitujen inhottavuutta, haitallisuutta ja erilaisuutta. Teoria on siis varsin lähettäjäkeskeinen jopa siirtomalliksi.

Toinen ongelma on luonnollisesti se, että stigmaviestinnän sisältöjen nähdään teorian mukaan siirtyvän lähes sellaisinaan vastaanottajalle tai vaikuttavan suoraan tämän asenteisiin, toimintaan ja omaan viestintään. Smith (2012; 2014) vaikuttaa tosiaan esittävän, että suhde stigmaviestinnän suhde viestinnän osallistujien asenteisiin, tunteisiin ja toiminta-alttiuteen olisi kausaalinen. Tätä selittää osaltaan teorian evoluutioon perustuva, sosiofunktionaalinen lähestymistapa stigmaan. Kun apinoidenkin on havaittu stigmatisoivan sellaisia laumansa jäseniä, joiden he kokevat haittaavan lauman yhtenäisyyttä, tämän voi olettaa olevan ”luontaista” ihmisellekin ja toimivan ainakin

osittain ikään kuin automaattisena prosessina. Mutta teorian taustalla oleva lähestymistapa ei tietenkään osoita teoriasta johdettuja hypoteeseja oikeiksi. Kausaalisen suhteen olemassaolo on luonnollisesti erittäin vaikea todistaa, ja lähestymistapa herättää monia kysymyksiä, joihin on tutkimuksella varsin vaikea vastata. Mikä esimerkiksi on riittävä stigmatisoivan viestinnän määrä, joka ikään kuin riittää synnyttämään stigma-asenteen, tai kuinka kauan tällaiselle viestinnälle on altistuttava? Entä mikä on niin sanotun viestinnän vastaanottajan rooli, eli millaisia vaikutusmahdollisuuksia hänellä on tässä viestinnässä? Entä mitä mahdollisuuksia stigmatisoiduilla on puuttua heitä koskevaan viestintään?

Itse näen stigmaviestinnän teorian erinomaisena viestinnän *tulkinnan välineenä*. En siis pidä niinkään tärkeänä sitä, että teorian avulla pystyttäisiin aukottomasti osoittamaan tiettyntyyppisen viestinnän tuottavan stigmaa kaikissa tai tarkoin määrätyissä olosuhteissa. Uskon, että stigmatisoivaan viestintään liittyy niin monia muuttujia (stigmatisoijiin, neutraaleihin ulkopuolisiin, stigmatisoituihin, vuorovaikutuksen sisältöön ja sen määrään, vuorovaikutustilanteisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin olosuhteisiin jne. liittyviä), että lienee mahdotonta kehittää teoriaa, joka voisi aidosti ennustaa, millainen viestintä varmasti tuottaisi stigmaa ja millä ehdoilla. Sen sijaan stigmaviestinnän teoria on tarjonnut ainakin omaan työhöni toimivan teoreettisen viitekehyksen, jonka avulla on ollut mahdollista arvioida viestinnän sisältöjä laadullisesti ja myös moraalisesti. Tällöin oleellisempaa on mielestäni se, millaisia ilmenemismuotoja stigmaviestinnällä on ja millaisiin päämääriin sen nähdään pyrkivän kuin se, millaisia absoluuttisia vaikutuksia sillä on. Myös Anderson ja Bresnahan (2012) hyödynsivät stigmaviestinnän teoriaa samantapaisesti analysoidessaan ihmisten vapaamuotoisia kuvauksia erimuotoisista ja -kokoisista kehoista. Arvokkain osa stigmaviestinnän teoriaa onkin mielestäni viestinnän sisällöllisten valintojen määritelmä, jonka avulla on mahdollista tarkastella viestintää varsin yksityiskohtaisellakin tasolla.

8.3 Tutkimuksen arviointia ja aiheita jatkotutkimukselle

Laadullisen tutkimuksen arviointiin on olemassa monia erilaisia kriteerejä, ja itse asiassa etenkin luotettavuuden arviointi on herättänyt varsin ristiriitaisia näkemyksiä tutkijoissa (mm. Tuomi & Sarajärvi, 2002, 131). Esimerkiksi ”perinteisten” reliaaabeliuden ja validiteetin kaltaisten käsitteiden avulla päästään monien mielestä huonosti käsiksi

laadullisen tutkimuksen arvioinnin kannalta keskeisiin seikkoihin (mm. Hirsjärvi ym., 2005, 217). Laadullisenkin tutkimuksen arviointi pelkistyy kuitenkin ensisijaisesti kysymyksiin tutkimusprosessin ja tutkijan luotettavuudesta (Eskola & Suoranta, 1998, 211). Pyrin seuraavaksi nostamaan esiin sellaisia luotettavuuteen liittyviä seikkoja, jotka ovat mielestäni olennaisia juuri tämän tutkimuksen arvioinnin kannalta. Ensisijaisesti nojaan Mäkelän (1990) esittämiin kvalitatiivisen analyysin arviointikriteereihin.

Yksi kriteeri laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa on se, kuinka hyvin analyysi on lukijan arvioitavissa (Mäkelä, 1990, 53–55). Luotettavassa tutkimuksessa lukijalle tarjotaan mahdollisimman hyvät edellytykset seurata tutkijan päättelyä. Minun tulkintani maahanmuuttoa arvostelevien poliitikkojen teksteistä eivät luonnollisestikaan ole ainoita oikeita, ja olen pyrkinyt tarjoamaan tutkimusraportin lukijalle tarpeeksi aineksia omien tulkintaperusteideni arviointiin. Eräs tavoista, jolla itse olen pyrkinyt tähän, on melko runsas suorien aineistolainauksen käyttö. Aineistokatkelman liittäminen tulkinnan yhteyteen onkin yksi keino havainnollistaa ja nimenomaistaa käytettyjä tulkinnan sääntöjä ja tapoja (mts. 58; Eskola & Suoranta, 1998, 216–217; Hirsjärvi ym., 2005, 218). Näin olen pyrkinyt tarjoamaan lukijalle mahdollisuuden joko hyväksyä tai riitauttaa aineistosta tekemäni tulkinnat. Tätä vahvistaa myös tutkimani aineiston julkisuus: kaikki blogitekstit ovat olleet tämän työn valmistumiseen asti saatavilla verkossa, ja olen liittänyt kaikkien lainaamieni lähteiden yhteyteen viitteen alkuperäiseen tekstiin kokonaisuudessaan.

Sitaattien käyttäminen havaintojen perusteluna voi kuitenkin olla myös ongelmallista. Tässä on vaarana etenkin se, että irrottamalla tiettyjä lauseita alkuperäisestä asiayhteydestään muutetaan tekstin merkitystä tai kadotetaan tekstin varsinainen sanoma tai tarkoitus. Esimerkiksi Jussi Halla-aho itse on kritisoinut sitä, että hänen kirjoituksiaan siteerataan tarkoitushakuisesti. Itse olen pyrkinyt välttämään asian vääristelyä sitaatteja rajatessani, eli olen esittänyt tekstiä lainatessani myös siihen liittyvää asiayhteyttä. Olen lukenut kirjoitukset huolellisesti kokonaisuudessaan ja pyrkinyt ymmärtämään, mitä kirjoittajat niissä sanovat. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tällaisissa kirjoituksissa myös yksittäisille virkkeille ja ilmaisuille on annettava painoarvoa sellaisenaan. Kirjoittaja itse saattaa haluta muiden ottavan vastaan hänen viestinsä kokonaisena, mutta myös sen yksittäisiä väittämiä on voitava tarkastella, jotta tekstin merkityksiin ja strategioihin päästäisiin käsiksi muillakin kuin kirjoittajan omilla kriteereillä. tai vähemmän laadukkaita vaikka koko tekstin laajuudessa laatu ja logiikka voi olla hyvinkin suuri, mutta. Jos näin ei

voitaisi toimia, etenkin kriittinen analyysi olisi mahdotonta. Tekstissä esiintyvät yksittäiset ilmaukset voivat esimerkiksi olla muuta tekstiä selvästi provosoivampia, mutta tämä ei tarkoita, että vähemmän maltillisemmat tekstiosiot tekisivät näistä ilmauksista vähemmän merkityksellisiä. Kuten Juhila ja Suoninen (1999) korostavat, olennaiset sisällöt ja viestit rakennetaan teksteissä usein yksittäisten sanavalintojen ja epäsuorasti ilmaistujen vihjeiden varaan. Heidän mukaansa ”vähäpätöisiltä näyttävät kielenkäytön yksityiskohdat voivat olla aineistojen analyysissa merkittäviä johtolankoja” (mts. 239).

Mäkelän (1990, 48–53) mukaan laadullista analyysia voidaan arvioida myös pohtimalla käytettyä aineistoa eli esimerkiksi sen riittävyttä. Usein laadullisessa tutkimuksessa puhutaan saturaatiosta tai kylläntymisestä merkkinä siitä, että aineiston määrän lisääminen ei vaikuta lisäävän uutta tietoa aiheesta (mts. 52; Eskola & Suoranta, 1998, 62–63). Kuten luvussa 6.3 kuvasin, kylläntyminen oli osittainen peruste jo tutkimusaineiston valinnassa. Etenkin sisällönanalyysissa osalta koin saavuttaneeni saturaatiopisteen sen jälkeen kun olin muokannut analyysirunkoni sen lopulliseen muotoon. Saturaation saavuttaakseen onkin ensin tiedettävä, mitä aineistosta hakee (Eskola & Suoranta, 1998, 63). Käytännössä kylläntyminen näkyi siten, että aineisto alkoi suurelta osin toistaa itseään, eli käytännössä esimerkiksi analyysirungon koodiluokkiin kertyi paljon analyysiyksiköitä. Toisaalta lisäsin aineistoon kaksi tekstiä (Halla-aho, 2009c; 2014), kun havaitsin, että oli tarpeen syventää analyysiani tarkastelemalla yksityiskohtaisemmin ”maahanmuuttokriitikoiden” kuvauksia interpersonaalista viestinnästä stigmatisoituihin ryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa. Tältä osin alkuperäistä otantaani voi siis kritisoida riittämättömäksi.

Aineiston analyysin pitäisi olla myös riittävän kattavaa, eli tulkintojen ei tulisi perustua satunnaisiin poimintoihin (Mäkelä, 1990, 52–53). Tämä kriteeri täyttyy mielestäni varsin hyvin sisällönanalyysin osalta, ja minulla oli käytännössä vaikeuksia valita aineisto-otteita tutkimusraporttiin, sillä tulkintaani havainnollistavia analyysiyksiköjä olisi ollut usein tarjolla runsain mitoin. Mikäli olen perustanut tulkintani yksittäisempiin esimerkkeihin, olen pyrkinyt tuomaan tämän avoimesti esiin (kuten em. interpersonaalisiin kohtaamisiin liittyvät tulkinnat ja lisätekstit aineistossa). Retorisen diskurssianalyysin keinoja hyödyntävää osaa analyysistani voi kuitenkin kritisoida aiheellisesti siitä, ettei se täytä kattavuuden kriteeriä. Aineiston laajuudesta ja sisällönanalyysin vaativuudesta johtuen tutkimuksessa ei yksinkertaisesti ollut riittävästi aikaa ja tilaa systemaattiselle retoriselle

analyysille, joten nämä tulkinnat jäivät valitettavan irrallisiksi ja usein yksittäisen tekstin tasolle. Näin ollen tutkimus jäi vaille selkeää koontia maahanmuuttovastaisen viestinnän retorisisista keinoista. Toisaalta kyse oli nimenomaan täydentävästä analyysistä, ja pro gradu -tasoisessa työssä molempien analyysitapojen yhtä suuri kattavuus ei olisi ollut käytännön syistä mahdollista.

Kvalitatiivista analyysia arvioitaessa tulisi Mäkelän (1990, 47–48) mukaan pohtia myös aineiston yhteiskunnallista tai kulttuurista merkittävyyttä ja edustavuutta. Aineiston pitäisi siis olla analysoinnin arvoinen. Tässä tutkielmassa käytin valmista, aidosti olemassa olevaa aineistoa, jolla on aikaisempien tutkimusten mukaan ollut merkittävä vaikutus suomalaiseen politiikkaan ja julkiseen keskusteluun. Näitä tekstejä on analysoitu jo aiemmin (mm. Sakki & Pettersson, 2015; Puuronen, 2011), mutta tietääkseni ei puheviestinnässä eikä stigmaviestinnän näkökulmasta.

Aiheita jatkotutkimukseen

Kuten laadullisessa tutkimuksessa usein, tässäkin tutkimuksessa on varottava liian pitkälle menevien johtopäätösten tekemistä. Esimerkiksi en tarkastellut työssäni koko stigmaviestinnän prosessia, vaan keskityin ainoastaan viestisisältöihin ja niiden ilmenemismuotoihin tutkimukseni aineistossa. Niinpä esimerkiksi kysymys, synnyttääkö tutkimani viestintä stigmaa, eli saako se todella aikaan vaikkapa maahanmuuttajiin liittyviä stereotyyppisiä asenteita tai motivaatiota syrjintään, on toisen tutkimuksen aihe. Perusteita jatkotutkimukselle olisi, sillä tarkastelemalla esimerkiksi maahanmuuttovastaisten kirjoittajien blogien lukijoita tai tutkimalla näiden lukijoiden kirjoittamia kommentteja voitaisiin täydentää kuvaa maahanmuuttajia koskevan stigmaviestinnän prosessista. Olisi erittäin kiinnostavaa selvittää blogien lukijoiden reaktioita teksteihin, kartoittaa heidän asenteitaan maahanmuuttajia kohtaan sekä selvittää, millä tavalla he muokkaavat stigmaviestinnän prosessia osaltaan esimerkiksi kommentoimalla, jakamalla tekstejä tai puhumalla niistä. Jatkotutkimuksessa voitaisiin myös tarkastella, eroavatko stigmaviestien sisällön hyväksyvät ja torjuvat ihmiset toisistaan jollakin ratkaisevalla tavalla (esim. inhoherkkyyden tai kyynisen maailmankatsomuksen osalta, kuten Smith, 2012; 2014 on arvioinut).

Tarkempi keskittyminen maahanmuuttovastaisten bloggaajien viestinnän tapoihin eli esimerkiksi retorisiin keinoihin olisi niin ikään perusteltua. Nyt tutkimuksen sisällönanalyysi oli niin laaja, että retoriselle diskurssianalyysille jäi vähemmän tilaa ja mahdollisuuksia. Monet tutkimusaineistolle esittämäni miten-kysymykset (esim. miten lukijoihin vedotaan, millaisia retorisia keinoja hyödynnetään) jäivät paikoin hyvin yksittäisiksi ja pinnallisiksikin, enkä pystynyt laatimaan niistä selkeää kokonaiskuvaa. Kokemukseni perusteella tämä oli kuitenkin varsin hedelmällinen analyysimenetelmä kyseisten tekstien tarkasteluun.

Stigmaviestintää tutkimusta voitaisiin tehdä tässä kontekstissa myös vertaillen maahanmuuttovastaisten ja maahanmuuttokysymyksissä maltillisempina pidettyjen poliitikkojen puheita toisiinsa. Lisäksi tai vaihtoehtoisesti voitaisiin vertailla myös maahanmuuttajia käsitteleviä tekstejä eri aikoina. Näin voitaisiin pyrkiä selvittämään sellaisten väittämien todenperäisyyttä, joiden mukaan ”maahanmuuttokriittisten” kirjoittajien puhetapa todella levinnyt myös maltillisimpien poliitikkojen retoriikkaan ja laajemminkin yleiseen keskusteluun. Myös kyseisten kirjoittajien omissa teksteissä tapahtunutta muutosta olisi mielenkiintoista kartoittaa: esimerkiksi eduskunnan puhemieheksi valittu Maria Lohela on oman tulkintani mukaan muuttanut kirjoitustyyliään voimakkaastikin tultuaan valituksi kansanedustajaksi. Stigmaviestinnän tutkimus samojen kirjoittajien teksteistä voitaisiin toteuttaa myös kvantitatiivisin keinoin, jolloin voitaisiin saada informaatiota muun muassa stigmaviestinnän suhteesta neutraalimpaan viestintään ”maahanmuuttokriitikoiden” teksteissä.

LÄHTEET

Tieteelliset lähteet ja julkaistut teokset:

Aden, S. (2009). Ikuisesti pakolaisina? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalialaisten näkökulmasta. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* (s. 25–32). Tampere: Vastapaino.

Ahmad, A. (2005). *Getting a job in Finland. The social networks of immigrants from the Indian subcontinent in the Helsinki metropolitan labour market* (Sosiologian laitoksen tutkimuksia, no. 247). Helsingin yliopisto.

- Ahola, E. (2002). Romaniturvapaikanhakijat tv-uutisten kohteina. Teoksessa P. Raittila (toim.), *Etnisyys ja rasismi journalismissa* (Mediakriittinen julkaisusarja 6) (s. 128–144). Tampere: Suomen journalistiliitto.
- Anderson, J., & Bresnahan, M. (2013). Communicating stigma about body size. *Health communication*, 28, 603–615.
- Askola, H. (2015). Taking the Bait: Lessons from a Hate Speech Prosecution. *Canadian Journal of Law & Society*, 30, 51–72.
- Bateson, G. (1972/2000). *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution and Epistemology*. The University of Chicago Press.
- Bhopal, R. & Donaldson, L. (1998). White, European, Western, Caucasian, or what? Inappropriate labeling in research on race, ethnicity, and health. *American Journal of Public Health*, 88, 1303–1307.
- Biernat, M. & Dovidio, J.F. (2000) Stigma and stereotypes. Teoksessa T. F. Heatherton, R. E. Kleck, M. R. Hebl & J. G. Hull (toim.) *The social psychology of stigma* (s. 88–125). New York: Guilford Press.
- Bonilla-Silva, E. (2003). *Racism without racists. Color-blind racism and the persistence of racial inequality in the United States* (3. painos). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Castaneda, A. E., Rask, S., Koponen, P., Mölsä, M., & Koskinen, S. (2012). *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa* (Raportti: 2012, 61). Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.
- Cottrell, C.A., & Neuberg, S.L. (2005). Different emotional reactions to different groups: A sociofunctional threat-based approach to “prejudice”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 770–789.
- Crocker, J. & Quinn, D.M. (2000). Social stigma and the self: meanings, situations and self-esteem. Teoksessa T. F. Heatherton, R. E. Kleck, M. R. Hebl & J. G. Hull (toim.) *The social psychology of stigma* (s. 153–183). New York: Guilford Press.
- Douglas, M. (2005). *Puhtaus ja vaara: ritualistisen rajanvedon analyysi* (suom. K. Blom & K. Hazard). Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- EU-MIDIS (2009). European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report. Haettu 6.3.2016 osoitteesta: fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-main-results-report
- Faulkner, J., Schaller, M., Park, J.H. & Duncan, L.A. (2004). Evolved Disease-Avoidance Mechanisms and Contemporary Xenophobic Attitudes. *Group Processes & Intergroup Relations*, 7, 333.

- Flick, U. (2002). *An introduction to qualitative research*. (2. painos). London: Sage.
- Forsander, A. (2013). Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta* (s. 220–244). Helsinki: Gaudeamus.
- Fullilove, M.T. (1998). Abandoning race as a variable in public health research. An idea whose time has come. *American journal of public health*, 88, 1297–1298
- Förbom, J. (2010). *Hallan vaara. Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista*. Helsinki: Like.
- Gaertner, S.L. & McLaughlin, J.P. (1983). Racial stereotypes. Associations and ascriptions of positive and negative characteristics. *Social Psychology Quarterly*, 46, 23–30.
- Goffman, E. (1963/1986). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster.
- Haavisto, I. (2012). *Ovi raottuu. Suomalaisten maahanmuuttoasenteet 2012*. Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta (EVA).
- Hakala, S. & Vesa, J. (2013). Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa S-M. Laaksonen, J. Matikainen & M. Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (s. 200–342). Tampere: Vastapaino.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2004). *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. (3.–5. painos). Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2005). Tutki ja kirjoita (11. painos). Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hogg, M.A., & Reid, S.A. (2006). Social identity, self-categorization, and the communication of group norms. *Communication theory*, 16, 7–30.
- Hoikkala, T. (1990). Teun A. van Dijkin diskurssianalyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.), *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta* (s. 142–161). Helsinki: Gaudeamus.
- Holmberg, J. (2004). *Etusivun politiikkaa. Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehtiutisissa 1987–2003*. Jyväskylän yliopisto.
- Horsti, K. & Nikunen, K. (2013) Ethics of Hospitality in Changing Journalism: The Response to the Rise of the Anti-Immigrant Movement in Finnish Media Publicity. *European Journal of Cultural Studies*, 16, 489–504.
- Huttunen, L. (2004). Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.), *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista* (s. 134–154). Helsinki: Gaudeamus.

- Huttunen, L., Löytty, O. & Rastas, A. (2005). Suomalainen monikulttuurisuus. Teoksessa A. Rastas, L. Huttunen & O. Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* (s. 16–40). Tampere: Vastapaino.
- Jaakkola, M. (2005). *Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003*. (Työpoliittinen tutkimus 286). Helsinki: Työministeriö.
- Jaakkola, M. (2009). *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007*. (Tutkimuksia 2009:1). Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., & Vesala, T. (2002). *Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., & Perhoniemi, R. (2006). Perceived discrimination and well-being. A victim study of different immigrant groups. *Journal of community & applied social psychology*, 16, 267–284.
- Jokinen, A. (1999). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen, *Diskurssianalyysi liikkeessä* (s. 126–159). Tampere: Vastapaino.
- Jokinen A., Huttunen L. & Kulmala A. (2004). Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa A. Jokinen & L. Huttunen & A. Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurista marginaaleista* (s. 9–19). Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, A., & Juhila, K. (1999). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä* (s. 54–97). Tampere: Vastapaino.
- Jones, E.E., Farina, A., Hastorf, A.H., Markus H., Miller, D.T. & Scott, R.A. (1984). *Social stigma: the psychology of marked relationships*. New York: Freeman.
- Juhila, K. (1999). Tutkijan positiot. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä* (s. 201–232). Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. (2004). Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.), *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista* (s. 20–32). Helsinki: Gaudeamus.
- Juhila, K., & Suoninen, E. (1999). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 233–252.
- Kanniainen, A. (2010). *Kansanedustajien mielipiteitä maahanmuutosta uhkana ja mahdollisuutena*. (Siirtolaisuustutkimuksia A 35.) Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

- Keskinen, S. (2009). Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas, & S. Tuori (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* (s. 33–45). Tampere: Vastapaino.
- Keskinen, S. (2012). Sananvapauden vaatimuksia ja rodullistavaa puhetta. Tanskalaisen ja suomalaisen maahanmuuttokeskustelun risteyskohtia. *Oikeus*, 2, 287–294.
- Keskinen, S., Rastas, A. & Tuori, S. (2009). Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* (s. 7–21). Tampere: Vastapaino.
- Korkeila, J., Joutsenniemi, K., Sailas, E. & Oksanen, J. (toim.) (2011). *Irti häpeäileimasta*. Helsinki: Duodecim.
- Kuisma, M. (2013). “Good” and “Bad” Immigrants: The Economic Nationalism of the True Finns’ Immigration Discourse. Teoksessa U. Korkut, G. Bucken-Knapp, A. McGarry, J. Hinnfors & H. Drake (toim.), *The Discourses and Politics of Migration in Europe* (s. 93–108). New York: Palgrave Macmillan.
- Kunda, Z., & Oleson, K.C. (1995). Maintaining stereotypes in the face of disconfirmation: constructing grounds for subtyping deviants. *Journal of personality and social psychology*, 68, 565.
- Larja, L., Warius, J., Sundbäck, L., Liebkind, K., Kandolin, I. & Jasinskaja-Lahti, I. (2012). *Discrimination in the Finnish Labor Market: An Overview and a Field Experiment on Recruitment*. (Publications of the Ministry of Employment and the Economy. Employment and Entrepreneurship. 16/2012.) Helsinki: Edita.
- Lentin, A. & Titley, G. (2011). *The Crises of Multiculturalism. Racism in a Neoliberal Age*. London & New York: Zed Books.
- Lehti, M., Salmi, V., Aaltonen, M., Danielsson, P., Hinkkanen, V., Niemi, H., Sirén, R. & Suonpää, K. (2014). *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä*. (Tutkimuksia 265). Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Lepola, O. (2000). *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Liebkind, K. (1994). Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa K. Liebkind (toim.), *Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa* (s. 21–49). Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. & Reuter, A. (2004). *Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Link, B.G., & Phelan, J.C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual review of Sociology*, 27, 363–385.

- Looy, H. (2004). Embodied and embedded morality. Divinity, identity and disgust. *Zygon*, 39, 219–235.
- Maasilta, M. (2012a). Johdanto. Teoksessa M. Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* (s. 7–22). Tampere University Press.
- Maasilta, M. (2012b). Ehdokkaiden maahanmuuttopolitiikkaan liittyvä kampanjointi blogipalveluissa. Teoksessa M. Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* (s. 87–115). Tampere University Press.
- Maasilta, M. (2012c). Epilogi. Teoksessa M. Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* (s. 159–162). Tampere University Press.
- Maasilta, M. (2012d). Perinteinen ja sosiaalinen media ruokkivat toisiaan. Teoksessa M. Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* (s. 23–51). Tampere: Tampere University Press.
- Maasilta, M., Rahkonen, J. & Raittila, P. (2008). *Islam suomalaisissa joukkoviestimissä*. (Tiedotusopin laitos, julkaisuja A 103). Tampereen yliopisto.
- Macrae, C.N., Milne, A.B. & Bodenhausen, G.V. (1994). Stereotypes as energy-saving devices. A peek inside the cognitive toolbox. *Journal of Personality & Social Psychology*, 66, 37–47.
- Major, M. & Eccleston, C.P. (2005). Stigma and Social Exclusion. Teoksessa D. Abrams, M.A. Hogg & J.M. Marques (toim.), *Social psychology of inclusion and exclusion* (s. 63–87). New York: Psychology Press.
- Meisenbach, R.J. (2010). Stigma Management Communication. A Theory and Agenda for Applied Research on How Individuals Manage Moments of Stigmatized Identity. *Journal of Applied Communications Research*, 38, 268–292.
- Miles, R. (1993). *Racism after 'race relations'*. London: Routledge.
- Morone, J.A. (1997). Enemies of the people: the moral dimension to public health. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 22, 993–1020.
- Mullen, B., Salas, E., & Driskell, J.E. (1989). Salience, motivation, and artifact as contributions to the relation between participation rate and leadership. *Journal of Experimental Social Psychology*, 25, 545–559.
- Mähönen, T.A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.), *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta* (s. 247–261). Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkelä, K. (1990). Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta* (s. 42–61). Helsinki: Gaudeamus.

- Mäkinen, K. (2013). Rajoja ja säröjä: talous maahanmuuttovastaisessa keskustelussa. *Poliittinen talous, I*. Verkkojulkaisu. Haettu 16.5.2015 osoitteesta: <http://www.poliittinentalous.fi/ojs/index.php/poltal/article/view/2>
- Neuberg, S.L., Smith, D.M., & Asher, T. (2000). Why people stigmatize: Toward a biocultural framework. Teoksessa T.F. Heatherton, R.E. Kleck, M.R. Hebl, & J.G. Hull (toim.), *The social psychology of stigma* (s. 31–61). New York: Guilford Press.
- Nicotera, A. (2009). Constitutive view of communication. Teoksessa S.W. Littlejohn & K.A. Foss (toim.), *Encyclopedia of communication theory* (2. painos, s. 176–179). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nikunen, K. (2010). Rakastamisen vaikeudesta: Internet, maahanmuuttokeskustelu ja tunteet. *Media ja Viestintä*, 33, 7–26.
- Oksanen, A., & Salonen, M. (2011). *Toiminnallisia loukkuja. Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Park, J.H., Faulkner, J., & Schaller, M. (2003). Evolved disease-avoidance processes and contemporary anti-social behavior: Prejudicial attitudes and avoidance of people with physical disabilities. *Journal of Nonverbal Behavior*, 27, 65–87.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. (3. painos). Thousand Oaks: Sage.
- Pekonen, K. (1998). *Politiikka urbaanissa betonilähiössä*. (Yhteiskuntatieteiden, valtiopin ja filosofian julkaisuja 20.) Jyväskylän yliopisto.
- Perea, J.F. (1997). The Black/White Binary Paradigm of race: The 'normal science' of American racial thought. *California Law Review*, 85, 1213–1258
- Phelan, J.C., Link, B.G., & Dovidio, J.F. (2008). Stigma and prejudice. One animal or two? *Social science & medicine*, 67, 358–367.
- Pitkänen, P. & Kouki, S. (1999). *Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä*. Helsinki: Edita.
- Pohjanpää, K., Paananen, S. & Nieminen, M. (2003). *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002*. (Elinolot 2003:1). Helsinki: Tilastokeskus.
- Puuronen, V. (2011). *Rasistinen Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pynnönen, A. (2013). Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. (Kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379). Jyväskylän yliopisto.
- Pyrhönen, N. (2015). *The true colors of Finnish welfare nationalism. Consolidation of neo-populist advocacy as a resonant collective identity through mobilization of exclusionary*

- narratives of blue-and-white solidarity* (SSKH skrifter 38). Helsingfors: Svenska social- och kommunalhögskolan.
- Pyykkönen, M. (2011). ”Luonnollinen suomalaisuus” ja etnosentrismi kahdeksan suurimman puolueen eduskuntavaali-ohjelmissa 2011. *Politiikka*, 53, 147–152.
- Pälli, P. (2003). *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere University Press.
- Pöyhtäri, Haara & Raittila (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere University Press.
- Raittila, P. (2002). Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000. Teoksessa P. Raittila (toim.), *Etnisyys ja rasismi journalismissa* (Mediakriittinen julkaisusarja 6) (s. 31–108). Tampere: Suomen journalistiliitto.
- Raittila, P. (2004). *Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä*. Tampereen yliopisto.
- Raittila, P. (2009). Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista? Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* (s. 67–75). Tampere: Vastapaino.
- Rastas, A. (2004). Miksi rasismien kokemuksista on niin vaikea puhua? Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.), *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista* (s. 33–55). Helsinki: Gaudeamus.
- Rastas, A. (2005). Rasismi. Teoksessa A. Rastas, L. Huttunen & O. Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* (s. 69–116). Tampere: Vastapaino.
- Rastas, A. (2007). *Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. (Julkaisuja / Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura ; 78.) Tampere University Press.
- Rastas, A. (2008). Antirasistinen tutkimusagenda: etiikkaa vai politiikkaa? *Sosiologia*, 45, 149–153.
- Rastas, A. (2009). Rasismien kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.), *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* (s. 47–64). Tampere: Vastapaino.
- Rooth, D-O. (2002). Adopted Children in the Labour Market – Discrimination or Unobserved Characteristics? *International Migration*, 40, 71–98.
- Ruohio, H. (2009). *Kansainvälisesti adoptoituna Suomessa. Ulkomailta adoptoitujen nuorten kokemuksia suomalaisuudesta ja erilaisuudesta*. (Katsauksia / Väestöntutkimuslaitos. E). Helsinki: Väestöliitto.

- Sakki, I., & Pettersson, K. (2015). Discursive Constructions of Otherness in Populist Radical Right Political Blogs. *European Journal of Social Psychology*, doi: 10.1002/ejsp.2142.
- Salonen, A. & Villa, S. (2005). *Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005*. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Los Angeles: Sage.
- Simpson, J.L. (2008). The Color-Blind Double Bind: Whiteness and the (Im)Possibility of Dialogue. *Communication Theory*, 18, 139–159.
- Smith, R.A. (2007a). Language of the lost. An explication of stigma communication. *Communication Theory*, 17, 462–485.
- Smith, R.A. (2007b). Media depictions of health topics: Challenge and stigma formats. *Journal of Health Communication: International Perspectives*, 12, 233–249.
- Smith, R.A. (2009). Stigma communication. Teoksessa S. Littlejohn, & K. Foss (toim.), *Encyclopedia of communication theory*. (s. 932–935). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Smith, R.A. (2012). An experimental test of stigma communication content with a hypothetical infectious disease alert. *Communication Monographs*, 79, 522–538.
- Smith, R.A. (2014). Testing the model of stigma communication with a factorial experiment in an interpersonal context. *Communication Studies*, 65, 154–173.
- Smith, R.A. & Hughes, D. (2014) Infectious Disease Stigmas: Maladaptive in Modern Society, *Communication Studies*, 65, 132–138.
- Souto, A-M. (2006). Arkipäivän rasismi ja osallistuva nuorisotutkimus monikulttuurisen koulun arjessa. Teoksessa T-A. Wilska & J. Lähteenmaa (toim.) *Kultainen nuoruus. Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen* (s. 28–38). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Souto, A-M. (2011). *Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Stangor, C. & Crandall C. S. (2000). Threat and the social construction of stigma. Teoksessa T. F. Heatherton, R. E. Kleck, M. R. Hebl & J. G. Hull (toim.), *The social psychology of stigma* (s. 62–87). New York: Guilford Press.
- Steinfatt, T. (2009). Process of communication. Teoksessa S.W. Littlejohn & K.A. Foss (toim.), *Encyclopedia of communication theory* (2. painos, s. 803–804). Thousand Oaks, CA: Sage.
- SunWolf & Leets, L. (2003). Communication paralysis during peer group exclusion. Social dynamics that prevent children and adolescents from expressing disagreement. *Journal of Language and Social Psychology*, 22, 355–384.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5. painos). Jyväskylä: Gummerus.
- van Dijk, T.A. (1991). *Racism and the press. Critical studies in racism and migration*. London: Routledge.
- van Dijk, T.A. (1992). Discourse and the denial of racism. *Discourse & Society*, 3, 87–118.
- van Dijk, T.A. (2001). 18. Critical discourse analysis. Teoksessa D. Schiffrin, D. Tannen, & H. Hamilton (toim.), *The handbook of discourse analysis* (s. 352–371). Oxford: Blackwell.
- Wilson, C., Nairn, R., Coverdale, J., & Panapa, A. (1999). Constructing mental illness as dangerous: A pilot study. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 33, 240–247.
- Young, I.M. (2000). Difference as a resource for democratic communication. Teoksessa A. Anton, M. Fisk, & N. Holmstrom (toim.), *Not for sale: In defense of public goods, an anthology* (s 383–406). Boulder, CO: Westview Press.

Media-aineisto ja julkaisemattomat lähteet:

- Eduskunta (2015a). Kansanedustajat. Haettu 26.10.2015 osoitteesta: <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/default.aspx>
- Eduskunta (2015b). Puhemies ja varapuhemiehet. Haettu 26.10.2015 osoitteesta: <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/puhemies/Sivut/default.aspx>
- Halla-aho, J. (2015). Vaalivinkkejä lukijoille. Blogikirjoitus julkaistu 24.2.2015. Haettu 26.10.2015 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/vaalivinkkeja_lukijoille.html
- Helsingin Sanomat (2008). "Suomen Obamaa" joudutaan vielä odottamaan. Julkaistu 12.11.2008. Haettu 18.6.2011 osoitteesta: <http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Suomen+Obamaa+joudutaan+viel%C3%A4+odottamaan/1135241045206>
- Helsingin Sanomat (2011). Halla-aho: Maahanmuuttokriittisyys toi ääniä. Julkaistu 17.4.2011. Haettu 6.5.2011 osoitteesta: <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Halla-aho+Maahanmuuttokriittisyys+toi+%C3%A4%C3%A4ni%C3%A4/1135265471226>
- Helsingin Sanomat (2012). Hirvisaaren tuomio kiihottamisesta kansanryhmää vastaan jää voimaan. Julkaistu 18.6.2012. Haettu 23.10.2015 osoitteesta: <http://www.hs.fi/politiikka/a1305575159724>
- Hommaforum (2016). Tilastot. Haettu 5.3.2016 osoitteesta: <http://hommaforum.org/index.php?action=stats>

- Kauhanen, A-L. & Timonen, J. (2015). Immonen pyytää väliaikaista eroa perussuomalaisen eduskuntaryhmästä. Julkaistu 26.8.2015. Haettu 23.10.2015 osoitteesta: <http://www.hs.fi/politiikka/a1440553575377>
- Kielitoimisto (2015). MOT Kielitoimiston sanakirja. Nuiva. Haettu 20.11.2015 osoitteesta: https://flamma.helsinki.fi/portal/home/fh?clipperUrl=https%3A%2F%2Fmot.kielikone.fi%2Fmot%2Fhelo%2Fnetmot.exe&_nfpb=true&_windowLabel=T250004201339483624526&UI=file&Opt=8&dic=9&SearchWord=nuiva&Search=+Etsi+
- Kovanen, T. (2016). Petäjäveden isku ensimmäinen Keski-Suomessa – Vastaanottokeskuksiin useita iskuja. Julkaistu 4.2.2016. Haettu 10.2.2016 osoitteesta: <http://www.ksml.fi/uutiset/kotimaa/vastaanottokeskuksiin-tehty-suomessa-useita-iskuja/2228427>
- Maahanmuuttovirasto (2016). Maahanmuuttoviraston vuosikertomukset. Haettu 10.2.2016 osoitteesta: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/julkaisut
- MTV3 (2005). 17 kuollut kerrostalopalossa Pariisissa. Julkaistu 26.8.2005. Haettu 24.5.2011 osoitteesta: <http://www.mtv3.fi/uutiset/ulkomaat.shtml/2005/08/388149/17-kuollut-kerrostalopalossa-pariisissa>
- Pelkonen, L. (2015). Maria Lohela vertasi muslimeja ”Mörköön” – näin hän kommentoi nyt. Julkaistu 29.5.2015. Haettu 23.10.2015 osoitteesta: <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/82414-maria-lohela-vertasi-muslimeja-morkoon-nain-han-kommentoi-nyt>
- Savela, S. (2016). Perheen ikkunassa kolahti – Yrittikö Petäjäveden iskun tekijä saada polttopullon asuntoon? Julkaistu 4.2.2016. Haettu 11.2.2016 osoitteesta: http://yle.fi/uutiset/perheen_ikkunassa_kolahti_yrittiko_petajaveden_iskun_tekija_saadapolttopullon_asuntoon/8647620
- Sisäministeriö (2016). Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä. Haettu 10.2.2016 osoitteesta: <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>
- Sundqvist, V. (2012). KKO kovensi Halla-ahon tuomiota. Julkaistu 8.6.2012. Haettu 22.10.2015 osoitteesta: http://yle.fi/uutiset/kko_kovensihalla-ahon_tuomiota/6171365
- Tilastokeskus (2015a). Ulkomaiden kansalaiset. Päivitetty 13.4.2015. Haettu 7.1.2016 osoitteesta: http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset
- Tilastokeskus (2015b). Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Päivitetty 7.4.2015. Haettu 14.1.2016 osoitteesta: http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#turvapaikanhakijat
- Tyysniemi, M. (2013). Puoluesihteri: Hirvisaaresta tuli valtavasti palautetta jäsenistöltä. Julkaistu 3.10.2013. Haettu 28.10.2015 osoitteesta: <http://www.hs.fi/politiikka/a1380764197239>
- Valtioneuvosto (2015). Pääministeri Juha Sipilän hallitus. Haettu 26.10.2015 osoitteesta: <http://valtioneuvosto.fi/sipilan-hallitus/ministerit>

Yle (2011). Kansanedustaja James Hirvisaarelle tuomio vihapuheista. Julkaistu 12.12.2011. Haettu 23.10.2015 osoitteesta:
http://yle.fi/uutiset/kansanedustaja_james_hirvisaarelle_tuomio_vihapuheista/5467575

Aineistolähteet:

Eerola, J. (2010a). Etninen erittely ei kuulu Suomalaiseen yhteiskuntaan. Blogikirjoitus julkaistu 3.12.2010. Haettu 13.2.2013 osoitteesta:
<http://juhoeerola.wordpress.com/2010/12/03/etninen-erittely-ei-kuulu-suomalaiseen-yhteiskuntaan/>

Eerola, J. (2010b). Pieni vinkki Hannu Eklundille. Blogikirjoitus julkaistu 15.7.2010. Haettu 13.2.2013 osoitteesta: <http://juhoeerola.wordpress.com/2010/07/15/pieni-vinkki-hannu-eklundille/>

Eerola, J. (2011a). Hommaforum tarjoaa parasta maahanmuuttokeskustelua. Blogikirjoitus julkaistu 7.8.2011. Haettu 13.2.2013 osoitteesta:
<http://juhoeerola.wordpress.com/2011/08/07/hommaforum-tarjoaa-parasta-maahanmuuttokeskustelua/>

Eerola, J. (2011b). Ruokajonossa oikea järjestys. Blogikirjoitus julkaistu 11.8.2011. Haettu 13.2.2013 osoitteesta: <http://juhoeerola.wordpress.com/2011/08/11/ruokajonossa-oikea-jarjestys/>

Eerola, J. (2011c). Monikulttuurisuus ei toimi. Blogikirjoitus julkaistu 11.2.2011. Haettu 13.2.2013 osoitteesta: <http://juhoeerola.wordpress.com/2011/02/11/monikulttuurisuus-ei-toimi/>

Eerola, J. (2013). Rasismikirjoitus. Blogikirjoitus julkaistu 14.1.2013. Haettu 13.2.2013 osoitteesta: <http://juhoeerola.wordpress.com/2013/01/14/rasismikirjoitus/>

Halla-aho, J. (2005a). Demografisista asioista ja muusta. Blogikirjoitus julkaistu 18.9.2005. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/demografisista_asioista_ja_muusta.html

Halla-aho, J. (2005b). Mietteitä kansainvaelluksesta. Blogikirjoitus julkaistu 20.4.2005. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/mietteita_kansainvaelluksesta.html

Halla-aho, J. (2005c). Pariisin palosta. Blogikirjoitus julkaistu 26.8.2005. Haettu 2.5.2013 http://www.halla-aho.com/scripta/pariisin_palosta.html

Halla-aho, J. (2005d). Uudesta yksittäistapauksesta. Blogikirjoitus julkaistu 2.10.2005. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/uudesta_yksittaistapauksesta.html

- Halla-aho, J. (2006a). Monikulttuuristista diskurssia Ranskassa. Blogikirjoitus julkaistu 4.3.2006. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/monikulttuuristista_diskurssia_ranskassa.html
- Halla-aho, J. (2006b). Pelko pois! Blogikirjoitus julkaistu 5.2.2006. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/pelko_pois.html
- Halla-aho, J. (2006c). Monikulttuurisuuden ongelmia. Blogikirjoitus julkaistu 7.9.2006. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/monikulttuurisuuden_ongelmia.html
- Halla-aho, J. (2006d). Maahanmuutto ja hyvinvointivaltio. Blogikirjoitus julkaistu 20.11.2006. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/maahanmuutto_ja_hyvinvointivaltio.html
- Halla-aho, J. (2006e). Monikulttuurisuus ja nainen. Blogikirjoitus julkaistu 20.12.2006. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/monikulttuurisuus_ja_nainen.html
- Halla-aho, J. (2006f). Gluttons for guilt. Blogikirjoitus julkaistu 3.12.2006. Haettu 7.2.2016 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/gluttons_for_guilt.html
- Halla-aho, J. (2007a). Lisäyksiä edelliseen. Blogikirjoitus julkaistu 9.5.2007. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/lisayksia_edelliseen.html
- Halla-aho, J. (2007b). Suomalainen erilliskehitys. Blogikirjoitus julkaistu 18.1.2007. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/suomalainen_erilliskehitys.html
- Halla-aho, J. (2008a). Maahanmuuttopolitiikan hahmottelua, osa 1: Käsitteet. Blogikirjoitus julkaistu 5.12.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/maahanmuuttopolitiikan_hahmottelua_osa1.html
- Halla-aho, J. (2008b). Miksi maahanmuuttaja asutetaan ongelmalähiöön? Blogikirjoitus julkaistu 21.9.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/miksi_maahanmuuttaja_asutetaan_ongelmalahioon.html
- Halla-aho, J. (2008c). Somaleista globaalisti. Blogikirjoitus julkaistu 1.2.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/somaleista_globaalisti.html
- Halla-aho, J. (2008d). Maahanmuutto koostuu ihmisistä. Blogikirjoitus julkaistu 23.5.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/maahanmuutto_koostuu_ihmisista.html
- Halla-aho, J. (2008e). Maahanmuuttopolitiikan hahmottelua, osa 2: Kontrolli. Blogikirjoitus julkaistu 8.12.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/maahanmuuttopolitiikan_hahmottelua_osa2.html
- Halla-aho, J. (2008f). Turkkilainen tupakoi. Blogikirjoitus julkaistu 7.1.2008. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/turkkilainen_tupakoi.html

- Halla-aho, J. (2008g). Minäkö muukalaisvastainen? Blogikirjoitus julkaistu 31.10.2008.
Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/minako_muukalaisvastainen.html
- Halla-aho, J. (2009a). Sananen sotalapsista ja evakoista. Blogikirjoitus julkaistu 18.12.2009. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/sananen_sotalapsista_ja_evakoista.html
- Halla-aho, J. (2009b). Tammikuista tajunnanvirtaa. Blogikirjoitus julkaistu 8.1.2009.
Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/tammikuista_tajunnanvirtaa.html
- Halla-aho, J. (2009c). Umayya Abu-Hanna ja kohtaamisongelma. Blogikirjoitus julkaistu 28.5.2009. Haettu 10.4.2015 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/umayya_abu_hanna_ja_kohtaamisongelma.html
- Halla-aho, J. (2009d). Vuokralaisen valinnasta. Blogikirjoitus julkaistu 19.2.2009. Haettu 10.4.2015 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/vuokralaisen_valinnasta.html
- Halla-aho, J. (2009e). Mielenterveysresursseista ja "ulkomaalaisvastaisuudesta".
Blogikirjoitus julkaistu 12.6.2009. Haettu 10.4.2015 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/mielenterveysresursseista_ja_ulkomaalaisvastaisuudesta.html
- Halla-aho, J. (2010a). Roman heitti schatzit silmille. Blogikirjoitus julkaistu 14.1.2010.
Haettu 2.5.2013 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/roman_heitti_schatzit_silmille.html
- Halla-aho, J. (2012a). Maahanmuuttajien työllistymisestä. Blogikirjoitus julkaistu 1.4.2012. Haettu 2.5.2013 osoitteesta: <http://www.halla-aho.com/scripta/tyollistymisesta.html>
- Halla-aho, J. (2014). Valiokuntakuulumisia ja muuta ajankohtaista. Blogikirjoitus julkaistu 6.11.2014. Haettu 10.4.2015 osoitteesta: http://www.halla-aho.com/scripta/valiokuntakuulumisia_ja_muuta_ajankohtaista.html
- Hirvisaari, J. (2008a). Uskonnollisuus politiikassa. Blogikirjoitus julkaistu 7.10.2008.
Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/8.htm>
- Hirvisaari, J. (2009a). Maahanmuuttokritiikki yhdistää ihmisiä yli puoluerajojen.
Blogikirjoitus julkaistu 21.4.2009 Haettu 23.9.2013 osoitteesta:
<http://jam.pp.fi/blogi/36.htm>
- Hirvisaari, J. (2009b). Maahanmuuton ongelmakohdat. Blogikirjoitus julkaistu 2.11.2009.
Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/51.htm>
- Hirvisaari, J. (2009c). Tykitystä täydeltä laidalta. Blogikirjoitus julkaistu 28.4.2009. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/39.htm>

- Hirvisaari, J. (2009d). Linja pitää. Blogikirjoitus julkaistu 29.11.2009. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/55.htm>
- Hirvisaari, J. (2009e). Vanhustenuhollon kriisi ja vasemmiston fantasia. Blogikirjoitus julkaistu 18.9.2009. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/47.htm>
- Hirvisaari, J. (2010a). Turvapaikkaturistien sosiaalityet - Sinä maksat! Blogikirjoitus julkaistu 21.9.2010. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/89.htm>
- Hirvisaari, J. (2010b). Islamilaisen maailman ilmiöitä - myös Suomeen? Blogikirjoitus julkaistu 20.5.2010. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/77.htm>
- Hirvisaari, J. (2010c). Muutama sana Vihreistä. Blogikirjoitus julkaistu 3.10.2010. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/90.htm>
- Hirvisaari, J. (2010d). Terrori-iskut ovat kukkahattutätien syytä. Blogikirjoitus julkaistu 12.12.2010. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/98.htm>
- Hirvisaari, J. (2010e). Tieto lisää suvaitsevaisuutta. Blogikirjoitus julkaistu 25.4.2010. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/75.htm>
- Hirvisaari, J. (2012a). Maan tapa on sama kuin talon tapa. Blogikirjoitus julkaistu 9.8.2012. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/200.htm>
- Hirvisaari, J. (2012b). Monikulttuurisuus on poliittinen ideologia. Blogikirjoitus julkaistu 6.7.2012. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/195.htm>
- Hirvisaari, J. (2012c). Suomi on suomalaisten maa. Blogikirjoitus julkaistu 22.4.2012. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/186.htm>
- Hirvisaari, J. (2012d). Suoraan asiaan. Blogikirjoitus julkaistu 3.11.2012. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/220.htm>
- Hirvisaari, J. (2012e). Pöyhösuvakeista. Blogikirjoitus julkaistu 24.9.2012. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/211.htm>
- Hirvisaari, J. (2013a). Kulttuurirunkkausta. Blogikirjoitus julkaistu 12.1.2013. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/235.htm>
- Hirvisaari, J. (2013b). Raiskaaminen - geneettinen ominaispiirre? Blogikirjoitus julkaistu 15.1.2013. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/238.htm>
- Hirvisaari, J. (2013c). Vihaa sinä, minä puhun. Blogikirjoitus julkaistu 16.1.2013. Haettu 23.9.2013 osoitteesta: <http://jam.pp.fi/blogi/240.htm>
- Immonen, O. (2007). Kööpenhaminassa suljettiin muslimien päiväkotit. Blogikirjoitus julkaistu 26.6.2007. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/001.html>
- Immonen, O. (2008a). Suomalaisen turvapaikkajärjestelmän hyväksikäyttöä. Blogikirjoitus julkaistu 25.6.2008. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/018.html>

- Immonen, O. (2008b). Islamilaiset soluttautuneet jopa Scotland Yardiin. Blogikirjoitus julkaistu 13.2.2008. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/010.html>
- Immonen, O. (2009a). Burkat eivät kuulu Eurooppaan. Blogikirjoitus julkaistu 28.6.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/056.html>
- Immonen, O. (2009b). Helsingin Sanomien propaganda ja Hollannin Vapauspuolue. Blogikirjoitus julkaistu 6.6.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/050.html>
- Immonen, O. (2009c). Muutama sana kerjäläisongelmasta. Blogikirjoitus julkaistu 10.7.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/057.html>
- Immonen, O. (2009d). Turvapaikanhakijoista Suomessa ja Oulussa. Blogikirjoitus julkaistu 4.2.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/041.html>
- Immonen, O. (2009e). Islamin ongelmasta ja kulttuurien yhteentörmäyksestä. Blogikirjoitus julkaistu 2.12.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/075.html>
- Immonen, O. (2009f). "Allahia tuskin on olemassa - lopeta siis loukkaantuminen". Blogikirjoitus julkaistu 14.6.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/052.html>
- Immonen, O. (2009g). Suomi ja maahanmuuttajien epäonnistunut integraatio. Blogikirjoitus julkaistu 3.10.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/066.html>
- Immonen, O. (2009h). Vasemmisto ja oikeisto monikulttuurisuuden asialla. Blogikirjoitus julkaistu 28.9.2009. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/065.html>
- Immonen, O. (2010a). Vihreää kritiikkiä. Blogikirjoitus julkaistu 3.10.2010. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/48025-vihreaa-kritiikkia>
- Immonen, O. (2010b). Asioista puhuttava ja ongelmiin puututtava. Blogikirjoitus julkaistu 27.3.2010. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/091.html>
- Immonen, O. (2010c). Muslimien integraatiosta ja muuttoliikkeistä Euroopassa. Blogikirjoitus julkaistu 28.5.2010. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/099.html>
- Immonen, O. (2011). Muslimiterrorismi vavisuttaa Eurooppaa. Blogikirjoitus julkaistu 1.1.2011. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://olliimmonen.net/115.html>
- Immonen, O. (2012a). Kiintiöpakolaisten vastaanotto Ouluun lopetettava. Blogikirjoitus julkaistu 18.9.2012. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/117444-kiintiopakolaisten-vastaanotto-ouluun-lopetettava>

- Immonen, O. (2012b). Islamisaation uhka otetaan Suomessa vakavasti. Blogikirjoitus julkaistu 20.6.2012. Haettu 3.12.2013 osoitteesta:
<http://immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/109445-islamisaation-uhka-otetaan-suomessa-vakavasti>
- Immonen, O. (2012c). Kerjäämisiongelmaan puututtava. Blogikirjoitus julkaistu 5.7.2012. Haettu 3.12.2013 osoitteesta: <http://immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/110731-kerj%C3%A4%C3%A4misiongelmaan-puututtava>
- Immonen, O. (2013). Räsäsen maahanmuuttolinja thorsilaistunut. Blogikirjoitus julkaistu 12.2.2013. Haettu 3.12.2013 osoitteesta:
<http://immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/132592-rasasen-maahanmuuttolinja-thorsilaistunut>
- Lohela, M. (2007). Mikä on maahanmuuttaja? Blogikirjoitus julkaistu 1.11.2007. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://marialohela.fi/blogi/2007/11/01/mika-on-maahanmuuttaja/>
- Lohela, M. (2008a). Suunnaksi Suomi, please...? Blogikirjoitus julkaistu 6.3.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2008/03/06/suunnaksi-suomi-please/>
- Lohela, M. (2008b). Hajanaisia sanoja vaalien jälkeisestä ajasta. Blogikirjoitus julkaistu 9.11.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta:
<http://www.marialohela.fi/blogi/2008/11/09/hajanaisia-sanoja-vaalien-jalkeisesta-ajasta/>
- Lohela, M. (2008c). Lisää ajatuksiani Varissuosta ja monikulttuurisuudesta. Blogikirjoitus julkaistu 30.8.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta:
<http://www.marialohela.fi/blogi/2008/08/30/lisaa-ajatuksiani-varissuosta-ja-monikulttuurisuudesta/>
- Lohela, M. (2008d). Ovatko muslimit sittenkin vain mörköjä? Blogikirjoitus julkaistu 10.2.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta:
<http://www.marialohela.fi/blogi/2008/02/10/ovatko-muslimit-sittenkin-vain-morkoja/>
- Lohela, M. (2008e). Varissuolta vapauteen. Blogikirjoitus julkaistu 3.3.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2008/03/03/varissuolta-vapauteen/>
- Lohela, M. (2008f). Ajatuksiani Varissuosta ja monikulttuurisuudesta. Blogikirjoitus julkaistu 19.8.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta:
<http://www.marialohela.fi/blogi/2008/08/19/ajatuksiani-varissuosta-ja-monikulttuurisuudesta/>
- Lohela, M. (2008g). Kuulumisia ja uutinen. Blogikirjoitus julkaistu 29.8.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2008/08/29/kuulumisia-ja-uutinen/>

- Lohela, M. (2008h). Pahantekijän tieto versus luulo. Blogikirjoitus julkaistu 1.8.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2008/02/01/pahantekijan-tieto-versus-luulo/>
- Lohela, M. (2008i). Naiset, ketä te suojelette? Blogikirjoitus julkaistu 10.1.2008. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2008/01/10/naiset-keta-te-suojelette/>
- Lohela, M. (2009a). Kuulopuheita ja maahanmuuttajien alueellisesta sijoittumisesta. Blogikirjoitus julkaistu 27.9.2009. Haettu 19.2.2013 osoitteesta: <http://www.marialohela.fi/blogi/2009/09/27/kuulopuheita-ja-maahanmuuttajien-alueellisesta-sijoittumisesta/>
- Nuiva vaalimanifesti (2010a). Nuiva vaalimanifesti. Maahanmuuttokriittinen vaaliohjelma julkaistu 24.7.2010. Haettu 6.5.2011 osoitteesta: <http://www.vaalimanifesti.fi/>
- Nuiva vaalimanifesti (2010b). Nuiva vaalimanifesti. Manifestin allekirjoittajat. Julkaistu 24.7.2010. Haettu 6.5.2011 osoitteesta: <http://www.vaalimanifesti.fi/index.php/allekirjoittajat>
- Saarakkala, V-M. (2009a). Mielenkiintoinen maahanmuuttoilta. Blogikirjoitus julkaistu 18.10.2009. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2009/10/18/123>
- Saarakkala, V-M. (2009b). Nykypäivänä on rankkaa olla oikeasti konservatiivi. Blogikirjoitus julkaistu 23.4.2009. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://tp83.puheenvuoro.uusisuomi.fi/13861-nykypaivana-on-rankkaa-olla-oikeasti-konservatiivi>
- Saarakkala, V-M. (2009c). Perussuomalainen voi puolustaa suomalaista ”sosiaalipummia”. Blogikirjoitus julkaistu 4.6.2009. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://tp83.puheenvuoro.uusisuomi.fi/15951-perussuomalainen-voi-puolustaa-suomalaista-%E2%80%9Dsosiaalipummia%E2%80%9D>
- Saarakkala, V-M. (2010a). Etelä-Pohjanmaan pakolaistilauksen taustoista. Blogikirjoitus julkaistu 18.12.2010. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2010/12/18/170>
- Saarakkala, V-M. (2010b). Suomalaiset eivät ole rasisteja + MTV3:n valikoiva kamera. Blogikirjoitus julkaistu 22.4.2010. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2010/04/22/141>
- Saarakkala, V-M. (2010c). Radiossa maahanmuutosta. Blogikirjoitus julkaistu 13.4.2010. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2010/04/13/139>
- Saarakkala, V-M. (2012a). Sananvapaus vaarassa. Blogikirjoitus julkaistu 24.9.2012. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2012/09/24/255>

Saarakkala, V-M. (2012b). Hallituksen kansalaisuuslakiesitys heikentää Suomen sisäistä turvallisuutta. Blogikirjoitus julkaistu 12.1.2011. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://www.saarakkala.fi/blogi/2011/01/12/173>

Saarakkala, V-M. (2013). Burka ja niqab julkisilla paikoilla. Blogikirjoitus julkaistu 14.1.2013. Haettu 12.3.2013 osoitteesta: <http://tp83.puheenvuoro.uusisuomi.fi/129991-burka-ja-niqab-julkisilla-paikoilla>

LIITE 1. Aineistotaulukko

	Tekstejä (kpl)	Julkaisuaika	Sanamäärä	Koodatun tekstin sanamäärä
Nuiva vaalimanifesti (www.vaalimanifesti.fi)	1	2010	1846	1 846
Juho Eerola (juhoeerola.wordpress.com)	15	2010–2013	3 770	2 231
Jussi Halla-aho (www.halla-aho.com/scripta)	39	2005–2012	44 153	38 824
James Hirvisaari (jameshirvisaari.puheenvuoro.uusisuomi.fi; jameshirvisaari.com)	37	2008–2013	14 400	11 500
Olli Immonen (olliimmonen.net; immonen.puheenvuoro.uusisuomi.fi)	32	2007–2013	12 100	11 300
Maria Lohela (www.marialohela.fi/blogi)	32	2007–2013	24 500	14 300
Vesa-Matti Saarakkala (www.saarakkala.fi; tp83.puheenvuoro.uusisuomi.fi)	25	2007–2013	12 000	6 800
Yhteensä	181		112 769	86 801

LIITE 2. Sisällönanalyysin koodausrunko

MERKKI

Viesti: Keistä on kyse?

- Tunnistettavuus
  - o Luokitteluperusteet: miten erotetaan torjutut ja tervetulleet maahanmuuttajat?
  - o Sitä tehokkaampi merkki, mitä helpommin tunnistettavat yksilöt => visuaaliset ja muut helposti havaittavat merkit?
- Inho
  - o vastenmielisyyttä tuottavien piirteiden korostaminen (ulosteet, saastaan ja tuhoeläimiin rinnastaminen jne.)

LEIMA

Viesti: Merkityt maahanmuuttajat ovat yhdenmukainen ryhmä

- Stereotypia
  - o kielteiset yleistyks
- Erottelu/toiseuttaminen
  - o eronteko suhteessa sisäryhmään
  - o leimanimikkeet
  - o rodullistaminen, epäinhimillistäminen
- Ryhmä entiteettinä
  - o monilukuisuuden ilmaukset, esim. massana esittäminen (vs. yksilöllisyys)

VASTUU

Viesti: Maahanmuuttajat ovat itse syypäitä stigmaansa

- Valinta
  - o leimatun ryhmän jäsenyys omana valintana (maahanmuuton syyt)
- Kontrolli
  - o miten olisi voinut ”yrittää enemmän” (esim. syrjintä ja rasismi uhrin oma vika)

VAARA

Viesti: Maahanmuuttajat ovat uhka suomalaisille

- Uhat yhteiskuntarauhalle ja turvallisuudelle
  - o rikokset, järjestyshäiriöt, terrorismi yms.
- Taloudelliset uhat
  - o kustannukset
- Kulttuuriset uhat
  - o arvojen, perinteiden, tapojen ym. rappio monikulttuurisuuden myötä
- Varoitukset ”omille”
  - o Kehotukset: miten suhtautua leimattuihin
  - o Varoitukset: mitä tapahtuu, jos ette tee näin
  - o Kanssastigma: ”toivottomien tapausten” oheisleimaaminen